

* 19
34 *

* VODNIKOVA PRATIKA *

Samo s tem znakom
pristno

Ime SCHICHT jamči
za kakovost

SCHICHT ^{OVO} **JELEN MILO**

CELJSKA POSOJILNICA d. d. v Celju

v lastni hiši — Narodnem domu.

Glavnica in rezerve nad Din 14.000.000.—.

Sprejema hranilne vloge na knjižice in tekoči račun ter nudi za nje popolno varnost in ugodno obrestovanje.

Kupuje in prodaja devize in valute.

Izdaja uverjenja za izvoz blaga.

Podružnici: **Maribor, Šoštanj.**

XIV. LJUBLJANSKI MEDNARODNI VZORČNI VELESEJEM

od 30. maja do 10. junija 1934.

«LJUBLJANA V JESENI»

kulturno-gospodarska prireditvev
Ljubljanskega velesojma

od 1. do 10. septembra 1934.

Ljubljanski velesojmi Vam nudijo vse, kar potrebujete v svojem gospodarstvu.

„Naš pravi domači izdelek“

Kuhinjska sreča!

MARIBOR

Trstenjakova
ulica 21

Telefon 23-07

pecilni prašek, zmes za šartelj, vanilinov sladkor, prašek za puding

POZNANO DOBRI ČEVLJI!

M O D E R N E K O M B I N A C I J E

Humanik

LJUBLJANA, Tyrševa cesta 1a
CELJE, Aleksandrova cesta

MARIBOR, Gosposka ulica 17
PTUJ, Slovenski trg

Blágo
milo palmira

*je docela prepojeno
z dišavami, zato do
zadnjega koščka
prijetno diši.*

«L J U D S K A S A M O P O M O Č»

registrirana pomožna blagajna za slučaj smrti

Telefon 21-31 **v MARIBORU** Telefon 21-31
Grajski trg št. 7

sprejema vse zdrave osebe od 17. do 70. leta do največ Din 10.000'— pogrebne (podpore).

Poleg enkratne majhne vpisne pristojbine se plačujejo posmrtnine mesečno po starosti člana.

«Ljudska samopomoč» šteje danes **38.000 članov** in je izplačala do danes nad **10 milijonov dinarjev** na podporah (pogrebninah).

Ako še niste član «Ljudske samopomoči», zahtevajte takoj brezobvezno in zastonj pristopno izjavo.

NAJVEČJE ODLIKOVANJE STROKOVNJAKA

je priznanje njegovih odjemalcev. — O naši domači strokovni tvrdki Franjo Schneider, izdelovalnici glasbil in pribora v Zagrebu, Nikoličeva 12/17, res lahko rečemo, da si je pridobila največja priznanja po vsem svetu, pri nas pa kot kraljevi dvorni dobavitelj že zdavnaj uživa splošno zaupanje. — Tvrdka Franjo Schneider pošlje brezplačno svoj bogato ilustrirani cenovnik vsakomur, kdor ga zahteva, in daje vsako glasbilo deset dni na ogled.

TAKO NE MOREM VEČ ŽIVETI . . .

Naj računam in računam kakor hočem, pokojnina je premajhna.

Nekaj bom moral opustiti.

Ali cigarete ?

Ali kavarno ?

Ali celo prijateljske večere ?

Kaj pa naj doma počnem vse dolge večere ?

Evalit ? Saj res Evalit !

Tu je rešitev. Knjige bom čital !

Naročim si deset knjig založbe «Evalit» in revijo «Prijatelj». To me stane letno 132 dinarjev, to je toliko kakor sem vsak mesec zapravil na cvičku. Za leto 1934. bodo posebno zanimive knjige. Še danes pišem upravi «Prijatelja», da naj mi brezplačno pošlje na ogled knjižni program in eno številko revije «Prijatelj».

O d r e ž i !

Uprava revije „PRIJATELJ“
Ljubljana, Dalmatinova ulica 11

Pošljite mi brezplačno Vaš knjižni program in eno številko revije „Prijatelj“

Ime : .....

Marija Brezje

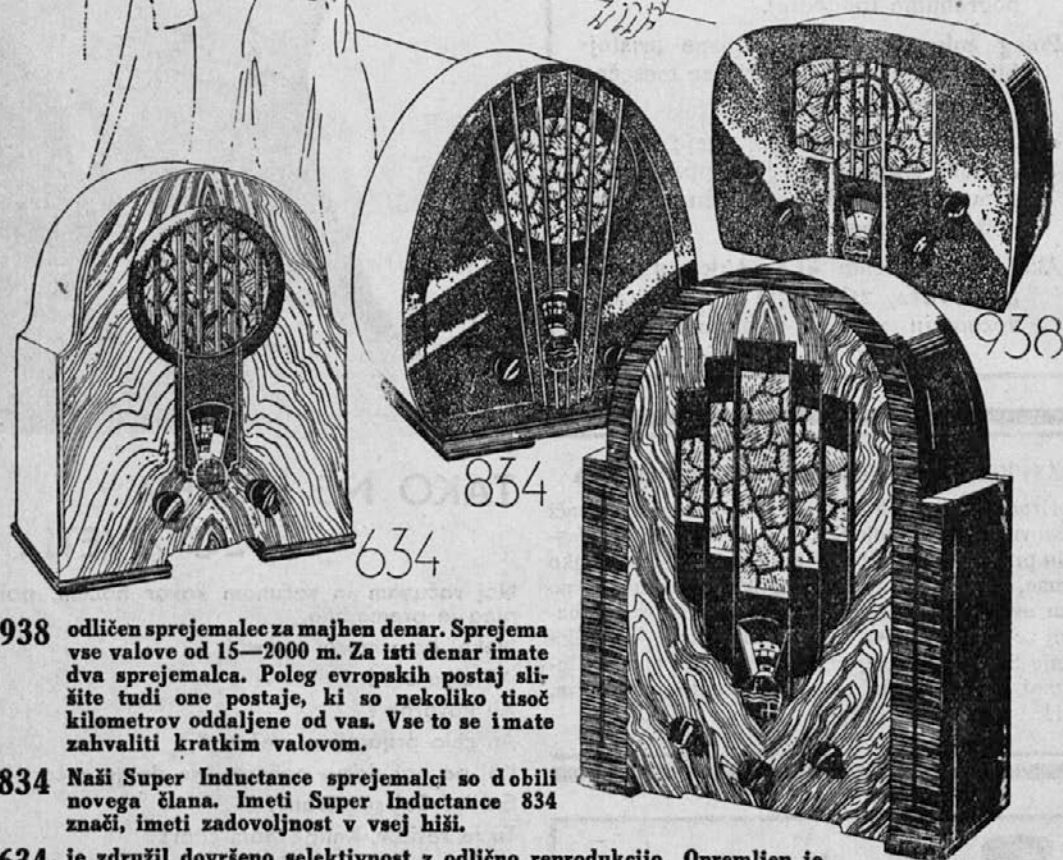
želodena grenčica

naj ne manjka v nobeni hiši !

Na drobno se dobiva v vsaki trgovini, na veliko pa jo izdeluje

F. S. LUKAS v Celju

Ni vam treba
več pokazati

938 odličan sprejemalec za majhen denar. Sprejema vse valove od 15—2000 m. Za isti denar imate dva sprejemalca. Poleg evropskih postaj slišite tudi one postaje, ki so nekoliko tisoč kilometrov oddaljene od vas. Vse to se imate zahvaliti kratkim valovom.

834 Naši Super Inductance sprejemalci so dobili novega člana. Imeti Super Inductance 834 znači, imeti zadovoljnost v vsej hiši.

634 je združil dovršeno selektivnost z odlično reprodukcijo. Opremljen je z avtomatskim izenačenjem fadinga. Oddaljene postaje sprejema kakor tudi lokalne. „Elektor“ gumb služi za iskanje močnejših postaj.

636 Popolnost radio-tehnike. Nemoten sprejem vseh postaj. Reguliranje občutljivosti po volji. Avtomatsko reguliranje jakosti zvokov. Neslišno iskanje postaj.

„Super-Inductance“

PHILIPS

Ugodni plačilni pogoji. Zahtevajte brezplačno predvajanje od naših trgovcev!

NARODNA TISKARNA

V LJUBLJANI

Knafljeva ulica št. 5

Telefon šte. 23-04

Izdeluje vsakovrstne tiskovine
v vsaki množini, in sicer:

vizitke, kuverte, cenike, račune, memo-
rande, okrožnice, lepake, letake, osmr-
tnice, hranilne in združne knjižice kakor
tudi vse uradne in bančne tiskovine

Izvršitev tiskovin točna in
po najnižjih cenah

**TRGOVINA
S PAPIRJEM**

M. TIČAR LJUBLJANA

priporoča vse pisarniške in šol-
ske potrebščine, raznovrstni
dekoracijski material za veselice,
papirnate servijete in papirnati
krožniki.

USTANOVLJENA LETA 1847.

J. JELLENZ, Celje

(podružnica Slovenjgradec).

Trgovina s kožami in usnjem.

Na drobno.

Na debelo.

Specijalno podjetje za vse čevljarske, sedlar-
ske in tapetniške potrebščine. Pasji in zimsko-
športni predmeti ter vseh vrst jermena in
tehnični predmeti vedno v največji izbiri.

Poštno-čekovni račun 10.986.

Naslov za brzojavke: Jellenz Celje. Telefon inter. 92.

AKO NISTE GODBENIK boste
odslej igrali!

AKO STE GODBENIK boste
še bolje igrali!

Vse to je odvisno od močne volje in od do-
brega instrumenta, ker talent za glasbo ima
skoro vsakdo. Odkar je pri nas prodajna
podružnica velike svetovne tvornice glasbil
Meinel & Herold iz Klingenthala v Nemčiji,
si lahko tudi mi nabavimo dobro glasbilo po
zelo nizki ceni, ker kupimo **direktno iz
tvornice**, odnosno iz tvorniškega skladišča.

Tamburice
Kitare
Gosli
Mandoline
Klarineti
Trombe
Gramofoni

Ročne harmonike (nemške, dunajske itd.)
Kromatične harmonike itd. v velikem ceniku

Najceneje

kupite **tedaj**, če pred na-
kupom zahtevate brezplačni
katalog, ker se cene večkrat
menjajo.

V novem ceniku so vedno
zadnje, najnižje cene!

Vsako glasbilo 8 dni na poskušnjo!

POPOLNO JAMSTVO!

Do sedaj preko 1 milijon odjemalcev!

POPOLNOMA BREZPLAČNO prejmete bogato
ilustrirani najnovejši cenik, ako se sklicujete
na našo Pratiko in ga zahtevate od tvrdke

MEINEL & HEROLD

tvornica glasbenih instrumentov in harmonik

prodajna
podružnica **Maribor št. 220.**

Največja odpremna tvrdka glasbenih instrumentov v Jugoslaviji! Zahtevajte brezplačni cenik!

Denar naložite najbolje in najvarneje pri domačem zavodu

KMETSKE HRANILNI IN POSOJILNI DOM

Tavčarjeva (Sodna) ul. 1

Telefon št. 2847

Brzjavni „Kmetški dom“

V LJUBLJANI

reg. zadr. z neomejeno zavezo

Tavčarjeva (Sodna) ul. 1

Račun Poštne hranilnice

št. 14.257

VLOGE na knjižice in tekoči račun obrestuje po 5%, pri trimesečni odpovedi po 6%, večje stalne vloge po dogovoru.

Stanje vlog: Din 35.000.000.—

Rezervni zaklad: Din 1.100.000.—

Jamstvo za vloge presega večkratno vrednost vlog. Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja. — Vložne knjižice drugih zavodov sprejema brez prekinitve obrestovanja. **POSOJILA** daje na poroštvo, na vknjižbo in na zastavo premičnin in vrednostnih papirjev in v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Blagajniške ure: Ob delavnikih od 8. do 12.1/2 in od 3. do 4.1/2, le ob sobotah in dnevih pred prazniki od 8. do 12.1/2 ure.

Drogerija **SANITAS** CELJE, Aleksandrova ul. 5 in podružnica TRBOVLJE LJUBLJANA, toda le Tyrševa (prej Dunajska) cesta 5

kupuje vse vrste zdravilnih zelišč, lepo, čisto, v senci sušeno blago. Pišite nam karto, da Vam naznanimo cene in damo potrebna pojasnila;

prodaja v stroko spadajoče pripomočke za umno gozdarstvo in varčno gospodinjstvo, kakor: **obrambna sredstva** proti škodljivcem na hmelju, trti, sadnem drevju, grmičevju itd.; **za mlekarstvo**: sirilo, barvo, termometre itd.; **za napravo domače pijače**: „Sadovin“; **krmila** za konje, govedo, svinje, drobnico, perutnino; **gnojila** za cvetlice itd.; **razkuževalna sredstva** za stanovanja, hleve itd.; **obvezilni material** in predmete za bolniško strežbo; **kosmetična sredstva**, higijenske preparate.

Naša FOTOMANUFAKTURA Vam nudi veliko izbiro fotografskih kamer, materiala in potreščin. Resnim kupcem pošljemo bogato ilustrovan katalog.

ZAHTEVAJTE BREZPLAČEN CENIK.

KONCESIJONIRANA PRODAJA STRUPOV.

KUPUJTE NEPREMIČNINE V ZAGREBU!

Velika izbira hiš, imetij,
trgovin, gostiln, bifejev itd.

Obrnite se na strokovno
pisarno nepremičnin

„JADRAN“

*Vsa pojasnila in vsi
nasveti, strokovno
in brezplačno!*

ZAGREB, Gajeveva ulica 4
T e l e f o n 78-49

Joj! Kakšna smola!

Nove smuči — pa tak zlom!

Sedaj šele vidim, čemu so mi svetovali: „Kupi BEKA smuči! Zaradi priznane kvalitete boš ž njimi gotovo zadovoljen!“

V Ljubljani jih kupite ali naročite kakor tudi vso ostalo zimsko sportno opremo

edinole pri **B. KOLB & PREDALIČ**

ŠELENBURGOVA ULICA ŠT. 6

A. ŽIBERT

TRGOVINA S ČEVLJI

LJUBLJANA

Prešernova ulica

nudi cenjenemu občinstvu svojo veliko zalogo čevljev domačega in tujega izdelka najboljših svetovnih tvrdk. Vedno velika izbira po najnižjih cenah.

Vse za

FOTO in KINO

dobite v specialni trgovini

FOTOMATERIJAL

JANKO POGAČNIK

LJUBLJANA, Tyrševa (Dunajska) cesta 20

(nasproti kavarne „Evrope“)

Modna in sportna trgovina za dame in gospode

P. Magdič - Ljubljana

Aleksandrova cesta 1. Nasproti kavarne „Emone“

Telefon int. 2438. Čekovni račun 10.790.

Perilo, nogavice, rokavice, pletenine, dalje za gospode klobuki, fino perilo, kravate, naramnice, palice, dežniki in vse potrebščine za sport in turizmo. — Posebni oddelek za sportne in turisticke potrebščine ter oddelek za perilo po meri, ki se izdelava v najkrajšem času.

Oglejte si izložbe!

Nizke cene!

Veseli
gospodinje
kadar se perilo beli
in prijetno diši. To
dosežete z majhnim
trudom, toda z upo-
rabo

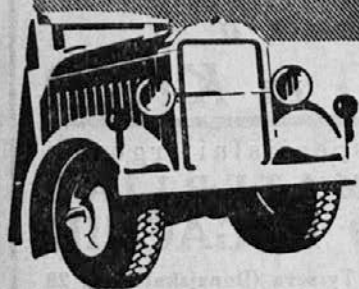
RIVIERA
MILO

izdelano na bazi čistega
olivnega olja.

RIVIERA
JEDRO
ZAŠT. ZNAK

ODLIKOVANO V LONDONU
IN PARIZU.

1932 PARIS
1932 LONDON

ZMANJŠAJTE SVOJE STROŠKE ZA
PREVOZ, OPREMITE SVOJE KAMIONE
s tovornimi gumami

Englebert

Stopnica debela

guma odporna

ogrodje močno

ENGLEBERT

je guma, ki je trpežna

ENGLEBERT, podružnica Ljubljana, Tavčarjeva ul. 1 Tel. 30-01

ČITAJTE!

ELEKTRIČNE in PLINSKE NAPRAVE

Instalacije vseh vrst. Zaloga žarnic, likalnikov, lestencev, svetilk, ogrevalnih blazin, motorjev, ventilatorjev, plinskih kuhalnikov, plinskih štedilnikov, plinskih peči itd.

PRODAJALNA MESTNIH PODJETIJ

Telefon 25-23

MARIBOR, Aleksandrova cesta 13.

Telefon 25-23

OGLEJTE SI ZALOGO! Zahtevajte ob vsaki potrebi strokovni nasvet ter brezobvezne proračune in ponudbe!

OCARINJENJE

vseh uvoznih in izvoznih ter tranzitnih pošilk oskrbi hitro, skrbno in po najnižji tarifi

RAJKO TURK carinski posrednik LJUBLJANA

Masarykova cesta št. 9
(nasproti carinarnice).

Revizija pravnega zaračunavanja carine po meni deklariranega blaga in vse informacije
b r e z p l a č n o.

5 pisalnih strojev znamke

W O O D S T O C K

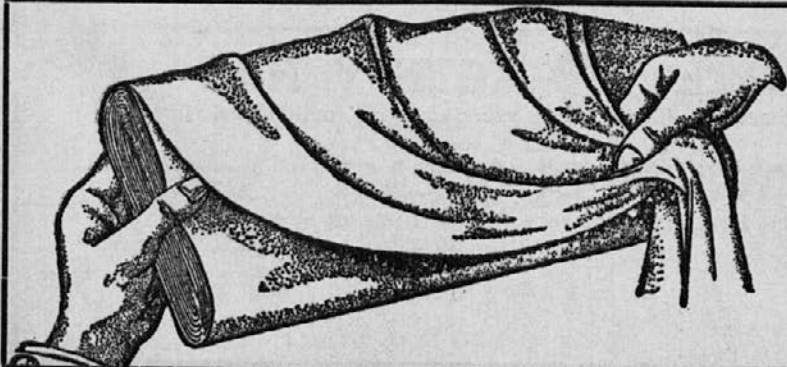
smo prodali s pomočjo inserata v tem koledarju. Vseh pet kupecev se pohvalno izraža o njem. Posebno je zadovoljen prvi kupec, ki pravi: „Pri nas pisalni stroj mnogo trpi, ker je vsak dan v rabi preko 8 ur. Toda Woodstock je še prav tak kakor nov. Izmed vseh strojev, ki jih imamo, nam je najljubši Woodstock, ki je prekosil vsa naša pričakovanja. Lahke v teku, plemenite konstrukcije, izredne trpežnosti, izbornega materiala...“ V zalogi imamo tudi trpežne trakove za pisalne stroje, karbonov papir, matrice itd.

TIPKA družba z o. z.

trgovina s pisalnimi stroji in pisarniškiimi potrebščinami

Telefon 29-70 LJUBLJANA Telefon 29-70

Miklošičeva cesta št. 13

Največja izbira

češkega in angleškega blaga

A. & E. SKABERNÉ
Ljubljana

Tako koristijo „Jutrovi“ mali oglasi svojim čitateljem

Taki so uspehi MALIH OGLASOV

Trgovino

s špecijskim, galanterijskim in manufakturnim blagom, v bližini Kranja oddam v najem. Prevzeti je vso zalogo v vrednosti približno 25.000 Din; najemnina nizka. Vprašanja na ogl. odd. »Jutra« pod šifro »Trgovina Kranja«. 44756-17

Prejel sem več ponudb in sem prav zadovoljen! V drugih listih nisem priobčil.

Kranj, 14. XI. 1930. Fr. M.

Trgovino

mešanega blaga, dobro vpeljana, z inventarjem, blizu farne cerkve oddam v najem s 1. marcem t. l. Interesenti naj se obrnejo na ogl. odd. »Jutra« pod »Dobro vpeljana trgovina«. 3685-17

Na cenjeni dopis z dne 31. I. t. l. Vam vljudno sporočam, da sem priobčil moj oglas samo v Vašem listu pod številko 3685 ter da sem z uspehom popolnoma zadovoljen.

Sv. Jurij ob Tab., 1. II. 1931.

L. Kl.

Strojnika

za lokomobil Wolf, v bližini Ljubljane, iščemo za takoj. Ponudbe z navedbo plače na ogl. odd. »Jutra« pod šifro »Trezen strojnik«. 45314-1

... da se je na oglas priglasilo mnogo interesentov ter smo z oglasom popolnoma zadovoljni. Oglas nismo stavili v noben drug časopis, ker imamo izkustva, da za tozadevne oglase popolnoma zadostuje oglas v »Jutru«. Priporočamo se ...

Grosuplje, 12. XI. 1930. T. M.

Hišo ali vilo

dvostanovanjsko, z vratom kupim v oddaljenosti do 20 minut iz mesta. Ponudbe z natančnim opisom, letnico gradnje in ceno na ogl. odd. »Jutra« pod šifro »Doma«. 4778-20

Z dobljenimi ponudbami sem (po številu in vsebini) prav zadovoljen. V drugih listih nisem oglašal.

Dolnji Kraljevac, 19. XI. 1930.

PREGLEJTE VSE KOTE V HIŠI

gotovo imate predmete, ki jih ne rabite več. »Jutrovi« mali oglasi jih bodo vnovčili

„JUTROVI“ MALI OGLASI

Vam preskrbijo vse. Priobčite svoje želje, prejeli boste ugodne ponudbe.

Aparati vseh znamk, najboljših kvalitet.

Vsakovrstni foto-pribor: papirji, filmi,
plošče, kemikalije itd.

KINO LEICA CONTAX

Vsa amaterska dela:

razvijanje, kopiranje in povečanje.

Strokovni nasveti.

le pri:

SPECIJALNA FOTOTRGOVINA

JOŠKO ŠMUC

LJUBLJANA, Wolfova ulica št. 12

d v o r i š č e

HIGIENIČNA PRALNICA IN SVETLOLIKALNICA

FRANC ŠIMENC

LJUBLJANA, Kolodvorska ulica št. 8

Kemično snaženje oblek.

Električno instalacijo vam izvrši lepo in solidno s prvostvornim materialom elektrotovrdka in trgovina z elektrotehničnim materialom

IVAN MIHELČIČ, Ljubljana, Borštnikov trg št. 1

Telefon 27-04

Vsa pripadajoča svetila in žarnice kakor tudi ostali elektrotehnični material dobite po zmernih cenah.

Nakup specerijskega blaga

priporoča cenjenim odjemalcem

specerijska trgovina

ALOJZIJ DROFENIK

CELJE, Kralja Petra cesta

Delikatesa, zajtrkovalnica

ROZA ZAMPARUTTI

CELJE, Aleksandrova cesta

BOTOT

Program za nego ust in zob

ZJUTRAJ:

pasta

razkroji in odstrani
vse plasti
z zob

PO KOSILU:

za izpiranje ust

voda za usta

pospešuje izločevanje
ustnih žlez
in osvežuje

ZVEČER:

milo za zobe

nevtalizira vse kisline

Vsakovrstne ure, zlatnina, srebrnina itd. v največji izbiri in po najnižjih cenah pri

Alojziju Fuchsju

Ljubljana

Šelenburgova ulica št. 4

Knjige Tiskovne zadruga v Ljubljani.

(Cene v oklepajih veljajo za vezane knjige.)

Povesti.

May K.: Old Surehand, I. del	48— (64—)
II. del	48— (64—)
Nansen: V noči in ledu	86— (46—)
Vašte: Umirajoče duše	52— (62—)
Dostojevskij: Selo Stepančikovo	44— (56—)
Sven Hedin: V azijskih puščavah	86— (46—)
Lev N. Tolstoj: Rodbinska sreča	26— (36—)
Juš Kozak: Boj za Mount Everest	86— (46—)
Janko Kersnik: Testament	18— (28—)
Dr. Pavel Brežnik: Junaki preokoocean- skih poletov	86— (46—)
Jaroslav Hašek: Pustolovščine dobrega vojaka Švejka I.	46— (56—)
II.	46— (56—)
Cankarjev zbornik	20— (30—)
Dr. Ivan Lah: Knjiga spominov	80— (40—)
Fr. Milčinski: Drobiž	14— (20—)
Anton Novačan: Samosilnik	80— (38—)
Dr. Ivo Šorli: Zadnji val	30— (42—)
Damir Felgel: Tik za fronto	14— (20—)
Dr. Ivan Lah: Angelin Hidar	(20—)
Simon Jenko: Pesmi	6— (12—)
Mirko Pretnar: V pristanu	24— (32—)
Igo Kaš: Dalmatinske povesti	6— (14—)
Jos. Starè: Lisjakova hči	6— (16—)
Dr. Hinko Dolenc: Izbrani spisi	10— (20—)
Jos. Stritar: Sodnikovi	10— (20—)
Julius Zeyer: Tri legende o razpeli	16— (20—)
A. S. Puškin: Kapetanova hči	20— (30—)
Janko Kersnik: Cyklamen	20— (30—)
Janko Kersnik: Agitator	18— (28—)
Pastuškin: Križev pot Petra Kupljenika	16— (26—)
Dr. Fr. Zbačnik: Žrtve	24— (34—)
Lafcadio Hearn: Knjiga o Japonski	28— (38—)
Marija Kmetova: Večerna pisma	16— (24—)
Kunaver: Zadnja pot kapitana Scotta	86— (46—)
Maupassant: Povesti iz dneva in noči	80— (40—)
Meško: Kam plovemo	84— (44—)
Edmond de Goncourt: Dekle Eliza	10— (20—)
Miguel Cervantes: Tri novele	8— (16—)
Anatole France: Pingvinski otok	10— (18—)
Henri Barbusse: Ogenj	20— (30—)
Leonid Andrejev: Plat zvona	10— (16—)
Andrej Strug: Jutri	10— (16—)
Charles de Coster: Ulenpiegel	40— (56—)
Sv. Hurban-Vajansky: Leteče senice	20— (28—)
Anton Fogazzaro: Svetnik	40— (56—)
A. P. Čehov: Sosedje in druge novele	6— (14—)
H. Sienkiewicz: Z ognjem in mečem	80— (94—)

H. Sienkiewicz: Potop, I. del	110— (184—)
II. del	100— (124—)
Juš Kozak: Sempeter. Roman	90— (120—)
Juš Kozak: Celica	36—
Tone Selškar: Nasedli brod. Roman v treh delih	90— (120—)
Louis Adamič: Smeh v džungli. Roman	90— (120—)
Stendhal: Rdeče in črno. Kronika l. 1830.	110— (130—)
Robert Louis Stevenson: Prigode Davida Balfourja. I. del: Ugrabljen	70— (90—)
II. del: Catriona	70— (90—)
Rabindranath Tagore: Dom in svet. Ro- man	60— (80—)
Stefan Zweig: Marija Antoinetta. Bio- grafski roman	100— (125—)
Bratko Kreft: Celjski grofje	38—
Louis Adamič: Kriza v Ameriki	32—

Knjige za mladino.

Dom. Filip: Kako so se vragi ženili	24— (30—)
Vlad. Levstik: Deček brez imena	20— (32—)
Fr. Milčinski: Tolovaj Mataj	16— (26—)
Fr. Milčinski: Zgodbe kraljeviča Marka	(16—)
Dr. Ivo Šorli: Bob in Tedi	10— (18—)
Dr. Ivo Šorli: V deželi Čirimurcev	16— (24—)
Iika Waschtetova: Pravljice	(16—)
Čika Jova Zmaj: Kalamandarija	(10—)
Čika Jova Zmaj: Pisani oblaki	(10—)
Zupančič: Pokonec izpod korenin	85—
Domače in tuje živali	80—
Dolgouhi Jernejček	12— (16—)
Princesa v pomaranči	12— (16—)
Koko in druge živalske zgodbe	12— (16—)
Mihec in princ Lenuhar	12— (16—)
Čarobni studenec	12— (16—)
Božične pripovedke	12— (16—)
Vilinske gosli	12— (16—)
O srečnem krojaču	12— (16—)

Poučne knjige.

A. Mellik: Jugoslavija. Zemljepisni, sta- tistični in gospodarski pregled. I. del	40— (50—)
A. Mellik: Jugoslavija. Zemljepisni pre- gled, II. del	40— (50—)
Bon ton. Knjiga o lepem vedenju, govor- jenju in oblačenju v zasebnem in jav- nem življenju	65— (82—)
Dr. Jos. Tičar: Nalezljive bolezni. S slik	18—
Dr. Kern: Prva pomoč obolelim živalim	34—

L J U B L J A N S K I Z V O N

mesečna revija za leposlovje, književnost in kritiko.

Celoletna naročnina Din 120.—.

Knjige se naročajo v knjigarni Tiskovne zadruga v Ljubljani, Šelenburgova ul. 3.

Eksportna hiša „LUNA“, Maribor, Aleksandrova cesta št. 19.

Trgovina z galanterijo, drobnarijami, pleteninami in igračkami. Iz lastne pletarne: nogavice za dečo in moške od Din 4.— navzgor, nogavice za ženske od Din 7.— navzgor, volnene majice za dečo od Din 19.— navzgor, ženske ma'e od Din 45.— navzgor, moške ma'e od Din 55.— navzgor, pletene oblike (krilo plisirano) od Din 55.— navzgor (po velikosti). Naročila po meri se izvršujejo točno. Sprejema tudi poštna naročila po meri. Lastna prediskarija, ki prevzema dela za ažiuranje in entlanje. Kemično čiščeno perje kg Din 15.—, 25.—, 35.—, 55.—. Beli polpuh kg Din 90.—. Najfinejši beli puh kg Din 220.—.

OGLAŠUJTE

V VODNIKOVI PRATIKI

NATIONAL REGISTRIRNE BLAGAJNE

nove in tvorniško repasirane, dobavlja s tvorniškimi jamstvom edinole
NATIONAL CASH REGISTER, prometno podjetje E. R. Purc
ZAGREB, Ilica 11. BEOGRAD, Knjeginje Ljubice ulica 15.

Zastopništvi:

Ljubljana, *Leon Tavčar*, Streliška ulica 22.

Maribor, *Milan Biffi*, Hotel Orel.

Dobavljamo vse najmodernejše blagajne ob ugodnih plačilnih pogojih.
Zahtevajte prospekte in brezplačen vpogled!

NATIONAL CASH REGISTER CO. DAYTON, OHIO, U. S. A.

PERJE kg po Din 7.—, 10.—, sivo skubljeno Din 16.—, 24.—, belo skubljeno Din 44.—, belo skubljeno gosje s puhom Din 64.—, 84.—; beli puh Din 160.—.

Vzglavnica, polnjena z rožastim ali plavim inletom, 40×50 Din 10.—, 60×80 Din 27.—, 35.—. **Pernica**, polnjena, 120×180 Din 90.—, 135.—. Odeje, polnjene z bato ali puhom. Vzorci brezplačno. Pošilja se po povzetju. Naročila nad Din 350.— pošiljamo franko. Neprimerno blago zamenjamo ali vrnemo denar.

«POSTELJINA» H. WEISS. ZAGREB, ILICA 76

Tvrđka I. C. MAYER

priporoča svojo veliko zalogo
manufakturnega blaga in lepo
izbiro damskih, moških in otro-
ških čevljev tvrđke J. L. Popper

Obleke za delavnike od . . .	Din 140.—
Obleke brez telovnika od . . .	„ 190.—
Močna (trpežna) obleka od . . .	„ 240.—
Fina kamgarn obleka od . . .	„ 490.—
Zimski kratki suknjiči od . . .	„ 170.—

Zimski raglani
(zimski suknjič) „ 320.—

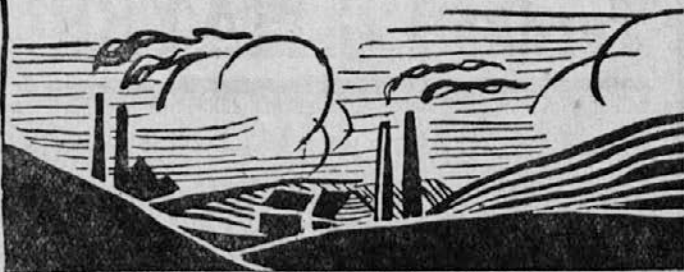
Hubertusi za
dame in gospode „ 320.—

Modne hlače od „ 80.—

Pump hlače od „ 70.—

TIVAR OBLEKE ZA VSAKEGA

IVAN BIZOVIČAR

umetni in trgovski vrtnar

Ljubljana, Kolezijska ulica št. 16

priporoča cenjenemu občinstvu svojo bogato opremljeno vrtnarstvo kakor tudi vence, šopke in trakove.

Dalje ima na razpolago: Magnolije in Klematis v raznih barvah kakor tudi večjo množino dekoracijskih drevov za dvorane in balkone. V zalogi so tudi cepljene vrtnice, visokostebelne in nizke, v raznih barvah. — Imam tudi vsakovrstne sadike najlahotnejših cvetlic in zelenjadi. Vsa naročila za Ljubljano in izven nje se izvrše točno in solidno.

Brzjavke: Bizovičar, vrtnar, Ljubljana.
Telefon 26-68.

Prepričajte se!

Cenjeno občinstvo vljudno opozarjam na to, da imam v svoji hiši v CELJU, Kralja Petra cesta št. 37, lastno mesarijo, prekajevalnico in gostilno pri „Jelenu“ z izborna kuhinjo. Cene konkurenčne. Specialiteta blaga zajamčena. Prodaja blaga na drobno in debelo. Za obiln obisk se priporoča JOSIP GORENJAK.

FRANJO DOLŽAN - CELJE

„ZA KRESIJO“

Kleparstvo in naprava strelovodov — Pokrivaše streh in zvonikov — Vodovodne inštalacije, naprava modernih higijenskih kopalnih sob, klosetov in zdravstvenih naprav — Izvršnje vsa popravila točno in solidno ter po konkurenčni ceni — Proračuni brezplačno.

KAKO SE DANES KUPUJEJO GLASBILA.

Zaradi mednarodne valutne nestalnosti se glasbeni instrumenti lahko znatno preplačajo, če se kupujejo za ceno, navedeno v oglasih, medtem ko se cene lahko čez noč znižajo. Najvarnejši je človek, če kupi šele potem, ko je zahteval od tvornice glasbenih instrumentov MEINEL & HEROLD (jugoslovanska prodajna centrala v Mariboru št. 220) zadnji njen novi cenik, ki ima vedno **zadnje najnižje cene** za kvalitetno res dobre glasbene instrumente. Ker dobi vsak čitatelj Vodnikove Pratike ta najnovejši cenik na zahtevo popolnoma zastoj, se cenj. čitatelji lahko izognejo vsakemu preplačilu.

MESTNI POGREBNI ZAVOD

V L J U B L J A N I

Ambrožev trg št. 7

nasproti Lichteturmnovega zavoda

oskrbuje vse prepeljave v in izven Ljubljane umrlih oseb na vse kraje države in izven nje po najnižjih cenah.

Dolga hoja po slabi cesti je zelo naporna in utruja. V takem primeru pomagajo odlični

Ki-Ki bonboni, ki dajejo moč in svežost.

Kdor je **Ki-Ki** počuti se bolje.
Kdor je **Ki-Ki** ta je dobre volje.

Ki-Ki čudo osvežuje, se prileže, prija.

IZDELEK: UNION, ZAGREB

Drogve
kemikalije
strupi
fotoaparati

Razpršilniki
fotopotrebščine
lepotila
parfumi

Ovomaltine
zdravilna zelišča
zobne paste
zobne ščetke

glavniki
karlovarska sol
babypuder
lasne vode

Eau de Cologne
briljantino
petrolej za lase
šamponi

Ricinovo olje
kreme za lico
purin proti madežem
fentol proti stenčam

inhalatorji
Lysol
Lysoform
vata

jedkoviča za pisanje na steklo
Perolln
vazelin
borvazelin

argan za posrebreenje
Bendalin za srebronje peči
sredstva proti kurjim očem
Niggerol

Garantol za vlaganje jaje
prah proti mrčesu

Ribje olje
mineralne vode

esence za likerje
sredstva proti ščurkom

grenka sol
kaporit za razkuževanje kapnic

Obveza
higijenski predmeti

Rdečila za lica
tobačni izvleček

isla mineralna sol
jodova sol

črtala za ustnice
sol sv. Roka za noge

Naročila po pošti
rešujemo
poštnoobratno

Drogerija
GREGORIČ

LJUBLJANA
Prešernova ulica 5

44197

VODNIKOVA PRATIKA

1934

030024153

IZDALA IN ZALOŽILA VODNIKOVA DRUŽBA V LJUBLJANI
NATISNILA DELNIŠKA TISKARNA D. D. V LJUBLJANI. PREDSTAVNIK MIROSLAV AMBROŽIČ

RODOVNIK KRALJEVSKEGA DOMA.

Njegovo Vel. kralj Aleksander I., rojen dne 17. (4.) decembra 1888. na Cetinju. Prestol je zasedel dne 17. (4.) avgusta 1921.

Njeno Vel. kraljica Marija, rojena dne 9. januarja 1900. (27. decembra 1899.) v Goti, je bila poročena v Beogradu dne 8. junija (26. maja) 1922.

Njeg. Visoč. prestolonaslednik Peter, rojen dne 6. septembra (24. avgusta) 1923. v Beogradu.

Njeg. Visoč. kraljevič Tomislav, rojen dne 19. (6.) januarja 1928. v Beogradu.

Njeg. Visoč. kraljevič Andrej, rojen dne 28. (15.) junija 1929. na Bledu.

Njegovo Visočanstvo kraljevič Jurij, brat Njeg. Vel. kralja, rojen dne 8. septembra (26. avgusta) 1887. na Cetinju.

Njeno kralj. Visočanstvo kneginja Jelena, sestra Njeg. Vel. kralja, rojena dne 5. novembra (23. oktobra) 1884. na Reki. Poročila se je z Njegovim Visočanstvom knezom Ivanom Konstantinovičem dne 3. septembra (21. avgusta) 1911. v Peterhofu.

Njeg. Visoč. knez Arsenije Karagjorgjevič, stric Njeg. Vel. kralja, rojen dne 16. (3.) aprila 1859. v Temišvaru.

Njeg. Visoč. knez Pavle, sin kneza Arsenija, bratranec Njeg. Veličanstva kralja, rojen dne 27. (14.) aprila 1893. v Petrogradu.

Njeno Visoč. kneginja Olga, hči grškega kneza Nikole, rojena dne 29. (16.) maja 1903. v Tatoju. Poročena je bila dne 22. (9.) oktobra 1923. v Beogradu z Njeg. Visoč. knezom Pavlom.

Njeg. Visoč. knez Aleksander, sin kneza Pavla, rojen dne 13. avgusta (31. julija) 1924.

Domnevno vreme leta 1934. po stoletnem koledarju.

Leto 1934., ki ga bo vladala Venera, bo bolj vlažno kakor suho in precej toplo, često celo soparno. Mila pomlad bo pozno nastopila in bo za vse sadeže dobra. Če pomladna mokrota ne bo predolgo trajala, bo poletje toplo in soparno; zelo mokri pomladi rado sledi suho, vroče poletje. Jesen bo spočetka topla in lepa, kesneje bo pa tako mrzla, da se ne bomo smeli obotavljati s pravočasnim pokrivanjem vinogradov. Strpna zima bo najprej suha, od meseca februarja dalje pa zelo mokra, tako da bo voda na mnogih krajih naredila veliko škodo in bodo živali in polje občutno trpeli.

Dozdevno vreme v posameznih mesecih.

Januar.

Mraz minulega meseca traja do 7.; 8. sneg; od 9. do 15. mraz; nato do konca milo vreme.

Februar.

Do 4. megleno; 5. lepo; 6. in 7. zelo neprijazno; od 8. do 12. hud mraz; 13. topel dež, ki prinese mnogo vode; od 27. do konca rezko vreme, vetrovno, sneg in neprijazno.

Marec.

Od 1. do 22. večinoma mrzlo in neprijazno, megleno in ostro; proti koncu meseca se bo vreme nekoliko popravilo.

April.

1. in 2. vetrovno in deževno; od 3. do 10. sneg, vetrovno in mrzlo; 14. in 15. lepo; 22. dež in oster veter, nato nestanovitno, rosa in slana do konca meseca.

Maj.

Spočetka lepo toplo; 7. grom, nato deževno vreme do 17.; potem jasno, toda vetrovno; od 25. do 29. mraz, nato lepo do 31.

Junij.

Do 21. lepo in toplo, poslej do konca meseca vsak dan grmenje, dež in sploh neprijazno.

Julij.

Od 1. do 3. megleno; 4. rosa in zvečer nevihta, potem lepo do 12.; od 13. do 17. deževno; nato lepo, za košnjo ugodno vreme, ki ga prekine samo nekaj neviht.

August.

Do 9. deževno, sledi lep dan, nato spet dež do 19.; od 20. do 23. lepo, toplo vreme, potem stalen dež do konca.

September.

Od 1. do 10. lepo jesensko vreme; od 17. do 25. megleno, hladno in vlažno, potem do konca dobro vreme.

Oktober.

1. in 2. lepo; 3. hudo grmenje, potem neprijazno in vlažno do 9.; od 10. do 29. lepo, nato pa led; 31. megleno.

November.

Mrzlo, megleno vreme do 5.; od 6. do 8. lepo jasno; od 9. do 18. mrzlo deževno vreme, ki naposled preide v sneg, tako da se mesec konča popolnoma zimsko, zlasti zadnji dnevi so zelo mrzli

December.

1. in 2. hud mraz, nato sneg; 8. dež; 10. se zjasni in pomrzne; od 21. do 25. neprijazno, potem do konca meseca mraz.

Navadno leto 1934.

ima 365 dni, se prične s ponedeljkom in konča s ponedeljkom.

Astronomski letni časi.

Mrki sonca in lune leta 1934.

Pomlad se prične dne 21. marca ob 8. uri 28 min.
Poletje se prične dne 22. junija ob 3. uri 48 min.
Jesen se prične dne 23. septembra ob 18. uri 46 min.
Zima se prične dne 22. decembra ob 13. uri 50 min.
 Ure se štejejo od 1 do 24, t. j. od polnoči do polnoči po srednjeevropskem času.

Godovinsko število.

Zlato število	16
Epakta ali lunino kazalo	XIV
Sončni krog	11
Rimsko število	2
Nedeljska črka	G
Značaj leta ali praznično število	11
Nedelj in zapovedanih praznikov	61
Letni vladar	Venera

Nebesna znamenja.

Pomlad:		Jesen:	
oven	♈	tehtnica	♎
bik	♉	škorpion	♏
dvojčka	♊	strelec	♐
Poletje:		Zima:	
rak	♋	kozel	♈
lev	♌	vodnar	♒
devica	♍	ribi	♓

Znaki za mesečne spremene.

Mlaj		Ščip ali polna luna	
Prvi krajec		Zadnji krajec	

Znamenja za dni v tednu.

Nedelja		Postni dan	
Praznik		Delavnik	

Kvaterni dnevi.

21. februar, 23. maj, 19. september, 19. december.

Državni prazniki.

Vidovdan 28. junija.
 Ciril in Metod 5. julija.
 Ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev 1. decembra.
 Rojstni dan Njegovega Veličanstva kralja Aleksandra I. 17. decembra.

Premakljivi prazniki.

Sedemdesetnica 28. jan.	Binkosti 20. maja.
Pepelnična sreda 14. febr.	Sv. Trojica 27. maja.
Velika noč 1. aprila.	Telovo 31. maja.
Križevo 7., 8., 9. maja.	Srce Jezusovo 8. junija.
Vnebohod 10. maja.	Prva adv. nedelja 2. dec.

Sonce mrkne dvakrat, luna tudi dvakrat. V Srednji Evropi pa bo samo prvi lunin mrk delno viden.

1.) **Delni lunin mrk dne 30. januarja:** pričetek mrka ob 17. uri 1 min., konec ob 18. uri 24 min. Mrk bo viden v severozapadnem delu Severne Amerike, na severnem Lednem morju, na severnem Tihem oceanu, v Aziji, Avstraliji, na Indijskem oceanu, v Evropi in Afriki.

2.) **Popolni sončni mrk dne 13. in 14. februarja:** pričetek mrka 13. februarja ob 13. uri 5 min., konec 14. februarja ob 4. uri 11 min. Mrk bo viden v vzhodni Aziji, v vzhodnih delih Indijskega oceana, na Sundskih otokih, v Avstraliji, na Tihem oceanu in na severozapadni obali Severne Amerike.

3.) **Delni lunin mrk dne 26. julija:** pričetek mrka ob 11. uri 54 min., konec ob 14. uri 36 min. Mrk bo viden v zapadnih delih Severne in Južne Amerike, na Tihem oceanu, na južnem Lednem morju, v Avstraliji, na Indijskem oceanu, v Srednji in Vzhodni Aziji.

4.) **Obročasti sončni mrk dne 10. avgusta:** pričetek mrka ob 6. uri 51 min., konec ob 12. uri 24 min. Mrk bo viden v južni polovici Afrike, na južno-vzhodnem Atlantskem in južnozahodnem Indijskem oceanu.

Vremenski ključ

po zvezdoslovcu J. W. Herschlu.

Kadar se spremeni mesec, pomeni:

ob uri	poleti	pozimi
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar
od 6. do 10.	spremenljivo	sneg ob severozapadniku, sneg ob vzhodniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter
od 12. do 14.	mного dežja	sneg in dež
od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 16. do 18.	lepo	lepo
od 18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku, dež ob jugu ali jugozapadniku	dež in sneg ob jugu ali zapadniku
od 22. do 24.	lepo	lepo

Opomba. Vse leto se razdeli na dva dela: poletje in zimo. Za poletje velja čas od 15. aprila do 16. oktobra, ostali čas pa za zimo.

PROSINEC

JANUAR

*Zvezda sije na snežene ceste ...
Sveti trije kralji, kam pa greste?
Srečo voščiti se pri vas ustavimo,
bob, kolače v cekarje pospravimo.*

Novo leto

1

2

Genovefa

3

4

Sv. 3 kralji

5

6

Valentin

7

8

Pavel, p.

9

10

Ernest

11

12

Veronika

13

14

Hilarij

15

16

Anton, p.

17

18

Sebastijan

19

20

Neža

21

Vincenc

22

Spreob. Pavla

25

Franč. Sal.

29

Peter Nol.

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	P	Novo leto. Obrezov. Gospodovo
2	T	Makarij; Miljeva
3	S	Genovefa, Slavimir
4	Č	Tit; Angela
5	P	Telesfor; Grozdana
6	S	3 kralji ali razgl. G.; Darinka

7	N	1. po razgl. G.; Valentin, šk.
8	P	Severin, op.; Bogoljub, muč.
9	T	Julijan
10	S	Pavel L, p.; Agaton, p.
11	Č	Higin, p. m.; Božidar, op.
12	P	Ernest, šk.; Blagoje
13	S	Veronika, d.; Zorislava

14	N	2. po razgl. G.; Feliks (Srečko)
15	P	Mavrij, op.
16	T	Marcel, p.
17	S	Anton, pušč.
18	Č	Sv. Petra stol; Priska, d. m.
19	P	Kanut, kr.; Hranimir
20	S	Fabijan in Sebastijan, m.

21	N	3. po razgl. G.; Neža, d. m.
22	P	Vincenc, m. (Vinko)
23	T	Alfonz; Zaroka M. D.
24	S	Timotej, šk.; Evgenij, m.
25	Č	Spreob. Pavla; Kosava
26	P	Polikarp, šk.; Vsevlad
27	S	Janez Zlatoust; Slavoja

28	N	1. predpepel.; Egidij; Julijan
29	P	Frančišek Sal., šk.
30	T	Martina, d. m.; Hiacinta, d.
31	S	Peter Nolaški, sp.; Julij, sp.

Beleške.

Dan je dolg od 8^h 25' do 9^h 26'.

Dan zraste za 1^h 1'.

Solnce stopi v znamenje vodnarja dne 20. ob 18^h 57'.

☾ Zadnji krajec dne 8. ob 22^h 36'.

☺ Mlaj dne 15. ob 14^h 37'.

☾ Prvi krajec dne 22. ob 12^h 50'.

☼ Ščip dne 30. ob 17^h 31'.

SVEČAN FEBRUAR

*Ples in smeh, šegávi dirindaj ...
Krepke roke, ljubezniv smehljaj ...
Kaj od srca se do srca spleta,
očka, mamca zvedeti ne smeta.*

Ignacij

1

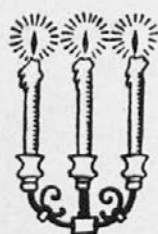

1

2

Svečnica

2

3

4

Blaž

3

5

6

Agata

5

7

8

Apolonija

9

9

10

Pust

13

11

12

Valentin

14

13

14

Julijana

16

15

16

Simeon

18

17

18

Konrad

19

19

20

Aleksander

Maksimilijan

Stol sv. Petra

Matija

Roman

20

21

22

24

28

21

22

23

24

25

26

27

28

1	Č	Ignacij (Igo); Budimil
2	P	Svečnica; Dobrošin
3	S	Blaž, šk.; Oskar
4	N	2. predpepel. ; Andrej
5	P	Agata, dev.
6	T	Doroteja; Amand
7	S	Romuald, op.
8	Č	Janez Matajski; Zvezdodrag
9	P	Apolonija
10	S	Sholastika, dev.
11	N	3. predpepel. ; Deziderij; Adolf
12	P	Evlalija; Zvonimir
13	T	Pust; Katarina, dev.; Vrativoj
14	S	Pepelnica; Valentin (Zdravko)
15	Č	Favstin; Ljuboslava
16	P	Julijana, d. m.; Agaton, pap.
17	S	Kristijan, m.; Vesela
18	N	1. postna ; Simeon; Dobrana
19	P	Konrad, pušč.
20	T	Aleksander (Šaša)
21	S	Maksimilijan
22	Č	Stol sv. Petra v A.
23	P	Peter Damj., šk.; Romana
24	S	Matija, ap. (Bogdan)
25	N	2. postna ; Valburga, dev.
26	P	Matilda, dev.
27	T	Viktor; Leander
28	S	Roman, op.

Beleške.

Dan je dolg od 9^h 29' do 10^h 57'.
 Dan zraste za 1^h 28'.
 Solnce stopi v znamenje rib dne 19. ob
 9^h 2'.

☾ Zadnji krajec dne 7. ob 10^h 22'.

☺ Mlaj dne 14. ob 1^h 45'.

☾ Prvi krajec dne 21. ob 7^h 5'.

SUŠEC

MAREC

*Vedi, sinček, za bodoča leta:
Zemlja skrbna je in dobra mati;
kar ji daš, stotero ti povrne —
ali treba težko je dajati.*

Albin

Kunigunda

Evzebij

Janez od Boga

40 mučencev

1

3

6

8

10

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Gregor

Matilda

Jedert

Edvard

Jožef

12

14

17

18

19

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Benedikt

Mar. oznanjenje

Rupert, šk.

Janez Kap.

Benjamin

21

25

27

28

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

- 1 Č Albin (Belko), šk.
2 P Simplacij, p.; Milena
3 S Kunigunda, ces.; Ticijan, šk.

- 4 **N** 3. postna; Kazimir, spoz.
5 P Janez Jožef od križa
6 T Evzebij; Danica
7 S Tomaž Akvinski, c. uč.
8 Č Janez od Boga sp.; Bodin
9 P Frančiška Rim.; Danimir
10 S 40 mučencev; Viktor, m.

- 11 **N** 4. postna (sredpostna); Sofronij
12 P Gregor I., p.
13 T Rozina, vd.; Teodora, muč.
14 S Matilda; Desimir
15 Č Klemen; M. D., sp.
16 P Hilarij, m.; Ljubislava
17 S Jedert, dev.; Patricij

- 18 **N** Tiha ned.; Edvard; Ciril, c. uč.
19 **P** Jožef, ženin M. D.
20 T Aleksandra, muč.; Joahim
21 S Benedikt, op.
22 Č Katarina, Lea
23 P Jožef Oriol; Pelagija
24 S Gabrijel, nadangel

- 25 **N** Cvetna ned.; Mar. oznanjenje
26 P Emanuel, muč.
27 T Rupert, šk.; Janez Dam, c. uč.
28 S Janez Kapistran; Sikst, p.
29 Č Vel. četrtek; Ciril, m.
30 P Vel. petek; Janez Kl.; Radivoj
31 S Vel. sobota; Benjamin; Modest

B e l e ž k e.

Dan je dolg od 11^h 1' do 12^h 46'.
Dan zraste za 1^h 45'.
Solnce stopi v znamenje ovna dne 21.
ob 8^h 28'.

Začetek pomladi.

Ščip dne 1. ob 11^h 26'.Zadnji krajec dne 19. ob 19^h 6'.Mlaj dne 15. ob 13^h 8'.Prvi krajec dne 23. ob 2^h 45'.Ščip dne 31. ob 2^h 15'.

MALI TRAVEN

APRIL

*V prožnem loku se vihti desnica:
„Daj nam, oče, naš vsakdanji kruh;
v bajti čaka nanj otrok kopica
in spet nova pride k nam sestrica.“*

Velika noč

1

1

2

Rihard

3

3

4

Vincencij Fer.

5

5

6

Viljem, op.

6

7

8

Albert

8

9

10

Viktor

12

11

12

Justin

14

13

14

Helena

15

15

16

Rudolf

17

17

18

Ema

19

19

20

Simeon

21

Adalbert

23

Jurij

24

Marko

25

Peregrin

27

▲
21✠
22▲
23▲
24▲
25▲
26✠
27▲
28✠
29▲
30

1	N	Vel. noč;
2	P	Vel. ponedeljek; Franc. Pavl.
3	T	Rihard, šk.
4	S	Izidor, šk.; Dušica
5	Č	Vincencij F.; Irena
6	P	Viljem, op.; Sikst, op.
7	S	Herman Jožef; Helena, kr.

8	N	1. povel. (bela); Albert, šk.
9	P	Marija Kleofova
10	T	Ezekijel, pr.; Mehtilda
11	S	Lev I., p.; Rada
12	Č	Viktor; Julij I.
13	P	Ida, d.; Milutina
14	S	Justin

15	N	2. povel.; Helena, kr.; Teod.
16	P	Benedikt; Turibij
17	T	Rudolf, m.
18	S	Apolonij, m.; Gradislava
19	Č	Ema, vd; Leo IX., p.
20	P	Sulpicij; Neža Mont.
21	S	Simeon

22	N	3. povel.; Soter in Kajetan
23	P	Adalbert
24	T	Jurij, m.
25	S	Marko, ev.; Tugomir
26	Č	Klet in Marcellin
27	P	Peregrin, sp.; Peter K.
28	S	Pavel od kr.; Vital, m.

29	N	4. povel.; Robert, op.; Peter, m.
30	P	Katarina Sienska, d.

Beleške.

Dan je dolg od 12^h 49' do 14^h 27'.
Dan zraste za 1^h 38'.
Solnce stopi v znamenje bika dne 20.
ob 20^h 1'.

☾ Zadnji krajec dne 7. ob 1^h 49'.

☹ Mlaj dne 14. ob 0^h 57'.

☾ Prvi krajec dne 21. ob 22^h 20'.

☼ Ščip dne 29. ob 13^h 45'.

VELIKI TRAVEN

MAJ

*Spominčice že sanjajo kraj brega,
pesem slavca se v večer preliva,
vsa skrivnostna, sladka, zapeljiva ...
če ni še slajša — fantova prisega.*

Filip in Jakob

Najdenje sv. križa

Florijan

Stanislav

Vnebohod

1

3

4

7

10

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Antonin

Servacij

Izidor

Janez Nep.

Binkošti

10

13

15

16

20

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Julija

22

Urban

25

Magdalena

29

Telovo

31

Angela Mer

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	T	Filip in Jakob, ml. ap.
2	S	Atanazij, šk.; Živana
3	Č	Najdenje sv. križa
4	P	Florijan (Cvetko)
5	S	Irenej, šk.; Pij, p.

6	N	5. povel.; Benedikta; Janez Ev.
7	P	Stanislav, šk. m.
8	T	Prikazen sv. Mihaela
9	Š	Gregorij Nacijan
10	Č	Vnebohod; Antonin, šk.
11	P	Frančišek; Mamert
12	S	Pankracij, m.; Ahilej in Nerej

13	N	6. povel.; Servacij, m.
14	P	Bonifacij, šk.
15	T	Izidor; Zofija
16	S	Janez Nepomuk, muč.
17	Č	Pashal, sp.
18	P	Etik, kr.; Venancij
19	S	Celestin, pr.; Ivo, sp.

20	N	Binkošti; Bernardin, sp.
21	P	Bink. poned.; Feliks, sp.
22	T	Julija; Emil
23	S	Deziderij, šk.
24	Č	Mar. Dev., pom. kr.
25	P	Urban I.
26	S	Filip Neri

27	N	1. pobink.; Janez, p.; Beda Čast.
28	P	Avguštin, šk.
29	T	Magdalena, p.
30	Š	Ferdinand, kr.;
31	Č	Telovo; Angela Mer., d.

Beleške.

Dan je dolg od 14^h 30' do 15^h 45'.Dan zraste za 1^h 15'.Solnce stopi v znamenje dvojčkov dne
21. ob 19^h 35'.☾ Zadnji krajec dne 6. ob 7^h 41'.☺ Mlaj dne 13. ob 13^h 30'.☾ Prvi krajec dne 21. ob 16^h 20'.☼ Ščip dne 28. ob 22^h 41'.

ROŽNIK

JUNIJ

*Kam pa s panji v mlado zarjo, mož?
Ej, s čebelami na letovanje,
treba pašo bo dobiti zanje.
Dal obilne jim, svetnik Ambrož!*

Klotilda

3

1

2

Bonifacij

5

3

4

Norbert

6

5

6

Medard Primož in Felicijan

8

7

8

9

9

10

Ant. Pad.

13

11

12

Bazilij

14

13

14

Vid

15

15

16

Gervazij in Protazij

19

17

18

Alojzij

21

19

20

Ahac

22

21

22

Janez Krstnik

24

23

24

Ladislav

27

25

26

Vidov dan

1389

28

27

28

Peter in Pavel

29

29

30

1	P	Fortunat; Radovan
2	S	Erazem, šk., m.
3	N	2. pobink.; Klotilda, kr.
4	P	Frančišek Kar.
5	T	Bonifacij, šk. m.
6	S	Norbert; Pavlina
7	Č	Pavel, šk.; Robert
8	P	Medard, šk.
9	S	Primož in Felicijan

10	N	3. pobink.; Marjeta, kr.
11	P	Barnaba, ap.
12	T	Janez Fakund, spoz.
13	S	Anton Padovanski, sp.
14	Č	Bazilij, šk.
15	P	Vid, muč.; Sv. Trojica
16	S	Janez; Franc; Jošt

17	N	4. pobink.; Adolf, šk.
18	P	Efrem Sirski, c. uč.
19	T	Gervazij in Protazij
20	S	Silverij, p.; Milava
21	Č	Alojzij (Vekoslav)
22	P	Ahac, m.; Pavlin; Miloš
23	S	Agripina

24	N	5. pobink. Janez Krstnik
25	P	Viljem, op.
26	T	Rudolf, šk.; Janez in Pavel
27	S	Ladislav; Hema, vd.
28	Č	Vidov dan; Leon, šk.
29	P	Peter in Pavel, ap.
30	S	Spomin sv. Pavla

B e l e ž k e.

Dan je dolg od 15^h 46' do 16^h 2'.
 Dan zraste do 21. za 19' in se potem skrči do 30. za 3'.
 Solnce stopi v znamenje raka dne 22. ob 3^h 48'.

Začetek poletja.

- ☾ Zadnji krajec dne 4. ob 15^h 53'.
 ☺ Mlaj dne 12. ob 3^h 12'.
 ☾ Prvi krajec dne 20. ob 7^h 37'.
 ☼ Ščip dne 27. ob 6^h 8'.

MALI SRPAN

JULIJ

*Zlatolasa, polna je pšenica,
rdečelična, brhka je ženjica,
koscu v solncu kosa se blešči,
škrja nek poje himno dobrih dni.*

Obiskovanje M. D.

Urh

Ciril in Metod

Vilibald

Elizabeta

2

4

5

7

8

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Moh. in Fort.

Marjeta

Aleš

Vincenc Pavl.

Elija

12

13

17

19

20

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Magdalena

22

Apolinarij

23

Jakob

25

Ana

26

Ignacij

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

- 1 N 6. pobink.; Teobald, pušč.
 2 P Obisk Mar. Dev.
 3 T Lev II., p.
 4 S Urh, šk.; Berta, dev.
 5 Č Ciril in Metod, šk.
 6 P Izaija, pr.; Bogomila
 7 S Vilibald, šk.

- 8 N 7. pobink.; Elizabeta (Špela)
 9 P Veronika Jul., dev.
 10 T Amalija, d.; Ljubica
 11 S Pij I., p.
 12 Č Mohor in Fortunat
 13 P Marjeta, d. m.; Dragan
 14 S Bonaventura; Just, m.

- 15 N 8. pobink.; Vladimir; Henrik
 16 P Dev. Mar. Karmelska; Bogdan
 17 T Aleš, sp.
 18 S Miroslav (Friderik)
 19 Č Vincenc; Avrelija
 20 P Elija, pr.; Hieronim
 21 S Olga; Danijel

- 22 N 9. pobink.; Magdalena, spok.
 23 P Apolinarij, škof
 24 T Kristina, dev.
 25 S Jakob (Radoslav)
 26 Č Ana, mati D. M.
 27 P Natalija (Božena), m.
 28 S Peregrin, sp.; Viktor, m.

- 29 N 10. pobink.; Marta dev.
 30 P Abdon in Senen, m.
 31 T Ignacij (Ognjeslav)

B e l e ž k e.

Dan je dolg od 16^h 2' do 15^h 7'.
 Dan se skrči za 55'.
 Solnce stopi v znamenje leva dne 23.
 ob 14^h 42'.

Začetek pasjih dni.

☾ Zadnji krajec dne 3. ob 21^h 28'.

☺ Mlaj dne 11. ob 18^h 6'.

☾ Prvi krajec dne 19. ob 19^h 53'.

☼ Ščip dne 26. ob 13^h 9'.

VELIKI SRPAN **AVGUST**

*Trudno, zlato klasje je požeto
in v bahave, težke snope speto.
Zdaj se cepec v pesem bo pognal,
za življenje naše bo koval.*

Petra vezi

Alfonz Lig.

Dominik

Marija Snežnica

Lovrenc

1

2

4

5

10

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Klara

Veliki Šmaren

Rok

Bernard

Ivana Fr. Š.

12

15

16

20

21

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Timotej, muč.

Filip Benicij

Jernej

Avguštin

Obgl. Janeza

22

23

24

28

29

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	S	Vezi Petra, ap.
2	Č	Porciunkula; Alfonz Lig.
3	P	Najdenje sv. Štefana.
4	S	Dominik, spoz.
5	N	11. pobink.; Marija Snežnica
6	P	Sikst, p.
7	T	Kajetan, sp.; Donat
8	S	Cirijak in tov., muč.
9	Č	Afra, m.; Emigdij
10	P	Lovrenc, m.; Jurica
11	S	Tiburcij in Suzana, m.
12	N	12. pobink.; Klara, dev.
13	P	Kasijan in Hipolit
14	T	Anastazija, dev.
15	S	Vnebovz. Mar. Dev. (Vel. Gosp.)
16	Č	Rok, sp.
17	P	Emilija (Milica)
18	S	Helena; Agapit (Ljubo)
19	N	13. pobink.; Ludovik Tol., šk.
20	P	Bernard, opat
21	T	Ivana Fr. Šantalska
22	S	Timotej, m.
23	Č	Filip Benicij (Zdenko)
24	P	Jernej, ap.; Borivoj
25	S	Ludovik, kr.
26	N	14. pobink.; Zefirin I., pap.
27	P	Jožef Kalasan, sp.
28	T	Avguštin
29	S	Obglav. Janeza Krstnika
30	Č	Roža Limanska, d.; Milka
31	P	Izabela, d.; Rajmund

B e l e ž k e.

Dan je dolg od 15^h 4' do 13^h 30'.
 Dan se skrči za 1^h 34'.
 Solnce stopi v znamenje device dne 23.
 ob 21^h 55'.

Konec pasjih dni.

☾ Zadnji krajec dne 2. ob 7^h 27'.

☺ Mlaj dne 10. ob 9^h 46'.

☾ Prvi krajec dne 18. ob 5^h 33'.

☼ Ščip dne 24. ob 20^h 37'.

☾ Zadnji krajec dne 31. ob 20^h 40'.

KIMAVEC

SEPTEMBER

*Ded starina drevje je sadil,
cepil, čakal, a sadu ni vžil ...
Glej ga, svoji deci vnuk njegov
težko nosi sadni blagoslov.*

Egidij

Rozalija

Regina

Rojstvo M. D.

Nikolaj Tol.

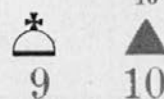
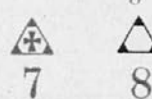
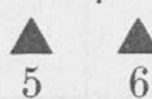
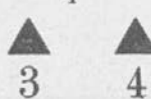
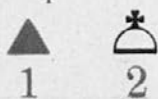
1

4

7

8

10

Ime Marijino

Notburga

Pov. sv. Križa

Ljudmila

Evstahij

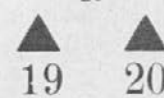
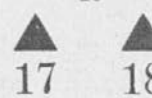
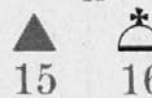
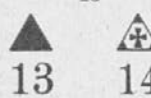
12

13

14

16

20

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Matevž

Emeran

Kozma in Damijan

Mihael

Hijeronim

21

22

27

29

30

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1	S	Egidij; Ana, prev.
2	N	15. pobink.: Štefan; Antonin
3	P	Doroteja, d. m.
4	T	Rozalija
5	S	Lovrencij Just., šk.
6	Č	Caharija, pr.
7	P	Regina; Bronislava
8	S	Rojstvo Mar. Dev. (Mala Gosp.)
9	N	16. pobink.; Peter Klaver, spoz.
10	P	Nikolaj Toledski
11	T	Erna, d.; Prot in Hiacint
12	S	Ime Marijino; Gvido, spoz.
13	Č	Notburga, dev.
14	P	Povišanje sv. Križa; Ciprijan
15	S	Nikomed, m.
16	N	17. pobink.; Ljudmila, vd.
17	P	Hildegarda, ap.
18	T	Irena, muč.
19	S	Januvarij, m.
20	Č	Evstahij; Morana
21	P	Matevž, ap. in ev.; Jona
22	S	Emeran (Jerko)
23	N	18. pobink.; Tekla, muč.; Linus
24	P	Mar. Dev., ujet.
25	T	Kamil in tov., muč.
26	S	Ciprijan in Justina
27	Č	Kozma in Damijan
28	P	Venčeslav, kr.
29	S	Mihael, arh.
30	N	19. pobink.; Hijeronim, c. uč.,

Beleške.

Dan je dolg od 13^h 26' do 11^h 46'.

Dan se skrči za 1^h 40'.

Solnce stopi v znamenje tehtnice dne 23.
ob 18^h 46'.

Začetek jeseni.

Mlaj dne 9. ob 1^h 20'.

Prvi krajec dne 16. ob 13^h 26'.

Ščip dne 23. ob 5^h 19'.

Zadnji krajec dne 30. ob 13^h 29'.

VINOTOK OKTOBER

*Solnce v gorice razsipa zlatá,
grozdje se s trte prepolne smehtja.
Čriček o vinski dobroti drobi.
kdor ne verjameš mu, vina ne pij!*

Remigij

Frančišek Ser.

Rožnenska

Brigita

Dionizij

1

4

7

8

9

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Kalist

Terezija

Gal

Luka

Uršula

14

15

16

18

21

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Klotilda

23

Rafael

24

Evarist

26

Simon in Juda

28

Volbenk

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	P	Remigij, škof
2	T	Angeli varuhi; Miran
3	S	Kandid, m.; Vitomir
4	Č	Frančišek Serafinski
5	P	Placid in tov., m.
6	S	Brunon, sp.
7	N	20. pobink.; Sergij, muč.
8	P	Brigita, vd.
9	T	Dionizij; Svetina
10	S	Frančišek Borgia, sp.
11	Č	Aleksander Sauli
12	P	Maksimilijan, šk., m.
13	S	Edvard, kr. angl.
14	N	21. pobink.; Kalist, pap. muč.
15	P	Terezija, d.
16	T	Gal, op.; Florentin, šk.
17	S	Jadviga, kr.; Mira
18	Č	Luka, ev.
19	P	Peter Alkantarski
20	S	Janez Kancijan
21	N	22. pobink.; Uršula in tov., dev.
22	P	Kordula, d. m.
23	T	Klotilda, dev. muč.; Živka
24	S	Rafael, arhangel
25	Č	Krizant in Darija
26	P	Amand; Evarist, p. m.
27	S	Frumencij
28	N	23. pobink.; Simon in Juda, ap.
29	P	Narcis; Ida, d.
30	T	Alfonz Rodriguez, sp.
31	S	Volbenk, šk.;

Beleške.

Dan je dolg od 11^h 43' do 10^h 1'.Dan se skrči za 1^h 42'.Solnce stopi v znamenje škorpijona dne 24. ob 3^h 37'.

 Mlaj dne 8. ob 16^h 5'.

 Prvi krajec dne 15. ob 20^h 29'.

 Ščip dne 22. ob 16^h 1'.

 Zadnji krajec dne 30. ob 9^h 22'.

L I S T O P A D   N O V E M B E R

*Tu našli so poslednji mirni dom,
v naročju matere jim je topló.
Kako so srečni, da nič več
za naše težke boje ne vedo.*

Vsi svetniki

Verne duše

Karol Bor.

Lenart

Bogomir

1

2

4

6

8

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Martin

Stanislav Kostka

Leopold

Gregorij Čudod.

Elizabeta

11

13

15

17

19

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Dar. Marijino

Cecilija

Katarina

Virgilij

Andrej

21

22

25

27

30

▲
21▲
22▲
23▲
24▲
25▲
26▲
27▲
28▲
29▲
30

1	Č	God vseh svetnikov
2	P	Spomin vernih duš
3	S	Viktorin, šk., m.
4	N	24. pobink.; Karol Boromej, šk.
5	P	Emerik, Caharija
6	T	Lenart, o.; Ratislav
7	S	Engelbert; Zdenka
8	Č	Bogomir, šk.
9	P	Božidar (Teodor), m.
10	S	Andrej A., sp.
11	N	25. pobink.; Martin (Davorin)
12	P	Martin, pap. muč.
13	T	Stanislav Kostka
14	S	Jozafat, šk. m.; Borislava
15	Č	Leopold (Levko), kr.
16	P	Otmar, o.; Edmund
17	S	Gregorij Čudod., šk.
18	N	26. pobink.; Hilda; Odon, op.
19	P	Elizabeta, kr.
20	T	Feliks (Srečko) Val.
21	S	Darovanje Mar. Dev.
22	Č	Cecilija, d. m.
23	P	Klemen, p. m.; Felicita, m.
24	S	Janez od Križa
25	N	27. pobink.; Katarina, dev. muč.
26	P	Konrad
27	T	Virgilij, škof
28	S	Eberhart, škof
29	Č	Saturnin, m.
30	P	Andrej (Hrabroslav), p.

B e l e ž k e.

Dan je dolg od 9^h 58' do 8^h 42'.Dan se skrči za 1^h 16'.Solnce stopi v znamenje strelca dne 23.
ob 0^h 45'.Mlaj dne 7. ob 5^h 44'.Prvi krajec dne 14. ob 3^h 39'.Ščip dne 21. ob 5^h 26'.Zadnji krajec dne 29. ob 6^h 39'.

GRUDEN

DECEMBER

*Daljne zvezde svetijo na vas
in na trudno, tiho, zasneženo polje ...
S cerkvice samotne vabi glas:
Mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje.*

Ujedinjenje

Frančišek Ks.

Barbara

Miklavž

Ambrož

1

3

4

6

7

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Br. spoč. D. M.

Lucija

Spiridion

Lazar

Tomaž

8

13

14

17

21

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Božič

25

21

22

Stefan

26

23

24

Janez Evang.

27

26

27

Ned. otročiči

28

28

29

Silvester

31

30

31

1	S	Narodno ujedinenje
2	N	1. adv.; Bibijana, dev. muč.
3	P	Frančišek Ksaverij
4	T	Barbara (Bara), d. m.
5	S	Saba, op.; Stojana
6	Č	Miklavž (Nikolaj), šk.
7	P	Ambrož, škof
8	S	Brezmadežno sp. M. D.
9	N	2. adv.; Peter Fourier, šk.
10	P	Lavret. Mati božja.
11	T	Damaz, p.
12	S	Maksencij
13	Č	Lucija, d. m.; Otilija
14	P	Spiridion (Dušan), op.
15	S	Kristina, dekl.
16	N	3. adv.; Albina, dev. m.
17	P	Kraljev rojstni dan
18	T	Gracijan, škof
19	S	Urban V., pap.
20	Č	Evgenij in Makarij, m.
21	P	Tomaž, ap.
22	S	Demetrij, m.
23	N	4. adv.; Viktorija, dev. m.
24	P	Adam in Eva; sv. večer
25	T	Božič; Rojstvo Gospodovo
26	S	Štefan, m.; Zlatka
27	Č	Janez Evangelist, ap.
28	P	Nedolžni otročiči; Zorica
29	S	Tomaž, šk., m.
30	N	1. ned. po bož.; Evgenij, šk.
31	P	Silvester, p.

B e l e ž k e.

Dan je dolg od 8^h 40' do 8^h 24'.

Dan se skrči do 21. za 20', potem zraste do konca meseca za 4'.

Solnce stopi v znamenje kozla dne 22. ob 15^h 50'.

Začetek zime.

☺ Mlaj dne 6. ob 18^h 25'.

☾ Prvi krajec dne 15. ob 11^h 52'.

☼ Ščip dne 20. ob 21^h 53'.

☾ Zadnji krajec dne 29. ob 3^h 8'.

Pošne pristojbine.

Pisemske pošiljke. a) Redne pristojbine.

Vrsta pošiljk	V tuzemstvu				V inozemstvu ²	
	v krajevnem prometu ¹		v medkrajevnem prometu ¹			
	Din	p	Din	p	Din	p
1. Pisma. Teža je v tuzemskem prometu omejena na 1 kg, razen za službena pisma, za katera se ne plača pristojbina in ki so dovoljena do 2 kg. V inozemskem prometu je največja teža 2 kg. Razsežnost ne sme v nobeni smeri presežati 45 cm. Pisma v obliki zvitka so dovoljena v razmerju 10 × 75 cm.	do 20 g	1 —	do 20 g	1 50	do 20 g ³	3 —
	„ 50 „	2 —	„ 50 „	2 —	„ 40 „	4 50
	„ 250 „	3 50	„ 250 „	3 50	„ 60 „	6 —
	„ 500 „	5 —	„ 500 „	5 —	„ 80 „	7 50
	„ 1000 „	10 —	„ 1000 „	10 —	„ 100 „	9 —
					itd., za vsakih 20 g 1-50 Din več.	
2. Dopisnice, izdane po poštni upravi ali zasebniku, morajo biti iz trdega papirja. Dolžina 15—10 cm, širina 10-5—7 cm.			navadne z odgovorom	— 75 1 50	navadne ⁴ z odgovorom ⁴	1 50 3 —
3. Tiskovine. Največja teža 2 kg, v inozemskem prometu 3 kg za knjige, ki se odpravljajo posebej, razsežnost 45 × 45 cm, v obliki zvitka 10 × 75 cm. Proste in nezložene v obliki dopisnice 12 × 18 cm. Se pošiljajo odprte. Pristojbina za «knjižne oglase» in «cenike (kataloge)» je znižana na 5 p za vsak posamezni izvod do 100 g. Če je izvod težji, se plača za vsakih nadaljnjih 100 g ali za del te teže še po 5 p. Noben izvod ne sme presežati 500 g. Ta pristojbina se plačuje na glede na to, ali ima vsak izvod svoj posebni naslov ali pa gre več izvodov pod enim naslovom. Velikost teh pošiljk: kakor tiskovine. Pristojbine se plačujejo in zaračunavajo, kakor za časnike in časopise, v gotovini. Za dovoljenje, da se smejo razpošiljati knjižni oglasi in ceniki po znižanih pristojbinah, je potrebna kolkovana prošnja na pošto ravnateljstvo. Naslovna stran oglasov in cenikov z znižano pristojbino mora imeti na levi zgornji strani opombo: «Knjižni oglas», na desni strani pa: «Pristojbina plačana v gotovini».			do 50 g	— 25	do 50 g ⁵	— 50
			„ 100 „	— 50	„ 100 „	1 —
			„ 150 „	— 75	„ 150 „	1 50
			„ 200 „	1 —	„ 200 „	2 —
			„ 250 „	1 25	„ 250 „	2 50
			„ 300 „	1 50	„ 300 „	3 —
			„ 350 „	1 75	„ 350 „	3 50
			„ 400 „	2 —	„ 400 „	4 —
			„ 450 „	2 25	„ 450 „	4 50
			„ 500 „	2 50	„ 500 „	5 —
			itd., za vsakih 50 g 25 par več.		itd., za vsakih 50 g 50 par več.	
4. Vzorci brez vrednosti. Vsebina: blago brez prodajne vrednosti. Tuzemstvo: največja teža 500 g. Razsežnost 30 × 20 × 10 cm, v obliki zvitka 30 × 15 cm. Zaviti morajo biti tako, da se vsebina lahko pregleda. Inozemstvo: največja teža 500 g. Razsežnost 45 × 20 × 10 cm, v zvitku 45 × 15 cm. Vanje ne sme biti vloženo pismo, spis ali dokument, ki bi imel značaj stvarnega in osebnega dopisovanja, niti ne smejo imeti nobenih drugih z roko zapisanih podatkov razen naslova pošiljatelja in naslovnika, tvorniške ali trgovske znamke, zaporednih števil in opomb, ki se nanašajo na ceno, težo, mero, obseg, količino, izvoz, kakovost ali kemično analizo.			do 100 g	— 50	do 100 g	1 —
			„ 150 „	— 75	„ 150 „	1 50
			„ 200 „	1 —	„ 200 „	2 —
			„ 250 „	1 25	„ 250 „	2 50
			„ 300 „	1 50	„ 300 „	3 —
			„ 350 „	1 75	„ 350 „	3 50
			„ 400 „	2 —	„ 400 „	4 —
			„ 450 „	2 25	„ 450 „	3 50
			„ 500 „	2 50	„ 500 „	5 —

¹ V krajevni promet vsake pošte spada celo njeno ožje in širše dostavno področje. Ako je v kakšnem kraju več pošt, ki dostavljajo pošiljke na dom, se smatrajo pošiljke, ki so predane pri eni izmed pošt v tem kraju, kot pošiljke krajevnega prometa, četudi jih dostavlja kaka druga pošta istega kraja.

² Za tiskovine v republiko Češkoslovaško velja pristojbenik za tuzemstvo.

³ V prometu z Italijo znaša pristojbina za pisma do 20 g 2 Din 50 par, za vsakih 20 g pa 150 par več.

⁴ V prometu z Italijo znaša pristojbina za navadne dopisnice 1 Din 25 par, z odgovorom 2 Din 50 par.

⁵ Za časopise in druge periodične publikacije in za pošiljke s knjigami, kadar jih pošiljajo izdajatelji ali knjigotržci in ki gredo v Italijo, se plača za vsakih 50 g 25 par. Teža pošiljk s knjigami je dovoljena do 3 kg.

Vrsta pošiljk	V tuzemstvu		V inoženstvu	
	Din	p	Din	p
5. Tiskovine za slepce (izboklo tiskane). Največja teža 5 kg. Napis, ime založnika in druge označbe, ki se ne smatrajo za pismeno sporočilo, smejo biti pisane ali tiskane z navadnimi črkami. Takisto tudi označba na napisni strani («Tiskovina za slepce») in naslov. Se pošiljajo odprte.	do 1000 g	— 25	do 1000 g	— 25
	„ 2000 „	— 50	„ 2000 „	— 50
	„ 3000 „	— 75	„ 3000 „	— 75
	„ 4000 „	1 —	„ 4000 „	1 —
	„ 5000 „	1 25	„ 5000 „	1 25
6. Mali paketi.¹ Največja teža 1 kg. Razsežnost 45×20×10 cm, v obliki zvitka 45×15 cm. Vsebina: blago s prodajno vrednostjo razen dragocenosti. Zaviti morajo biti tako, da se lahko pregleda vsebina. Priložen sme biti račun in seznam blaga.	v tuzemskem prometu niso dovoljeni.		do 200 g	6 —
			„ 250 „	7 50
			„ 300 „	9 —
			„ 400 „	10 50
			„ 450 „	12 —
			„ 500 „	13 50
			itd., za vsakih 50 g 1:50 Din več	15 —
7. Poslovni papirji. Največja teža 2 kg. Razsežnost v ploščatem ovitku 45×45 cm, v obliki zvitka 10×75 cm. Za poslovne papirje se smatrajo spisi in listine, ki so docela ali deloma pisani ali risani z roko in nimajo značaja osebnih dopisov, n. pr. pravnih spisil, tovrstni listi, nakladnice, računi, poslovni papirji zavarovalnic, rokopisne partiture, delavske knjižice itd. Pošiljajo se odprti.	do 200 g	1 —	do 300 g	3 —
	„ 250 „	1 25	„ 350 „	3 50
	„ 300 „	1 50	„ 400 „	4 —
	„ 350 „	1 75	„ 450 „	4 50
	„ 400 „	2 —	„ 500 „	5 —
	„ 450 „	2 25	„ 550 „	5 50
	„ 500 „	2 50	„ 600 „	6 —
	itd. za vsakih 50 g 25 par več.		itd., za vsakih 50 g 50 par več.	
8. Mešane pošiljke. Tiskovine (razen tiskovin za slepce), vzorci in poslovni papirji od istega pošiljatelja na istega naslovnika se lahko skupaj zavijajo in odpošiljajo. Največja teža 2 kg. Vzorec v tako mešani pošiljki ne sme biti težji od 500 g.	kakor za vzorce; če so pa poslovni papirji vmes, kakor za poslovne papirje.		kakor za vzorce; če so pa poslovni papirji vmes, kakor za poslovne papirje.	

¹ Mali paketi se lahko pošiljajo v te le države: Alžir, Argentinijo, Avstralijo, Avstrijo, Belgijo, Brazilijo, Ceylon, Ciper, Češkoslovaško, Dansko, Estonijo, Etiopijo, Francijo, Gdansk, Gibraltar, Grško, nizozemsko Indijo, Indokino, Japonsko, Korejo, Liban, Luksemburg, Madžarsko, Malto, Maroko (francoški pas), Mehiko, Nemčijo, Nizozemsko, Novo Gvinejo, Palestino, Perzijo, Sirijo, Švedsko, Svico, Transjordanijo, Tunis, Turčijo, Veliko Britanijo, Zedinjene ameriške države in njene kolonije.

b) Slučajne pristojbine:

Vrsta pošiljk	Pristojbina	V tuzemstvu		V inoženstvu	
		Din	p	Din	p
Pisma, dopisnice, tiskovine, vzorci brez vrednosti, poslovni papirji, mešane pošiljke in mali paketi	Prporočnina:				
	a) v krajevnem prometu . . .	2	—	—	—
	b) v medkrajevnem prometu . . .	3	—	4	—
	Povratnica:				
	a) ako jo zahteva pošiljatelj ob predaji	3	—	3	—
	b) ako jo zahteva pošiljatelj po predaji	6	—	6	—
	Ekspressnina	3	—	6	—
	Poizvednica	3	—	6	—
	Prekle k pošiljke, izprememba naslova in znižanje ali črtanje odkupnine:				
	a) v krajevnem prometu . . .	3	—	—	—
b) v medkrajevnem prometu . .	4	50	7	—	
Pristojbina za ocarinjenje inozemskih pisemskih pošiljk	—	—	3	—	
Mali paketi	Dostavnina za male pakete . . .	—	—	3	—

Opombe:

Pisemske pristojbine

za izterjavanje denarnih zneskov do 5000 dinarjev.

a) Odkupne pošiljke. — b) Poštni nalogi.

Odkupne pošiljke:

1. *Tuzemske*: pristojbine pri predaji: 1.) kakor za priporočene pošiljke brez odkupnine; 2.) pristojbina za pokaz 1 Din. — Dovoljene so samo priporočene pisemske pošiljke.

Pristojbine pri izdaji: Od izterjane odkupnine se odbije nakaznina za dotični znesek in cena nakaznične gollce.

2. *Inozemske*: pristojbine pri predaji: 1.) kakor za priporočeno pošiljko brez odkupnine; 2.) stalna pristojbina 4 Din in 3.) nakaznična pristojbina, in sicer do 100 Din 50 par, do 200 Din 1 Din itd. za vsakih 100 Din ali del tega zneska po 50 par.

Pristojbine pri izročitvi: odkupnina, preračunana v dinarje, in 1/2 teža zneska za azio.

Odkupne pisemske pošiljke so v mednarodnem prometu dovoljene s temi državami: Avstrijo, Belgijo, Češkoslovaško, Francijo, Italijo, Madžarsko, Marokom, Nemčijo, Rumunijo, Svico in Tunisom, vendar pa je promet zaradi deviznih omejitev začasno ukinjen.

Poštni nalogi:

1.) Pristojbine pri predaji: za pismo s poštnim nalogom pristojbina za priporočeno pismo in pristojbina za pokaz 1 Din.

2.) pristojbine pri izdaji: kakor pri odkupnih pisemskih pošiljkah in eventualna finančna kolkovina.

Poštni nalogi v prometu z inozemstvom še niso uvedeni.

Pisemske pošiljke se *ekspresno* dostavljajo le v kraju, kjer je pošta, odkupne pošiljke in *poštni nalogi* pa se dostavljajo *ekspresno* samo tam, kjer izplačuje pošta nakaznice na domu, sicer se samo obveste. Ekspresno se dostavlja, oziroma obvešča samo med 6. in 21. uro, če je pa pošiljka odkupna, samo med uradnimi urami.

Za poštno ležeča (poste-restante) pisma in dopisnice plača pošiljatelj poleg običajnih pristojbin še 50 par. Če ta pristojbina pri izročitvi pošiljke naslovniku še ni plačana, se v tuzemskem prometu izterja v dvakratnem, pri pošiljkah iz inozemstva pa v enkratnem znesku od naslovnika.

Predaltnina:

za navadne in priporočene pisemske pošiljke za predal brez ključa po 15 Din, s ključem po 20 Din na mesec. — Za pošiljanje za naslovnikom ali za vračanje pisemskih pošiljk se ne zaračunava nobena pristojbina.

Kot porto se zaračuni dvakratni manjkajoči del franka. Pisemske pošiljke pod tek. št. 3 do 8 se morajo oddajati vsaj deloma frankirane, sicer se sploh ne odpravijo, v prometu z inozemstvom pa morajo biti popolnoma frankirane.

Za nefrankirane ali premalo frankirane pisemske pošiljke iz inozemstva plača naslovnik *dvojno* manjkajočo pristojbino, a najmanj 100 par.

Za pravilno frankirane pisemske pošiljke, ki se pošljejo za naslovnikom iz notranjosti kake države v drugo državo (inozemstvo), se plača samo čista razlika med tuzemsko in inozemsko pristojbino.

Kazen za *poštno-dohodarstveni prestop* znaša 20kratni znesek predpisane pristojbine.

List za odgovor (coupon réponse) velja 6 Din. Iz inozemstva došli «listi za odgovor» se zamenjavajo za znamko 300 par.

Poštna pooblastila:

Za poštna pooblastila se plača razen kolkovine za prošnjo po tarifni postavki 1. zakona o taksah (sedaj 5 Din) in razen kolkovine po tarifni postavki 16. zakona o taksah (10 Din) še poštna pristojbina za hranitev, ki znaša za pooblastila, ki veljajo samo za enkrat ali za dobo do 15 dni, 1 Din, za pooblastila, ki veljajo za več ko 15 dni, pa 5 Din za vsako koledarsko leto.

Nakaznice.

Za tuzemstvo:

Navadne do 5000 Din.

Navadne pristojbine:

Nakaznina za znesek do			
50 Din . . .	2 Din	2000 Din . . .	8 Din
100 " . . .	3 " "	3000 " . . .	9 " "
300 " . . .	4 " "	4000 " . . .	10 " "
500 " . . .	5 " "	5000 " . . .	12 " "
1000 " . . .	6 " "		

Slučajne pristojbine:

Ekspresnina	3 Din
Poizvednica	3 " "
Izplačilno obvestilo { pri predaji	3 " "
{ po "	6 " "

Preklic nakaznice, izprememba naslova:

(Za tako zahtevo se plača pristojbina za priporočeno pismo, eventualno tudi še za brzojavko.)

Opomba:

Ekspresne nakaznice. Pošte, ki izplačujejo na domu, morajo po posebnem slu dostavljati tudi ekspresne nakazniške zneske, druge pošte pa samo obvestilo. Ekspresne nakaznice dostavlja, oziroma obvešča sel samo med uradnimi urami.

Če se izvirna nakaznica izgubi, uniči ali pri prejemniku, oziroma (vrnjena nakaznica) pri pošiljatelju poškoduje, se plača za napravo *izplačilnega pooblastila* (dvojnika nakaznice) razen pristojbin za prošnjo (v kolkih) še 4 Din v poštnih znamkah. Iste pristojbine se plačajo tudi za podaljšanje roka za izplačilo privatnih nakaznic.

Za pošiljanje za naslovnikom ali za vračanje nakaznic se ne zaračunava nobena pristojbina.

Predaltnina za nakaznice znaša v krajih, kjer se izplačujejo zneski na domu, 15 Din na mesec.

Brzojavne do 5000 Din.

Pristojbine:

- a) nakaznina kakor pri navadnih nakaznicah;
- b) brzojavna pristojbina;
- c) ekspresnina 3 Din, tudi tedaj, če gre brzojavna nakaznica v kraj, kjer ni pošte.

Opomba:

Brzojavna nakaznica se lahko pošlje tudi v kraj, kjer ni pošte, oziroma brzojava.

Če v naslovnem kraju ni brzojava, ampak samo pošta, pošlje zadnji brzojavni urad brzojavno nakaznico pošti kot ekspresno priporočeno pismo. Če pa gre brzojavna nakaznica v kraj, kjer ni pošte, se ne dostavi, oziroma ne obvesti po posebnem slu, ampak tako, kakor vse druge pošne pošiljke.

Pristojbine se plačajo pri predaji.

Za inozemstvo:

Navadne pristojbine:

Nakaznina do 100 Din	3— Din
od 100 " 200 "	3-50 "
" 200 " 300 "	4— "
" 300 " 400 "	4-50 "
" 400 " 500 "	5— "

potem pa za vsakih 100 Din ali del te vsote še po 0-50 Din.

Slučajne pristojbine:

Izplačnina se pobira pri izplačilu nakaznice od naslovnika, in sicer

do zneska 50 Din	50 par
do 1000 Din	1 Din
do 5000 Din pa	2 " "
Ekspresnina	6 " "
Izplačilno obvestilo	3 " "
Pristojbina za poizvednico, izplačilno pooblastilo in podaljšanje izplačilnega roka	6 " "

Opomba:

Dovoljene so samo navadne pošne nakaznice do najvišjega zneska 3000 Din (brzojavne niso dovoljene), vendar pa je zaradi deviznih omejitev mednarodni nakaznični promet začasno popolnoma ukinjen.

Poleg nakazanega zneska, ki se preračuna v dinarsko valuto, mora pošiljatelj plačati še 1% teža zneska za azio in nakaznično pristojbino. Znesek mora biti napisan na nakaznici v valuti naslovne dežele, z besedami pa v francoščini.

Z Veliko Britanijo, Kanado in Zedinjenimi ameriškimi državami je uvedena nakazniška služba preko pošne hranilnice. Znesek, ki v prometu z Veliko Britanijo ne sme presegati 3000 dinarjev, v prometu z Zedinjenimi ameriškimi državami in Kanado pa ne 100 ameriških, oziroma kanadskih dolarjev, se vplača po pošni položnici na ček račun štey. 56.020.

Pristojbina za pošiljanje denarja v Veliko Britanijo znaša do zneska 500 dinarjev 5 dinarjev, za vsakih začetih nadaljnjih 100 dinarjev pa po 1 dinar. V prometu s Kanado in Zedinjenimi ameriškimi državami znaša pristojbina za vsakih 1000 dinarjev ali del tega zneska po 10 dinarjev. Položnica velja 25 par.

Pristojbina za čekovna vplačila.

Za vplačila po čekovnih položnicah se plača do zneska 500 dinarjev . . . . . 50 par preko 500 dinarjev pa . . . . . 1 Din

To pristojbino plača vplačnik v gotovini. Za pismena poročila na zadnji strani položnic se ne plača nobena pristojbina.

Vrednostna (denarna) pisma za tuzemstvo.

Pristojbina								
težna						vrednostna		
v krajevnom prometu			v medkrajevnom prometu					
do g	Din	p	do g	Din	p	do Din	Din	p
20	3	—	20	4	50	100	1	—
50	4	—	50	5	—	500	2	—
250	5	50	250	6	50	1000	5	—
500	7	—	500	8	—	5000	10	—
1000	12	—	1000	13	—	potem pa za vsakih 1000 Din ali del te vrednosti po 1 Din.		

Dostavnina 1 Din, če je naslovljeno pismo v kraj, kjer pošta vrednostna pisma dostavlja na dom.

Obvestnina 50 par, če je naslovljeno pismo v kraj, kjer se pismo na dom ne dostavi.

Poizvednica 3 Din. — Ekspresnina 3 Din.

Pristojbina za pokaz 1 Din, če je pismo obremenjeno z odkupnino.

Povratnica ob predaji 3 Din, po predaji 6 Din.

Za preklic pisma, za izpremembo naslova in za znižanje ali črtanje odkupnine se plača pristojbina za priporočeno pismo in eventualno tudi za brzojavko.

Opombe:

Teža 1 kg, vrednost neomejena.

Sprejemajo se samo zaprta pisma.

Ekspresno denarno pismo se dostavlja po posebnem slu le tedaj, če naslovna pošta poštna nakaznica izplačuje na domu, sicer se dostavi samo obvestilo. Ekspresno denarno pismo z označeno vrednostjo preko 250 Din se nikdar ne dostavi po posebnem slu, ampak se samo obvesti. Prejemnik obvestila o taki pošiljki pa sme zahtevati, da se mu obveščeno pismo dostavi pri naslednjem rednem obhodu, če se take pošiljke sploh dostavljajo na dom in če plača dostavnino. — Ekspresno se denarna pisma dostavljajo ali obveščajo samo od 6. do 21. ure, če je pa pismo odkupno, samo med uradnimi urami. — Za ekspresno denarno pismo se ne plača niti dostavnina niti obvestnina. Pri odkupnih denarnih pismih odbije naslovna pošta od izterjane odkupnine nakaznino za dotični znesek in ceno nakazniške goliče.

Ce se pošlje vrednostno pismo drugam ali pa vrne sprejemni pošti, se zaračunaj samo dostavnina ali obvestnina.

Za denarne pošiljke (pošiljke z denarjem ali vrednostnimi papirji), ki so zavite v obliki paketa se plača pristojbina kakor pri paketih.

Za denarna pisma, naslovljena poste restante ali na vojake, se ne plača dostavnina, ampak samo obvestnina.

Vrednostna pisma (lettres de valeur) za inozemstvo.

Promet z vrednostnimi pismi je dovoljen za sedaj z Albanijo, Argentinijo, Avstrijo, Belgijo, Brazilijo, Bolgarijo, s Ceylonom, Češkoslovaško, Čile, z Dansko, Egiptom, Estonijo, Etiopijo, s Finsko, Francosko z Alžirom, Korziko in Monakom, z Grško, s

Hedjazom, Holandijo, z Gdanskim, Indijo, Indokino, Irsko, Italijo, Japonsko s Korejo, Letonijo, Litvanijo, Luksemburgom, Madžarsko, Marokom, Nemčijo, Norveško, Novo Zelandijo, s Palestino, Perzijo, Poljsko, Portugalsko, z Rumunijo, Rusijo, s Saarsko oblastjo, Siamom, Sirijo in Libanom, Španijo, Švico, Švedsko, Tunisom, Turčijo in z Veliko Britanijo, toda le s posebnim dovoljenjem finančnega ministrstva.

Teža 2 kg, največja vrednost 100.000 Din.

Pristojbina kakor za priporočene pošiljke iste teže in vrednostna pristojbina 5 Din za vsakih 300 frankov (= 3600 Din) ali del te vrednosti.

Opomba:

Posiljatelj mora izpolniti pri predaji brezplačni obrazec «Jamstvo pošiljatelja», v katerem izjavlja, da v pismu ni večje vrednosti in da jamči za vse posledice napake vrednostne napovedi. — Vrednost je treba označiti razen v dinarski veljavi tudi v frankih in centimih po relaciji (sedaj 1 : 12).

Vrednostne škatle (boîtes avec valeur déclarée) za inozemstvo.

Promet je dovoljen z Albanijo, Argentinijo, Avstrijo, Belgijo, Bolgarijo, s Češkoslovaško, Čile, z Dansko, Gdanskim, Egiptom, Estonijo, Etiopijo, s Francijo z Alžirom, Korziko in Monakom, Hedjazom, Holandijo, z Indokino, Irsko, Italijo, Japonsko, s Kitajsko, Ciprom, Korejo, z Libijo, Eritrejo, Litvanijo, Luksemburgom, Madžarsko, Marokom, Nemčijo, s Palestino, Portugalsko, Saarsko oblastjo, Sirijo in Libanom, Somalijem, Svico, Švedsko, Tunisom in z Veliko Britanijo.

Pristojbine:

- težna pristojbina za vsakih 50 gramov po 2 Din, najmanj pa 10 Din;
- priporočnina 4 Din;
- vrednostna pristojbina za vsakih 300 frs (3600 dinarjev) ali del tega zneska po 5 Din.

Opomba:

Za izvoz nakitov, dragocenih predmetov, zlata, srebra, dragoga kamenja in kovanega denarja je potrebno dovoljenje generalne direkcije carin v Beogradu.

Izkaznica o istovetnosti (identiteti) je veljavna tri leta in stane 10 Din.

Za čekovne nakaznice

plača naslovnik izplačnino kakor pri inozemskih poštinih nakaznicah, če gredo v kraj, kjer jih pošta dostavlja na dom.

Zaklenjene torbe.

Prejemniki, ki ne stanujejo v kraju, kjer je pošta, lahko zahtevajo, da se jim navadne pisemske pošiljke in obvestila o drugih pošiljkah pošiljajo po lastnem slu ali po obstoječi poštni zvezi v zaklenjeni torbi, od katere se en ključ hrani na pošti. Torbo si mora prejemnik sam nabaviti. Pošta jo odpira in zapira. Za opravljanje tega dela se plača po 15 Din na mesec.

Časniki in časopisi.

Za vsak izvod časnikov in časopisov, ki jih oddajajo na pošto časopisna upravnništva, se plača od vsakih 100 g ali del te teže po 5 par, če ima vsak izvod svoj posebni naslov, če je pa naslov skupen, pa po 2 pari. Za časopisne priloge, ki so

dovoljene do 30 g (za posamezno prilogo), se plača po 2 Din za vsakih 100 kosov, oziroma za del tega števila. Za vse časopise, dnevnike in nednevneke je uvedeno plačevanje poštnih pristojbin v gotovini.

Časniki in časopisi, ki jih pošiljajo z a s e b n i k i, se morajo frankirati kot tiskovine po pristojbeniku za tiskovine. Prodajalci časopisov plačajo za časopise, ki jih vračajo neprodane upravnistvom, po 2 pari za vsak izvod do 100 g teže. Za teže izvede se plača za vsakih nadaljnjih 100 g ali del te teže zopet

po 2 pari. Najmanjša pristojbina takih pošilk je 50 par, največja teža je dovoljena do 10 kg.

Časopisi za inozemstvo se morajo frankirati s frankovnimi znamkami po pristojbeniku za tiskovine. Za časnike in časopise, ki gredo v Alžir, Argentino, Avstrijo, Belgijo, Bolgarijo, Češkoslovaško, Francijo in kolonije, Grčijo, Letonijo, Luksemburg, Madžarsko, Marcko, Nemčijo, Paragvaj, Poljsko, Portugalsko in kolonije, Rumunijo, Rusijo, Saro, Sirijo-Liban, Španijo, Tunis in Urukvaj in ki jih pošiljajo časopisna upravnistva, znaša pristojbina 25 par za vsakih 50 g ali del te teže.

Paketi za tuzemstvo.

		P r i s t o j b i n e																				
		t e ž n a			vrednostna			obvestnina			dostavlnina			nakaznina								
do kg	I. zona		II. zona		III. zona		do Din	Din	p	do kg	Din	p	do kg	Din	p	za odkupnino						
	Din	p	Din	p	Din	p										Din	p					
1	3	—	3	—	3	—	100	1	—	20	—	50	5	2	—	do	50 Din	2	—			
5	8	—	8	—	8	—	500	2	—	če je paket naslovljen v kraj, kjer pošta ne dostavlja na dom.			20	5	—	"	100	"	3	—		
10	10	—	15	—	20	—	1000	5	—				"	300	"	4	—					
15	15	—	22	—	30	—	5000	10	—				"	500	"	5	—					
20	20	—	30	—	40	—	potem pa za vsakih 1000 Din ali del te vrednosti še po 1 Din.						"	1000	"	6	—					
Za ločeno (t. j. obsežnejši paket ali paket, ki zahteva večjo opreznost) se plača dvakratna težna pristojbina.										če je paket naslovljen v kraj, kjer pošta dostavlja pakete na dom.			"	2000	"	8	—	"	3000	"	9	—
													"	4000	"	10	—	"	5000	"	12	—

Ekspresnina 6 Din. — Povratnica: ob predaji 3 Din, po predaji 6 Din. — Poizvednica 3 Din. — Za preklje paketa, za izpremembo naslova in za znižanje ali črtanje odkupnine se plača pristojbina za priloženo pismo in eventualno tudi za brzojavko.

Opombe:

Največja teža 20 kg, vrednost neomejena.

Za pakete, ki so naslovljeni poste restante ali na vojake, se plača vedno samo obvestnina. Za vse druge pakete, tudi za tiste, ki so naslovljeni na imetnike predalov, se mora plačati dostavlnina, oziroma obvestnina.

Za ekspresni paket se ne plača niti dostavlnina niti obvestnina. Paketi se ekspresno dostavljajo samo v krajih, kjer je pošta. Ekspresne odkupne pakete dostavljajo po posebnem slu samo pošte, ki nakazniške zneske izplačujejo na domu, druge jih samo obveščajo. Ekspresni paketi, katerih teža presega 5 kg, se nikdar ne dostavijo po posebnem slu, ampak se samo obveščajo. Prejemnik obvestila o takem paketu pa sme zahtevati, da se mu paket dostavi pri naslednjem rednem obhodu, če se take pošiljke sploh dostavljajo na dom in če plača dostavlnino. — Ekspresno se dostavlja, oziroma obvešča samo med 6. in 21. uro, ekspresne pakete z odkupnino pa dostavlja poseben sel le med uradnimi urami.

Za paket z odkupnino se plača ob predaji tudi še nakaznina za odkupni znesek. Tudi ta pristojbina se naleplja v znamkah na spremnico. Pristojbina za pokaz se pri odkupnih paketih ne plačuje, a od izterjane odkupnine se nikakršne pristojbine ne odbijajo.

Predavlnina za pakete znaša v krajih, kjer se paketi dostavljajo, po 15 Din na mesec.

Obvestilo o nedostavljivem paketu se izroči zapro pošiljatelju, ki plača zanj 1 Din 50 p, za inozemski paket pa 3 Din.

Ležnina za pakete znaša 1 Din za vsak dan, za katerega se ležnina zaračunava.

Za pošiljanje paketov za naslovnikom in za vračanje paketov se zaračunava težna pristojbina, vrednostna pristojbina (če je vrednost označena) in dostavlnina, oziroma obvestnina.

Glede paketov z denarjem in vrednostnimi papirji glej opombo k pregledu pristojbin za vrednostna pisma.

Odkupni zneski preko 1000 do 5000 Din se izplačujejo na domu samo v ožjem (krajevnem) dostavnem okraju pošte.

Paketi za inozemstvo.

V katere države in do katere teže se pošiljajo paketi v inozemstvo in kakšne so pristojbine, se lahko poizve na vsaki pošti.

Vsaka pošiljka mora biti frankirana že pri predaji. Izvozne pošiljke se lahko predajajo na vseh poštah. V krajih, kjer so carinarnice, skrbe za ocarinjenje pošiljatelj sam, ki potem

pošti predajajo že ocarinjene in plombirane pošiljke. Kjer ni carinarnice, sprejemajo izvozne pakete ondote pošte in jih odpravljajo na najbližjo pošto, kjer je carinarnica.

Zavoj izvoznih paketov naj bo iz močne lepence, zavite v platno (če možgno voščeno), ali pa iz močnih lesenih ali plöčevinastih zabojev. Naslov naj bo napisan na pošiljki sami, ne s svinčnikom in samo v latinici. Vrednost mora biti označena v frankih z besedami (v latinici) in s številkami.

Stvar pošiljateljeva je, da poizve, ali je uvoz predmetov v naslovno državo dovoljen ali ne. Prav tako si mora pošiljatelj sam preskrbeti razna potrebna izvozna in uvozna dovoljenja.

Pošiljatelj mora na spremnici označiti, kaj naj se s paketom zgodi, ako bi se naslovniku ne mogel izročiti.

Kolki za listine.

- 1.) Listine o jamstvu in kavcih 0-1 % polistinjenega zneska.
- 2.) Zadolžnice in pobotnice 0-5 % polistinjenega zneska.
- 3.) Odstopnice 2 % polistinjenega zneska.
- 4.) Pogodbe . . . . . 2 Din.
- 5.) Oporoke . . . . . 3 "
- 6.) Izpričevala . . . . . 20 "
Mojstrsko izpričevalo . . . . . 60 "
Pomočniško izpričevalo . . . . . 5 "
Izpričevalo osnovnih šol . . . . . 5 "
Izpričevalo srednjih šol . . . . . 10 in 20 "
- Zrelostna izpričevala:
meščanska, strok. obrtna . . . . . 50 "
nižji tečajni izpit . . . . . 100 "
višji tečajni izpit . . . . . 250 "
- 7.) Računi trgovcev in obrtnikov . . . . . 25 par.
- 8.) Lepaki . . . . . 25 "
- 9.) Menice, tuzemske, se ne smejo kolkovati, temveč se morajo kupiti znesku primerne golice.
- 10.) Zastavne listine denarnih zavodov se morajo kolkovati.

DR. IVAN LAH:

VODNIKOVO SLOVENSTVO IN JUGOSLOVANSTVO

Zadnji čas se je razvijala pri nas srdita borba med raznimi strujami, ki hočejo druga drugi dokazati, kako je treba pravilno razumovati vrednost, važnost, lepoto, pravilnost, bistvo, svojskost in druge lastnosti slovenščine in kako je treba presojeti vprašanje jugoslovanske skupnosti. Naravno je, da prihaja pri takih sporih pogosto do pretiranih trditev in enostranskih zahtev, še češče pa do pre nagljenih sodb in neutemeljenih očitkov, ki izhajajo bolj iz političnih predsodkov kakor iz resničnih dejstev in vodijo zato tudi do napačnih zaključkov. Zato je vodilni slovenski dnevnik upravičeno zapisal sledeče besede pod naslovom: «Škoda za čas!»

«Petnajst let živimo Slovenci, Hrvati in Srbi v eni narodni državi, ki je ni ustvaril slučaj svetovne vojne, ampak elementarna zavest medsebojne sorodnosti. Ako je bila ta zavest kot prirodno dejstvo tako močna, da je te tri jugoslovanske narode po skoraj stoletnem delu politične in kulturne osamosvojitve v kljub največjim zunanjim in notranjim oviram in robovanju tujim narodom združila v eno celoto — potem bi človek mislil, da bo to dejstvo popolnoma zadostovalo, da se ta naša medsebojna sorodnost, ki ni dostopna razumski opredelitvi, ampak je neka tajinstvena realnost, po petnajstih letih svobodnega snovanja tako utrdi, da je ne bo treba venomer poudarjati, podčrtavati in vedno iznova premotrivati. In vendar se danes bolj ko le kdaj po zedinjenju mlati o tem dejstvu, ki je postalo naenkrat problem vseh problemov, toliko prazne slame, da bi ves dragoceni čas, ki so ga zabili jugoslovanski politiki, kulturni in drugi delavci s premlevanjem tega vprašanja, več ko zadostoval za to, da bi bili v teh letih za našo državo lahko ustvarili toliko pozitivnega na mednarod-

nem polju, v naši upravi, za konsolidacijo našega gospodarstva, da bi mogli biti prava vzor-država vsej srednji Evropi. Namesto tega pa vidimo, kako se v času najresnejših vprašanj realnega življenja, ko gre tako rekoč za kožo vsakega posameznika, naši politiki mučijo z vprav rabinsko ostroumnostjo, da bi rešili vprašanje, ali smo en narod ali trije, ali bodi naše jugoslovanstvo integralno ali pa samo sinteza, in kakšna naj bo ta sinteza, pri čemer si vsakdo lahko pod temi pojmi misli, kar hoče. Če nas spričo tega prizora kaj tolaži, nas tolaži to, da bodo sedaj morebiti vendarle ljudje uvideli, kako zelo je to smešno, in da je zadnji čas, da pospravimo to donkihotsko orožje praznega prerekanja za narodne teorije v podstrešje in se lotimo resničnega konstruktivnega dela za našo narodno in državno skupnost.» («Slovenec», 9. III. 1933.) V nadaljnjem razpravlja člankar o vzrokih, zakaj ne moremo priti do nekkih dokončnih zaključkov, in podaja svoje nazore o tem vprašanju v sledečih besedah:

«Smo tri samobitne narodne edince in vendar tudi en narod v tem smislu, da v tej narodni skupnosti ne izginja osobiti narodni karakter vsake edince. To je dejstvo in življenjska realnost, mogočna, kot so mogočni in nepremagljivi vsi elementarni pojavi življenja, in popolnoma zadostuje za izgraditev čim tesnejšega, plodovitejšega in srečnejšega sožitja Slovencev, Srbov in Hrvatov, dočim se na teoretičnem dlakocepstvu in na ozkogledi trmi racionalističnih formuli-

čarjev ni zgradilo nikoli ničesar življenja z možnega.»

Ker je to glas širše javnosti in mnenje vseh naših kulturnih krogov, je prav, da si te besede zapomnimo. Poleg sporov o pravilnem pojmovanju slovenstva in jugoslovenstva se vrši med raznimi tabori živahna tekma vzorov in nazorov o pravilnosti in čistosti slovenskega književnega jezika. V tem oziru bi lahko razlikovali štiri glavne skupine, ki so si glede preteklosti, sedanosti in bodočnosti slovenščine ustvarile svoje nazore, katere skušajo uveljaviti tudi v slovstvu. Prvo bi mogli imenovati skrajno slovensko; to so oni pisatelji, o katerih pravi druga skupina, da «znašajo na kup najrazličnejše besede iz globin Pleteršnikovega slovarja in iz najoddaljenejših slovenskih dialektov, in srečni najditelji potem te besede razkazujejo v svojih spisih kot najnovejše pridobitve slovenskega jezika.» Na ta način je treba — po mnenju te skupine — slovenščino čim dalje bolj oddaljevati od srbohrvaščine. Druga skupina — nazvali bi jo čisto slovensko — smatra, da «imajo razne plasti naše družbe svojo diferencirano govorico, ki jo je treba upoštevati pri značaju književnega jezika, ni pa treba poslušati samo kmetov». Tudi ta skupina odklanja seveda vsako jugoslovanščino. Tretjo skupino bi lahko imenovali široko slovensko. Tudi ona priznava, da mora biti naš književni jezik slovenščina, ki jo govori naš narod in kakor se je razvila v teku stoletij, odklanja vsako mešanje in zamenjavanje slovenščine s srbohrvaščino, ne smatra niti za mogoče niti za potrebno, da se sčasoma v tem oziru kaj izpremeni, vendar misli, da je v našo korist, ako se ne oddaljimo, ampak bližamo srbohrvaščini s tem, da ne rabimo namenoma različnih izrazov tam, kjer so skupni mogoči in jezikovno upravičeni. Četrto skupino bi lahko nazvali jugoslovensko, ker smatra za potrebno in mogoče, da se slovenščina nadomesti s srbohrvaščino ali jugoslovanščino. A to so le posamezni glasovi, ki ne prihajajo v poštev, ker v slovstvu itak ne nastopajo in že s tem dokazujejo iluzornost svojih zahtev.

Jezični in črkarski boji — kakor v vseh literaturah — tudi pri nas niso nič novega. Bili so, so in bodo. Skorajda morejo nastati ob zameni vsake generacije, ker je jezik bistven del slovstva, njegovo izrazno sredstvo in melodija njegove pesmi. V takih bojih se čistijo nazori in širi obzorje, merijo se duševne sile in premlaja ozračje, presoja se vrednost

preteklosti in iščejo vrednote bodočnosti. Viharji po tišini pomenjajo vedno ne le izpremembo, ampak tudi premlajanje in napredek. Seveda je v življenju in v slovstvu tako, da se vse vrača in povrača. Zato bi tudi tu lahko trdili, da ni nič novega pod soncem. Vse je že bilo. Poglejmo, kako je bilo za časa našega prvega peveca Valentina Vodnika, kaj je on sodil glede slovenščine in kako je gledal na državno jugoslovanstvo.

Generacija, ki je šla pred Vodnikom, je stala še močno pod Pohlينovimi nazori. Svoj višek je dosegla pohlinovščina leta 1777. v knjigi «Zern ali vunuzetek iz teh metodnih buku», ki je bila namenjena šolam in pisana v nekakem vzornem, narejenem jeziku tedanje dobe, posebno ker je bila prevod iz nemščine in je izhajala iz onih višjih krogov, ki jim je bila narodna govorica tuja in so mislili, da se dá književni jezik umetno ustvarjati s pomočjo narejenih izrazov (kakor jih je koval Pohlين, večinoma po nemškem zgledu). Pohlين sam je imel seveda najboljše namene, ko je kot zvest učenec svojih čeških učiteljev skušal očistiti slovenščino spak in tujk, ki so se bile med stoletji razpasle v ljudskem jeziku in se udomačile tudi v knjigah te dobe. Vodnik sam mu priznava, da mu moramo biti hvaležni za več reči. «On je spet branje med ljudi razširjal, od trideset let se je skoro vsaki pastir in pastarica brati naučila. Dosti bukev je med ljudi dal; jezik semtertje v bukvah očistil, omečil in lepši prirezal.» A v svoji vnemi je šel predaleč in drugi so ga posnemali predvsem — v napakah. Vodnik je dobro spoznal, v čem je bilo bistvo Pohlينove zmote: «On je namreč stare mejnike brez vzroka prestavil, od starih gramatik odstopil, pisal kakor ljubljanski predmestjani govore; ni gledal na čistejši jezik Poljancev in daleč od Nemcev stoječih starih kranjskih rodov. On je preveč nemškoval, namesto da bi slovenil. V nekaterih besedah je brez potrebe hroval, v drugih premalo zunanje Slovence čislal, kjer je lahko in treba.»

Tako je nastala ona jezikovna kolobocija, ki se je vlekla v našem slovstvu vso drugo polovico 18. stoletja tja do Vodnikovih časov.

«Sleherni pisavec je kranjsko pisal, kakor se mu je zdelo; nobeden ni gledal na stanovitno vižo, vstavo ali red», toži Vodnik, ker je Pohlينova samovoljnost dala drugim slab zgled.

«Pisarji poprejšnjega stoletja so se dosti držali po Bohoriču, ali v sedanjem stoletju

so rili naprej in s kranjskim pisanjem delali kakor prešič z mehomo.»

S temi drastičnimi besedami je označil Vodnik položaj slovenskega jezika tik pred svojo dobo.

Proti pohlinovščini se je od vsega začetka boril Zoisov krog, ki je skušal dvigniti narodni jezik, kakor se govori med ljudstvom, v književni jezik. Zato je smatral tudi Vodnik za potrebno, da bi čimprej izšla slovnica in slovar, «v katerih bi se kranjski jezik v svoji čistosti našel, stari mejnik le iz potrebe predstavil, govor po teh naukih prirezal, kakor so ga drugih jezikov učeni lepotili, in se nič ne zapletalo, temveč izrekovanje za ušesa, pismo in za pesem prilično naredilo.»

S temi besedami je izraženo Vodnikovo stališče glede slovenskega književnega jezika. Sicer je bil to nazor vsega Zoisovega kroga in Linhart je leta 1789. v «Zupanovi Micki» pokazal, kako se glasi tak jezik na odru. Pohlinovščini je odzvanjalo. Leta 1796. je že lahko pisal Vodnik, «da oče Marko pri nas nobenega nima, ki bi se po njem popolnoma držal; predstavljali svetega pisma (mišljen je Jurij Japelj) in drugi učeni od njegove viže odstopajo in se bližajo starejšim pisarjem v jeziku in pisanju.»

Toda «starejši pisarji» tudi niso mogli biti vzor za novo dobo, ki je klicala poteptane in zanemarjene ljudske sile in narodne zaklade iz tal. Po geslu «vrnimo se k narodi» so se narodi vračali tudi k naravnemu narodnemu jeziku, toda tu je bilo treba previdnosti, kajti: prvič je vprašanje: kaj je res narodno? In drugič: kaj je v primeru, da nimamo domačega izraza? —

O tem nam govori Vodnik v predgovoru h «Kuharskim bukvam» (leta 1799.), kjer pravi: «Kadarkoli ene kranjske bukve na dan pridejo, ima slednji kaj čez jezik godrnjati; enemu je preveč po hrovatski, drugemu preveč po nemški in tako naprej. Jaz pravim: mi moramo kranjske slovenske besede poiskati semtertja po deželi raztresene in na to vižo skup nabrati čisto slovenščino. Skušnja me uči, da ni lahko stvari najti, katera bi se v enem ali vsaj drugem kotu prav po slovensko ne imenovala; če je pa kaj novič znajdenih in starim Slovencem neznanih reči, se znajo te po zunanjih (tujih) jezikih imenovati, ako bi je mi ne mogli iz slovenske korenine krstiti...» (Slovensko je tu treba vzeti v pomenu slovansko.) «Moje besede v teh bukvah so skoro vse kranjskega slovenskega rodu s

tem samim razločkom, da se povsod v naši deželi ne govore. Ali pa ima zavoljo tega meni kdo kaj čitati? Bom li drugam hodil imena beračit, kadar jih doma najdem? Ne bomo li nikoli naš govor popravili? Ako bo ta reč tako naprej šla, bomo doživeli, da se ne bodo Gorenjec, Dolenjec in Notranjec eden drugega zastopili; eden se bo ponemškoval, drugi bo sam sebi ostal, tretji bo napol Lah. Kdo bi potlej Kranjcem bukve pisal? Tedaj moram eden drugemu podati, kar ima slednji čistega...»

To je Vodnikovo načelno stališče glede tujk.

«Čemu besede krasti? Ali ni slovenski jezik zadosti premožen?» piše nadalje, pri čemer je vedno slovenski jezik treba smatrati v širšem slovanskem smislu, kajti pozneje sam pravi, da je «gledal na najbolj znane med Slovenci najdene besede, da bi vsem zastopen biti mogel.»

Če pomislimo, da je naš «kuhinjski jezik» še danes precej pokvarjen, posebno po mestih (šele zadnjih 30 let smo ga malo izčistili), in da tudi v naši jugoslovanski kuhinji ni dosti bolje, vidimo, da le počasi napredujemo in da so Vodnikove besede še danes veljavne.

Tudi pri sestavljanju svoje pismenosti se je držal naš pesnik dveh slovanskih slovníc: ruske (Lomonosova) in staroslovenske (Smotrickega). Iz teh je zajemal slovniške izraze, kajti «tudi pismenstvo ima svoja imena, katera ne leže na klopi, temveč gori na polici. Ne zmišljam si jih sam, Smotrickij in Lomonosov mi jih dajeta v svojih bukvah.» Nekaj takih izrazov je bil prisiljen izpustiti. «Namesto teh dam naše druge take, da jih bodo tudi Srbljanj lahko razumeli; tako si bomo roke podali in eden k drugemu brez težave v šolo hodili.»

Tako je ustvarjal naš prvi pesnik, ki je o sebi upravičeno zapisal, da je «vselej želel kranjski jezik čeden narediti», naš književni jezik, opiraje se predvsem na ljudsko govorico in stare izraze, ki jih je bilo treba iskati po kmetih, in na sorodnost slovanskih jezikov, iz katerih je smatral za primerno in dopustno sprejemati one izraze, ki jih v slovenščini ni. Vidimo pa, da je bil pri tem zelo previden in ni hotel, da bi ga kdo dolžil «hrovatenja».

O sorodnosti slovenščine z drugimi slovanskimi jeziki piše v «Popisovanju kranjske dežele» in v «Povedanju od slovenskega jezika», kjer pravi: «Kranjci imajo svoj lastni jezik, kateri izvira od slovenskega in je v žlahti s hrovaškim, pemskim, poljskim in moškovitarskim.» Dobro se zaveda našega slovanskega

porekla: «Kranjci so en odrastek velikega slovenskega naroda.»

O tem velikem «slovenskem narodu» so tedanji viri trdili, da obsega do 80 milijonov duš. Naravno je, da so bili pojmi o slovanskem svetu še precej nejasni, saj smo bili šele v začetku slavistike. Ni bilo še natančnega pregleda slovanskih jezikov. Splošno se je sodilo, da je ruščina najčistejši slovanski jezik. Vodnik piše: «Kateri bi rad kranjskih imen pomen zvedel, mora na moškovitarskega jezika znanje se podati. Kranjski jezik je moškovitarskemu najbolj podoben, bolj kakor vsem drugim slovenskim izrekom. Moškovitarski so dosti besedi ohranili, katere so se pri nas pozabile in iz navade prešle...»

Poleg ruščine smatra Vodnik posebno staro-slovenščino, ki jo imenuje «bukviški jezik», kot vzor čistega slovanskega jezika, po katerem bomo «naše kranjsko pomanjkanje bogatili in po bukviškem popravljali, kar smo od stare korenine na stran zašli», kajti «stari bukviški jezik ima veliko podobnost z našim kranjskim. Bukviški se taisti imenuje, v katerem so bukve od nekdanj pisane. Črke niso latinske, ampak cirilske in glagolitske, to je stare slovenske», in «tukaj v Ljubljani se najde več sort bukev, sveto pismo, brevirji, besedišča (slovarji) in druga pisanja in gramatike», namreč v Zoisovi knjižnici, kjer je naš reformator književnega jezika črpal svoje znanje o slovanskih jezikih. V Zoisovi hiši so se sklepale zveze s slovanskim svetom, tam se je razpravljalo o jezikovnih vprašanjih, tam se je zvedelo, kaj se godi drugod. Povsod so se čutili prvi znaki preporoda.

Kako je bil Vodnik sprejemljiv za razne novotarje in izpremembe v jeziku in pisanju, se vidi iz notice v «Novicah», kjer piše o nekem cerkvenem pesniku, ki je «v pisanju znamenja nad črkami opustil», kar smatra Vodnik za prav, češ, «kdo bode s takimi pisanji vse pomavtal, ker navada uči, kateri sklad je dolg, kateri pa kratek, in po celi Evropi drugih jezikov pisarji kljuko na dolge sklade postavljajo.» Ker je besedo tvoj pisal «toj», meni Vodnik, «da je tudi prav, čemu bomo pisali, kar se ne izreče; saj so tudi Lah, Francozi in Nemci dosti takih starih nepotreb doli djali in iztrebili.» Naš dobri pesnik je tu v svoji popustljivosti šel predaleč in ne bomo z njim soglašali, kajti kakšna bi bila videti naša slovenščina, če bi se postavili na stališče: ni treba pisati, kar se ne izreče... Tu se je naš jezikoslovec približal pravilu: «piši, kakor govoriš»,

toda fonetična pisava je v slovenščini nemogoča. Saj bi se s pisavo «toj» oddaljili od onega boljšega Vodnikovega pravila, ki pravi, da se je treba držati skupne «slovenske korenine» (slovanske sorodnosti, etimologije).

Vodnik je vedel, da se «kranjski jezik na mnogo sorto v ustih teh prebivalcev skoraj v vsaki vasi drugače zavija», zato se ni postavljajal na enostransko stališče, dasi se mu v vsem pozna, da je z dušo in telesom Gorenjec. Po rojstvu je bil prav za prav «ljublanski predmestjan», a že v svoji mladosti je spoznal naša kmečka narečja in iz njih črpal svoj besedni zaklad, ki je postal, spopolnjen s sorodnimi slovanskimi izrazi, temelj njegovega književnega jezika. Načela, ki so ga pri tem vodila, so ustrezala duhu časa, ohranila pa so tudi za poznejše dobe svojo vrednost. V bistvu jih moremo še danes priznavati za pravilna.

Njegov jezik je Prešern poplemenil in obogatil, kajti dvomil je: «al žlahtne kranjske tam cveto besede, kjer govoriti dosti več ne znajo pastirji samski, ko imena čede?...»

Goreča grmada ptiča fenisa, ki jo je znašal naš pevec do smrti, je zažarela v svitu romantike in naš mojster pevec je dvignil slovensko besedo v krog svetovne poezije. Levstik, oboževalec Prešernov, je postal zakonodajavec te besede in Jurčič je dokazal resničnost in upravičenost teh zakonov, ki so v glavnem temeljili na Vodnikovih nazorih. Stritar je ogledil in klikal našo kmečko govornico in jo uvedel v salon, kjer se je nad njo razveseljevala mladoslovenska generacija; Cankar jo je odnesel s seboj na bele cesarske ceste, kjer je v nji zapel pesem Kurentovo, da je ob nji zavriskal in zaplesal slovenski svet... In zdaj! Zdaj smo na prehodu. Iščemo novih poti. Križa...

Z gorenjsimi stavki smo označili Vodnikovo slovenstvo. In njegovo jugoslovanstvo? Videli smo, da pri iskanju pravega književnega jezika ni priporočal hrvačenja, pa tudi ni odklanjal, da ne bi našega «kranjskega pomanjkanja» bogatili iz slovanskega sveta. Ni naš namen, da bi podali obširno sliko, koliko in kako se je že takrat pojavljalo jugoslovansko jezikovno in politično vprašanje. Vse te jezikovne in politične niti so se predle skozi Zoisov salon in naš pesnik je pri njih sodeloval. Bili so na obzorju šele prvi znaki daljne bodočnosti. A ko je Napoleon ustvaril Ilirijo, jo je pozdravila Vodnikova oda:

Napoleon reče:
Ilirija vstan'!

Res je, da je oda izšla šele dve leti po nastanku Ilirije, a ne moremo se ubraniti vtisa, da je vsa ta oda pisana iz globokega prepričanja in navdušenega srca. V njej je proslavljen program nove jugoslovanske države na starih ilirskih razvalinah in Vodnik pozdravlja tuje ime, ki združuje naše razbite dele v celoto, ker ve, da se pod tem skupnim tujim imenom skriva slovanska vsebina.

Ilirsko me kliče
Latinec in Grek,
Slovensko me prav'jo
domači vsi vprek.

Dobrovčan, Kotoran,
Primorec, Gorenj'c,
Pokolpljan po starem
se zove Sloven'c.

DR. ROMAN SAVNIK:

TRGOVINSKI STIKI JUGOSLAVIJE S TUJINO

V gospodarskem oziru delimo države v industrijske in agrarne. Prve izvažajo industrijske izdelke, a jim nedostaja živil in sirovin, druge prodajajo kmetijske proizvode in si dobavljajo industrijsko blago. Le malo je držav, ki bi imele obe gospodarski panogi približno enako razviti. Temu tipu ustreza v Evropi še najbolj Francija, ki pa vendar še daleč ne more kriti lastnih potreb. Ker ima neznatno gozdno površino, uvažata ogromne množine lesa in lesnih izdelkov kakor tudi najrazličnejše kolonijalne plantažne proizvode, ki ne morejo uspevati v območju zmerno toplega podnebja.

Jakost zunanje trgovine posameznih držav je prav različna. V splošnem pa je mnogo manj odvisna od velikosti držav ko predvsem od stopnje civilizacije prebivalcev in njih trgovinske podjetnosti. Ni slučaj, da je nad polovico svetovne trgovine v rokah male Evrope. Na Ameriko odpade slaba četrtnina, na Azijo osmina, na Afriko 4 %, na Avstralijo in Oceanijo pa komaj 2 % svetovne trgovine.

Kako malo utegne biti v skladu jakost svetovne trgovine kake države s številom njenega prebivalstva, kaže dejstvo, da pripada v tem oziru prvenstvo Veliki Britaniji (leta 1931. je bilo 13·8 % svetovne trgovine v njenih rokah). Druga je šele Ameriška Unija (11·3 %), tretja Nemčija (9·9 %) in četrta Francija (7·3 %), dočim si peto in šesto mesto delita že Holandska in Belgija (po 3·3 %). Poslednji gospodarsko zelo razviti državi, ki sta obenem velevažni prehodni trgovinski pokrajini, puščata za seboj v po-

To se pravi: posamezne jugoslovanske pokrajine, združene v ilirski državi, ohranijo svoj slovanski značaj. Vodnik pozdravlja, vključno negotovim časom, to državno združitev, ker je začutil njen pomen za Slovence. Tu se je mogel razviti nov narod:

Duh stopa v Slovence
Napoleonov,
en narod poganja
prerujen, ves nov.

Ti Slovenci so Jugoslovani, združeni v Napoleonovi Iliriji. Vidimo torej, da je Vodnik z navdušenjem pozdravil začetek jugoslovanske države in s polno vero sprejemal ideje, ki so stale ob rojstvu Ilirije, ker se je zavedal, da je v tem državnem združenju naša bodočnost.

Kakor s svojim slovenstvom je dal tudi s svojim jugoslovanstvom vsem najlepši zgled.

gledu zunanje trgovine celó take države, kakor so S. S. S. R. (Rusija), Kitajska, Japonska in Italija!

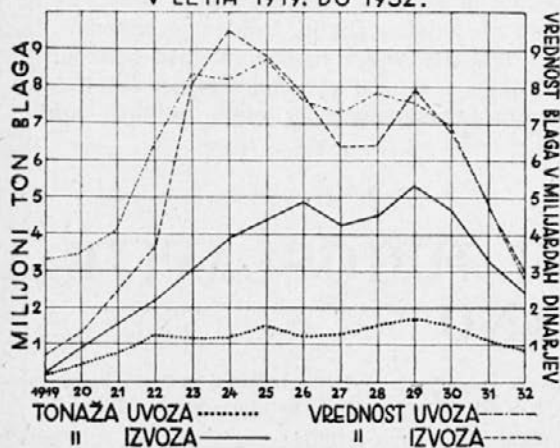
Nehote se nam vsiljuje vprašanje, kaj pa Jugoslavija? Med glavnimi tekmeci je seveda ne bomo zasledili. Glede na to, da je naša država sorazmerno malo obljudena, da njeno prebivalstvo nima večjih življenjskih potreb in da so mnogi predeli gospodarsko še manj razviti, je razumljivo, da je naša udeležba pri svetovni trgovini dokaj skromna. Na nas odpade le 0·5 % svetovne trgovine. V Evropi nadkriljuje Jugoslavijo sedemnajst držav, med njimi tudi manjše, ki pa so gospodarsko bolj razvite (n. pr. Češkoslovaška, Švica, Danska, Avstrija). Zaostajajo pa za njo Bolgarija, Albanija, Turčija, Portugalska in male baltičke države, dočim smo glede zunanje trgovine v isti vrsti s Finsko, Madjarsko in Grčijo.

Svetovni gospodarski krogi smatrajo Jugoslavijo za eno najvažnejših agrarnih držav v Evropi. Skupno z Bolgarijo, Madjarsko, Romunijo in Poljsko tvori naša država tako zvan *vzhodnoevropski agrarni blok*. Ta si išče tržišč za svoje proizvode predvsem v industrijskih državah Srednje in Zahodne Evrope, odkoder si dobavlja obenem industrijsko blago za lastne potrebe. Toda te prodajo z izjemo Avstrije in Češkoslovaške evropskemu agrarnemu vzhodu le manjši del prebitka svoje industrije. Mnogo več iztržijo v oddaljenih prekomorskih deželah, zlasti v Kanadi, Ameriški Uniji in Argentini. Zaradi ugodnih ponudb in iz bojazni, da ne izgube teh važnejših odjemavcev za svoje

industrijske izdelke, kupujejo od njih mnogo več agrarnih proizvodov kakor v Vzhodni Evropi. Za tržišča v Zahodni in Srednji Evropi se bije zato srdit boj med vzhodnoevropskim agrarnim blokom in velikimi prekomorskimi deželami. Zlasti zadnja leta v času svetovne gospodarske krize okuša to tekmo bridko tudi Jugoslavija.

Zunanja trgovina vsake države je iz leta v leto lahko podvržena velikim spremembam. Uvoz Jugoslavije n. pr. je predvsem odvisen od naše kupne moči in dejanskih potreb, izvoz pa od vsakokratne letine in od splošne gospodarske konjunktore. Zelo poučen je diagram, ki nam ponazoruje gibanje naše

KRETANJE NAŠE ZUNANJE TRGOVINE V LETIH 1919. DO 1932.

zunanje trgovine izza ustanovitve Jugoslavije. Počenši z letom 1919. je zunanja trgovina stalno naraščala tako po vrednosti kakor po tonaži. Leta 1929. je dosegla najvišji razmah, nato pa je sledilo naglo upadanje pod vtisom svetovne gospodarske krize, ki je zajela tudi našo državo. Vidi se pa, da bo že z letošnjim letom zunanja trgovina jela ponovno naraščati, kajti že prvo polletje je pokazalo preokret na bolje. Diagram nas nadalje pouči, da vrednost uvoza in vrednost izvoza nista bili ves čas v srečnem ravnovesju. Prva leta po osvobojenju smo vse preveč čutili strašne posledice svetovne vojne, ki je gospodarsko uničila velik del naše domovine. Na večji izvoz nismo mogli misliti, uvažati pa smo morali mnogo, ker so bile potrebe velike. Zato je bila izprva naša zunanja trgovina močno pasivna. Toda sledilo je naglo izboljšanje. Medtem ko je leta 1919. izvoz dosegel komaj 23 % vrednosti uvoza, smo že leto 1924. zaključili z aktivno trgovinsko bilanco: vrednost izvoza je preseгла naš uvoz. Pač je bila naša trgovinska bilanca v letih 1927., 1928. in 1930. zopet pasivna, toda presežek vrednosti izvoza še od daleč ni bil tako običuten nego prva leta. Celoten dosedanji izvoz Jugoslavije od leta 1919. do leta 1932. dosega 89 % vrednosti uvoza; če pa upoštevamo

zgolj zadnje desetletje od leta 1923. dalje, ne ostaja za njim niti več za poln odstotek.

Kako v povsem drugačnem razmerju pa sta si naš izvoz in naš uvoz glede na tonažo! Celó prva leta, ko smo imeli še močno pasivno trgovinsko bilanco, smo več izvozili kakor uvozili. Naš celokupen izvoz v vseh 14 letih (od leta 1919. do leta 1932.) pa je bil v primeri z uvozom kar trikrat večji. Odkod to čudno razmerje med vrednostjo in težo uvoznega in izvoznega blaga? Razlaga je prav enostavna. Kol agrarna država namreč izvažajo Jugoslavija največ težke, a cenene sirovine in živila, uvažajo pa predvsem lažje in dražje industrijske izdelke.

Naša država izvažajo zlasti les, živino in živinorejske proizvode, rude in sadje. Vrednost in količina izvoznih predmetov je sicer čisto prav različna, na splošnem pa nam največ donaja izvoz gradbenega lesa, koruze, pšenice, svinj, jaje, sirovega bakra, cementa, sliv in tobaka. Leta 1932., v času naše najnižje izvozne kampanje, smo prodali v tujino za 420,000,000 Din gradbenega lesa, za 264,000,000 Din svinj, za 238,000,000 Din tobakovega lista, za 247,000,000 Din sirovega bakra, za 182,000,000 Din jaje, za 163,000,000 Din pšenice, za 154,000,000 Din svežega mesa, za 136,000,000 Din koruze itd. Zadnji čas se posebno uspešno razvija izvoz svinj (v rekordnem letu 1929. smo jih izvozili 220.000!), ki je zdaj po važnosti že na drugem mestu, dočim je bil prejšnja leta navadno šele na petem. Tudi izvoz tobaka je vedno bolj razveseljiv. Nasprotno uvažajo Jugoslavija predvsem tekstilne in kovinske izdelke, raznovrstne aparate, črni premog, nafto, riž in kavo. Leta 1932. smo uvozili za 535,000,000 Din bombaža in bombažnih izdelkov, za 291,000,000 Din železa in železnih izdelkov, za 138,000,000 Din strojev in aparatov, za 124,000,000 Din svile in svilenih izdelkov, za 112,000,000 Din volne in volnenih izdelkov itd.

Mnogo bolj ko izvoz je naš uvoz podvržen hipnim pa tudi trajnim spremembam, zakaj gospodarski ustroj Jugoslavije se sicer polagoma, toda nevdržno spreminja in dopolnjuje. V prvih letih n. pr. smo bili prisiljeni uvažati ogromne množine sladkorja iz Češkoslovaške. V kratkem času pa smo nato doma tako zelo povzdignili pridelok sladkorne pese in sladkorno industrijo, da nam sedaj celó preostaja nekaj sladkorja za izvoz. Prav tako je razvoj naše tekstilne industrije že kar viden. Vedno bolj se krči uvoz bombažnega, svilenega in volnenga blaga, medtem ko naraščajo uvoz tekstilnih sirovin, ki jih predelujejo naše tvornice. Le-te so mogle že leta 1930. prvič celó prodati v tujino manjše količine tkanin iz umetne svile in bombaža. Naraščajo tudi uvoz raznih strojev, aparatov in elektrotehniških predmetov, kar jasno priča o napredujoči podjetnosti v naši domovini. So pa seveda še na drugih poljih silne možnosti, da se gospodarsko osamosvojimo. V južnih predelih vardarske banovine lahko še silno povečamo doslej le neznamen pridelok riža in bombaža, primorski kraji nas še utegnejo dovoljno zalagati z južnim sadjem, ki ga zaenkrat še mnogo

uvažamo iz Grčije in Italije. Naravnost čudno pa se sliši, da izdaja Jugoslavija vsako leto težke milijone za morsko sol, ki jo je do nedavna dobavljala v Turčiji, a zadnji čas jo naroča v Egiptu in Tunisu, ko ji vendar nudi Jadransko morje toliko soli, kolikor si je zahoče. Vzrok tiči pač v tem, ker velika moderna solarna v Ulcinju, ki jo grade že več let, še vedno ne obratuje.

Jugoslavija leži na meji industrijske in agrarne Evrope. S treh strani jo obdajajo agrarne države, le njeni zahodni sosedi Avstrija in Italija sta pretežno industrijski. Zato je naša gospodarska fronta najjačja tu na zahodu. Toda mi ne trgujemo zgolj s sosedi. Mi izmenjavamo dobrine z vso Evropo in domala z vsem svetom. Zato je naša zunanja trgovina v prvem pomenu besede svetovna. Pri tem se poslužuje štirih različnih poti: železnic, Donave, morja in jezer. Železnice nas spajajo s sosedi in preko njih z ostalo Evropo, Donava z obdonavskimi državami, morje pa z obmorskimi deželami vsega sveta. Prav malenkostna je naša zunanja trgovina po jezerih. Vrši se samo z Albanijo preko Skadarskega blata in Ohridskega jezera.

Razen tega, da izmenjavamo domače pridelke s tujimi, se zaradi odlične zemljepisne lege naše države vrši skozi naše ozemlje tudi zelo živahen tranzitni promet tujega blaga, ki ga od meje do meje prevažajo naše železnice, ki prihaja in odhaja skozi državo po Donavi ali pa tudi po morju preko naših pristanišč.

Kam in v kaki meri se je kretala naša trgovina s tujino in tranzit preko države leta 1930., kaže spodnja karta. Takrat je odšlo v tujino 24·3 % vsega blaga po morju, 22·8 % po Donavi, dobra polovica pa po železnicah. Isti čas je dospelo v državo po morski poti 12 %, po Donavi 38 % in po železnicah 50 % vsega uvoznega blaga. To razmerje se seveda vsako leto spreminja. Vendar je opaziti, da prevoz blaga po ceneni morski in rečni poti stalno narašča, medtem ko nazaduje blagovni promet po železnicah.

Domala ves blagovni železniški promet vzdržujemo z Italijo, Avstrijo in Madjarsko. V omenjene tri države gre čez naše ozemlje tudi skoraj vse tranzitno blago, ki se zlasti izmenjuje med Italijo in Avstrijo ter Italijo in Madjarsko. V prvem

primeru potuje blago po železnici preko Bohinjske Bistrice in Jesenic, a v drugem se prevažata preko Rakeka, Pragerskega in Kotoribe ali pa preko Sušaka, Zagreba in Koprivnice. Precej blaga, zlasti iz Češkoslovaške, se prevažata mimo Maribora v Italijo in v obratni smeri. Z Romunijo, Bolgarijo in Grčijo, ki imajo podobno gospodarstvo kakor Jugoslavija, so seveda naši trgovski stiki zelo rahli. Pozornost vzbujata le naš sorazmerno živahen blagovni promet v Grčijo. Toda ta je le v malenkostni meri namenjen sami Grčiji. Promet je usmerjen po večini v našo svobodno solunsko cono, odkoder odhajajo tovari našega blaga v sosednje in daljne obmorske pokrajine. Preko Soluna pošiljamo v svet rude in agrarne proizvode iz Povardarja, tako zlasti kromovo, bakreno, svinčeno in cinkovo rudo kakor tudi vino, kože in mlečne izdelke.

Naša zunanja trgovina z obdonavskimi pokrajinami se poslužuje poleg železniških prog tudi rečne poti. Leta 1932. je dospelo v našo državo po Donavi 286.000 ton blaga, in sicer 132.000 ton iz Romunije, 89.000 ton iz Češkoslovaške, a ostalo iz Madjarske, Nemčije, Avstrije in Bolgarije. Izvozili pa smo to leto po Donavi 266.000 ton blaga, in sicer 100.000 ton v Romunijo, 80.000 ton v Avstrijo, a ostalo v druge države. Po rečni poti torej trgujemo največ z Romunijo. To se vidi malo čudno. Toda dočim nam Romunija po Donavi dobavlja nafto in petrolej, se odvažata po reki navzdol naše vojvodinsko in sremsko žito, ki pa seveda ni namenjeno v Ro-

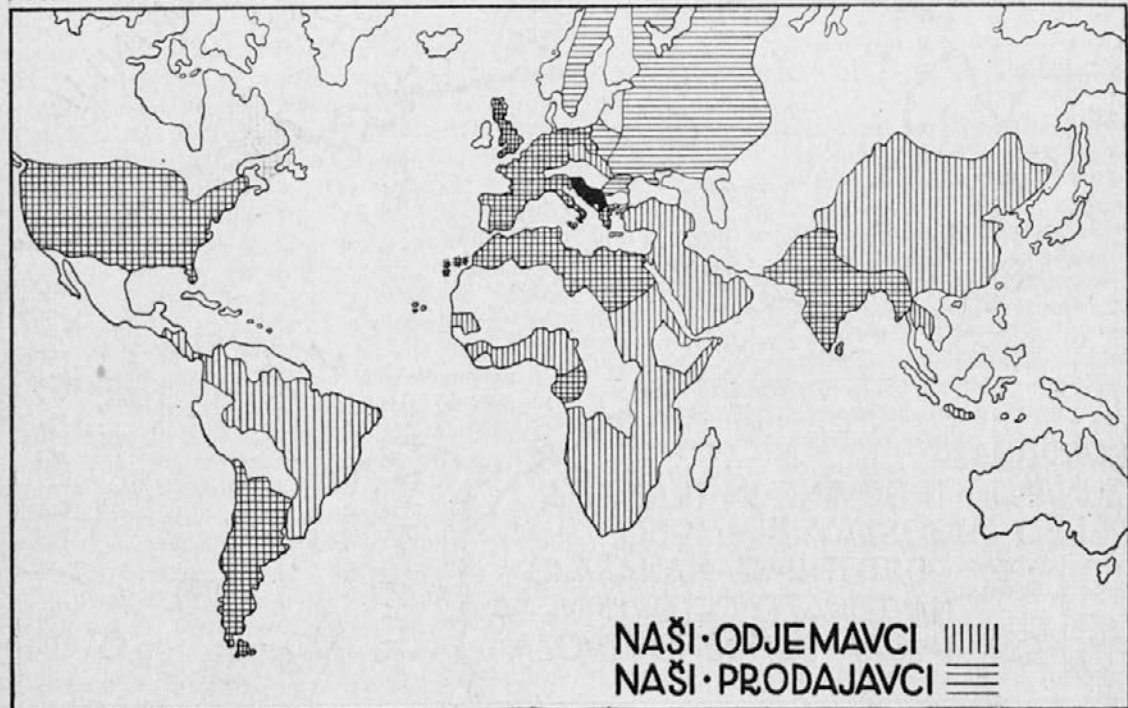
munijo, kajti ta žito sama izvažata, temveč to žito si le skozi njo najde po velikanskih ovinkih preko morij odjemavcev šele v Angliji, Holandski ali Nemčiji.

Glede na to, da je Donava kot mednarodna reka dostopna ladjam vseh držav, ni čuda, da se vrši po njej čez naše ozemlje velikanski tranzitni promet, ki je po reki navzgor mnogo večji kakor pa v smeri vodnega toka. To se vidi tudi iz naše karte. Vzrok je prav enostaven. Pomisliti moramo namreč, da spaja Donava Srednjo Evropo in Vzhodno Evropo. Prva izvažata na vzhod industrijsko blago, medtem ko pošiljajo tja vzhodne agrarne države zgolj sirovine in živila.

Z vsem svetom v pravem pomenu besede nas spajata morja. Celó leta 1932., ko so naši gospodarski stiki s tujino najbolj popuščali, je prispelo v jugoslovanska pristanišča blaga iz 27 pokrajin, dočim smo ga preko morja razposlali kar v 61 dežel — na vse celine, razen v Avstralijo. Do kam vse so segale lansko leto niti našega pomorske trgovine. živo kaže nastopna karta. Ugotoviti pa moramo hkrati, da je naše blago prejšnja leta dosegalo kdaj tudi druge pokrajine in da skoraj ni dežele na svetu, v katero še ne bi dospelo. Morje nam je tedaj res široko odprto okno v svet, po katerem se lahko poljubno daleč razgledamo.

Leta 1932. so odpremili iz naših pristanišč 1.173.000 ton blaga, iztovorili so ga pa 332.000 ton. Največ blaga smo poslali v Italijo (508.000 ton), potem v

PREKOMORSKE · TRGOVSKE · ZVEŽE · JUGOSLAVIJE · S · TUJINOL 1932

Sirijo (79.000 ton), na Holandsko (70.000 ton), v Španijo (59.000 ton), Egipt (52.000 ton), Alžir (51.000 ton), Grčijo (48.000 ton), na Kanarske otoke in v Veliko Britanijo (po 33.000 ton) in v Albanijo (30.000 ton). Največ blaga smo uvozili iz Holandske (115.000 ton), Nemčije (61.000), Italije (47.000 ton), Poljske (35.000 ton), Egipta (23.000 ton) in Anglije (18.000 ton). Po morju ne trgujemo le z daljnimi deželami, temveč tudi z bližnjimi in celo s sosedi. Več ko po železnici se razvija baš po ti poti naša trgovina z Italijo in Grčijo. Z Albanijo trgujemo vobče le po vodni poti, ker ne drži tja iz Jugoslavije še nobena železniška proga.

Naša pomorska zunanja trgovina se vrši največ preko Splita, Sušaka, Dubrovnika in Šibenika, v manjši meri tudi preko Omiša, Metkovića in Kotor. Ostale jadranske luke imajo le krajeven obalni promet. V izvenevropske države izvažamo predvsem cement, salonit, gradbeni les (največ v Afriko in Argentino) in bakreno rudo (Ameriška Unija), dobavljamo pa iz njih zlasti sol (Egipt in Tunis), afriško travo, soliter (Čile), riž (Srednja Indija) in finejše vrste lesa (Južna Amerika). V evropske države pošiljamo mnogo bolj raznovrstno blago, uvažamo pa predvsem črni premog in koks, ki ga dobivamo iz Holandske, Poljske, Velike Britanije in Nemčije.

Ko smo se seznanili tako s smermi in poti naše zunanje trgovine, si še oglejmo, katere države so naše najvažnejše odjemavke in prodajavke. Največ blaga kupuje navadno Italija; le v letih 1920., 1921. in 1923. jo je prekosila Avstrija, ki je bila sicer po važnosti druga. Tretje in četrto mesto pripada izmenoma Nemčiji in Češkoslovaški. Celokupen naš izvoz zadnjih dvanajstih let (podatki za leti 1919. in 1920. niso zanesljivi) se je glede vrednosti na posamezne države porazdelil tako-le:

1.) Italija	26-0 %.
2.) Avstrija	21-9 %.
3.) Nemčija	9-6 %.
4.) Češkoslovaška	9-5 %.
5.) Grčija	6-6 %.
6.) Madjarska	5-9 %.
7.) Švica	4-2 %.
8.) Romunija	3-9 %.
9.) Francija	3-6 %.
10.) Velika Britanija	1-4 %.
11.) Ostale države	7-4 %.

Najvažnejše kupovavke našega blaga so zgolj evropske države, med njimi pet sosednjih. Zaradi podobnega gospodarskega ustroja, v nemali meri tudi pod vtisom motenj političnega značaja, odpade na Bolgarijo komaj 0-5 % našega izvoza, še manj (0-3 %) seveda na gospodarsko nerazvito Albanijo, ki krije itak večino svojih potreb v Italiji. 97 % jugoslovanskega izvoza gre v evropske države (od tega 66 % v sosednje), približno 2 % v Afriko, a ostanek v Ameriko in Azijo.

Mnogo večje spremembe očituje od leta v leto naš uvoz. V letih 1920., 1924. in 1925. smo največ kupovali iz Italije, v letih 1921. do 1923. in v letih 1926. in 1927. iz Avstrije, v letih 1928. do 1930. iz Češkoslovaške, zadnji dve leti pa iz Nemčije. Italija, ki se je izprva borila za prvo mesto, je od leta 1928. stalno četrta, Avstrija od leta 1930. tretja, Češkoslovaška od leta 1931. druga, medtem ko je Nemčija, ki je bila leta 1920. celo osma in leta 1924. še vedno peta, končno izpodrinila vse svoje tekmovavke. Naš celotni uvoz zadnjih dvanajstih let je glede na vrednost iz posameznih držav dohajal tako-le:

1.) Avstrija	20-2 %.
2.) Češkoslovaška	18-3 %.
3.) Italija	14-8 %.
4.) Nemčija	12-3 %.
5.) Velika Britanija	7-1 %.
6.) Madjarska	4-3 %.
7.) Francija	4-0 %.
8.) Ameriška Unija	3-9 %.
9.) Romunija	2-9 %.
10.) Grčija	2-1 %.
11.) Ostale države	10-1 %.

Tudi v vrsti naših najvažnejših prodajavcev opazimo pet sosedov — zopet brez Bolgarije in Albanije (iz Bolgarije dobivamo komaj 0-2 % vseh uvoznih predmetov, a iz Albanije celo samo 0-05 %!). V ostalem je med njimi poleg nadaljnjih štirih evropskih držav že na osmem mestu pred Romunijo in Grčijo Ameriška Unija. 92-2 % našega uvoza prihaja iz Evrope — od tega 44-6 % iz sosednjih držav, 6 % iz Amerike, a ostanek iz Azije in Afrike.

Že ta primerjava med uvozom in izvozom nam jasno priča, da izmenjava blaga med Jugoslavijo in mnogimi državami ni v ravnovesju; z nekaterimi pokrajinami imamo bolj ali manj stalno aktivno, z drugimi pasivno trgovinsko bilanco. Ta je najbolj aktivna z Italijo, Švico in Grčijo, precej pasivna pa s Češkoslovaško, Nemčijo, Ameriško Unijo in Veliko Britanijo. Z ostalimi državami je izmena dobrin v približnem ravnovesju. Italija in Grčija kupujeta od nas predvsem les in živino, Švica jajca. Češkoslovaška nam dobavlja največ tekstilije, stroje in steklarske izdelke, kupuje pa sorazmerno malo agrarnih proizvodov. Podobno je z Nemčijo in Ameriško Unijo, ki nas zalagata z industrijskim blagom, dočim dobavljamo iz Anglije zlasti kavo in črni premog. Kakor drugod pa se moramo tudi za naš italijanski, švicarski in grški trg hudo boriti. V Italiji nam n. pr. z lesom konkurira Avstrija, z živino Romunija, z žitom pa tu in v Grčiji zlasti Ameriška Unija. Vendar zre lahko Jugoslavija mirno v bodočnost. Vkljub mnogim težavnim preizkušnjam se je doslej naša zunanja trgovina lepo razvijala. Treba je le, da na vseh področjih dvignemo gospodarsko proizvodnjo in si zavojujemo nova tržišča.

ŠE STO POZABLJENIH SLOVENSКИH PREGOVOROV*

Ako Ti dobro na skali, pomakni se gori.
Blagodat božja pada na zemljo.
Bodi gruden, bodi kres, kadar zebe, gneti
les.
Bog daj pametnim srečo, boben otrokom.
Bogu dušico, sinu mošnjico.
Česar ne vidi oko, srce ne poželi.
Česar v glavi ni, peta namesti.
Človek človeku Bog.
Človek človeku vrag.
Človek ni človek, dokler ga žena ne krsti.
Da se človek dima ne nadimi, ognja se ne
bo nagrel.
Dober med, vendar prstov ne snej.
Dobre volje mošnjo kolje.
Dokremu vinu vehe ni treba.
Dokler protje mlado, viti lahko.
Dosti osine, malo požre.
Ena domovina, ena gospodinja.
Gladež, gladež, pumpež.
Gosta služba, redka suknja.
Hleb za trebuhom ne hodi.
Kakor se posoduje, tako se povračuje.
Kar mladi ne vejo, stari povejo.
Kar se pri igri dobi, to se za uho položi.
Kdor jezik ima, v Rim zna.
Kdor ni len orat, kmalu bo bogat.
Kdor po veliko pije, preneglo spi.
Kdor rad leži, ga rada glava boli.
Kdor se kuja, mu je huja.
Kdor se za obešalo rodi, se ne utopi.
Kjer mnogo babic, dete pogine.
Kobila rita ovsu sita.
Kratka večerja, dolgo življenje.
Krivično blago teknilo ne bo.
Lahko s tujim polenom orehe klatiti.
Lenoba gnusoba.
Letala visoko, sedla ne daleč.
Lisica potuhe svarica.
Luč v roke, ključ iz rok.
Mati kregaje hči nevesto svari.

Mi od volká, on primahá.
Moker se dežja ne boji.
Mož ljubi zdravo ženó, brat bogato sestró.
Na božjo pot, Bogu na pot.
Na srcu treznih, na jeziku pijanih.
Na volka kriče, lisico rede.
Ne drži sto rublov, mar drži sto drugov.
Ne hodi k vojvodi z enim nosom, pojdi k
njemu s prinosom.
Od šale glava ne boli.
Od vola uči se orati volè.
On bode bogat, kadar pes rogat.
Ovca živa, volk sit, skup ne more bit'.
Pes na mrvici leži: sam je ne je, drugim je
ne dá.
Pičen od kače, pred vrvjo beži.
Pij, toda uma ne zapij!
Po mestih ljudje besede cukré.
Po vojski kopje v trnje.
Pohvala možu poguba.
Pokornih glav sablja ne seka.
Pot leden časti hitro zvodeni.
Povrnil mi bo, kot vrabec proso.
Prazna roka mrtvi druga.
Prebirač najde otirač.
Pri vas drva cepijo, trske pa k nam cepajo.
Rak zajca lovi.
Reži se kotel loncu.
Ribo plavati učiš.
S tujga konja sred' grezi na tla.
Sam zasé, kot prasé.
Snočnje vode ne izlij, dokler današnje še ni.
Star dvakrat otrok.
Stara mera, stara vera.
Stara petica, stara resnica.
Strah dobra reč pri hiši.
Svet vseh ljudi dom.
Še zajec teče tja rad, kjer se poleže.
Široko polje, mesta tesné.
Ta pade, ki si upa vstati.
Taka se godi, da ga vsaka ne dobi; pa se
tudi taka piše, da ga vsaka si ne išče.
Ti gospod, jaz gospod, hlapec kdo?

* Glej prvih sto v lanski «Vodnikovi pratiki»
(strani 49. in 50.).

Toplo, pa ne kot leto, dobra, pa ne kot mati.

Trebuh nima ušes.

Tri dni melje, poldrug dan poje.

Tudi gosi včasih na ledu spodrkne.

Tudi kamen se z mahom obrase na enem mestu.

Tudi štete ovce volk poje.

Tuli z volkuljo, kruli z basuljo.

Uboštvo krušič moštvo.

V sredi v zlati skledi.

Veliko že imajo ljudje, le dosti nikoli.

Vid hromih ljudi hrometi uči.

Videla konja kovati, vzdignila žaba nogo.

Vsaka krava svoje tele liže.

Vsake sanje pol resnice.

Vsi so grablje, vile nobeden.

Z mladí se trn ostri.

Za to kovač klešče ima, da z golo ne prime.

Zla koča temnica.

Zlato orožje gotovo premaga.

Ženi se bližje, kot moreš, botri se dalje, kol moreš.

Žganci streho dero, štruklji po svetu ženo.

STANE TRČEK:

SOKOLSKI ZLET V LJUBLJANI

Potreba ga je spočela, ljubezen ustvarila. Že enajst let ni imel severozapadni kot države nobene večje sokolske prireditve. Človek je pa že tak, da potrebuje po nekem času truda in napora izpodbude iz vaanosti. Za Sokole je ni večje in učinkovitejše, kakor je velik zlet. Seveda je namen vsakega javnega dela tudi ta, da se združba pokaže ljudstvu v kar moč prikupni obliki, toda poglobitni namen je vedno obrnjen na znotraj, na združbo samo: da se poživi delo, mu daje neki smoter ter dvigne delovoljnost; pa tudi, da svojim pripadnikom pokaže moč skupine, kateri pripada, ter mu s tem vlije nove zvestobe in svežega veselja. Za vsako združbo so bili zbori, shodi in vobče vsake vrste delo, ki ga izvrši množica, vedno vidni mejniki v njenem razvoju.

Ko smo pripravljali letošnji zlet, nam je bil v marsičem vzor zlet iz leta 1922. Seveda je bilo treba računati s spremenjenimi razmerami, z večjo razširjenostjo Sokolstva in z boljšo izurjenostjo telovadcev. Telovadišče je bilo pripravljeno za 3300 telovadcev in okoli 20.000 gledalcev. Toliko, smo računali, bo popolnoma zadoščalo za vseh osem obveznih žup (župe v dravski banovini, Varaždin, Zagreb in Karlovac). Pričakovati je bilo sicer tudi udeležbe iz drugih, neobveznih žup, ali jeseni si še nismo mislili, da bo omejena prireditev zrasla v najmočnejše slavje, ki ga je naše Sokolstvo doslej sploh doživelo.

Povod za zlet je bila 70. obletnica, odkar se je bilo Sokolstvo zasadilo na slovanskem jugu. Tudi so se letos morale vršiti zvezne medzletne tekme. Tako sta se združili dve najmenitnejši sokolski prireditvi. Izbrani prostor, letno telovadišče Ljubljanskega Sokola, je bil za pričakovano število telovadcev premajhen, zato smo si morali pomagati iz zagate po nasprotni poti: zmanjšali smo navadno razdaljo med telovadci (190 cm) na 130 cm. To je bilo sicer tvegano, ker nismo imeli s to razdaljo prav nobene skušnje, ali druge poti ni bilo. Pokazalo se je, da so

bile vse skrbi nepotrebne, ker precej tesni razstopni delal pri vajah nobenih težav, le za oko je bil vtisk nekoliko šibkejši kakor pri navadnem razstopu, ker je bila slika manj jasno razčlenjena. Zbirališče, kjer se zbirajo in urejajo telovadci v struje, in slačilnice so bile na prostoru vselej same.

Zlet se je začel z dnevom srednješolske mladine dne 5. junija, ki naj bi pokazal način in uspešnost telesne vzgoje v šoli. Javna telovadba se je izvršila v popolnem redu; proste vaje so bile dobro naučene, izvedba skladna, kar je tem lepši uspeh, ker so se dijaki začeli učiti prostih vaj šele o veliki noči. Sedemdeset vrst fantov in deklet je pokazalo tudi vaje na orodju in z orodjem, skoke, teke in razne igre.

Vremena, kakršno je bilo letošnje spomlad, že dolgo ne pomnimo. Dež in hlad sta bila največja zopernika zleta. Dijaški dan je imel najlepše sonce, popolnoma onemogočil pa je dež praznik sokolske mladine in vojaštva dne 18. junija. Prejšnji dan je še nekam kazalo, zato nismo pričakovali naliva, ki je z nenavadno silo trajal malone ves dan.

Ko so se zjutraj ob šestih začele skušnje za poldanske nastope, je bilo nebo grozeče. Okoli osmih je začelo mrzlo pršeti. Vzlic temu je ženski naraščaj, že v hudem dežju, dovršil skušnje; nadaljevati z deco ni bilo več mogoče. Mladina se je zatekla v obširne lope sejmišča. In čakali smo. Dež se je stopnjeval v naliv, veter v vihar. Pred poldnevom je neurje za hip prenehalo, da je vsaj del otrok lahko zbežal v svoja stanišča, kjer so se malčki lahko malo posušili in ogreli. Po tem kratkem premoru je vreme zadivjalo z najhujšo močjo.

Navzlic hudemu dežju in nenavadnemu mrazu sta se zbrala ob določeni uri vsa deca in ves naraščaj v slačilnicah za nastop. In znova smo čakali! Mi nestrpni in zaskrbljeni, mladina neučakana, pogumna in voljna za vse. Vsak hip so prihajali otroci prosit: «Kar zberimo se pa nastopimo, ta dež bomo prav lahko pretrpeli.» Ob petnajstih, ko bi se

morala začeti javna telovadba, je ob občutnem mrazu brezupno lilo. Po tehtnem posvetu smo se proti šestnajstim odločili, da telovadbe mladine ne bo. Ko je dospela vest v slačilnice, je vzbudila med malimi pravo «ogorčenje»; mnogi so jokali od žalosti. V dežju so se začeli v krdelih polagoma razhajati.

Pa glej ga spaka! Kmalu potem je dež prenehal, kakor bi odrezal. Ne dolgo za tem se je zjasnilo in ob sedemnajstih je najlepše sonce obsevalo s svežim snegom globoko v dolino pokrite Kamniške planine. Nastopa seve ni moglo biti. Mladina je bila vsa premržena in premočena. Pustiti jo stati tako v tanki telovadni obleki ali celó golo vsaj eno uro v ne navadnem mrazu — odrasli so se zavijali v suknje — bi bila blaznost.

Za nastop je bilo pripravljenih okoli 2400 naraščajnikov, 1500 naraščajnic in 2800 dece obojega spola.

Edino, kar se je ta dan izvršilo kljub vremenu, so bile tekme vojaštva. Začenši ob sedmih so vztrajali tekmovalci tudi v hudem dežju, kakor se spodbóji vojaku.

V ponedeljek je bila Ljubljana znova vsakdanja.

Že v soboto pa so zopet začeli prihajati tekmovalci, zakaj v nedeljo, 25. junija, so se začele zvezne tekme v malone vseh panogah sodobne telesne vzgoje. Spričo obsega in velikega števila udeležencev so bile tekme razvrščene na tri dni. Najvažnejše sokolske tekme so tako zване obče tekme vrst, h katerim smejo društva poslati le 6 do 8 telovadcev močne vrste, ki morajo pokazati primerne uspehe na orodju, v prostih panogah (skok, tek in met) in v plavanju. Poleg teh so se vršile še posebne tekme vrhunško izurjenih v prostih panogah, v plavanju in v skokih v vodo. Del obče tekme je bila tudi tekma posameznikov za prvenstvo sokolske zveze. K tej borbi se zbero najboljši in najbolj vsestransko izurjeni telovadci in telovadke.

Vreme se je kisalo kar naprej in v ponedeljek se je res znova skisalo. Tekme nam to ni podrlo, ker smo tekmovali v sejmških lopah. Ko se je sredi popoldneva zvedrilo, smo bili takoj zopet na planem. Toliko pa je dež vendar izsilil, da vrste srednjega oddelka niso mogle več plavati, ker se je medtem že zmrabilo.

Tekme so pokazale, da je Sokolstvo v zadnjih treh letih resnično napredovalo, zakaj izurjenost in samozavestna strogorednost tekmovalcev sta bili prvovrstni.

Tekmovalo je vsega 152 moških in ženskih vrst z okoli 1100 posamezniki. Posebnih tekem se je udeležilo 250 poedincev.

Medtem so dne 25. junija prispeli sokolski gostje iz Češkoslovaške. Dva vlaka sta pripeljala sokole in sokolice. Poslednjih je bilo, znamenje dobe, dve tretjini več kakor moških. Vso pot od postaje do prenočišč so jih pozdravljale goste vrste ljudstva s pri srčnim navdušenjem. Tri dni kesneje so začele prihajati s posebnimi vlaki domače sokolske množice.

V nekoliko urah je bila v torek Ljubljana najpisanejše mravljišče, ki si ga moreš misliti. Poleg čeških in domačih sokolskih krojev je mrgolele živih, okusnih, mnogokrat bajno lepih narodnih noš iz vseh kotičkov naše domovine. Bili so to pripadniki «sokolskih čet», kakor jim pravijo, preprosti kmetiški fantje in dekleta, možje in žene.

Komaj je v sredo zasinil dan, so se začeli zgrijeti tisoči čilih telovadcev in telovadk na zletišče k skušnjam. Ta dopoldan je zlet prebil preizkušnjo svoje obtežbe. V šestih urah so se namreč morale izvršiti vse skušnje za oba dneva; prihodnji dan zastran sprevoda ni bilo časa. Če ne bi bili mogli računati s sokolsko strogorednostjo telovadcev in telovadk, ne bi bili mogli nikdar spraviti tolikšnih množic v tako pičlem času na telovadišče.

Popoldne so se začele zbirati že kmalu po popoldnevu množice na telovadišču. Davno pred začetkom so bili vsi prostori do nemogočnosti nabiti; čez trideset tisoč ljudi je vsak dan gledalo javne telovadbo.

Po petnajstih je zadonelo z načelniškega mostička povelje za pohod. S krepkim korakom se je pokazala struja članov, po dvajset v vrsti. Zletne proste vaje so imele nekatere težavne in za nastop v množici nevarne gibe, toda bojazen je bila odveč, kajti izvedba je bila popolnoma skladna, s tem pa je bil tudi dosežen nameravani učinek. Kakor v eno zliči telovadci in gledalci, zeleni okvir tivolskih nasadov in čudna ganljivost, ki jo izžareva vsak skupen napor, vse to se je živo vtisnilo v spomin.

Ko so po končanih vajah začeli odhajati moški skozi stranska izhoda pod glavnim odrom, so obenem začele korakati ženske. Prizor, ko so se med belo-temnomodre stebre članov urivale živordečebelne struje članic, je bil menda najlepši, kar smo jih doživeli ta dva dni. Še brezhibnejše kakor vaje članov so bile vaje članic. Iz 2800 delcev sestavljeno ogromno telo se je gibalo v prikupnih kretnjah, popolnem ritmu in prelivajočih se barvah.

Proste vaje češkoslovaških sokolov so učinkovale posebno zaradi čestih lepih premen redovnih tvorb in zaradi skrajno natančne izvedbe; vaje z meči, ki so jih izvajali ruski sokoli, pa zaradi svoje novosti in dovršenosti.

Ljubljanski Sokol je imel kot slavljeneec na zletu vidno mesto. Društvo je pokazalo z vsemi oddelki najboljše, kar premore slovenska telovadba, ki se nam je ni treba sramovati pred nikomer, najmanj pred tako zvanimi velikimi narodi!

Po Ljubljanskem Sokolu so izvajali gojenci inženjerske podoficirske šole v Mariboru vaje «U novi život». Izvedba je bila brezhibna. Kar je pa pri poznavalcih vzbujalo pozornost, je bil način izvedbe, ki ni bil tako «strumen» in trd kakor po navadi pri vojaki, temveč mnogo bolj mehak in priroden. Pokazalo se je, da se dá tudi pri vojaški telovadbi delati po «civilnem» načinu in doseči večji učinek kakor z nepriradno «strumnostjo», ki žal pogostoma kazi.

K vajam sokolskih čet iz žup Niša, Bjelovara in Sarajeva so nastopili sami preprosti kmetiški fantje v svojih nošah. Izvajali so vsak svoje, deloma težke, proste vaje s popolno točnostjo in pravilnostjo. Tu smo imeli očiten dokaz, da se dá tudi z množico naših preprostih deželanov doseči skoraj isto kakor z meščani.

Višek skladnosti in idealno lepe izvedbe je bil nastop 200 mornarjev. Prav zatrda, da se v tem ne dá nič več izboljšati. Krasna mišičasta in zagorela telesa, čista belina hlač in čepic, trden, prožen in ponosen pohod in kakor v eno telo ulita tvorba četverstopov so spopolnjevali vaje do popolnosti.

Zvečer tega dne je bila na zletišču akademija Ljubljanskega Sokola, ki je prav očarala tuje gledalce.

Drugi dan so se začela zbirati ob sedmih sokolska krdela za slavnostni sprevod. Po številu je bil to doslej največji sprevod v Ljubljani (nad 23.000 sokolov in sokolic), po lepoti in strogorednosti pa ima le malo prednikov. Sprevod se je pomikal v najzornejšem redu in brez zastankov med nepretrganima zidovoma človeških teles, veselim, neprestanim, mestoma bučanju viharja podobnim vzklikanjem in dežjem cvetja. Koliko slovanske duše, miline, vse pozabljaajoče in žrtvujoče se bratske ljubezni med tistimi v povorki in tistimi, ki jih pozdravljajo!

Popoldne so se na zletišču ponavljali prizori prejšnjega dne. Nastop članov in članic je bil še boljši

kakor dan poprej. Ruski sokoli in ruske sokolice so pokazali nekaj sestav slikovitih ruskih narodnih plesov v prikupni izvedbi. Še bolj kakor prejšnji dan nastop bratov Čehoslovakov, je ta dan vnel široki pas občinstva nastop Čehinj. Izvrstno izvežbani so za njimi pokazali vojaki vaje s puškami, nato pa starejši domači sokoli proste vaje iz leta 1904. Telovadba na orodju je imela namen pokazati vsestransko udejstvovanje Sokolstva. Sočasno so nastopili člani sokolskih čet iz žup Zagreba in Mostarja s prostimi vajami. Pozornost so vzbujali zlasti mladeniči in moške iz zagrebske župe s svojim velikim številom, enotnimi, krasnimi narodnimi nošami, belina in nebesna sinjina, z dovršenim nastopom in brezhibno izvedbo vaj. Za četami so znova nastopili mornarji z isto ognjevitostjo in pravilčno natančnostjo kakor prejšnji dan. Telovadbo je končala sokolska konjenica, ki je delala že v precejšnjem dežju, a je vzlic temu pokazala vse, kar je nameravala.

Proti koncu javne telovadbe je čedalje huje deževalo; vse je kazalo, da bo zaključek zleta kaj pust, a zvečer je dež vendar prenehal.

Tem pusteje je bilo naslednji dan na zletišču. Kjer je ves teden plalo življenje, kjer sta vreli mladost in čilost, kjer je narod pokazal, kako sam sebi kuje boljšo, zadovoljnejšo bodočnost, tam je bilo vse tiho in prazno. Toda namen je izpolnjen! Veletok sokolskega življenja se je znova razlil v neštevilnih potočkih v telovadnice, kjer snuje naprej še lepše in boljše.

Zdravo, zdravo, zdravo!

KOLIKO JUGOSLOVANOV JE NA SVETU

Ob začetku leta 1933. je bilo na svetu 14.500.000 Jugoslovanov, od katerih jih živi 12.200.240 v Jugoslaviji, v ostalih evropskih in prekmorskih državah jih je pa 2.280.500.

Te številke so zelo različne pri inozemskih in tudi precej drugačne pri naših statistikah. Ker so torej pri enih večje, pri drugih manjše in obratno, je važno in potrebno, da vemo vsaj približno, koliko nas je vseh Jugoslovanov in kje se nahajamo. Nepoznavanje številčnega stanja in razprostranosti našega življa utegne namreč ustvarjati nesoglasja in pomisleke ne le v zemljepisnih knjigah, temveč tudi pri neprijateljih, ki izrabljajo to za revizionistične načrte.

Od celokupnega števila Jugoslovanov na svetu jih živi okrog 84-14 % v Jugoslaviji. Naš drugi del je ostal po razmejitvi pod vlado sosednjih držav, razen Bolgarije. Tretji del je raztresen po mnogih evropskih državah in izvenevropskih deželah, v katerih je ali stalno naseljen ali pa samo začasno zaposlen.

Število Jugoslovanov v naši državi je razvidno iz publikacij državne statistike. Po rezultatih drugega popisa z dne 31. marca 1931. je bilo takrat v Jugoslaviji 11.912.065 prebivalcev s srbsko-hrvatskim in slovenskim materinim jezikom. Če primerjamo podatke v materinem jeziku s podatki o veroizpovedih državljanov, vidimo, da je vračunano v gorenje število tudi 44.996 Židov, ki so v popisnih polah izjavili, da je njihov materni jezik srbsko-hrvatski. Če odštejemo torej število Židov od zgoraj navedenega števila, se nam pokaže, da je bilo dne 31. marca 1931. v Jugoslaviji 11.867.069 državljanov čiste jugoslovanske krvi.

Dne 31. januarja 1921. nas je bilo 9.931.506, tako da je število v desetih letih in dveh mesecih naraslo za 1.935.563 prebivalcev. Če upoštevamo, da je ostal količnik našega letošnjega prirastka tak, kakršen je bil do dne 31. decembra 1932., lahko izračunamo, da se je naše številčno stanje od dne 1. aprila 1931. do rečene datuma povečalo za 333.171. Bilo nas

je torej dne 1. januarja 1933. v Jugoslaviji 12.200.240, t. j. približno šest sedmink ali 85:32 % od celokupnega števila prebivalstva naše države, ki je tega dne štelo 14.300.000 duš, kar znači, da je prišlo na vse druge slovanske in neslovanske narodnosti 14-68 % in da je glede na to Jugoslavija ena najbolj sklenjenih (najkompaktnjših) držav v narodnostnem pogledu.

Glede na gonjo, ki jo vodijo dandanes v Evropi za revizijo mirovnih pogodb, je še prav posebnega pomena, da ugotovimo število vseh Jugoslovanov, ki so ostali na ozemljih sosednjih držav po končni razmejitvi z Jugoslavijo. Posebno Italijani zahtevajo revizijo mirovnih pogodb, ker je ostalo na naši zemlji nekoliko njihovih soplemenjakov, katerih število oni izpreminjajo in povečujejo v svojih publikacijah, da bi z njim premamili nepoučeno evropsko in ameriško javnost in diplomacijo, dasi naša statistika nepristransko objavlja točne rezultate o popisu prebivalstva po maternem jeziku in narodnosti.

Po rezultatih našega drugega ljudskega štetja z dne 31. marca 1931. je bilo v Jugoslaviji 495.509 Nemcev, 478.640 Albancev, 465.800 Madžarov, 134.514 Rumunov, 8860 Italijanov (od teh v Dalmaciji le 1955), 6173 Bolgarov (največ političnih izseljencev iz Bolgarske) in 3278 Grkov. Skupaj jih je bilo 1.592.774 nasproti 13.934.490 prebivalcem naše narodnosti. V odstotkih izračunano je to: 3-556 Nemcev, 3-435 Albancev, 3-343 Madžarov, 0-965 Rumunov, 0-0636 Italijanov, 0-0443 Bolgarov, 0-0235 Grkov. Na te vse je odpadlo 11-43 % od celokupnega števila prebivalstva naše države.

Prav zanimivo je ugotoviti, da je največje število prebivalcev, ki so ob popisu izjavili, da jim je materni jezik bolgarski, živelo v dunavski (3608), potem v vardarski (skoraj trikrat manj, 1231) in v savski (544) banovini. V moravski banovini jih je bilo 279, na ozemlju uprave mesta Beograda 246, v drinski banovini 157, v vrbaski 54, v dravski 30, v zetski 16 in v primorski 6. Torej je bilo v vardarski in moravski banovini, ki mejita na Bolgarijo, samo 1510 duš od 3.010.174 prebivalcev teh dveh banovin. To je samo 0-05 % njihovega življa ali od vsakih 2000 prebivalcev teh dveh banovin je izjavil samo po eden, da je Bolgar. In to na meji Bolgarije! Danes je pa število Bolgarov v naši državi še veliko manjše, ker so se po amnestiji skoraj vsi izseljenci, ki so našli zavetje v naši državi, vrnili v svojo domovino.

Koliko je Jugoslovanov v sosednjih državah, ni mogoče točno ugotoviti, temveč dá se navesti le njihovo približno število, in sicer spričo tega, ker statistike sosednjih držav ali ne objavljajo števila naših sonarodnjakov, ki žive pri njih, ali ga zmanjšajo, ali ga pa vračunajo v število «ostalih» narodnosti, ki imajo pri njih zelo malo svojih predstavnikov.

Pričnimo z Italijo, kjer je preko 600.000 (točneje 602.000) naših soplemenjakov, kar je ugotovil profesor Todor Radivojević v svojem članku «Italijani v Dalmaciji in Jugoslavlani v Julijski Benečiji» v «Glasniku jugoslovanskega profesorskega društva» (Beograd). To število je po italijanskih podatkih manjše za 30 do 41 %. V objavljenih podatkih o popisu, ki se je vršil v Italiji leta 1921., je znašalo število Jugoslovanov v Italiji 355.929. V Hickmannovem geografsko-statističnem atlasu (Dunaj 1931.) je to število zvišano na 420.000 duš. Podatke spredaj omenjenega pisca je v istem listu potrdil tudi dr. Lavo Čermelj (članek «Jugoslavlani v Italiji»), ki je na podlagi obširne literature prišel do zaključka, da «smemo ceniti pravilno število vseh Jugoslovanov v Julijski krajini in Beneški Sloveniji na najmanj 600.000». Na podstavi tega osnutka smatra profesor Radivojević to število za edino pravo; izpremeniti bi se ga dalo samo, če bi italijanska statistika objavila resnične številke o našem številu v Italiji, česar pa ne bo nikdar storila, ker bi bilo to le v njeno škodo.

Še bolj značilen primer daje grška statistika, po kateri živi na Grškem samo 6000 Jugoslovanov (Hübner's geographisch-statistische Tabellen aller Länder der Erde, Berlin 1932). Po računih naših in bolgarskih piscev pred balkansko vojno in za svetovne vojne je ostalo v današnji Grški, južno od sedanje jugoslovanske meje preko 300.000 Jugoslovanov, ki so živeli do konca svetovne vojne strnjeno in tvorili brezpogojno (absolutno) večino prebivalstva v pokrajini do južnega oboda Kosturske kotline in južnega roba Ostrovskega jezera, odtod preko Bera skoro do Bistrice in od tu na Solunski zaliv do izliva reke Vardarja. Na vzhodu pa sega naša npravna (etična) oblast preko Galika, Ajvasiljskega jezera in planine Kruše, kjer pričenjajo Bolgari.

Toda vzlic temu, čeprav je delo na raznarodanju naših soplemenjakov v omenjenih pokrajinah postalo zelo močno (intenzivno), čeprav se jih je veliko število izselilo in čeprav je bilo namesto izseljenih Jugoslovanov na-

seljeno grško prebivalstvo zavoljo utrditve grškega elementa in značaja v tej pokrajini, vendar se število jugoslovenskega naroda ni zmanjšalo, to pa spričo velike narodne zavesti in velikega količnika vsakoletnega prirastka naših ljudi, ki brez dvoma ni manjši nego pri nas v vardarski banovini in šteje približno 1.77%. Odtod je čisto pravilna ugotovitev, da je Jugoslovanov v Grčiji tudi še sedaj najmanj 300.000.

Tudi to število lahko smatramo za nesporno. Potrdil ga je dr. Jovan Vasiljević v članku «Naši pod Albanci in Grki» («Bratstvo», Beograd 1931). On pravi med drugim tudi to-le: «Omenili smo, da je po svetovni vojni ostalo pod Grki našega življa preko 300.000 prebivalcev... itd.»

Na podstavi teh števil živi danes v Italiji in Grčiji preko 900.000 Jugoslovanov, t. j. skoro toliko, kolikor ima prebivalstva vsa dravska banovina.

V Avstriji je ostalo po razmejitvi — kakor je izračunal vseučilišni profesor dr. Anton Melik — 171.961 ali okrog 172.000 naših ljudi. Ker pa ponemčevanje teh naših ljudi zelo naglo napreduje in ker beleži prebivalstvo le majhen prirastek, nas je danes v Avstriji še približno 120.000 (Hübnerjeve statistične tabele navajajo 118.000).

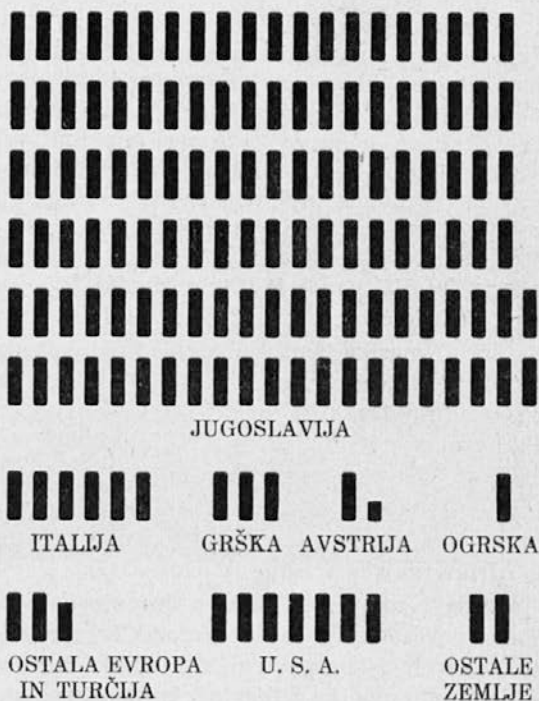
Nekoliko manj Jugoslovanov je na Madžarskem. Dr. Melik navaja tu število 82.475. Toda ker so šteli Madžari med svoje ljudi tudi mnogo Hrvatov in Bunjevcev, ki so znali madžarski jezik, misli profesor Melik, da je ostalo ob ujedinjenju na Ogrskem najmanj 120.000 Jugoslovanov. (Hickmannov atlas, Wien 1931, ima število 58.000. To število je namreč priznala madžarska statistika.) Ker pa so Madžari pravi mojstri v raznarodovanju svojih državljanov tujih narodnosti, lahko sumimo, da je število Jugoslovanov v njihovi državi precej zmanjšano, četudi je vsakoletni prirastek nadomestil te izgube. Glede na te činjenice smemo trditi, da živi na Madžarskem približno 100.000 Jugoslovanov.

Število naših ljudi v Albaniji ocenjuje naši in tuji pisci kaj različno; to število se giblje med 5000 in 100.000. V Knaurjevem atlasu (Knaur's Weltatlas, Berlin 1932) stoji, da ima Albanija 1.003.000 prebivalcev in da odpade od tega števila na Srbe 8% (t. j. 80.000). V svoji «Ekonomski geografiji Jugoslavije» (Beograd 1930) pravi profesor T. Radivojević, da je Jugoslovanov v Albaniji 90.000, v katero

število ni všteto veliko število poalbanjenega jugoslovenskega življa, ki se še dandanes spominja svoje stare slave in svojih prednikov. Dokler se točneje ne ugotovi številčno stanje, lahko vzamemo kot najverjetnejši podatek mnenje dr. Vasiljevića, ki pravi, da je v Albaniji sedaj 100.000 Jugoslovanov pravoslavne in muslimanske veroizpovedi.

Po prijateljskem rešenju vseh spornih vprašanj med našo državo in Rumunijo, ki je bilo pred kratkim izvršeno, se bo dalo ugotoviti točno število pripadnikov našega naroda v Rumuniji. Do takrat se pa zadovoljimo s številom 60.000; zakaj toliko Jugoslovanov namreč živi po vsej priliki tam.

Po prejšnjih podatkih pridemo do zaključka, da je v sosednjih državah ostalo po razmejitvi približno 1.280.000 Jugoslovanov, medtem ko je v naši državi njihovih soplemenjakov 1.593.000, t. j. 313.000 več. V Italiji, Avstriji in Madžarski je najmanj 820.000 Jugoslovanov, dočim živi v naši državi okrog 970.000 pripadnikov njihove narodnosti, t. j. samo 150.000 prebivalcev ali 18% več. Če bi hoteli zadovoljiti najskromnejšim zahtevam imenovanih držav, bi bilo pri njih okrog 20krat več Jugoslovanov, kakor pa bi ostalo njihovih ljudi v naši državi. Z drugimi besedami: če bi hoteli

Vsak cel pravokotnik predstavlja 100.000 prebivalcev.

oni nadomestiti izgubo 150.000 ljudi, bi morali mi žrtvovati 1,500.000 Jugoslovancev.

Najtežavneje je ugotoviti število Jugoslovancev v ostalih evropskih državah in v deželah izven Evrope, kamor potujejo naši ljudje predvsem iz gospodarskih razlogov. V drugih evropskih deželah so naši izseljenci običajno zaposleni kot sezonski delavci in rudarji ali kako drugače. Zaposlitve pripadnikov teh poklicev so večinoma samo začasne, ker se po daljšem ali krajšem času zaposleni zopet povrnejo v domovino. Razen tega odhaja v te dežele vsako leto precejšnje število dijakov, ki gredo izpopolnjevati svoje študije, turistov, bolnikov, ki se hodijo zdraviti, in državnih uradnikov, ki opravljajo tam svojo službo (diplomatski in konzularni uradniki, člani raznih misij in komisij itd.), in sicer stalno ali samo začasno.

Po podatkih Saveza organizacije izseljencev v Zagrebu je bilo v začetku leta 1933. v raznih evropskih državah in v Turčiji približno 128.500 naših državljanov, in to: v Nemčiji 50.000, v Franciji 42.000, v Belgiji 20.000, v Luksemburgu 5000, v Holandiji 3500, v ostalih državah in v Turčiji po 4000. Izseljenski komisariat v Zagrebu vodi statistiko o odhodu naših delavcev v evropske države izza leta 1927. Do tega časa pa to ni bilo pod sistematično evidenco državnih oblastev.

V prekmorskih deželah je približno 872.000 Jugoslovancev, naših in tamkajšnjih državljanov. Največ jih preživljajo (okrog 700.000) Združene države Severne Amerike. Po njihovih predpisih se smatrajo za Američane tudi vsi otroci, ki so se tam rodili, ne glede na domovino in narodnost njihovih roditeljev, kar pa zelo otežuje izračunavanje številčnega stanja našega tamkajšnjega življa. V Severni Ameriki nas je še: V Kanadi 18.000, v Mehiki 3000 in v srednjeameriških republikah okoli 1000.

Južna Amerika ima naših pripadnikov okrog 135.000, in to: Argentinija 75.000, Brazilija 40.000, Čile 12.000, Urugvaj 3000, Bolivija in Paragvaj po 1500 in ostale republike približno 2000 duš.

Naposled je še v Avstraliji 10.000 Jugoslovancev, na Novi Zelandiji približno 3000 in v Afriki (največ v Egiptu) okoli 2000.

Skupaj vzeto znaša število Jugoslovancev v vseh nesosednjih in prekmorskih deželah 1,000.500 duš, kar pomeni, da imamo tam izseljeno eno celotno banovino jugoslovanskega porekla.

Izračunavanje navedenih števil je zelo oteženo zaradi stalnega izseljevanja in povračanja izseljencev v domovino. Zagrebški izseljenski urad vodi statistiko prekmorskega izseljevanja izza leta 1921., statistiko povračanja izseljencev pa izza leta 1930. Po njegovih podatkih se more tako vsako leto popravljati število prebivalstva naše države, ki ga je lahko izračunati s pomočjo povprečnega letnega količnika našega prirastka.

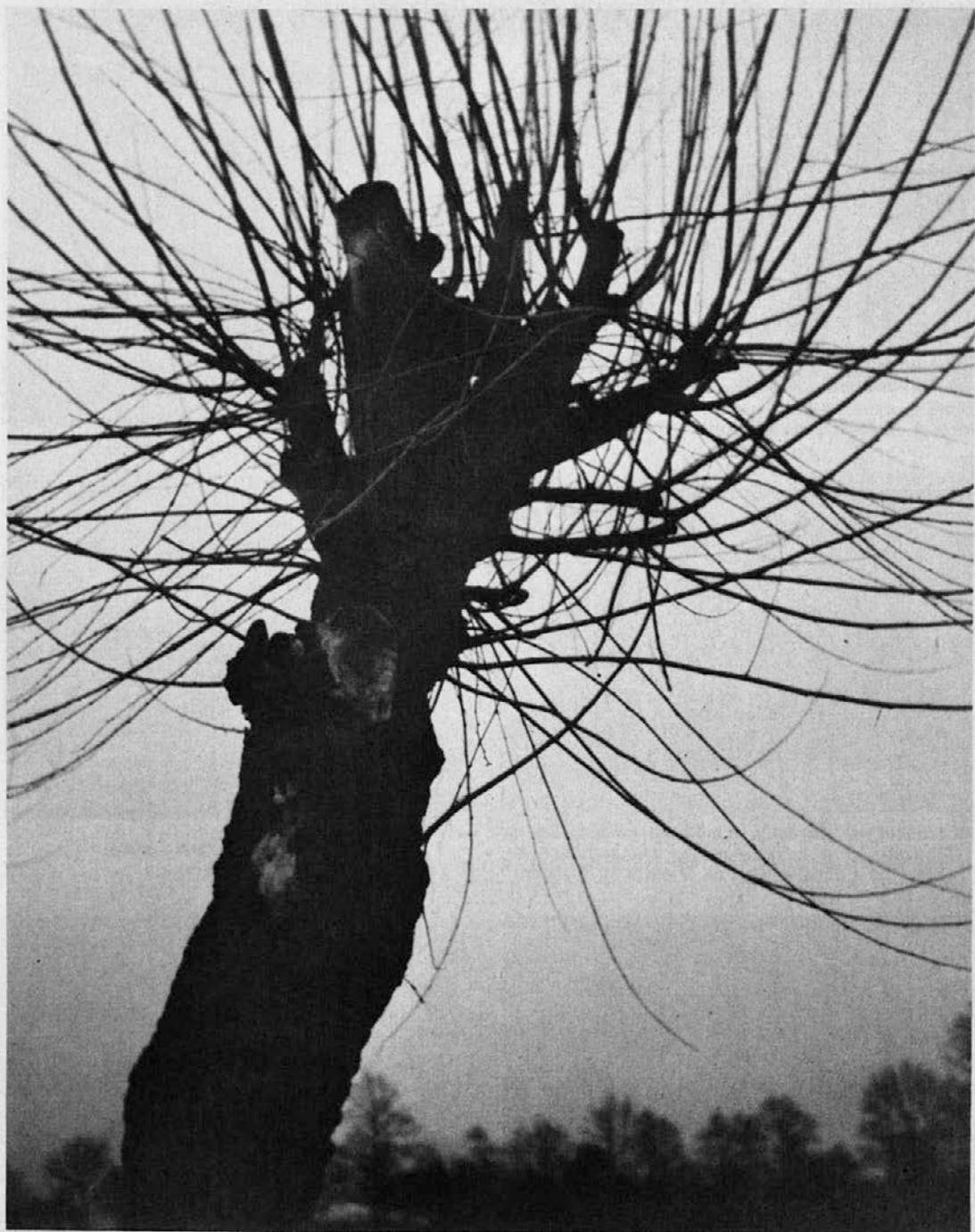
Po vsem tem, kar smo doslej obravnavali, je bilo torej dne 1. januarja 1933. v naši kraljevini 12,200.240 Jugoslovancev, v sosednjih državah 1,280.000 in v vseh ostalih deželah 1,000.500, na vsem svetu skupaj 14,480.740 (okoli 14·5 milijona).

Za Jugoslavijo je to število točno, a za sosednje države in za ostale dežele samo približno, ker ni doseženo s popisom, ampak z ocenami in izračunavanjem. Vendar pa je bolje, da imamo ugotovljene vsaj take številke kakor nobenih ali pa takšne, ki so pri vsakem statistiku ali geografu drugačne.

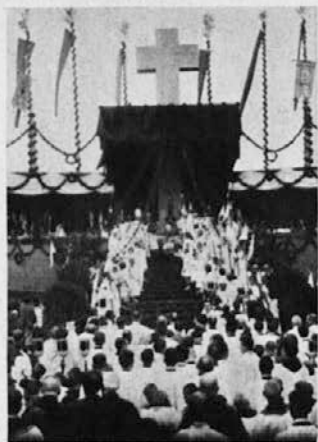
Od tujih in domačih publikacij in člankov iz let 1931. in 1932., ki govore o celokupnem številu Jugoslovancev na svetu, so važni samo štirje, zakaj iz njih se lahko razvidi razlika v oceni števila Jugoslovancev na svetu, opazi pa se hkratu, kako zelo se razlikujejo podatki različnih piscev.

V že spredaj navedenem Hickmannovem atlasu je število Jugoslovancev na svetu cenjeno na 10,856.000; po Lukasovem članku «Jugoslovani na svetu» nas je 12,000.000, v Hübnerjevih geografsko-statističnih tabelah 12,333.000 in v Erdeljanovičevem članku «Osnovi etiologije» z Bolgari vred (skupno ime Južni Sloveni) pa 16,000.000. Če odštejemo od tega števila 4·3 milijona Bolgarov, ostane nas Jugoslovancev v ožjem zmislu le 11·7 milijona. To število je, kakor pravi pisec, povzeto po popisu iz leta 1921., ko nas je bilo v Jugoslaviji le 10,000.000. Nadalje pa vendar ugotavlja, da je število do drugega ljudskega štetja naraslo vsekako na 11·6 milijona. Ako to upoštevamo, se seveda Erdeljanovičevo število 11,700.000 zviša na 13,300.000. To število velja za najvišje število naših pripadnikov na svetu, ki se vobče omenja v kateremkoli spisu. Kakor pa vidimo iz naših računov, je še to število manjše od stvarnega za približno 1,200.000 ljudi.

(Po članku profesorja T. Radivojevića v «Politiki».)

Pozna jesen...

Biserna maša nadškofa doktorja A. B. Jegliča na Stadionu
Foto Grabjec.

Veterinarska razstava v okrilju «Ljubljane v jeseni»

«Trboveljski slavček», mladinski pevski zbor iz Trbovelj, ki je z velikanskim uspehom koncertiral po Čehoslovaški, na Dunaju in pri nas

Lutkarska razstava v Ljubljani

Ob obletnici smrti dr. Gregorja Zerjava so se ožji prijatelji poklonili manom pokojnega politika

Pogreb lavantinskega škofa dr. Andreja Karlina v Mariboru

Staroslavni Ptuj je ob 25letnici znanih dogodkov svečano manifestiral za državo in narod. Slavnostni gostje na čelu impozantnega sprevoda

Množica na glavnem trgu posluša govore narodnih predstavnikov

Nagrobni spomenik Lundru, Adamiču in Vindišarju, žrtvam 20. septembra 1908., na ljubljanskem pokopališču

Ljubljana časti septembrske žrtve. Sprevod na trimostovju

Spominska plošča padlim žrtvam pred Šenklavžem

Vojaška parada ljubljanske garnizije na 10. rojstni dan Nj. Vis. prestolonaslednika Petra

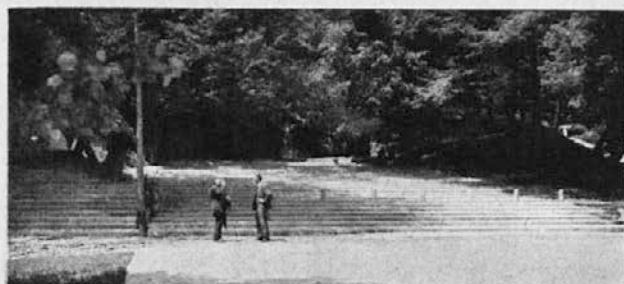

Kmetski praznik na Bledu

Konjske dirke v Devici Mariji v Polju

IZ NOVE LJUBLJANE

Letno gledališče v Tivoliju v Ljubljani

Tako zvan
Dukičev blok
pod nebo-
tičnikom
(moderne
stanovanjske
hiše)

Preurejeni park pri Sv. Petru

Novo otroško igrišče v Tivoliju

ŽALOSTNA KRONIKA POSLEDNJIH DNI

Na Studencu pri Ljubljani je strmoglavilo letalo in pokopalo pod seboj šest potnikov, pilota in mehanika

Katastrofalne poplave ob koncu septembra v dravski banovini. Na Barju

V Strugah na Dolenjskem

«OTMICA» IN «ŠRANGA» V DAVNIH ČASIH IN DANDANES

I. Nekam čudno zvenita besedi «otmica», «šranga», a nemara še zagonetnejša se zdi medsebojna zveza le-teh izrazov; kajne?

Beseda «otmica» v slovenski ljudski govorici niti znana ni. Šele juristi (pravniki), ki se pečajo s kazenskimi zadevami, so jo uvedli v svoj znanstveni jezik. Dobro pa je znana otmica hrvaškemu in srbskemu ljudstvu. Tam pomenja nasilno ugrabitev ali odvedbo ženske po moškem, da živita poslej v zakonu. Vprav tako dejanje pa je po našem kazenskem zakoniku zločin, ki smo zanj dobili izraz «otmica». Ta beseda je nastala od glagola «otimati» (= ugrabljati), čigar koren je v slovenščini ostal le še v imenu «otimač». (Tako je imenoval naš slavni naravoslovec F r a n E r j a v e c ptico galeba, ki ugrablja ribice, in pa malo žuzelko, ki krade drugim ličinke.)

Beseda «šranga» pa je v slovenski ljudski govorici precej znana, toda književna slovenščina se je kot tujke-spakedranke ogiblje. Pri Hrvatih in Srbih sploh ni v rabi. Pomeni pa, kakor v nemščini «Schranken», neko zapreko, da se zagradi prostor, pot ali kaj takega. Ko govorimo tu o «šrangih» obenem z «otmico», mislimo na starodavni narodni običaj, ki stoji v zvezi z ženitvanjem. Novoporočencema zabranjujejo prijatelji pot, da ga ne moreta nadaljevati do doma — razen če se jim odkupita z darilom.

Sedaj pa se že vidi, kam merimo. «Otmica» in «šranga», obe spadata v kopicico tistih dejanj, ki se pletejo okoli sklepanja zakona.

V naslednjih vrsticah si hočemo obe dejanji ogledati in tudi poiskati ožjo zvezo med njima.

II. Kdor ima oči, vidi v vsakdanjem življenju, kako globok pomen ima vprašanje ženitve na človeški zarod. Pride doba spolne zrelosti, pa dobi človeško življenje kar drugačno smer. Mladič si prične iskati med ženskim svetom družico, s katero bi si hotel ustanoviti rodbino, čim pride do gospodarske samostojnosti. Pa še — drugače! Mnogim še ni ali pa sploh ni za ustanovitev svoje rodbine in vendar se mu hoče družice, da si uteši nagon k drugemu spolu. To stremljenje po življenski družici je dandanes usmerjeno po izvestnih potih. Izbira se vrši po srecu — misel-vodilja je prava lju-

bezen! — pa tudi po gospodarskih prilikah. Odločilni so danes pisani zakoni, verski in državni, ki urejajo vse, kar se tiče zaroke, poroke, imovine v zakonskem življenju, otrok, pa še dalje — vdovstva in podobnega.

Nekdaj, v davno preteklih časih, je bilo to drugače. Spolni nagon sicer gotovo ni bil nič manje jak, ali svet je bil malo obljuden, medsebojno spoznavanje mladih ljudi pa silno otežkočeno. Ljudje so se zgrinjali v skupine po krvnem sorodstvu, ki so se imenovalle tu «rod», tam «zadruga» itd. Pa se je pripetilo, da v nekem rodu, neki zadrugi ali naselbini ni bilo najti prave družice za življenje. Neodoljivi nagon k drugemu spolu je dal izpodbude in poguma, da si je moški, spremljan od svojih tovarišev, poiskal za bodočo družico devojko iz drugega, oddaljenega roda, oddaljene zadruge ali naselbine, ter jo nasilno ugrabil in odvedel na svoj dom. V tistih časih še ni bilo nikakšnih pomislov zoper takšen način ustanovitve zakonske skupnosti. Moč je odločevala, njej se je ugrabljena žena uklonila.

Kakor rečeno, tisti časi, ko so moški dobivali, tako rekoč izključno, svoje bodoče žene z nasilnim ugrabljanjem, pripadajo že pradavnosti. Ne mislimo o tem razpravljati na dolgo in na široko, celó ne — za ves svet. Samo mimogrede naj omenimo splošno znani dogodek, kako so si državljani, ki so si bili ustanovili mesto Rim, a niso imeli žená, izmislili in napravili pravcati roparski pohod in ngrabili pri sosednem narodu Sabinecev ženskih družic. To je bilo več ko 500 let pred Kristovim rojstvom. Pri takem načinu sklepanja zakona pa je ostalo za časa poganstva še dolgo vrsto stoletij pri vseh narodih; tudi pri Slovanih.

Iz zgodovine vemo, da je ruski knez Jaroslav, sin Vladimira Vélikega, ki je pokristjanil Ruse okoli leta 988., izdal cerkveni zakon, s katerim je v svojem prvem členu odredil kazen za tistega, ki bi devojko ugrabil. (V starem ruskem pravu se je zvala «otmica» «umijčka» ali «umijckanje».) Češki knez Břetislav je ugrabil Judito, hčerko mejnega grofa Henrika iz Schweinfurta, in jo vzel za ženo. Če pa je obveljala «otmica» pri knezu, ni čudno, da bi se ne bila pojavljala med prostim ljudstvom.

Morala se je taka navada precej razpasti, ker češki pravni spomeniki iz 12. stoletja, torej za časa, ko se je bilo krščanstvo med Čehi že dobro ukoreninilo, zabičujejo, da se «otmice» ne smejo več izvrševati, in velevajo: «Omnibus denuntiate, ut nullus uxorem accipiat nisi celebratis nuptiis. Raptum omnibus modis prohibite.» («Vsem oznanite, da nihče ne sme soproge vzeti brez slavlja ženitve. 'Otmico' preprečujte na vse načine.») V Rožemberški knjigi, nekem češkem pravnem spomeniku iz druge polovice 13. ali iz početka 14. stoletja, je bilo povedano, «z unoslou trój póhon», t. j.: za «otmico» se poziva zločinec trikrat na sodišče, seveda zaradi kaznovanja, če pa ne pride, moramo si misliti, se izžene iz države.

Tudi za Poljake vemo iz zgodovine, da so imeli «małżeństwo przez porwanje» (ženitba po «otmici»), vendar le v predkrščanski dobi.

III. Kaj pa nas uči jugoslovanska pravna zgodovina?

Za Srbe vemo, da so imeli v svojem zakonu «blagovernoga cara Justiniana», ki je nastal v prvi polovici 14. stoletja, predpis, ki se tiče «otmice» ali ugrabljenja žene... «ali e vjere na ali ine ali e udovica ali djevojka ali vladika» (plemenitkinja) «ali siromašnica». Kazen za «otmico» je bila zelo stroga; ravnala se je po tem, ali je bilo zločinstvo izvršeno z orožjem ali brez orožja. V prvem primeru naj se storilci za kazen ubijejo z istim orožjem, v drugem primeru pa je bil ukaz, «da se im nosovi ostrigu». Sloveči zakonik carja Dušana Silnega (1349. in 1354.) se sicer ne spominja naravnost «otmice», pač pa veleva, da se ne sme nobena svatba vršiti brez venčanja.

Ob koncu srednjega veka so imeli v Dalmaciji po raznih mestih svoje statute, to je p-stave, ki so si jih meščani ali občani sami sestavili in zapisali po navedbah starih, izkušenih mož, vendar z vladarjevo odobritvijo. Statut mesta Splita je ukazoval, da se, kakor za vsako drugo zločinstvo, kaznuje tudi za «otmico» z globo 50 lir vsakdo, ki se je spustil v tajne dogovore zaradi ugrabitve ali odveditve devojke zoper njeno voljo. Statut grada in otoka Korčule iz leta 1430. pravi, da nihče ne sme vzeti za soprogo devojke in tudi ne druge «ženske glave» brez vednosti in dovoljenja bližnjih sorodnikov te ženske. Kazen za to dejanje je bila za plemenitnike 100 perper, za «pućanine» (občane) pa polovica te vsote. Ako storilec dejanja ne bi mogel globe plačati, se mu odreže uho, kar je pomenjalo kazen sra-

motilnega znamenja. Zakon iz Poljice v južni Dalmaciji iz časa od leta 1400. do leta 1440. je veleva, naj se kaznuje tisti, ki devojko ugrabi, prav tako pa tudi tisti, ki mu je pomagal, z «bandom», t. j. z izgonom iz dežele, a dom se mu poruši («Acht und Bann»). Še starejši zakon lige Ninske je kaznoval tistega, ki je odvedel devojko ali vdovico brez volje očeta ali matere, z globo 100 lir, vsakega svata pa z globo 20 lir.

Črnogorski vladika in knez Petar Njegoš, nazvan Sveti, je izdal leta 1798. zakon, da se moški, ki ugrabi devojko, ne da bi mu jo dali «po običaju i zakonu hrišćanskom» starši ali bližnji sorodniki, kaznuje z izgonom, njegova imovina pa se preceji in razdeli, kakor se to vrši pri morilcih; popu, ki bi ju poročil, se vzame svečeništvo.

Kaj pa pri Slovencih? Ali se je tudi v naših krajih nekda dogajalo ugrabljanje devojke zaradi ženitve? Brez dvoma! Kajti v naših narodnih pesmih žive spomini na to navado ali, bolje, razvado. Vendar je značilno, da narodna pesem skoz in skoz misli samo na ugrabljanja iz slovenske pokrajine v tujo ali pa narobe; med samimi Slovenci ni «otmice». N. pr. kralj Matjaž odvede Marjetico od Turkov na dom, pa jo poroči s svojim bratom. Kralju Marku so odvedli trije Nemci ljubico. Turški car ugrabi Alenko-Slovenko, da mu bo «žvahtna gospa». Trdoglav, o katerem pravi neka pesem, da je bil povodnji mož, ukrade Marjetico. Mlada Breda je bila ukradena, pa se usmrti sama. Ribniška Jerica je bila ukradena in v Turčijo uplenjena. Naj bo teh zgledov dovolj! (Vzeli smo jih iz Štrekljeve zbirke narodnih pesmi, ki je po svoji znanstveni zasnovi in obsežnosti nam Slovincem prav posebno v p-nos.) Vsi segajo v prav davne čase, ko še sploh krščanstva ni bilo (Trdoglav!) ali pa ko so še Turki mohamedanci ropali po slovenskih deželah.

Lastnega zakonodavstva Slovenci nismo imeli. Pač pa je bilo nasilno odvedenje ženske zaradi ženitve po načelih tistega zakona, ki je veljal izza leta 1532. v velikem delu osrednje Evrope, torej tudi pri nas, za kazenske zadeve (tako zvana Constitutio Criminalis Carolina), kaznivo kot zločinstvo, in sicer z isto kaznijo, kakor da bi šlo za zločinstvo spolnega posiljenja, namreč z odsekanjem glave. I v a n V a j k a r t V a l v a s o r, ki je napisal ob koncu 17. stoletja debele knjige v počaščenje vojvodine Kranjske, je poročal, da je še sam

doživel primer ugrabljenja žene med Uskoki, torej onostran Gorjancev, med kranjskimi Slovenci pa da je zvedel za običaje, ki samo spominjajo na odvedenje devojke; mislil je pač na «šrango»...

IV. Tu pa pridemo na novo, čisto drugo polje. Gre sicer takisto za neki ženitvanjski običaj, toda ne za ugrabljenje dekleta ali ženske sploh, ampak za drugo starodavno navado: za k u p ž e n e. Imamo pravne spomenike, ki segajo po svojem nastanku nazaj v dobo dveh treh tisočletij pred Kristovim rojstvom, v dobo, ko še ni bilo pergamentnih ali papirnatih listin, ampak so si zapisovali zakone in druge važne zadeve na pečene glinaste ploščice s klinastimi črkami. Ti spomeniki nam pričajo, da so narodi v zapadni srednji Aziji s precej razvito prosveto, kakor so bili Babilonci, Asirci, Hetiti, poznali poleg ugrabljenja žene ali pa poleg čisto prostovoljno sporazumnega sklepa ženitve tudi še tisti način ženitve, da se ženin pogodi za ceno, ki jo plača staršem za svojo izbrano devojko. Veljalo je pač, da so otroci last staršev, ki naj se dobro proda. V tisti dobi so pomenjali številni porodi hčerke bodoče bogastvo staršev, ker jih bodo mogli prodati za skopo ceno. Ni da bi govorili še na dolgo in na široko o tem predmetu. Gre nam samo za to, da pokažemo, kako se je običaj prodaje hčerke bodočemu soprogu razvijal od tlej, ko je zavladalo krščanstvo, ki je učilo, da je sklepanje zakona sveta stvar in da se sme izvršiti samo z medsebojnim svobodnim sporazumom bodočih zakoncev.

Zgodovina nam kaže, da tam, kjer so se ohranili ostanki «otmice» navzlic zakonitim prepovedim, ni bilo mesta za običaj kupa neveste. Nasprotno pa vidimo, da so se drugod, kjer ni bilo «otmice», vendarle ohranili nekakšni spomini na ženitev po kupu neveste. Ženitev z ugrabljeno nevesto ni bila nikoli zakonito dovoljena, a ženitev po kupu neveste je pač bil zakonito priznan način ženitve, vsaj dotlej, da je krščanski duh pojmovanje o ženitvi in zakonu preobrazil. Iz dejstva, da so se ohranili prav do današnjih dni običaji, ki ne morejo dobiti druge pametne razlage nego te, da kažejo na nekdanjnjo navado ženitve po prodaji neveste ženinu od strani njenih svojcev, pa moremo sklepati, kako globoko se je utisnilo v narodno dušo pravno prepričanje, da spada nevesta k njim — staršem, sorodnikom, in da jo mora tisti, ki jo odvede za vedno iz njih sredine kot svojo soprogo, o d -

k u p i t i. Seveda ti spominski ostanki danes ne predstavljajo več resnega kupa in prodaje, ampak se kažejo samo še kot nekakšna napol resna, napol sebično-šaljiva prigodba, ki pri njej ne sme več priti do resnične zabranitve poroke. Če bi bila to resna ali celó grozilna preprečitev poroke, bi postala pač že kaznivo dejanje. Pri nas se je taka, kakor rečeno, samo na videz resna zahteva po odkupnini za odvedenje ustalila v obliki «š r a n g e». Preden govorimo natančneje o različnih oblikah «šrange», naj se malce razgledamo po naši književnosti, da vidimo, kako se plete vprašanje «otmice» ali «šrange» pri nas Jugoslovanih še dandanes ali vsaj v polpreteklih časih.

V. Veliki, morda največji jugoslovanski pravni zgodovinar Vladimir Mažuranić, ki je deloval do svoje smrti še po svetovni vojni, je preiskal tisočero virov o našem vprašanju ter v svojih «Prinosih k pravni zgodovini Hrvatov» ugotovil, da je med Hrvati — bodisi glede «otmice», bodisi glede običaja kupa neveste — le malo spomina. On sam je bil dolgo vrsto let sodnik, ki je živel med ljudstvom, pa je doživel pač nekoliko ovadb zaradi izvršene ugrabitve devojke, toda v vsakem primeru se je navsezadnje izkazalo, da se je tisto odvedenje izvršilo vendarle v tajnem sporazumu z nevesto, da torej «otmice» ni bilo.

Srbski učenjak Vuk Karadžić je zapisal okoli leta 1851., da so se v Srbiji neveste «otimale» do njegove dobe, dasi je Kara Gjorgje v zakonu zabranil nasilno ugrabljenje devojke. V svojem «Srbskem rječniku» je popisal neki primer nasilne «otmice», ali le-tá se je pripetil v Jadru že leta 1805.; poznejših primerov ni mogel navesti. On pravi, da je veljalo za veliko sramoto za vse selo, če je bila iz njega devojka nasilno odvedena, in da se je takšen način ženitve mogel obdržati v glavnem samo zato, ker se turško gospodarstvo v deželi ni brigalo za krščansko ljudstvo.

Baltazar Bogišić, po rodu iz Cavtata v Dalmaciji, ki se je povzpел do vseučilišnega profesorja v Rusiji in pozneje do ministra pravde v Črni gori, je izdal okoli leta 1874. knjigo o pravnih običajih južnih Slovanov. Razposlal je vprašalne pole stotinam hrvaških, srbskih in bolgarskih dobrih poznavalcev najrazličnejših krajev, da bi mu poročali med drugim tudi o načinu, kako se dogajajo ženitve. Največ poročevalcev mu je odgovorilo,

da običaja «otmice» sploh ni več, a kjer se je obdržal, se vrši — s privolitvijo devojke, kar pa seveda ni pristna «otmica», ampak samo navidezno nasilje. Samo za tri sela v Bolgariji so mu poročali, da se tam «otmica» še dogaja, a da Turki, ki so jim gospodarili, takšnih poslov ne sodijo.

Črnogorec Ilija Jelić je pred nekoliko leti spisal razpravo o vzrokih krvne osvete ter omenil, da je v Črni gori in Severni Albaniji obstajal zastarel običaj, da so dajali starši svoje hčerke v zakon brez njihovega pristanka, kar je bilo mnogokrat povod za krvno maščevanje. Dandanes pa se čestokrat dogaja, da mladenič s svojimi tovariši odvede mladenko, toda v sporazumu z njo, pač zato, ker starši niso hoteli privoliti v ženitev.

Med Slovenci se, lahko rečemo, že stoletja ni izvršila nobena «otmica»; to je pač vzrok, da za tako dejanje sploh nimamo več svojega pristno domačega izraza. Saj se je tudi zgoraj navedeni primer, ki ga je doživel še Ivan Vajkarta Valvasor, pripetil na južnem pobočju Gorjancev med Uskoki, ki pa so se že nekako 150 let pred Valvasorjem tjakaj priselili, pregnani od Turkov, in sicer vprav iz srbskih krajev, po največ iz Hercegovine.

Toda še dandanes se rado dogaja, da mladeniči iz ene vasi, iz katere je nevesta, na dan, ko se pripravlja ženin, da odpelje balo na vozeh, zgrade pot z vozovi, lestvami, žrdmi in podobnim — to je tista «šranga» —, a čim plača ženin za jedačo in pijačo, dobi takoj prosto pot. To pa ni spomin na «otmico», kakor je domneval tudi Janko Barle v svojem spisu «Ženitvanjski običaji Belih Kranjcev» (leta 1889.), ampak spomin na ženitvanje po odkupu neveste.

Druga vrsta «šrange» se napravi, kakor se to poroča za Gorenjsko, tako: Ko sta mlada zakonca že poročena ter se vračata s svojimi svati iz cerkve proti domu, prideta na svojem potu do mesta, kjer je cesta na ta način «zagrajena», da sta ob vsaki njeni strani zabita kola, med njima pa je razpet, nekako 4 m nad zemljo, lanec skupaj zvezanih svilenih robcev. Pred to «šrango» mora starešina sprevoda plačati za nekoliko litrov vina, pa dobi prost prehod. Še bolj enostavno «šrango» je doživel pisec teh vrstic sam na binkoštno nedeljo leta 1933. v Dolnicah pri Št. Vidu nad Ljubljano: Domači fantje so postavili sredi ceste — seveda pred gostilno! — pogrnjeno mizo, na katero so postavili nekoliko litrov vina in po-

ložili kruha. Eden izmed fantov, ki si je bil opasal bel predpasnik, je nagovoril ženina in nevesto, ko sta se pripeljala iz cerkve od poroke. Ženin je plačal za vino in kruh, šaljivo so trkali, želeli si srečo in tako dalje, nato pa so se lepo razšli. Tu se vidi, da gre za ostanke ženitvanjskega običaja po kupu neveste. Še bolj jasno je to pri sledečem običaju: Ženin pride v hišo nevestinih staršev ali sorodnikov po balo. Pri bali pa ne sme manjkati velika škrinja z mnogoterim perilom, obleko itd. Brat ali pa sorodnik neveste se prešerno usede na škrinjo in ne dá, da bi jo odnesli. Nosači prosijo, naj jim jo daruje. On odvrne, da ne, češ, veliko je vredna. Nato nosači: Pa nam jo prodaj! Tisto pa, se odreže čuvar škrinje. Tedaj pokličejo starešino svatov, da določi skupno s tistimi, ki stražijo škrinjo, ceno za odvoz. Šele ko je dogovorjena cena, namenjena za skupno pijačo, plačana, odstopi brat ali sorodnik neveste od škrinje, ki se ponese na to kot prvi predmet na lepo ozaljšani voz za nevestino balo.

VI. Iz naših izvajanj se vidi miselna zveza med «otmico» in «šrango»: Obe sta imeli nekaj velik pomen pri ustanovitvi zakonske zveze; prva — «otmica» — je bila starejša oblika, druga jo je nadomestila, kjer je človeški rod prišel že do izvestne stopinje višje prosvete. Lahko pa rečemo, da se iz gorejšnjih izvajanj tudi spozna, koliko večji vpliv sta imeli zapadnoevropska kultura in civilizacija na Slovence, kakor na njih južne brate. Saj «otmice», ki se dogaja, čeprav redko, vendar pa tu ali tam med Srbi v goratih, manj obljudenih krajih še vedno (tako nam je pred kratkim zatrjeval ugleden državnik iz Beograda), slovenski preprosti človek iz ljudstva niti ne pojmuje. Za «šrango», ki je že po izvoru besede nemškega porekla ter med Srbi in Hrvati kot narodni običaj ni udomačena, pa vé tako rekoč sleherni slovenski fant na deželi.

In vendar nam vprav to, da se je običaj «šrange» do današnjih dni ohranil, priča, kako globoko je bila ukoreninjena v slovenskem ljudstvu zavest skupnosti ljudij, sorodnih po krvi, ki žive na lastnem domu, kakor tudi ljudij, ki žive skupaj v eni vasi; saj so naša sela samo nasledniki prejšnjih združ, vinogorskih okolišev, sosečk in podobnega. V tej zavesti se zrcali pri Sloven-

cih plemenito pravno naziranje, da veljaj v rodbini in tudi v domači vasi načelo: «vsi za vsakega, vsak za vse». To je tista globoka dejansko občutena ljubezen do lastne grude, do svojih krvnih so-

rodnikov in tudi sosedov, ki je vobče glavni znak slovanske duševnosti. V tem pogledu Slovenci ne zaostajajo za drugimi slovanskimi narodi, vsi skupaj pa prav gotovo prednjačijo germanskim in romanskim narodom.

ABECEDAR:

KAKO SO PISALI STARI NARODI

(IZ ZGODOVINE ABECEDE)

Kadar prično otroci v šoli črtati in risati početne znake za posamezne črke, takrat se jim niti ne sanja, v kako važno pridobitev človeštva jih uvajajo njihovi učitelji. Pisanje se nam zdi danes nekaj samo po sebi umevnega; medtem ko so preprosti narodi, ki te spretnosti ne poznajo, neobičajno iznenadeni, kadar se z lastnim poskusom prepričajo o dejstvu teh tajinstvenih znakov, ki si jih ne morejo tolmačiti ter si misliti, da so nastali naravno, temveč verujejo, da se skrivajo v zapisanih besedah dobri ali zli duhovi.

Na ekspediciji v Ameriki je dal neki Španec svojemu slugi dvanajst zajcev, da jih ponese njegovemu prijatelju. Na potu v oddaljeni kraj pa je postal Indijanec lačen, zaklal je tri zajce in jih pojedel. Prejemnik pošiljatve se je zahvalil darovalcu za poslanih devet zajcev v pismu, ki ga je prinesel isti sluga nazaj. Ko je gospodar nato vprašal domačina, kaj je napravil s tremi zajci, ki jih prijatelj ni dobil, je bil ta ves prepaden in začuden, kako neki je njegov gospodar mogel izvedeti, da je izročil tri zajce manj. Toda ko je dognal, da ga je izdal tisti košček papirja, ki ga je prinesel od prejemnika svojemu gospodarju, je hitro obvestil o tem svoje rojake, naj se čuvajo takih poslikanih koščkov papirja. Neki drug Indijanec je bil tako iznenaden, ko je njegov gospodar izvedel iz pisma za stvari, ki so se pripetile daleč od njega, da je pisma potem, ko je še nekajkrat nosil pošto, pritiskal na uho, da poizkusi, ali eno ali drugo pismo tudi njemu kaj sporoča.

Takemu početju se ne moremo prav nič čuditi, saj je pravi napredek ljudske kulture nastopil šele tedaj, ko se je pojavila pisava.

Preprosti narodi so morali važne dogodke ohranjati potomcem po ustnem izročilu. Toda ker tudi najbistrejši ljudski spomin s časom obledi, je bilo treba najti način zapomnenja, da bi se posamezne predstave globokeje zarezale v človeški razum. Zato so ljudje že v najstarejših časih predmišljali, kako bi si na ta ali oni način to delo olajšali. Težili so za tem, da bi verske običaje, pomembne dogodke in junaška dela svojih soplemenjakov za dolgo časa obdržali vidne in zabeležene brez ustnega izročila. Toda za tisto dobo je bila rešitev takega vprašanja zares zelo težavna in kočljiva.

Za nas je dandanes docela naravno, če razstavljamo besede na njene sestavne dele — zloge in črke; toda ustvaritev teh znakov je nastala v zelo oddaljenih časih in njihovo odkritje je trajalo mnogo mnogo vekov.

Kitajci so že pred več ko tisoč leti prišli na misel, da bi z vozli, ki so jih vozili v različnih oblikah in velikostih v vrvice, zabeležili znake za posamezne dogodke in da bi lahko z njihovo pomočjo prenašali različna obvestila. Na isto misel je prišlo v Peruju pleme Inkas, ki je vozlanje celó tako izpopolnilo, da je nastala iz tega pravcata znanost.

Mnogi drugi narodi spet so se posluževali za razne zapiske in sporazumevanja lesenih palic, v katere so urezovali različna znamenja. Te palice še sedaj uporabljajo nekateri narodi, dà, celó v južnih krajih naše kraljevine se jih poslužuje preprosti narod.

Dokaj večje vrednosti so pa pisma, sestavljena iz slik. Teh so se posluževali Kitajci in Egipčani, da so ohranili poznejšim rodovom zgodovino svojega naroda in različne pomembne dogodke v svojih deželah. Pisava, sestavljena iz slik, sicer ni pravi pismeni nadomestek človeške govornice, ampak v njej se samo nanizavajo slike na sliko, ki izzovejo pri opazovalcu, oziroma čitatelju iste misli, kakršne je imel oni, ki je slike narisal. Medtem ko nanizamo danes mi, če hočemo n. pr. napisati besedo «hiša», različne znake drugega na drugega: h-i-š-a, so narodi, ki so se posluževali slik za pisanje, v tem primeru narisali preprosto sliko hiše: četverkotnik s trikotnikom nad njim. Z nadaljnjim dopolnjevanjem te pisave s slikami je celó uspeo, da so lahko predstavljali tudi manjše dogodke v slikah. Če so hoteli Egipčani s pisavo predstaviti kako delo, so narisali pred glavno sliko še dve korakajoči nogi. Tako je značilo dvojje nog pred ušesom = slišati, oko z dvema nogama pa = videti. Slika orla ni predstavljala ptice, temveč njeno svojstvo kot gospodar zraka. Slika orla pred sliko človeka je označevala, da je ta človek gospodar nad drugimi ljudmi, kralj. Pozneje so risali več različnih slik drugo poleg druge, ki so predstavljale neko izgovorjeno besedo, kar najdemo lahko še dandanes v različnih zastavicah in v rebusih s slikami. To je bil hkratu prvi začetek pisave s

črkami. V početku so risali ljudje te slike čisto tako, kakor so, pozneje pa so uvideli, da lahko tiste znake, ki se često ponavljajo, izpuste, ne da bi bila pisava zato manj razumljiva. Tako so se v teku stoletij te slike menjavale, od celotne slike so ostali samo izraziti znaki, ki so v svoji novi obliki malo nalikovali prejšnjim slikam.

Kitajci se še danes v pisavi poslužujejo znakov, ki so nastali iz slik. Pri njih obstaja za vsak predmet in za vsak pojem poseben znak. Običajni starokitajski sfvar ima preko 40.000 takih znakov, ki so sestavljeni iz 240 osnovnih znakov. Vsak izobražen Kitajec mora poznati najmanj 3000 do 4000 teh likov.

Čudno je to, da so Kitajci, ki so drugače zelo napreden narod, obdržali ta težki in okorni način pisave. Toda oni sami dobro vedo, zakaj so to napravili. Ta način pisanja ni namreč v zvezi z nobenim drugim jezikom, prav zato se ga mora v kitajskem carstvu, kjer govore toliko jezikov in narečij, posluževati vsak izobražen Kitajec.

V Egiptu so prve hieroglifne izumili svečeniki, ki so napravili najprej posebno svečeniško, nato pa še ljudsko pisavo. Egipčovski spomeniki od 6000 let nazaj imajo že vklesane hieroglifne. Francoskemu raziskovalcu starin Champolionu je leta 1882. uspelo, da je raztolmačil te napise ter odkril tako vse tajnosti in zgodovino tega starega kulturnega naroda.

Abeceda, katere se poslužujejo sedaj vsi kulturni narodi, izvira iz nekega prastarega pisma v slikah, katerega so pozneje Feničani preoblikovali v pisavo s črkami. Feničanska abeceda je skoraj gotovo izvor in podstava vsem drugim abecedam, katere služijo danes civiliziranim narodom. Ta pisava je napravila pohod v vse dele sveta. Od Feničanov so jo dobili Grki, ki so ji, malo izpremenjeni, dodali še samoglasnike, ker je bila feničanska sestavljena zgolj iz soglasnikov. Od Grkov, ki so stanovali v spodnji Italiji, so jo dobili latinski narodi. S krščanstvom in z rimsko kulturo so prevzeli potem latinske črke vsi narodi na svetu. Ta način pisanja je izpodrinil tudi prej nastalo runsko abecedo (runa pomeni tajnost) pri Skandinavcih, Gotih in Anglosasih.

Naša sedanja pisava prav malo spominja na slike, iz katerih je nastala. Toda zamisel pisave v slikah ni bila tako kmalu pozabljena, kakor se običajno misli. Še celo dandanes uporabljajo razne slike in znake kot dopolnilo ali kot okrajšavo s črkami napisane misli. To so zopet same slike, n. pr.: roka, ki kaže smer na raznih napisnih tablah, poštni rog, cestni avtomobilski znaki, puščica, ki kaže smer vožnje itd. Ta način pisave s slikami najbolj jasno dokazuje, da je še sedaj potrebno izraževati različne misli s slikami.

Tudi številke so napravile ogromno preobrazbo, preden so prišle do nas takšne, kakršne so danes. Rimske številke so bile namenjene samo vklesavanju v kamen ali vrezavanju v les, zato so bile tudi sestavljene iz samih ravnih črt, tako da so tudi število 100 pisali prej $\square$, 500 pa $\triangleright$; ta dva šte-

vilčna znaka so šele pozneje zaokrožili (C, D). Arabske številke imajo svoj izvor v Indiji. Po zaslugi Arabcev smo tudi mi prišli do teh dragocenih znakov. Izum znaka 0 (ničla), ki so si ga izmislili indijski matematiki, je genialne vrednosti, ker se morejo z njegovo pomočjo (z ničlo) napisati neomejeno velika števila.

Še sedaj uporabljajo v nekaterih krajih, kjer pismenost ni razvita, «predmete, ki govorijo». Če pošlje n. pr. v Severni Ameriki indijansko pleme drugemu plemenu rdeče poslikano sekuro, pomeni to napoved vojne. Tudi mnogi drugi predmeti, kakor sadje in cvetice, nadomeščajo lahko dandanes pri omikanih narodih pisanje. Tako velja še sedaj v Srbiji čutara za vinom, jabolka ali citrone itd. običajno za poziv in vabilo na svatbo.

Posredovanje med narodi in državami s spretnostjo pisanja je nadalje največji dokaz, kaj se dá z njim doseči, da žive narodi v mirnih medsebojnih odnosih; toda še več: z dopisovanjem jim je dana tudi prilika, izražati svoje misli, da se ti odnosi še bolj poglobe in razvijejo ter dovedejo do medsebojnih sporazumov.

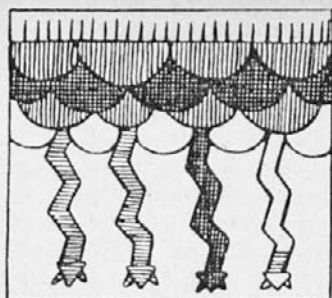
Nekaj pojasnil k šestim izrazitim primerom stare pisave:

Severnoameriški Indijanci rišejo raznovrstne simbolične figure po pesku (slika A); oni mislijo, da imajo te slike neko tajnostveno moč. Risba na tej sliki predstavlja nebo, nakopičeno z oblaki, iz katerega udarjajo štiri strele, kar znači vse skupaj nevihto. Ti simbolični črteži so začetek pisave s slikami.

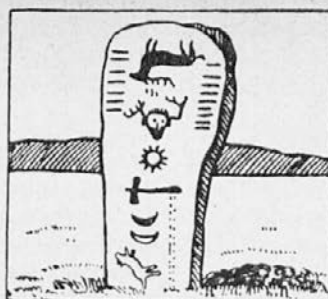
Slika B predstavlja severnoameriško pisavo s slikami. Na spomeniku vidimo preprosto in lahko razumljivo pisavo s slikami na grobu indijanskega poglavarja. Jelen na vrhu predstavlja rodbino, kateri pripada umrlec. Obrnjena lega jelena znači, da je Indijanec umrl; tri črtice pod jelenom pomenijo, da je bil trikrat ranjen, sedem črt na levi pa pomeni, da je bil sedemkrat v boju.

Na sliki C vidimo kitajsko abecedo, v kateri je prehod od slike do znakov zelo očiten. Levi znak v vsakem kvadratu je starejši način pisave s slikami, desni pa predstavlja novi znak. Tako predstavlja št. 1 = ženo, št. 2 = nerazvito bitje = dete, št. 3 = slika boga Sonca, št. 4 = ptico v gnezdu = večer ali zapad, št. 5 = oko, ki hodi po dveh nogah = gledati, št. 6 = mati in dete = ljubiti, rad imeti. Kitajska abeceda je ostala skozi tisoč let neizpremenjena.

Početek hieroglifov (slika D) so označevale slike, ki so predstavljale predmete (1 = zidar, 2 = posoda, 3 = sonce) in pomene (4 = poglavarjevo palico = moč, 5 = pripravo za pisanje = pisavo, 6 = žezlo = oblast). Pozneje so dobile besede istega pomena neodvisno od njihovega zmisla iste znake, n. pr. dvorišče = oditi (št. 7). Ko so krajšali znake za besede, katere so bile sestavljene iz enega zloga, je pomenil isti znak tudi

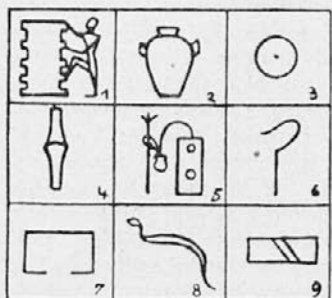
A

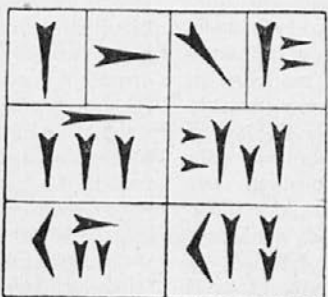
B

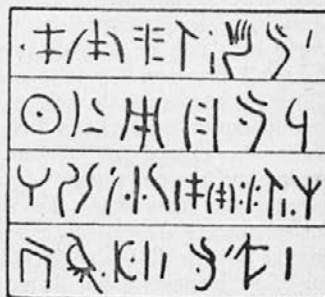
C

D

E

F

začetno črko iste besede (8 = kača in črka c, 9 = morje in črka s).

Slika E predstavlja babilonsko-asirsko klinasto pisavo. Kakor se je egiptovsko pisanje razvilo iz slik in črtanja znakov, pravtako je tudi klinasta abeceda Babiloncev, Asircev in Perzijcev nastala iz slik. Osnovni deli te pisave so klini, ki so jih vklesavali vodoravno, navpično ali poševno v kamenje. Z vezanjem dveh ali več manjših ali večjih klinov so lahko napravili dovolj različnih znakov za pisavo. Klinasto pisavo so uporabljali prvi Su-

meranci (prebivalci ob Evfratu, med leti 3000. do 4000. pr. Kr., pozneje so jih podjarmili Babilonci).

Feničanska abeceda (slika F), ki je predhodnica današnjemu sistemu črk, izvira brez sumnje tudi iz slik. Na svojih bojnih pohodih so odkrili najprej Filitranci v Siriji to pisavo, ki so jo kaj kmalu sprejeli vsi njihovi semitski sosedi — Feničani, Izraelci in Judje — ter jo prikrojili svojim jezikom; tako je bilo iz nje narejenih 22 črk abecede, ki se še sedaj uporablja po vsem svetu.

PRAKTIKUS:

SNAŽENJE KOVINASTE POSODE IN KOVINASTEGA ORODJA

Izdelki iz železa

Navadno črno, nepološčeno železno posodo umivamo v vroči vodi z dodatkom sode in s peskom. Če je zelo mastna, jo izkuhamo. Kadar je dlje časa ne rabimo, jo za ta čas natanko namažemo s kakšno maščobo, da nam ne zarjavi.

Pološčene železne posode ne smemo nikoli snažiti z ostrimi predmeti (z nožem), da ne pokvarimo lošča. Če pazimo na to, da se nam jed v posodi ne prime, ne prismodi, posodo znotraj lepo umijemo samo z vročo, čisto vodo. Umivamo pa jo lahko s enoodstotno milnico in s sodo. Če kuhamo na plin, se posoda zunaj ne zamaže in zu-

nanjo stran umijemo tako kakor notranjo. Če pa je posoda zunaj črna, odstranimo to plast z najfinejšim peskom ali s presejanim pepelom. Drugih, ostrejših sredstev ne smemo uporabljati. Drgnemo s krtačico iz sirkove slame ali previdno z jekleno gobico, a nikoli ne z nožem. Pri snaženju emailirane posode glejmo tudi na to, da nam ne pade na tla in da v razbeljeno ne nalivamo mrzle vode. Pazimo strogo na to, da jo zadostno odmočimo, če se je kaj držl, preden pričnemo s snaženjem. Za to vrsto posode velja prav tako, kakor za druge, da mora biti zunaj in znotraj enako čista in svetla.

Za snaženje železnih predmetov velja še to-le: Zarjavelo železo osnažimo, če ga pomažemo večkrat

v presledkih s petrolejem ali če ga kar namočimo v petrolej ali olje, potem pa drgnemo z vročim pepelom. Naposled ga zgladimo in osvetličimo s smirkovim platnom.

Vse železne predmete obvarujemo pred rjo, če jih prevlečemo s plastjo parafina, vazelina, masti ali z raztopino čebelnega voska in terpentina, ki ju ogrejemo v vroči vodi.

Izdelki iz kositra ali cina

Železna pločevina, prevlečena s kositrom, se imenuje bela pločevina. Iz te kovine imamo v kuhinji razne kalupe (oblike) za torte, pecivo, kolačke, obode za izrezovanje in slično. Tako posodo osnažimo lepo, če jo namočimo v vrelo vodo s sodo, t. j. v lug, nato pa jo podrgnemo s prav finim peskom ali preslico. Umito posodo pustimo posušiti ali pa jo zberišemo do suhega z volneno krpo in osvetličimo z naplavljenjo kredo, ki jo dobimo v ta namen naprodaj. Cenejših, slabo pokositrenih predmetov pa ne smemo drgniti s peskom, ker odrgnemo s tem tenko kositrno plast, in začne potem rjaveti železo, ki je pod njo. Za umivanje posode iz bele pločevine je dobra tudi čebulna voda, ki se pripravi tako, da se liter vode, ki se ji pridenejo 2 dkg soli, 2-5 dkg sode in dve čebuli, zavre.

Izdelki iz cinka

Cinka ne smemo zamenjati s spredaj omenjenim cinom ali kositrom. Cink se v gospodinjstvu malo uporablja, v kuhinji pa sploh ne. Iz njega so včasih škafi in kopalne kadi, tudi mizne ploskve in korita za pomivanje so pogostokrat prevlečeni s cinkovo pločevino. Cink lepo osnažimo z vročo vodo, sodo in peskom; če je zelo umazan, pa s petrolejem in peskom ali z zmesjo solne kisline (paziti!) in petroleja. Dobra je tudi citronova kislina. Drgnemo jo lahko z ostro železno krtačico.

Izdelki iz bakra

Pri snaženju bakra dobro porabimo kisle ostanke jedil, kakor kislino mleko, citrone, kis itd., ki jim primešamo malo koruzne moke. S to kašo drgnemo posodo, ki jo nato umijemo s čisto vodo in osvetličimo z mehkim suknom ali jelenjim usnjem. Po navadi pa snažimo baker s sidolom. Ker dá snaženje bakrene posode zelo veliko dela in je zaradi tega nepraktična, se jo vedno manj uporablja. Več ko baker sam prihajajo v gospodinjstvu v poštev razne bakrove zlitine, kakor med in alpaka.

Med

Za posodo iz medi velja isto snaženje in čiščenje, kakor za posodo iz bakra, ker ga vsebuje precejšnjo množino.

Posoda iz alpake

Alpaka zlitine se uporabljajo največ za jedilne pribore. Snažimo jih tako, da jih najprej umijemo v topli vodi, potem pa osnažimo s čistilnim pra-

hom, ki ga kupimo v ta namen, ter osvetličimo z volneno krpo, da se svetijo. Lahko jih čistimo tudi s sidolom.

Posoda iz aluminija

To umijemo najlepše z vodo, milom, drobnim peskom, plovcem v prahu in različnimi čistilnimi sredstvi za aluminij, ki jih dobimo naprodaj. Nikoli pa ne smemo uporabljati za snaženje aluminija sode ali drugih jedkih snovi. Tudi če se je prijelja posode kaka jed, jo moramo odmočiti brez sode. Aluminijasto posodo očistimo dobro tudi z zavretkom jabolčnih ali češpljevih (ali od drugega sadja) odpadkov. V takem odcedku kuhamo posodo eno uro. Dobra je tudi raztopina 30 g boraksa v litru vode, ki vlijemo vanjo še deset kapljic salmijaka. Če je posoda zelo umazana, moramo uporabljati poleg drugih sredstev jekleno gobico ali ščetko iz tanke jeklene žice ali pa preslico. Trdovratne madeže odstranimo z aluminijaste posode tako-le: Vodo, ki iztisnemo vanjo nekaj citronovega soka, skuhamo v posodi, ki ima madeže, da jih sadna kislina izjé. Nato posodo še podrgnemo z zmesjo jedilnega olja in špirta ter poliramo z mehko krpo. Rjavo prevleko, ki se naredi včasih na aluminijastih posodah, lahko pustimo na njej, ker varuje kovino in ker se vzlic snaženju zopet nanovo naredi. Aluminijasta posoda je lepa, če ni samo pomita, ampak zunaj in znotraj tako temeljito očiščena, da se sveti kakor nova.

Nikelj

Iz niklja imamo le malo posode; v zadnjem času pa ga je popolnoma izpodrinil lepši in bolj praktični kromargan. Nikelj snažimo s posebnim prahom, ki ga kupimo za čiščenje plemenitih kovin, ali pa z vročo milnico ter ga splaknemo s čisto vodo, osušimo in poliramo.

Posoda iz kromargana

Ta posoda ne dobi nikakih madežev, ker je neobčutljiva proti kislina. Zato je tudi čiščenje jako preprosto. Treba jo je samo umiti v čisti vroči vodi, splakniti in zbrisati s suho krpo, pa je čista in se sveti kakor zrcalo. Orodje, ki je s kromom prevlečeno samo povrh, snažimo prav tako.

Izdelki iz srebra

Srebrne jedilne pribore umijemo v vroči milnici, jih splaknemo v čisti vroči vodi, nato jih osušimo in poliramo z volneno krpo ali z usnjem. Da se lepše svetijo, uporabljamo k temu lahko še malo plavne krede ali žgane magnezije.

Snaženje jedilnih priborov

Kakor moramo vedeti, kako naj ravnamo z razno kovinasto posodo, tako je tudi potrebno, da znamo prav umivati in čistiti jedilni pribor. Pribore iz kromovega jekla ali iz kromargana umivamo čisto preprosto v vroči vodi in jih lepo do suhega zberišemo. Starejši pribori pa dado več dela ter se tudi

lahko pokvarijo, če ne ravnamo prav z njimi. Zlasti je paziti pri umivanju takih nožev, pri katerih je rezilo vlepljeno v držaj. Pri takih nožih se z vednim napačnim umivanjem rezilo zrahlja ter se naposled sname. Pravilno umivamo te nože tako-le: Vzamemo nizek lonček in ga napolnimo z vročo vodo. V lonček vtaknemo nož, a mu voda ne sme segati čisto do ročaja. V tej vodi očistimo pribor od ostankov jedi, potem ga takoj vzamemo ven in suho zberšemo. Če rezilo ni iz kromovega jekla, vzamemo nadalje kos plute (dobe se tudi priprave nalašč za to), ki jo pomočimo v pesek, ter drgnemo po obeh straneh rezila toliko časa, da je popolnoma očiščeno madežev. Nato rezilo splaknemo in osušimo. Tako očiščeni noži se prav lepo svetijo in jih je treba le enkrat na teden polirati s smirkovim

platnom, namesto da jih drgnemo z njim vsak dan. Kadar uporabljamo končno smirkovo platno, ne smemo pozabiti, nože še enkrat umiti z vročo vodo in jih temeljito zbrisati s suho krpo. Pri vilicah pazimo, da ne ostane kaj nesnage med posameznimi roglji. To velja posebno za cenejše vilice, pri katerih je med posameznimi roglji zelo malo prostora, kar otežkoča snaženje.

Mučno, dolgotrajno in zamudno delo, ki ga imamo s snaženjem pribora, odpade, če si nabavimo pribore iz kromovega jekla ali iz kromargana, odnosno če si preskrbimo vsaj pokromljene. Kdor ima doma staro, dobro ohranjeno jedilno orodje, se mu izplača, če zamenja rezila (klīne) s takimi, ki ne rjave. Tako dobi iz starega, za majhen denar, novodobno, praktično jedilno orodje.

NOHTI PRIPOVEDUJEJO . . .

Ljudsko mnenje, ki tolmači s posebnih znakov na nohtih človekovo usodo in zdravje, je od znanstvenikov toliko potrjeno, da se dá res glede na razlike od normalnih oblik nohtov sklepati na zdravstveno stanje človeka.

Nizozemski zdravnik R. A. Mees je našel pri nekem človeku leta 1919. na nohtu 1 mm široko, umazano, sivo trakasto progo preko širine nohta, tako zvano Meesovo progo, ki je lezla obenem z rastjo nohta proti končnemu robu in nato izginila. Ugotovil je, da je nastala ta proga dva meseca po zastrupljenju z arzenom. Da je bilo to odkritje velike važnosti v sodni medicini, si lahko mislimo. Neki nemški zdravnik je odkril enako progo, toda belkaste barve, pri zastrupljenjih s talijem (talij je kemična prvina, zelo mehka, bela kovina, ki se topi pri 290° C; pridobiva se iz žveplastih rud in se uporablja v barvni in steklarski industriji), iz katerega se izdelujejo v obliki zrn in maž tudi sredstva za uničevanje miši in podgan (celio).

Bolj važno od teh dveh redkih izprememb na nohtih pa je «nauk o nohtih» ali onihologija, ki jo je pred kratkim obelodanil na podstavi dolgoletnih raziskovanj v obširni knjigi francoski zdravnik Henri Mangin-Balthazard. On razvija ta nauk iz dejstva, da se noht izpremeni, kakor hitro je iz kateregakoli vzroka motena njegova prehrana, ki jo uravnavajo posebne žlezice.

Normalni noht, ki kaže izenačeno duševnost in dobro zdravje človeka, mora biti gibčen in upogljiv, ne sme biti niti predolg niti prekratek, niti mehek niti krhek, niti širok niti ozek.

Pokrivati mora približno polovico zadnjega prstnega članka in njegovi robovi morajo ležati vzporedno z robovi prstov. Barva zdravega nohta je rožnata; noht mora biti gladek, lahko upognjen, brez peg in vdolbin kakor tudi brez brazdic in vzpetin. Vsak drugačen noht izdaja kakšno organično napako, čeprav majhno, in nagnjenje h katerikoli omejitvi splošnega dobrega počutja.

Zelo šibki nohti so vobče znak slabotnega zdravja ter pomenijo nervozno občutljivost in motnje v prebavi. Obratno pa zopet ni znak moči in cvetočega zdravja, če imajo nohti odebeljeno roženo snov, ki jim daje obliko krempeljev, temveč je to viden znak popustitve odpornosti organizma. Take nohte vidimo najčešče pri starih in pri prezgodaj ostarelih ljudeh.

Kdor ima predolge nohte, nagiba običajno k prehitri utrujenosti. Prekratek, zelo ploščat in skoro kvadratast noht pa kaže na oslabelost srca in bolezensko nervoznost. Zelo kratki in zelo široki nohti so znak nevrastenije in razdražljivosti. Podobne nohte na lopatasto razširjenih prstnih koncih opazimo pri ljudeh, ki nagibajo k izbruhom nagle jeze. Nosivei nohtov trapezaste oblike imajo običajno lahke duševne motnje z domišljijami. Zelo ozki nohti pomenijo manj trdno zdravje. Pri nohtih, ki nalikujejo koščicam dateljnov in mandeljnov, nedostaja odporna sila krvnemu ožilju.

Sedaj si oglejmo roko še od strani! Če so vsi nohti od korenin do konca močno upognjeni na ven (konveksni), pomeni to bolezen di-

halnih organov. Če je upognjenost zelo izrazita, je to večkrat znak boleznj na jetrih.

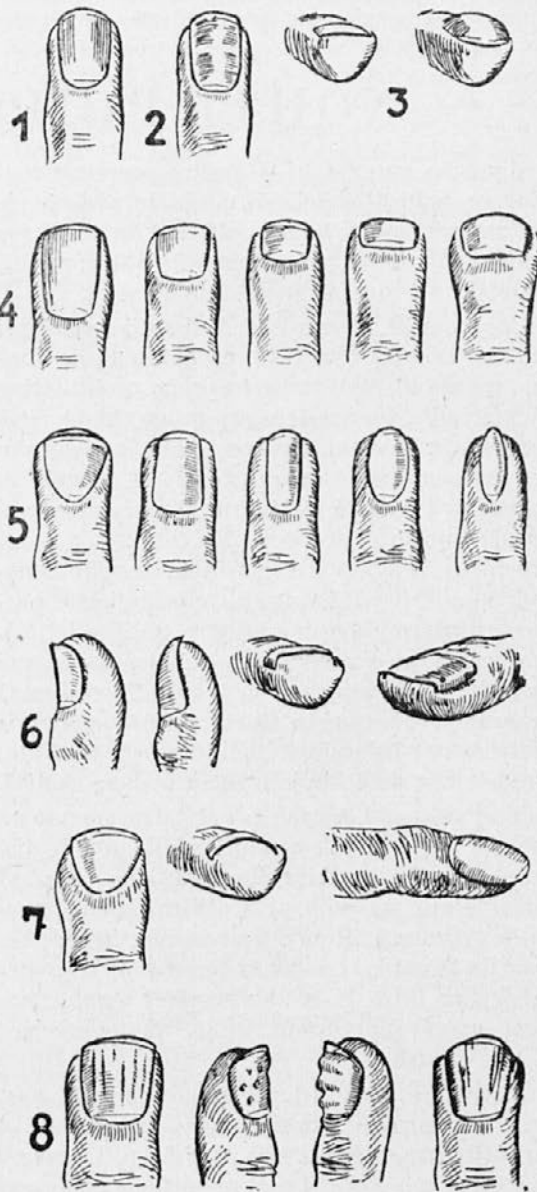
Ako pogledamo nohte od koncev prstov, imajo, če so normalni, obliko loka, če pa so ob robovih pravokotno odrezani in rasto strmo v kožo, kažejo nagnjenje k povapnenju žil. Ako je noht kazalca zelo upognjen, smemo z gotovostjo trditi, da trpi njegov nosivec na tuberkulozi ali na kroničnem vnetju pljuč. Kadar ima lok nohta, če ga gledamo odspred, skoro obliko polkroga, lahko sklepamo na motnje ledvic, posebno še takrat, kadar kažejo isti znak vsi ostali nohti.

Tudi trdnost nohtov daje važne sklepe. Pretirano mehki nohti značijo nedostajanje telesne moči, krhki in trdi malokrvnost, lomljivi motnje v žlezah za notranje izločevanje. Človek, čigar noht sestoji iz škriljastih, druga na drugi ležečih, tenkih roženih plasti, trpi na črevesnih zajejavcih.

Mnogo se lahko sklepa iz barve nohtov. Zelo blede nohti so znak pomanjkanja rdečih krvnih teles, beli pomenijo skrofulozo, pri zelo izrazitih rdečih nohtih imamo previsok krvni pritisk ali motnje v srčnem delovanju, pri modrikastih ni v redu ožilje krvnih dovodnic, pri črnkastih je krvni pritisk prenizek in nagiba človek s takimi nohti k motnjam srca in obolenju krvnega obtoka. Rumene nohte najdemo pri ljudeh, ki bolehalo za kostno tuberkulozo; umazano bele do bledevijolčaste ali svinčeno-sive barve so nohti ljudi pri podedljivih krvnih boleznih.

Na sliki 1. vidimo noht zdrave izenačene osebnosti. — Slika 2. nam prikazuje Meesovo progno motno sive barve, ki nastane čez dva meseca po hudem zastrupljenju z arsenom; proga belkaste barve je znak zastrupljenja s talijem. — Slika 3. Slab noht pomeni nervoznost in motnje v prebavi, odebeljen noht najdemo pri starih in pri zgodaj ostarelih ljudeh. — Slika 4. Predolg noht pri oslabeledosti srca, kratek in širok noht pri nevrastenikih, če so pa razen tega še konci prstov lopatasto razširjeni, nagnjenje k nagli jezi. — Slika 5. Trikotni nohti so znak duševnih boleznj; trapezasti pomenijo bolešno domišljijo, zelo ozki pa slabo zdravje; nohti v obliki mandeljna in koščice dateljna kažejo oslabeledost krvnega obtoka. — Slika 6. Vdolben noht opazimo pri ljudeh, ki nagibajo k jezi, izbočen pri bolnikih na pljučih. Nohti, podobni ravni strehi, kažejo na po-

vapnenje žil in včasih tudi na raka. — Slika 7. Noht v obliki pahljače je znak skrofuloze; noht, odspred lokasto zaokrožen, zapazimo pri bolnikih s črevesnimi obolenji, štrleč noht pa pri bolnikih na pljučih. — Slika 8. Globoke, ostre brazde na palcu in prstancu pomenijo boleznj mehurja, pikčaste vdolbinice revmatizem, vzbokline na nohtu počez motnjo v rasti in pri različnih prstih raznovrstne organične boleznj, neenakomerne brazdice in krhke, lomljive gube kostna obolenja.

P. B.:

KOLEDAR NEKDAJ IN SEDAJ

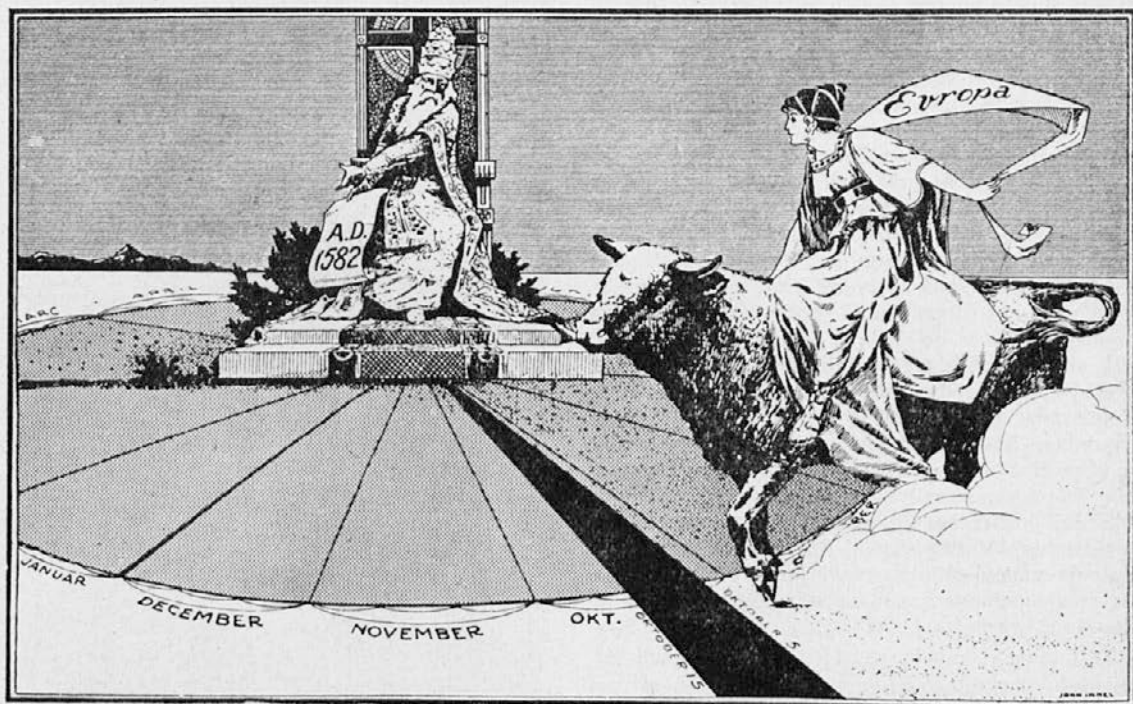
Kolikor in kjer je moglo raziskovanje stare zgodovine prodreti nazaj v preteklost človeštva, povsod so raziskovalci našli, da so ljudje na ta ali oni način merili čas. Lahko rečemo: kolikor narodov, toliko različnih vrst koledarjev. Toda ta izrek ne velja samo za davno prošlost, temveč tudi za sedanjost. Moti se, kdor misli, da dandanes vse človeštvo približno enako računa čas. Saj imamo že samo Jugoslovani štiri različne koledarje: katoliškega, pravoslavnega, muslimanskega in židovskega.

Beseda koledar izvira iz latinske besede *Calendae*, ki pomeni prvi dan meseca. Koledar pomeni danes seznamek letnih dni, urejenih po mesecih in tednih. Narava sama je že dala človeštvu podstavo za

merjenje, oziroma razdelitev časa, in sicer po luninih menah ali pa po soncu, oziroma po letnih časih.

Oglejmo si na kratko koledarje nekaterih važnejših kulturnih narodov v starem veku. Stari Egipčani so računali čas po sončnih letih. Njihovo sončno leto je bilo razdeljeno na 365 dni in 12 mesecev, katerih vsak je imel po 30 dni. Koncu leta pa so dodali še pet dni. Stari Grki so računali po luninih mesecih, katerih dvanajst je tvorilo leto dni. Od teh mesecev jih je imelo šest po 30 dni, a šest po 29 dni. Da bi tako nastalo leto 354ih dni izenačili s sončnim letom, so od časa do časa po potrebi dodajali en prestopni mesec.

LETA 1582. JE SPREMENIL PAPEŽ GREGORIJ XIII. JULIJANSKI KOLEDAR ZA EVROPO
V GREGORIJANSKEGA

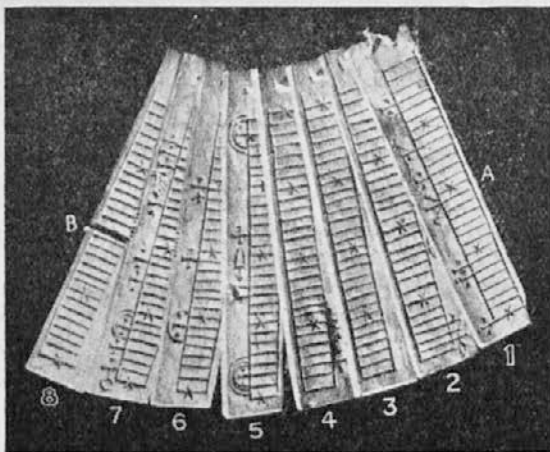

Slika 1.

Papež in Evropa na biku

Papež Gregorij XIII. je določil, da preskočijo 10 dni med 5. in 15. oktobrom 1582., da se tako popravi 10 dni, ki se jih je v teku stoletij nabralo, ker je Julij Cezar pomotoma določil preveč prestopnih dni. Tako je s tem papeževim odlokom prišel koledar spet v sklad z letnimi časi. Obžalovati je le, da je ta papež prestavil konec krščanskega leta, ki so ga praznovali že od začetka kristjanstva na božični dan, od 25. decembra na 1. januar, to se pravi, da je oddaljil konec koledarskega leta za teden dni od konca naravnega leta, to je od 22. decembra. Ta naravni konec, oziroma začetek leta bi bili gotovo brez obotavljanja sprejeli vsi narodi brez razlike veroizpovedi.

Slika nam kaže Evropo, ki jaše po stari grški pravljici bika, in papeža, ki ji dá povelje, naj preskoči vrzel v koledarju.

Slika 2.

Prastari baltski koledar s štiritredskimi meseci, ki so ga uporabljali zelo dolgo po vsej severni Evropi, mnogo stoletij poprej, preden je židovski ali krščanski vpliv dosegel te dežele.

Kakšen je bil stari rimski koledar pred Julijem Cezarjem, nam ni dosti znano. Leto je imelo menda samo 10 mesecev in je trajalo le 304 dni. Kralju Numi Pompiliju pripisujejo uvedbo 12 luninih mesecev. Takrat so še pričenjali novo leto s mesecem marcem. Rimski meseci so imeli ta-le imena: Martius, Aprilis, Majus, Junius, Quintilis, Sextilis, September, October, November, December. Dobrih 150 let pred Kristom so uvedli Rimljani sončno leto. Ker pa so nastopali novi konzuli vsako leto z dnem 1. januarja, je slednjič postal ta dan koledarsko novo leto. Vendar je bil rimski koledar še v precejšnjem neredu. Temu je napravil konec Julij Cezar leta 45. pred Kristom. Koledar, ki ga je uvedel, se imenuje po njem julijanski koledar. Da so spravili novi, pravilnejši koledar v sklad s sončnim letom, so morali tisto leto podaljšati. Štelo je 445 dni in imenovali so ga leto zmede (annus confusionis). Mesečni imeni Quintilis in Sextilis so pozneje nadomestili z imeni Julius in Augustus, da so za vedno počastili spomin Julija Cezarja in cesarja Avgusta.

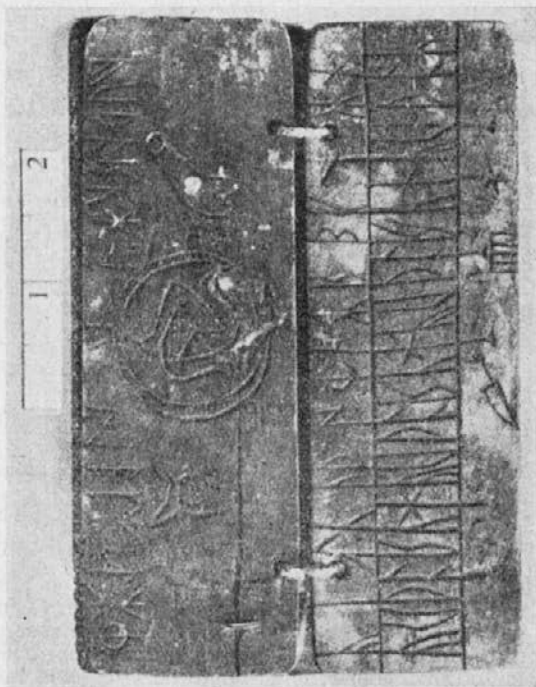
Ta julijanski koledar so od Rimljanov prevzeli kristjani brez sprememb. Šestnajst stoletij je bil pri njih v veljavi, dokler ga ni dal še točneje urediti rimski papež Gregor XIII. leta 1582. Da se je ta novi, po tem papežu imenovani gregorijanski koledar prilagodil dejanskemu stanju letnih časov, so morali tistega leta izpustiti deset dni: 4. oktobru je takoj sledil 15. oktober. Ta točnejši in izboljšani gregorijanski koledar so kmalu uvedle vse katoliške dežele. Protestantovski del Nemčije ga je pa po več ko stoletnem obotavljanju slednjič sprejel leta 1700. Ker so tam tistega leta morali izpustiti 11 dni, so preskočili od 18. februarja na 1. marca. Polagoma so Nemčiji sledile druge protestantske

dežele, samo v Angliji so uvedli novi koledar šele leta 1752. Pravoslavni ga pa do danes še niso sprejeli.

Židovski koledar je urejen po luninih mesecih, a je tako zapleten, da ni prostora, da bi se z njim tu bliže seznanili. Tudi mohamedanci imajo lunino leto, ki se prav nič ne ozira na sončno leto. Šteti so začeli leta z dnem 16. julija 622. po Kristu, dnevu Mohamedovega bega, imenovanem hidžra ali hedžra.

Natisnjeni koledarji in natisnjene pratike, brez katerih dandanes ne bi mogli biti, so se pojavili zelo pozno, šele v drugi polovici 15. veka. Izum knjigotiska je pripomogel, da so se začeli povsod hitro širiti. V katoliških koledarjih je že od vsega začetka uradni rimski seznam mučenikov in svetnikov, vendar pa je bilo dovoljeno posameznim deželam in škofijam, da so uvrščale v ta koledar tudi svoje domače svetce. Tako so nastala nekatera nesoglasja v svetniškem seznamu, ki jih lahko opazimo, če primerjamo katoliške koledarje raznih narodov. Kljub reformaciji je prešla večina katoliških imen tudi v protestantski koledar, medtem ko imajo pravoslavne cerkve mnogo svetnikov in mučenikov, ki jih katoliška in protestantske cerkve ne poznajo.

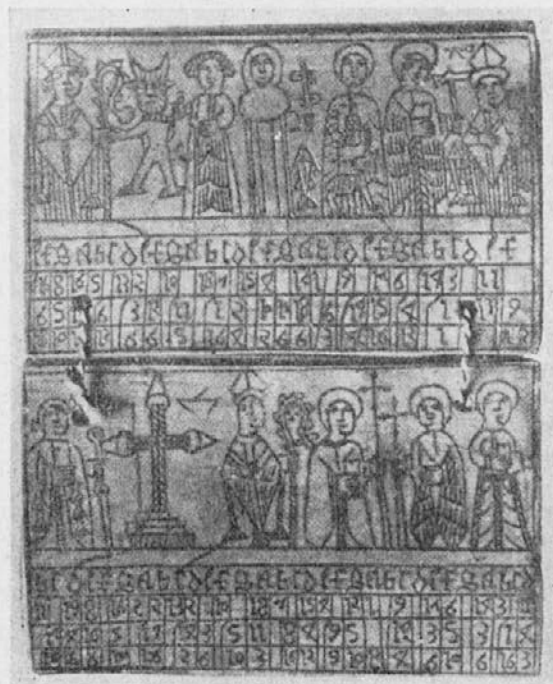
Stari baltski koledar, ki nam ga kaže gornja slika, je vrezan na lesene deščice. V začetku je sestajal samo iz vodoravnih vrez, katerih vsaka pomeni en dan, zareza X pa vsak sedmi dan ali

Slika 3.

Koledar z otoka Mana v Irskem morju z runskimi napisi. (Sedaj v britanskem muzeju v Londonu.)

začetni dan tedna. Pranarodi na severu Evrope so torej že poznali sedemdnevni teden. Ostali znaki ob robu, ki značijo praznike, so bili dodani pozneje. Koledar, katerega sliko prinašamo, je star 250 let. Da so prišli različni narodi na severu in na jugu drug do drugega nezavisno na sedemdnevni teden, je tudi vzrok narava sama, kajti nosečnost domačih živali se računa po tednih. Za zgled vzemimo baltški koledar. Če je dal kmet kuri valiti jajca na dan, zaznamovan z X, so se izvalila piščeta tri tedne pozneje, torej na tretji X. Iz gosjih in račjih jaje se pa izvalijo mlade gosi in race teden dni pozneje kakor kure, torej na dan, zaznamovan s četrnim

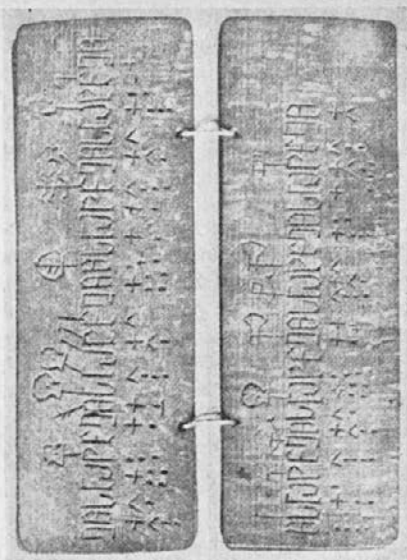

Slika 4.

Krščanska pratika, menda iz leta 1583. Prva pratika s slikami svetnikov. Na zgornji tablici meseci s 80, na spodnji z 31 dnevi.

križcem. Podobno je pri psicah in mačkah. Poslednje nosijo osem tednov, prve pa devet, razlika znaša torej sedem dni. Nosečnost traja pri kobilah 48 tednov, pri kravah (kakor pri človeku) 40 tednov, pri svinjah 16 tednov. Če si je kmet zaznamoval dan koncepcije na koledarju, je točno vedel, kdaj pride mladič na svet. Narava sama je dala torej človeku povod, da je začel računati teden po sedem dni in ne morda po deset dni, kar bi bilo z računskega stališča mnogo bolj enostavno.

Tudi prastari koledar z otoka Mana, katerega starost pa ni znana, je razdeljen v sedemdnevne tedne. Slika kaže pokrov in eno deščico tega koledarja, ki ima napise v runah, to je starogermanskih črkah. Na levi deščici vidimo v sredi v krogu

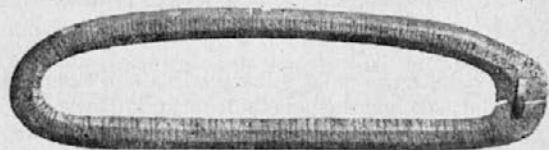

Slika 5.

Danski koledar za prestopno leto 1584, s starimi bojovniškimi znaki. Izdelan je tako, da je moči mesečne datume in tedenske dni čitati z desne na levo ali z leve na desno.

tri človeške noge, znak otoka Mana, poleg pa znak močnatosti in bikovo glavo kot znaka plodilne moči človeškega in govejega plemena. Posledice delovanja teh obeh življenjske proizvodnih sil trajajo isti čas, namreč 280 dni ali 10 mesecev po 28 dni, da otrok ali tele dozori za rojstvo. Tudi ta koledar ima vsak sedmi dan zaznamovan z X.

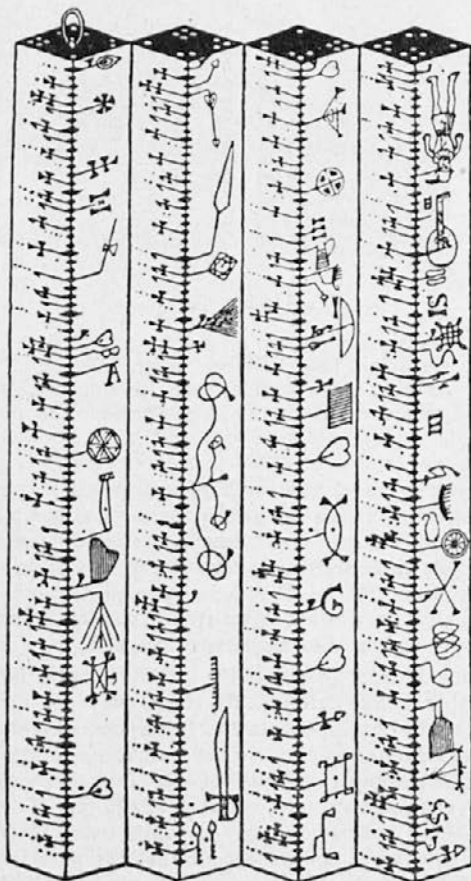
Čudne koledarje so imeli v srednjem veku in še pozneje v Veliki Britaniji. Ob strani glavnega oltarja je visela debela, umetniško izrezljana, s črticami in znaki zarisana četverkotna palica, na kateri je bil zaznamovan koledar za vse leto. Duhovnik ga je ob nedeljah po svetem opravilu prijel in z njega čital koledar za ves naslednji teden. Vsaka vreza na robu je značila en dan, nedeljska vreza je bila bolj globoka. Te koledarje so imenovali Angleži pališne ali lesene koledarje (Clog or wood

Slika 6.

Švedski koledar za leto 1609, (letnico je videti na desni zgornji) s starimi runskimi znaki. Ta koledar še ni v skladu z gregorijansko reformo iz leta 1582. Na desni se dá odpreti, tako da je mogoče namestiti na njem obroček, ki se ga premakne vsak dan za eno črto naprej.

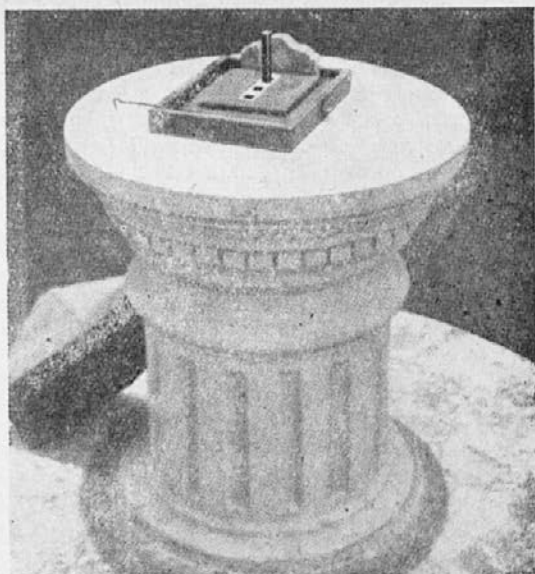
Almanacks). To so bili stalni, nespremenljivi koledarji. Tako n. pr. popolnoma ustreza stalni koledar, katerega diagram odtiskujemo, letu 1933., ki se začne z nedeljo, t. j. z globoko zarezo št. 0. Številke značijo namreč, kakor ni težavno uganiti, letne tedne. Za leto 1934. je treba globoko zarezo čitati za en dan nižje, t. j. vsak ponedeljek, ker se to leto začne s ponedeljkom, in to vse do 29. februarja prestopnega dne. Potem je pa treba čitati vse torke kot globoke zareze (nedelje), ker je bil mesecu februarju dodan poseben dan.

Slika 7.

Štiri stranice stare britanske viseče pratike.
(lesene palice)

Celó nekateri svetniki so zarisani na tem čudnem, a vendar sila enostavnem koledarju: 1. marec je označen s harfo kralja Davida, 24. april, Jurjev dan, s sulico, 1. maj s cvetom, poleg praznika sv. Petra sta dva ključa; narobe stoječ možak 13. oktober pomeni sv. Edvarda, ki so ga križali z glavo navzdol. Poleg dne sv. Krispina sta dva čevlja, ki tako označujeta praznik zavetnika čevljarjev. Razen tega je še cel kup drugih znakov, ki jih pa tu spričo pomanjkanja prostora ne moremo opisati. To je bila v pravem pomenu besede viseča pratika, saj je bila

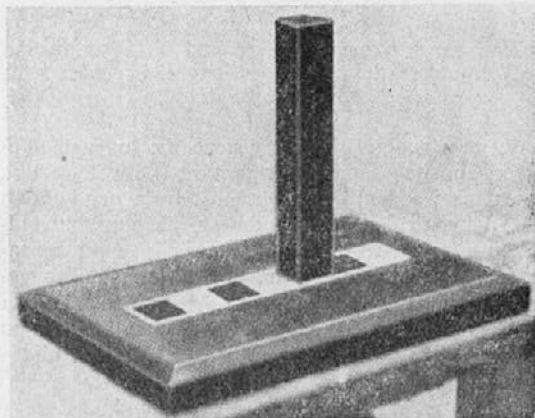

Slika 8.

Gnomon na stebri pred muslimanskim svetiščem
na otoku Javi.

obešana na majhnem obroču poleg oltarja. Ko so se pa pojavile okoli leta 1500. natisnjene pratike, so izpodrinile te lesene koledarje po vsem britanskem kraljestvu.

Posebne vrste časovni števec je gnomon. Gnomon je pač najstarejše in najenostavnejše astronomsko merilno orodje. To ni nič drugega nego navpičen stebel, katerega senca pada na vodoravno ravnino. Iz dolžine stebrove sence se dá na prav enostaven način določiti višina sonca na nebu. Če se na ravnino začrtajo enake dolžine sence predoldne in popoldne ob času sončnega obrata, t. j. o božiču in

Slika 9.

Veliki javanski gnomon, ki ga uporabljajo
svečeniki.

o kresu, se dá potem določiti smer opoldanske črte. Ako to zarišemo, lahko vsak dan točno vemo, kdaj je poldan, paziti moramo le na to, kdaj pade senca stebra natančno v poldansko črto. Zvezdoslovci starega veka so z gnomonom določali tudi dolžino leta.

Zanimivo dejstvo je, da med 41 milijoni mohamedancev na otoku Javi, ki se ravna po dvanajst-mesečnem luninem koledarju 354ih dni za svoje verske zadeve, računajo nasprotno svečeniki z gnomonom sončno leto 365 dni. Tako urejajo bolj poljedelske in druge zadeve javanskega tropskega prebivalstva, čigar število ni dosti manjše od prebivalstva Velike Britanije.

Našteli bi lahko še nešteto različnih koledarjev iz vseh dežel in vseh časov. Reči moramo, da je vedno vladala na svetu koledarska zmeda, ki dandanes ni nič manjša, nego je bila sploh kedaj prej. Zato so že zdavnaj skušali uvesti enoten koledar, kar se pa do danes še ni posrečilo. Stoprav v zadnjih letih se je začela iz Londona sem energična propaganda za uvedbo enotnega koledarja za ves svet, za vse narode, za vse veroizpovedi. Težave, ki jih je treba v tem pogledu premagati, so

velikanske, ker nihče ne odneha rad v svojih starih običajih. Toda «Liga za mednarodni nespremenljivi koledar» v Londonu je kaj srečno sprovedla svojo organizacijo, znala pridobiti verske kroge vseh veroizpovedanj za nov koledar, ki so ga sestavili strokovnjaki in ki ga namerja uvesti «Liga narodov». O tem koledarju smo pisali v Vodnikovi pratiki predlanskem. Za tiste, ki nimajo knjige, omenim na kratko, da bo novi koledar, o katerem je pričakovati, da ga bodo po vsem svetu uvedli menda že čez nekaj let, imel trinajst mesecev po 28 dni ali po štiri tedne. Za nas bo to v začetku nekoliko čudno, toda pomisliti moramo, da uporablja danes na zemlji 13mesečni koledar 52 odstotkov človeštva, torej več ko polovica ljudi. Novi trinajsti mesec bomo vstavili med meseca junij in julij ter se bo imenoval «sol», kar pomeni v latinščini sonce. Prazniki bodo vsako leto na en in isti dan, tako bo n. pr. velika noč vedno dne 9. aprila. Velike so prednosti tega koledarja in predaleč bi šli, če bi jih naštevati. Zato si je novi koledar pridobil nešteto privrženecov po vsem svetu in ker so se izrekla velika svetovna podjetja zanj, ni dvoma, da bo prodr.

MARA NOVAKOVA:

SOLATA V PREHRANI

«Nobenega kosila brez solate» naj bi bilo pravilo v prehrani, katerega naj bi se vse gospodinje strogo držale. In ne samo poleti, ampak tudi pozimi — kratko, vse leto, vsak dan brez izjeme. Seveda, lepa glavната solata ni vedno poceni. Toda če je ni, so vendar na razpolago druge vrste; kajti kot solato lahko uživamo prav vsako vrsto zelenjadi, najsi bo to že listnata (zelje, rdeče zelje, špinača itd.), korenasta (korenje, zelena, koleraba, repica) ali pa zelenjadni plodovi (kumara, paradižnik).

Kaj pomeni vsakdanje uživanje solate v zdravstvenem pogledu, imajo gospodinje priliko večkrat slišati. Vendar solate še ne znajo vse pripravljati pravilno, da bi bila okusna in obenem zdravju res koristna.

Solata iz kakršnekoli zelenjadi je za sadjem najvažnejša jed vsega obeda. Če hočemo, da bo solata res okusna, jo moramo pripraviti vedno z vso skrbnostjo in natančnostjo. Dobro in lepo pripravljena solata razveseli vsakogar ter se posebno poleti prileže vsakomur bolj kakor najboljša jed, pripravljena pri ognju.

Dobra solata zavisi od sveže in lepe zelenjadi, olja, kisa in začimb, mnogo pa tudi od

tega, kako jo pripravimo. Med dvema skledama ene in iste vrste solate je lahko velikanska razlika. Ena je morda zelo okusna, a druga ne, čeprav so bile solatne glavice enako dobre. Odkod ta razlika? Skoro pri nobeni jedi se natančnost ob pripravljanju ne pokaže tako, kakor baš pri solati; nikjer se tako hitro neokusijo razne malenkosti, ki jih dodamo, nego pri solati. Marsikdo sicer pravi: «Saj solata ne more biti nič drugega nego oprani zeleni listi z dodatkom olja, kisa in malo začimb!» To je res. Toda solata ni odvisna samo od naštetih sestavin, ampak veliko bolj od tega, kako te sestavine pripravimo, kako jih dodajamo drugo drugo in naposled, kako jih zmešamo med seboj.

Pozornost in natančnost pri pripravljanju solate se ne začne morda šele takrat, ko jo polijemo z omako, odnosno z zabelo, ampak že takoj, ko jo peremo. Že samo površno ali napačno pranje, oziroma ravnanje s solato v vodi, nam jo za pozneje bolj ali manj pokvari. Da je treba solato prati natančno, v obili vodi in večkrat, to je splošno znano. Manj pa vedo naše gospodinje, da je napačno, ako puste solato potem, ko so jo oprale, ležati v vodi do takrat,

ko jo hočejo uporabiti. To je velika napaka, kajti medtem ko leže solatni listi (ali druga zelenjad) v vodi dlje časa, preide v vodo precejšen del njihovih redilnih soli, ki se tako izgube. Solata izgubi s tem pravi okus in deloma tudi zdravilno vrednost. Razen tega se z ležanjem v vodi solatni listi z vodo tako napoje, da postanejo mehki, gobasti in neokusni ter z vodo napolnjene listne celice ne morejo sprejeti pozneje vase nobene solatne omake (olja in kisa). Bore malo omake se prime take vodene solate po vrhu, druga pa ostane brez koristi za solato, samo kot vodena tekočina na dnu sklede. Če hočemo, da bo solata okusna in kaj vredna, jo operimo hitro, a pri tem natančno. Kdor ima čas, jo opere najbolje, če drži vsak listič pod tekočo vodo. Da pa osušimo solato zatem popolnoma, ne zadostuje cednik ali cedilo, temveč moramo uporabljati posebno pripravo iz žice, v kateri vihtimo solato z rokami okrog toliko časa, da odstranimo iz nje vso vodo. Samo čisto ocejena, suha solata lahko sprejme solatno omako in se spoji z njo, kakor je potrebno.

Šele sedaj je na vrsti omaka, s katero solato napravimo. Omaka zavisi sicer od okusa posameznikovega, vendar pa je tudi tu upoštevati nekatera pravila, če hočemo, da bo solata res okusna. Splošno pravilo je, da vzamemo več olja kakor kisa. Kis bodi močan, a ne prešibek, zategadelj, da omaka ni preveč tekoča in prevodena. Olje in kis, ki smo ju odmerili, v skledici krepko med seboj zmešajmo. Če solato začinjamo, delajmo to previdno, da okus nobene začimbe ne stopi preveč v ospredje. Z gotovo omako polijmo solato in jo krepko zmešajmo. Pravilno pripravljena solata popije vso omako; samo če je ta prevodena, če je je preveč ali če je bila solata mokra, ostane omaka še na dnu sklede.

Kot začimbe za solato uporabljamo po navadi drobno zrezano čebulo, česen in razna kuhinjska zelišča. Začimbe, ki se ravnaajo pač po osebnem okusu, izpremene ugoden okus solate, a je nikakor ne morejo popraviti, če smo solato naredili slabo ali nepravilno. V zadnjih časih se iz zdravstvenih ozirov priporoča namesto kisa citriona, ki dá izvrstno solato, če upoštevamo vsa omenjena pravila. Ker je citronova kislina zelo močna, je ne potrebujemo mnogo. V časih, ko je citriona draga in premalo sočna, uporabljamo lahko tudi sadni ali vinski kis; nikakor pa ni priporočljiva ostra in škodljiva esenca.

Toliko o solati vobče. So pa še nekatere vrste solate, katere pripravljajo gospodinje rade po nekem zastarelem načinu, ki je popolnoma napačen in s katerim se zelenjad pokvari tako, da dá kaj malo vredno jed. To velja posebno za kumare. Pri nas še marsikje pripravljajo kumare tako, da jih uró ali še več pred obedom zribajo, osolé in pokrijejo. Preden jih dajo na mizo, jih močno ožamejo in pripravijo z octom, oljem in poprom. To je zelo napačno, zakaj s tem, da kumare ožamejo, jih oropajo prav tistih snovi, zaradi katerih jih uživamo, to je rudninskih soli in vitaminov. Uživanje ožetih kumar je tako, kakor bi od izprešanega sadja sok zavrgli, tropine pa jedli. Če narežemo namreč kumare na tanko, jih nasolimo in pustimo dlje časa v posodi, dajo tedaj od sebe sok z vsemi dragocenimi snovmi, ki jih premorejo. Ko jih nato še ožmemo, spravimo iz njih s silo še tisto bore malo, kar se ni že samo izlužilo. Potemtakem nam ostane od izvrstne, naravnost zdravilne zelenjadi gola staničina (slama) brez vsake redilne vrednosti.

Pravilno ravnamo s kumarami tako-le: Kumare najprej olupimo in operemo, potem pa jih na strgalniku ali z nožem narežemo na tanke, okrogle listke. V skledi jih nato zmešamo najprej z oljem, nazadnje pa pridenemo nekoliko citronovega soka, soli, sesekljanega peteršilja in drobnjaka. Pomni naj se tudi, da je treba pripraviti kumare, tik preden jih mislimo dati na mizo, da se ne izloči iz njih voda.

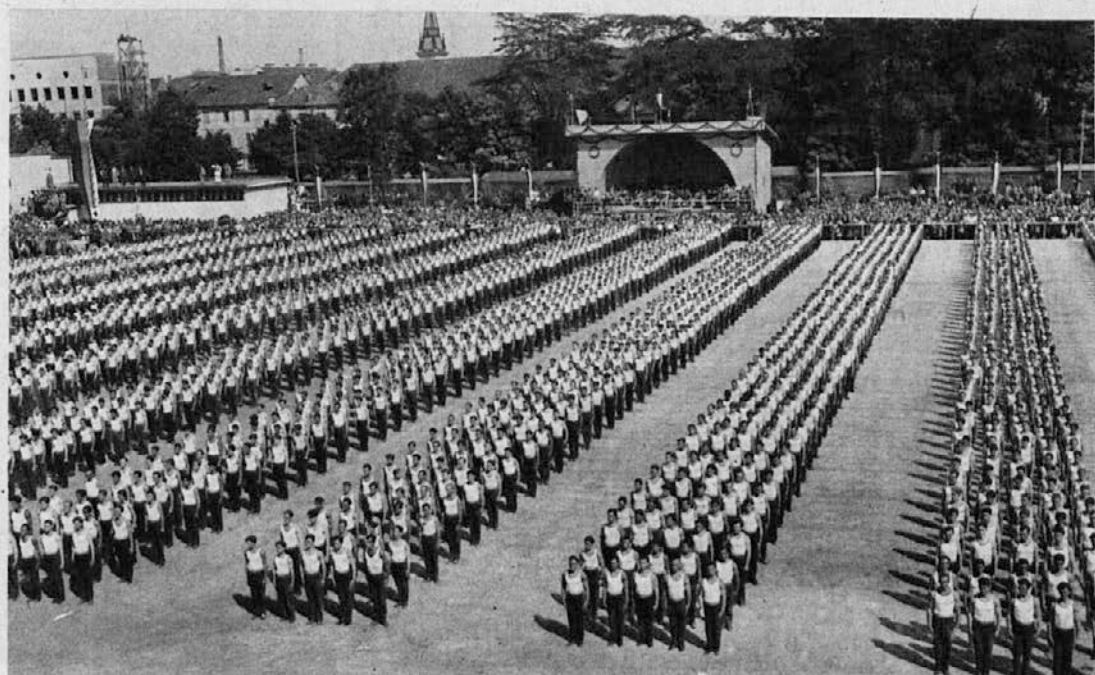
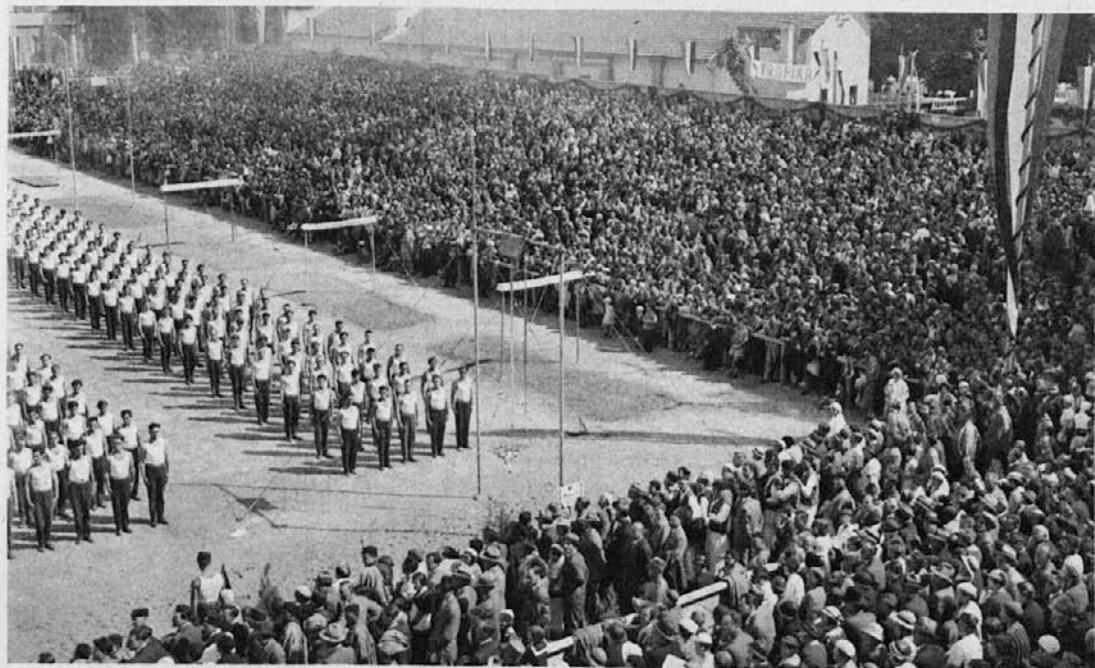
Ne smemo pa ožemati tudi nobene druge solate, kakor n. pr. iz navadnega ali rdečega zelja. Lahko pa tako zelje malo z lesenim kladivom potolčemo ali ga za nekaj časa obtežimo, da postane mehkejša. Da taka solata ni pretrda, jo naredimo uro pred obedom, potem pa jo damo na mizo, ne da bi jo kaj popravljali.

Prav tako enostavno naredimo tudi solato iz siróve špináče, ohrovta, rožnatega kapusa itd. Korenje, zeleno, črni koren, redkev in podobno prej drobno naribamo, nato pa naredimo z omako, kakor smo povedali. Tudi na kisló zelje pri solatah ne smemo pozabiti. Na ta način naše važno domače ljudsko živilo najbolj s pridom zaužijemo. Če jemo kisló zelje kot solato, ga samo malo narahljamo, pridenemo nekoliko olja, malo kumne, zelišč, drobno zrezane čebule in morda nekoliko citronovega soka.

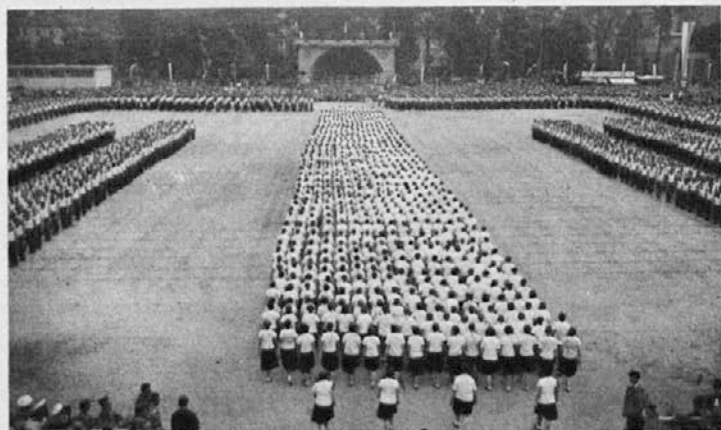
Dobra zabela za solate sta tudi smetana in oljnata (jajčna) omaka ali majoneza.

Z LJUBLJANSKEGA SOKOLSKEGA ZLETA

(Glej članek na strani 48.)

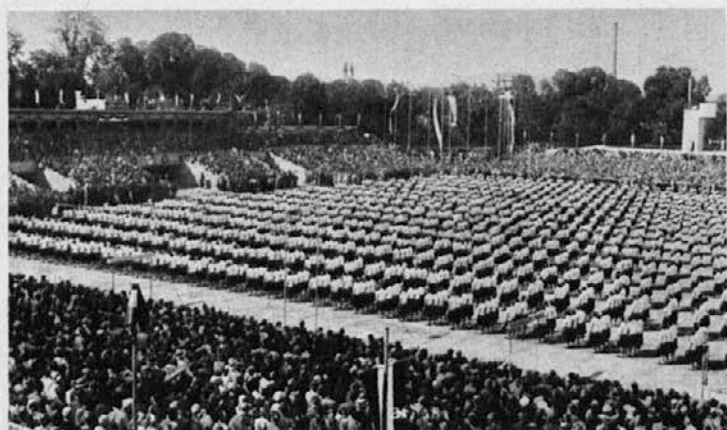
Na telovadišču

Nastop članic, odstop članov (6000 telovadk in telovadcev,

Sprejem Čehoslovakov

Proste vaje članic

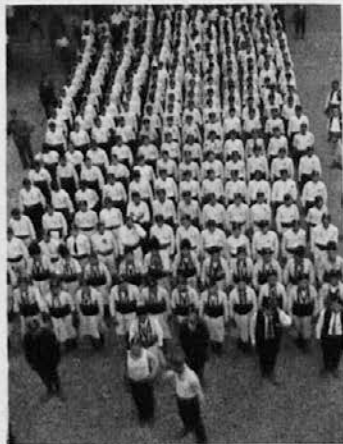
Stik na Kongresnem trgu

Sprevod

Na načelniški tribuni

Ruski Sokoli

V BELI KRAJINI

(Glej članek na strani 85.)

Pogled na Metliko

Gradac v Beli krajini. Grad

Črnomelj

Motiv ob Kolpi pri Starem trgu

Planinski dom na gorjanski Mirni gori

Farna cerkev v Vinici

Ljubki mali Belokranjčiči v Vinici o priliki odkritja spominske plošče zaslužnemu vzgojitelju Fr. Lovšinu

Metliški grad nad Obrhom

Zelenega Jurija vodijo ...

Idilični grad Pobrežje ob Kolpi pri Adlešičih

Skupina narodnih noš

Mogočni grad nad Kolpo v Vinici

vinko bitenc: tatjana

1.

Na Črnem vrhu je zvonilo k večernicam. Mrak je ovijal belo cerkev na samotnem grebenu polhograjskih dolomitov, počasi se je spuščal na vas, ležečo med hribi v dolini. Krvavordeča zarja na zahodu je ugašala bolj in bolj; v ozadju se je spajalo nebo s temnimi obrisi gozdov.

Preko neba so drveli oblaki, eni od juga, drugi od severovzhoda. V čudnih podobah so se grmadili nad vasjo, razprševali se in se spet podili naprej.

Iz ozračja je puhtela sopara, tiščala je k tlom, da so si kmetice, ki so stopale navkreber proti cerkvi, razvezovale rute pod brado. Moški so nosili klobuke v rokah in so si z robci brisali potna čela. V daljavi na jugu se je časi zablistalo in v presledkih votlo zabobnelo.

Stari Guzelj je dohitel Mrvarjevo mater.

«Nič prida ne pomenijo tile oblaki», je dejal in se oziral na južno stran neba. «Laški satan piha, še nikoli ni kaj dobrega pripihal.»

«Bog nas varuj huđeega!» je zatarnala Mrvarica in si popravila ruto, ki ji je bila zlezla na vrat.

Na griču, više gori nad cerkvijo, je izza grmovja stopila temna moška postava, zavita v plašč, ki je vihral v vetru. Neznanec je obstal na mestu in se oziral po dolini. Takoj nato pa je spet izginil med grmovjem.

Guzelj in Mrvarica sta se molče spogledala.

«Težko, da bi nocojšnja noč minila brez huđeega», je zamrmrala Mrvarica in se pokrižala.

V cerkvi je odzvonilo. Guzelj in Mrvarica sta pospešila korake, da ne zamudita večernic. Pa nista bila zadnja.

S poti pod klancem je zavilo v breg mlado, morda šestnajstletno dekle, Pikčeva rejenka Tatjana. Počasi, zamišljeno je stopala navkreber; ni se ozirala ne na nebo ne po dolini okrog. Le časi je splaval njen pogled nekam v neznano smer, daleč tja preko gorskih vrhov.

Tatjana je bila sirota, nezakonska hči Polone Kajzarjeve, bivše deklice pri gruntarju Pikcu na Črnem vrhu. Tatjanin oče je bil ru-

ski ujetnik Bobkov, ki je služil pri Pikcu za hlapca. Tatjana je umrla mati tri tedne po porodu. Ob košnji je bilo. Pri Pikcu so na vse pretege hiteli spravljati seno. Polona se je vrnila iz bolnišnice še vsa slabotna in je takoj prišla za delo. Še hvala bogu, da jo je gruntar Pikec vzel z otrokom nazaj v službo. Pri delu se je Polona prehladila, zbolela je, legla in ni več vstala. Pobralla jo je pljučnica.

Rus Bobkov pa je bil izginil že prej. Pustil je samo listek, na katerem je stalo napisano, naj dobi otrok pri krstu ime Tatjana. Tako da se je imenovala njegova pokojna mati.

Deklico je vzel gruntar Pikec za svojo. Štirinajstimi leti je bila Tatjana že skoraj doraslo dekle. Bujni črni lasje so ji obkrožali bel, droben obraz, v katerem so gorele velike, temne oči kakor dva brušena ametista.

Odkar je Tatjana zvedela resnico o svojih roditeljih, je postala zamišljena in otožna. Ni se menila ne za družčino ne za prijateljice. Edina prijateljica ji je bila stara Pikčevka, edina pot — v cerkev.

Tam se je Tatjana nemoteno utapljala v svoje sanje, se pogovarjala s svojo dušo, s svojim bogom — hrepenenjem po nečem neznan- sko lepem in daljnem.

Nocoj je prišla zadnja v cerkev. Orgle so že donele, ko je prestopila cerkveni prag. Tiho je sedla v prazno klop in se pogreznila v svoje misli.

2.

Laški satan, kakor je stari Guzelj imenoval veter jugozahodnik, je pihal z vedno večjo močjo. Težki, črni oblaki so prepregli vse nebo, viseli so nad vrhovi kakor ogromni tovari. Vsa dolina se je zavila v grozečo temo, sopara je puhtela v njej kakor v čarovniškem kotlu. Vedno pogostejši bliski so za hip razsvetljevali okolico, grmenje je prihajalo vedno bliže. Drevesa po robih so ječala, kakor v pričakovanju na nekaj groznega. V oblakih je vršalo, šumelo, žvižgalo in tulilo, kakor da je milijonska armada vetrov na pohodu. In vse te velikanske kopice oblakov so gozile vsuti se na zemljo, uničiti, poplakniti s svojimi vodami vse, kar bi jim bilo na poti.

Težka usoda je visela nad Črnim vrhom in nad vsemi naselji v dolinah pod njim. Po hišah so trepetale luči, ljudje so molili ob prižganih blagoslovljenih svečah za odvrnitev hude ure.

Samo tistim, ki so bili v cerkvi pri večernicah, je bila za enkrat prikrita groza bližajočega se neurja. Bučanje orgel in petje na koru sta nekoliko ublažila tuljenje vetra, ki se je zaganjal v debela stekla cerkvene kupole.

Ko so minile večernice in so ljudje zapuščali cerkev, so pričele padati prve deževne kaplje. Med neprestanim bliskanjem, v silnem viharju, kakor bi se zarotile nad Črnim vrhom sile vse-mirja, so hiteli preplašeni vaščani po poti navzdol. Bliski so jim razsvetljevali pot, drugače bi ne videli niti pedi pred seboj. Ženske so se križale, vzdihovale in jokale, moški so jih tolažili, dasi je bilo njim samim tesno pri srcu. Če bi jim kdo pogledal pri luči v obraz, bi opazil v njihovih očeh grozo in strah.

Pr eden so ljudje dospeli do prvih hiš, je zavidjal vihar z vso besno silovitostjo. Pričelo je liti, kakor bi se odprle vse zatvornice neba.

Ognjeni biči so prepletali temo, udar za udarom je stresal gorski svet. Oddaljenejši vaščani niso dospeli do svojih domov. Dve, tri hiše, stoječe ob cesti, so se mahoma napolnile s premočenimi sosedi. Ženske so v obupu skle-pale roke in tarnale, da se bliža sodni dan. Moški so posedli po klopeh; s prepadlimi obrazi so strmeli v svetlikajoča se okna, a v srcih so jih grizle moreče skrbi za domove.

Divji ples narave se je nadaljeval z vedno večjo besnostjo. Pot do cerkve na bregu se je izpremenila v strugo drvečega hudournika, nosečega s seboj vejevje, izravana drevesa in kamenje. V oblakih je bobnelo brez prestanka, kakor bi se tam gori pomikala brezkončno dolga karavana ropotajočih voz.

Nenadno se je preklalo nebo, goreča nit je zvezala zvonik cerkve z oblaki, pločevinasta streha na zvoniku je zašklepetala, s silnim truščem se je zrušil vrh zvonika na tla.

Tatjana, ki je še vedno sedela v cerkvi, se je ob tresku sesedla pod klop. Sprva ni vedela, kaj se je zgodilo. Čez nekaj sekund pa se je zavedla. Dvignila se je izpod klopi in se s prestrašenimi očmi ozirala okrog. Pred oltarjem je mirno plapolal plamen večne luči. Drugače je bilo vse temno v cerkvi. Cerkovnik je bil takoj po večernicah pogasil sveče. Tatjana, ki je sedela v temi pod korom, ni bil opazil. V naglici, da ga ne prehitijo nevihta, je

celo pozabil zakleniti cerkvena vrata. Zbežal je v župnišče, ki je stalo nekaj streljajev od cerkve.

Pogreznjena v svoje misli in sanjarije, se Tatjana ni zmenila, da bi bila odšla z drugimi iz cerkve. Tudi opozoril je ni nihče na pretečo nevarnost, ker je vsakdo mislil le nase.

Samo Mrvarica, Tatjanina krstna botra, se je med potjo nenadno domislila:

«Jesus Marija, Tatjana je ostala v cerkvi!»

A njenih besed ni mogel nihče slišati. Prepilo jih je tuljenje vetra, ko so bile komaj izgovorjene.

Tatjana je podedovala mnogo tiste sanjavo-sti, ki živi v dušah Rusov. Vse hrepenenje njenega mladega življenja se je osredotočilo v mislih na očeta, nesrečnega ruskega ujetnika. Mlad, zal častnik je bil nekoč — so pravili Tatjana —, v ujetništvu pa hlapec pri njenem redniku, gruntarju Pikcu. Zapeljal je njeno mater, a vendar: kako rada bi ga poznala Tatjana, ljubila bi ga — saj je njen oče! Bog ve, kje je, ali sploh še živi? Ali se kedaj spomni na svojega otroka? Kako srečna bi bila Tatjana, če bi imela vsaj očeta! Saj je tako sama na svetu; nikoli ni okusila materine ljubezni, ne občutila tople očetove roke.

Zdaj, ko je stala sama med temnimi, visokimi zidovi cerkve, ob katerih so odmevale piskajoče, rjoveče pesmi viharja, jo je obšla groza. Noge so ji bile kakor odrevenele, še premakniti jih ni mogla. Bliskanje ji je jemalo vid, kadar je treščilo, si je mašila ušesa. V prsih je občutila tesnobo, od strahu jo je pričelo dušiti v grlu. Pod njenimi nogami je škloputala voda, ki je drla skozi špranje cerkvenih vrat. Tatjana je zakričala, z vso silo je planila proti izhodu in zagrabila z drhtečimi rokami za kljuko. Vrata so se odprla na stežaj, vihar ji je zalučal v obraz curke vode, v trenutku je bila vsa premočena. Pod zvonikom je tekla voda, segala je Tatjana do gležnjev.

Vrvi od zvonov, ki so visele izpod obokanega zvonika, so jo udarjale v lica. Tatjana je prijala v obupu za vrvi in pričela vleči.

Zvon je zapel; kakor obupna prošnja se je izgubljal njegov glas med vrtinci razburkanih vetrov.

«Na pomoč! Rešite me!»

S slabotnim glasom je Tatjana stisnila iz grla te besede. Močan sunek vetra jo je zagnal po tleh, vrvi ji je zdrknila iz rok. Tok vode jo je nesel izpod zvonika proti hudourniku, ki je

drvel po poti. Samo nekaj trenutkov in Tatjana bi postala žrtev umazanih vodá.

Tedaj pa je planila iz teme pod zvonik moška postava. Z močnimi rokami je zgrabila Tatjano krog pasu in jo dvignila iz mokrih tal.

«Kdo si, nesrečnica?» je zavpil z zamolklim glasom neznanec Tatjani na uho in jo vlekel nazaj proti cerkvenemu pragu.

Tatjana, ki je bila že napol onesveščena, je slabotno odgovorila:

«Tatjana!»

Moški se je zdrznil.

«Tatjana?! Hristos pomiluj! Tatjana — moja hči!»

Rus Bobkov je krčevito objel Tatjano. Z nadčloveškim naporom se mu je posrečilo doseči cerkvena vrata, ki jih je vihar butal sem in tja. Voda pod zvonikom je vedno bolj naraščala.

Tatjana se je oklenila tujca krog vratu; ni mu videla v obraz, samo šepetala je:

«Vi — vi ste moj oče?»

«Dà, jaz, Tatjana! Ali mati še živi?» je hropel Bobkov; z eno roko je držal Tatjano, z drugo pa je skušal odpreti cerkvena vrata, ki jih je bil veter pravkar spet zaloputnil. Slednjič mu je uspelo. Potisnil je Tatjano v cerkev in hotel sam stopiti za njo.

Takrat pa je strahovito zagrmelo; strela je poskočila z vrvi pod zvonikom in se doteknila Rusovega telesa; Bobkov se je zrušil na tla.

«Mati je umrla!» mu je kakor iz daljave šepetal Tatjanin odgovor na njegovo vprašanje. Naraščajoča voda pod zvonikom ga je zanesla naprej, kalni valovi hudournika so ga sprejeli v svoj objem.

Tatjana se je priplazila do srede cerkve. Tam se je izmučena sesedla in se onesvestila.

3.

Sonce, ki je naslednje jutro posijalo s kristalno čistega neba nad Črni vrh, je videlo samo razdejanje. Bela cerkev na grebenu je bila napol v razvalinah. Vrh zvonika odbit, streha razrita, stene razprskane. Kupi ometa, opeke, železja in pločevine so ležali krog cerkve. Voda se še vedno ni popolnoma odtekla. Sluzasto blato je bilo za ped na debelo nametano ob cerkvenem zidu.

O poti ni bilo več sledu. Izpremenila se je bila v globoko grapo, nasuto s kamenjem in drevjem. Ponosna hribovska župnija je postala čez noč kraj bede in gorja.

Dve leseni bajti ob cesti je odnesla voda. Revnemu kajzarju je preplavilo hlev, edina krava s teličkom je poginila v razburkanem valovju. Mnogim je voda zalila svinjake, živali so potonile ali pa jih je gnala voda preko strmih pobočij, kjer so se pobile.

Bogatemu posestniku je utonila edina petletna hčerka. Starega Guzelja so pogrešali. Menda je bil utonil v drvečih valovih.

Skoraj vsa poslopja so bila razkrita. Ponekod se je podrlo tudi nastrešje. V vasi ni bilo hiše, ki ne bi bila prizadeta v noči groze.

Na več krajih je tresčilo. Zgoreli so trije kozolci. Med njimi Pikčev.

Prej rodovitna polja so postala goličave, posute s kamenjem.

Ljudje po dolinah, med gozdnimi zasekami so si oteli le golo življenje. Domove in vse drugo jim je uničil besneči vodni element.

Najstarejši ljudje v župniji niso pomnili takega neurja.

Vzdihovanje, jok in žalost vsepovsod!

«Kaj naj počnemo? Kdo nam bo pomagal? Kam naj se obrnemo v nesreči?»

Pikčevi so bili v skrbeh za Tatjano. Kje je? Ali se ji je kaj hudega primerilo?

Komaj se je zdanilo, so se odpravili proti cerkvi. Domačinom so se pridružili še drugi, dolga procesija je odšla iskat pogrešeno Tatjano. Poti ni bilo več, hoditi so morali po raztrganih grapah, preko visokih kupov kamenja.

Tatjano so našli v cerkvi, ležečo ob klopi na tleh. Tresla se je od mraza, v poluspanju je izgovarjala nerazumljive besede. Mokra, blatna obleka ji je lepila na telesu.

V cerkovnikovo stanovanje so jo odnesli, jo preoblekli in položili v posteljo. Z blodnimi pogledi je begalo dekletu po sobi in merilo z njimi navzočne.

«Kje je moj oče?»

Pikec je mislil, da veljajo besede njemu. Sklonil se je nad posteljo.

«Pri tebi sem, Tatjana. Samo da si ostala živa. Oh, kakšna nesreča nas je zadela!»

Tatjana se je nekoliko dvignila v postelji. Bleda lica so ji zagorela.

«Kje je? Ali ga ni tu — mojega očeta? Prišel je od daleč, govorila sva sinoči pred cerkvijo, držal me je za roko, objel me je. Kje je?»

«Moj Bog, blede se ji, pljučnica bo!» je zajokala Mrvarica ob zglavju. «Tatjana, ali me še poznaš? Tvoja krstna botra sem. Slišala sem glas zvona sinoči, razločno sem slišala, kako je zvonilo med viharjem. In sem si mislila: Tatjana zvoní. Ubožica, hotela si priklicati ljudi, kajne? Pa kdo bi se upal ob takem vremenu na plan?»

Tatjana je nenadno vrgla odejo s sebe in skočila iz postelje.

«Kje je moj oče?»

S težavo so jo spravili nazaj v posteljo. Na obrazu so se pokazale rdeče lise, oči so se zasvetile v vročičnem ognju. Slednjič se je Tatjana umirila. Zaspala je.

Nemirno je dihala in težko soplala.

Mrvarica ji je brisala potno čelo. Nehote se je spomnila na človeka, ki sta ga bila sinoči pred neurjem opazila z Guzeljem nad cerkvijo. Kaj pa, če bi bil tisti neznanec Tatjanin oče?

Mlad fant je prisopihal v sobo.

«Doli pod klancem leži mrtvec, starejši možki. Voda ga je naplavila. Komaj smo ga izvlekli izpod vejevja. Ali naj ga odnesemo v mrtvašnico?» se je obrnil fant k cerkovniku, ki je bil hkrati oglednik mrličev.

Novica je vse potrla. Cerkovnik in drugi možki so se odpravili s fantom. V sobi sta ostali samo cerkovnikova žena in Mrvarica.

Vas je bila kakor pogorišče. Z upadlimi, zaskrbljenimi obrazi so hodili vaščani krog uničenih domov, postajali v gručah, se pomenkovali in iskali tolažbe drug pri drugem.

Pod vasjo, tam, kjer je klanec polagoma prehajal v položnejšo pot, so se zbirali ljudje krog zasilne nosilnice iz debelih vej, na kateri je ležal mrtev Rus Bobkov. Truplo, ki ga je gnal hudournik po strmini, je obtičalo med barikadami kamenja in dreves, ki jih je bil

vihar izruval in nakopičil preko ceste. Nesrečnež je bil ožgan od strele in ves potolčen po obrazu. Iz odprtih oči je gledala osteklenela groza. Obleka mu je bila razcefrana, na več mestih trupla so zevale rane, zadane od ostrege kamenja.

Pikec je takoj spoznal v mrtvecu svojega nekdanjega hlapca, Rusa Bobkova.

«Čudno, zakaj se je baš ta večer vrnil v naš kraj», je žalostno zmajeval z glavo in gledal v porasli obraz mrtvečev. «Gotovo ni mislil, da bo tako žalostno končal.»

«Tatjani se toraj ni bledlo, ko je govorila o svojem očetju», je pripomnil cerkovnik. Z belo rjuho je pokril truplo. Štirje fantje so prijeli za nosilnico, da bi odnesli mrliča.

«Počakajte», je stopil iz gruče priletel kmet iz neke hribovske podružnice nad Črnim vrhom in se približal nosilnici. Odgrnil je rjuho in uprl pogled v mrličev obraz.

«Je že pravi», je prikimal. Nato pa je pripovedoval okoli stoječim:

«Ta človek je hodil včeraj po naši vasi. Tudi pri nas se je oglasil. Bil je ves sestradan. Dali smo mu jesti. Pravil je, da je Rus in da že izza vojnih časov živi v naših krajih. Na Črnem vrhu da je nekoč služil za hlapca. In nekaj da mu teži vest, je dejal. Kaj, ni povedal. Vprašal je še, po kateri poti se pride na Črni vrh. Bil je že mrak, ko je odšel. Gotovo ga je na poti zajelo neurje, v temi je zabredel v hudournik in utonil.»

Ljudje so molče poslušali nenavadno zgodbo. Potrli so se odpravili za nosilnico proti cerkvi, odkoder se je oglasil mrtvaški zvon.

Nesrečnemu Rusu je pel na zadnji poti isti zvon, ki ga je v minuli noči zvalil v objem njegove hčere. Tatjanino zvonjenje je rešilo njo, a pogubilo očeta.

4.

Na Črnem vrhu so pričeli obnavljati hiše in gospodarska poslopja. Tesarji in zidarji so imeli po vsej občini dovolj posla. Bajtarji in kajzarji, ki so bili po večini odvisni od podpor, so le za silo popravili svoje domove. Kmetje, ki so bili dobro zavarovani, pa so si dali pozidati vse na novo.

Tatjana je polagoma okrevala. Osmi dan, ko je bolezen dosegla vrhunec in je njeno življenje že skoraj ugašalo, se ji je nenadno obrnilo na bolje.

Toda Tatjana ni bila več tista ko nekdaj. Hodila je kakor senca, polegala, posedala

krog hiše, tiha, zamišljena in molčeča še bolj ko časi. Njen obraz je bil bel kakor cvet češnje; Globoko udrte oči so obkrožali temni kolobari. A vse njeno bitje je bilo prežeto z neko toplo milino, nepojmljiva privlačnost je žarela z nje-nega obraza.

Pikec ji je dolgo prikrival resnico o očetovi smrti. Toda ljudske govornice ni mogel ustaviti in naposled je moral razodeti Tatjani žalostni konec Rusa Bobkova.

Tatjana je samo strmelala predse, nobena solza ni orosila njenih oči. Duša pa ji je mrla od bolesti.

«Tolikokrat sem sanjala o svojem očetu, ali še živi, kje je, kakšen je; trdno sem upala, da pride nekoč. Komaj sem ga pa spoznala — že ga ni bilo več. Vsa moja molitev ni pomagala; nikoli se ne bodo izpolnile moje želje.»

Pikec se je čudil.

«Kakšne želje? Ali ti ni dobro pri nas? Skrbim zate kakor za lastno hčer. Svojih otrok nimam, vso svojo imovino, svoje posestvo sem namenil tebi, Tatjana. Tvoj oče bi ti ne mogel ničesar dati.»

«Saj bi ničesar ne zahtevala od njega», je mirno odvrnila Tatjana. «Odšla bi z njim po svetu v njegovo domovino. Drugega bi si ne želela.»

Pikec je zmajeval z glavo in odšel.

«Jabolko ne pade daleč od drevesa», je dejal svoji ženi, ki je bila precej starejša od njega. «Ta pogovor pa je kaj resničen. Kdo bi si mislil, da se bo dekle čisto vrglo po očetu. Še tisto njegovo nemirno nrav, ki ga je gnala iz kraja v kraj, je podedovala Tatjana.»

«Vedno sem pravila, da je dekle potuhnjeno», je Pikčevka pikro zavrnila moža. Nikoli ni bila posebno naklonjena Tatjani, sama ni vedela zakaj. Morda iz nekake nejevolje, ker Tatjana ni bila njena hči. Otrok si je Pikčevka silno želela, a jih ni bilo.

«Rus je Rus», je še pristavila in odhitela v kuhinjo.

Iz kota se je oglasila stara Pikčevka, gospodarjeva mati.

«Tatjana je pa res pridno dekle. Da ni za grunt, sem že zdavnaj vedela. Preveč je mestna, gosposka, prenežne roke ima. Veš kaj, Janez, v mesto bi jo dal služiti, mogoče ji boš s tem ustregel.»

Pikec je molčal. Nazadnje je zavzdihnil.

«Oh, mati, če bi bil vas poslušal in vzel Lenko, bi mi danes ne bilo treba skrbeti, komu bom izročil. Lahko bi imel sina, hčer...»

Srdito je zamahnil z roko in naglo odšel. Stara Pikčevka je rožljala z molkom, premikala ustnice v molitvi in kimala z glavo.

«Dà, dà,» je premišljala, «tako je, če otroci ne poslušajo staršev. Po smrti pa kes nič ne pomaga.»

V sobo je stopila Tatjana. Kakor iz belega marmorja je bil njen obraz. Vrgla se je stari Pikčevki v naročje in zaihtela.

«Mati, tako mi je hudo!»

Starka jo je božala po laseh.

«Ti ubogi otrok! Le zjokaj se, laže ti bo potem pri srcu. Zares, huda kaznen nas je zadela. Pa kaj hočemo; vdati se moramo v usodo.»

Tatjana je počasi dvignila glavo.

«Vdati se v usodo? Še to mi bo hudo. V meni je tako prazno, kakor ni bilo še nikoli.»

«Z leti bo vse drugače, Tatjana», jo je tolažila starka. «Pridejo drugi časi, druge misli. Črni vrh bo ves prenovljen, sreča in blagostanje se bosta spet naselila v njem. Mogoče takrat mene že več ne bo. Naša zemlja pa bo ostala, ti boš gospodarila na njej. Ljubila jo boš, kakor si ljubila svojega očeta, ki ga še nikoli poznala nisi. Glej, Tatjana, tudi nekoliko njegovega znoja je popila ta zemlja. Zato jo moraš ljubiti tem bolj.»

Tople besede stare Pikčevke/so bile za Tatjano kakor hladilni balzam.

Tiho je vstala in stopila k oknu.

Prameni zahajajočega sonca so osvetlili njen obraz. Z vlažnimi očmi se je zazrla v dolino, tja, kjer so se razprostirale Pikčeve senožeti in Pikčeva polja, vsa razrita, pokrita s kamenjem in blatom.

«Ti sveta zemlja moja», je zašepetala Tatjana in vdano sklonila glavo.

(Ilustriral Mirko Šubic.)

V SENCI STARE KATEDRALE

Bela so naša mesta ob Jadranu. Takšna smo najli v mladosti. Cerkve, palače in hiše meščanov iz samega rezanega kamena rasto s svojim zidovjem v hrib kakor ena stropa piramida. Od belega kamena se bujno odraža rdeča opeka pa zelenje vrtov in drevja: borovcev, košatih kakor laške pinije, cipres, podobnih temnim klicajem, smokev in oleandrov. Belina naših mest ob Jadranu osvaja vsako oko in srce. Pa če se ti pozneje, ko si zašel med ozke samotne ulice in našel tudi marsikaj nevsječnega, sprevržejo vtisi, eden le vedno gospodari v spominu: Nepozabna ostane podoba mesta, kakor si jo prvič ujel v dno svoje duše.

Jaz sem prebrodil raznotera mesta, otoke in vasi tam doli. Šetal sem se neštetokrat po kamenitih pomolih, preko ponosnih trgov, po alejah in parkih. Poslušal sem vrišč ljudi in galebov ter lovil tišino najozjnih, najbolj zapuščenih, umazanih starinskih ulic. Prečul sem noči, obsijane od mlečne mesečine, blagoslavljal s pojočim srcem sinja jutra in stopal v božje hrame tako spoštljivo, kakor da sem prvič našel pravo pot v cerkev.

Srečamo se v enem teb mest. V starinskem Šibeniku. Ni me prinesla ladja mimo otokov in skozi tistole sotesko h kameniti obali, v zatišje zaliva. Dovedla me je pot preko Like. Odrgral sem se od brzega vlaka, drvečega iz objema liških skal proti Splitu, k morju. V Perkoviču sem presedlal na lokalko. Hlapon je zasopihal mimo oblih kupov kamena, se zalezal med vinograde in skromne poljane. Šele tik pred Šibenikom nam je milostno dovolil razgled na belo mesto, počivajoče pod trdnjavo Sv. Anu, ki mu je kakor krona, in na zaliv, blesteč se v polni sončni luči kakor izpreminjast opal.

Že prvo rano jutro me je našlo na terasi vrhu prostranega borovega gaja, vrhu Šubičevca. Razgled se je potepuško, pohlepno razmetaval daleč izven zaliva po otokih, razpletelih tam spredaj vzdolž obale, kakor da jih je v davnini sam ljubi Bog s preudarno roko pokladal v morje za varuhe pred vrata ozkega, med samo živo skalovje zarezanega vhoda v pristanišče. Pa česar Bog ni zmozel, je dopolnil Benečan: postavil je silovito, zajetno trdnjavo v ustje kanala. Ali saj to ni samo vhod v zaliv, to je ključ do vrat na balkanski polotok. Da!

Grem s Šubičevca, prepoln slastnega, neutičnega pohlepa po tavanju v brezbrežnosti. Malo mi je mar, da me pot vodi skozi slabo očiščene ulice. Tu je zadušeni oni blagi vonj morja, dim se dviga z visoko ograjenih dvorišč. Tod prebivajo težaki. Mnogim so hrana samo cenene ribe, makaroni in včasi za priboljšek nekaj vina, ki je cenejše od mleka. Pa so med njimi tudi premožni kmetovalci, tisti, ki imajo vinograde in žitarice tam zunaj, v Polju. Premožni: za ogromno število hektolitrov, ki

jih iztočijo, zbero jedva nekaj tisočakov na leto... Dečad se ravsa in kavsa po kamenju in prahu. Črno opravljene žene postrani pogledujejo tujca, premotene v dolgovnem čenčanju.

Na Poljavi — kakor vsako boljše dalmatinsko mesto imenuje svojo promenado — lenarijo šoferji pred teatrom Mazzoleni. Kajpak, dandanes tudi ta teater daje streho kričavemu bioskopu. Od Poljane doli do pristana je položen prekrasen vrt. Očarujoč je izbor njegovega drevja, opojen je vonj nekaterega cvetja. In živ-žav vrabcev v vejevju in nad zidovjem tam blizu je vreščav do norosti.

Pristanišče je polno počitka. Čvrsto so privezane pisane barke. Prispale so davi z mogočno razpetimi jadri. Zagonu vetra so vdano bile v podporo mišičaste roke mož in žena tam od Zadra in Pašmana, od Vodice in Zlarina, od Rogoznice in Krapnja. Kaj so nam pripeljali zagoreli kmetijski kapitani? Maslinovega olja, oljčnih drva, jancev, sira, pršuta, vina cele sode. Manj skrbno kakor vodo pretakajo na bregu črnino. Nič ne de, če pljusne po pol litra preko roba kadi.

Čul sem tarnati revno seljanko. Prišla je davi od Vodice. V tem kraju vodenega imena pridelujejo tisto težko zdravilno vino, maraštino. Prinesla ga je nekaj litrov po deset dinarjev, nekaj je potrošila za vožnjo, nekaj za trošarino — jojme, še dva dinarja bi morala doplačati, da je vino sploh mogla in smela prinesiti v Šibenik!

Galebi se vijugajo nad morjem. Prekrasno je njihovo poletavanje, manj vseč pa njihov zlokobni vrišč, znaneč bližnjo premembo vremena. Soparno je. Prigrévia, ko da se je sonce uprlo nalašč samo vame, grešnega popotnika izpod hladnih slovenskih planin. S potnim čelom, ali z dostojanstvom, kakor so nekoč tod stopali cerkveni in posvetni knezi, se vzpenjam čez prostrano široko stopnišče h katedrali sv. Jakoba.

To je kameniti dokument naše kulture: najdragocenejša umetnina petnajstega stoletja v Dalmaciji. — Polno je cerkvá v belih mestih, ki se sončijo na robovih Jadrana. Kdo bi jim vedel prav pretehtati vrednost po arhitekturi, zgodovini in ljudski vdanosti, posebej še po zakladnici, ki jo vsaka od njih premore za najtežji dokaz, kako je rod naših pomorščakov, prepuščen zunaj na morjih borbam in vihram, znal izkazovati hvaležnost nebesom in priprošnjikom. Sv. Duje v Splitu, sv. Vlaho v Dubrovniku, sv. Tripun tik pod mrkim sinjim skalovjem kotorskim — nič manjša ni njihova slava, kakor so je deležni svetniki in patroni v romanskih deželah. A vendarle sv. Jakob v Šibeniku je znamenitejši od vseh drugih. Njegova katedrala se na vzvišeni ploščadi razgleduje proti tistim skalnatim barieram, ki stražijo vhod v zaliv, in proti Krki, ki široka in zelena priteka daleč izpod visokih planin sladit

slano morje... Tiha, aristokratsko ponosna sprejema katedrala v svojo senco domačine in tujece ter jim pravi:

— Poglejte me in sodite! Graditi me je velel škof Bogdan Pulšić, temelje so mi položili leta 1431., rasla pa sem dolgih sto štiri in dvajset let. Moj prvi mojster je bil domačega rodu, Jurij Orsini. Mnogo učenosti je prinesel s seboj iz tuje šole. Ko sem se pričela dvigati po njegovih zamislih in načrtih, je mojster dan za dnev zamišljen postopal tamle spodaj po pristanišču in okrog ribarnice. Med mornarji, ribiči, seljaki, meščani, plemiči in kapitani je izbiral glave in obraze, da jih je nato po živih vzorih doma klesal iz kamna. Štiri in sedemdeset glav — glejte — je izoblikoval, da zdaj krasijo moje glavno apsidno na zunanji strani. Preglejte jih, takšni so bili pred pol tisočletjem naši možje Dalmatinci... Po smrti mojstra Jurija se je zvrstilo še sedem ali osem graditeljev, preden se je nad mano zaokrožila streha iz samih kamenitih blokov in so mi naredili moj vzvišeni okras, kupolo. Preden stopite v mojo tišino, si natanko oglejte moja glavna vrata, ki so polna najfinejšega okrasja izpod umetnikove roke. Takisto ste ostrmeli, ako vas je pot prinesla s severne strani, kjer vodijo vame levja vrata, z dvema beneškima levoma. Jaz sem bazilika s tremi ladjami in šestimi oltarji, vsak je umetnina zase. In slednjic poiščite skrivnostni vhod pod južno apsidno, kjer je v temni lopi skrita moja najlepša umetnina, velika mramorna krstlnica. Vse to si oglejte — in pridite še kdaj. Vrnili se boste! Še in še! — — —

Ni treba, da je človek vnet pobožnjak, ali kadar je z odkritim srcem spoznal veličino umetnosti, ki je ustvarila tak božji hram, kadar prevzet od mračne in mistične tišine stopi zopet na sonce, nosi v

sebi občutek, kakor da je pravkar poslušal neko skrivnostno, staro pesem. In dvakrat živeje zapolje pred njim življenje, vzgibano zdaj z južnjaškim ritmom, potem uplahnjeno do puste mrtvičnosti. Kakor morje, dà, kakor morje, ki je mati tem ljudem in krajem. Čisto vsakdanje je glasno žvrgo-

lenje branjev spodaj na trgu, modrovanje lenobnih seljakov v kleteh in krčmah, mrko drezanje priganjačev oslov, ples čolnov in jadrnic na morju. In nad morjem galebi, beli, vreščavi galebi, brneje hidroplanov, nad vsem pa sonce: razstopljeno zlato razliva na morje, na mesto, na deželo, na pusto skalovje zunaj. Topovski strel s trdnjave Sv. Ane oznanja poldansko uro.

Rad bi še malo stopil v senco, morda pod arkade prekrasne starinske palače nasproti katedrali. Ali ne! To je loggia, tam gospodari italijanski podkonzulat, kakor da je on čuvar vsega, kar se je kdaj ustvarilo na naših tleh, ob našem Jadranu...

A. B.:

NARODNOGOSPODARSKA VAŽNOST GOB

Za slovenske pokrajine je prodaja suhih gob prav izdaten vir dohodkov, saj plačajo naši trgovci izvoznikarji vsako leto najmanj pet in dvajset milijonov dinarjev za suhe gobe. Ta denar dobijo večinoma revnejši sloji. Zadnja leta pa se zaradi splošne denarne stiske posvečajo nabiranju in sušenju gob tudi kmetovanci, ki pridelk v svoje obdelane grude ne morejo tako hitro in ugodno vnovčiti kakor posušene gobe. Marsikje in za marsikoga so torej gobe dandanes glavni vir dohodkov.

Največ suhih gob se pošlje v Ameriko. Do zadnjih časov so prekmorska tržišča gob ovladovali Italijani, ki so pokupili tudi večino naših gob. Italijanski izvoznikarji pa so naše suhe gobe brezdvomno umetno belili, ker v

Ameriki poznajo in kupujejo le take suhe gobe, ki so svetle barve. Naša najboljša in najizdatnejša izvozna goba (užitni goban, globanja, jur, vrganj) pa je posušena vedno bolj ali manj rjavkasta. Le če je trajno sušena na močnem soncu, dobi dokaj svetlo barvo. Dokazano pa je, da izgube gobe pri sušenju na pekočem soncu dosti na pristnem duhu in okusu. Dokler se našim izvoznikarjem ne posreči, da bi odjemavce v inozemstvu o tem prepričali, je treba našim ljudem priporočati, naj suše gobe za prodajo po možnosti na soncu in naj ravnajo z njimi sploh tako, da dobe posušene čim svetlejšo barvo.

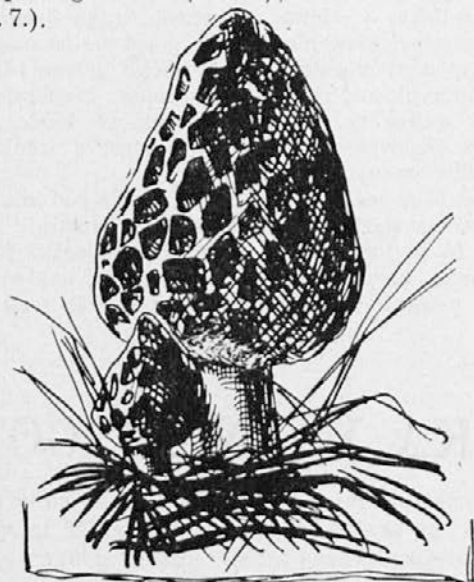
V naši (dravski) banovini je nabiranje in sušenje izvoznih gob precej dobro razširjeno,

dočim segnije v južnih delih naše države še vedno vsako leto gotovo za sto milijonov dinarjev plemenitih (žlahtnih) gob. Toda tudi pri nas bi se utegnili dohodki od suhih gob še dosti zvišati, ako bi naši nabiravci gobe povsod pravilno rezali in sušili. Za lepo blago plačujejo trgovci še enkrat višjo ceno, kakor pa za nepravilno rezano in slabo sušeno, odnosno nepravilno rezane in sušene gobe odklanjajo.

Za enkrat prihajajo za izvoz v poštev le suhe gobe naslednjih vrst*:

Užitni goban — globanja, jur, vrganj (št. 1.); bronastigoban ali ajdnek (št. 5.); kostanjevka (št. 11.); brezji goban ali ded (št. 6.); užitni smrček ali mavroh (št. 67.).

Vsakdo naj si dobro ogleda tudi tem gobam bolj ali manj podobne, ki niso porabne, ker so ali strupene ali pa ker posušene požrnijo: žolčasti goban (št. 2.); vražji goban (št. 3.); noroglavka (št. 3. b); rdečerepni goban (št. 3. a); turek ali kozak (št. 7.).

Prve spomladne gobe so smrčki ali mavrohi, ki imajo zaradi tega tudi najvišjo ceno — tako sveže kakor posušene (glej sliko).

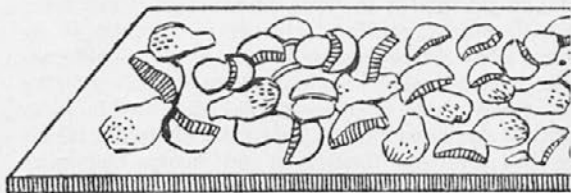
Kako je treba gobe nabirati in snažiti

Za nabiranje gob so pripravne le košare ali primerne škatle. Rute, vreče, nahrbtniki in

* Ker iz gospodarsko-tehničnih razlogov ni mogoče, k temu spisu priložiti slik navedenih gob v naravnih barvah, navajamo številke slik v A. Begovi knjigi «N a š e g o b e», ker smo prepričani, da ima to knjigo vsak navdušen gobar ali vsaj vsaka šola in javna knjižnica.

mreže niso priporočljive posode za ta namen, ker se v njih gobe stlačijo tako, da postanejo ogabne in se tudi naglo kvarijo.

Goba se mora iz zemlje previdno izrjavati, nekako odvrtni, da se plodna mrežica (micelij) v zemlji ne raztrga. Nepravilno je odrezavanje gob, ker ostanek kocena v zemlji gnije ter se gniloba po vsem omrežju razširi in ga uniči.

Utrgano gobo je treba na mestu obrezati in osnažiti. Nagniti ali od polžev objedeni deli se morajo tudi takoj odrezati.

Nabirajo naj se samo zdrave, še trdne (jedre) gobe, a vse stare, že mehke ali črvive naj se puste v gozdu, da razpadejo in dajo seme za prihodnje leto.

Domov prinesene gobe naj se razrežejo takoj na lističe, ki naj se raztresejo vsaksebi po deski, papirju ali lesi tako, da ne leže drug na drugem.

Gobe naj se nabirajo samo takrat, kadar je suho vreme, ne pa, kadar dežuje ali je neposredno po dežju, kajti tedaj so gobe prepojene z vodo in se zaradi tega le počasi in težko suše, oziroma se sveže zelo hitro kvarijo. Najbolje je nabirati gobe šele drugi dan po dežju.

Pravilno rezanje in sušenje gob

Preden razrežemo gobe na lističe, jih moramo pazljivo očistiti, ne smemo pa jih oprati. Manjše gobe lahko razrežemo kar po celem, t. j. tako, da se lističi kocena drže lističev klobuka. Večjim gobam odrežemo kocen tik pod klobukom, nato pa razrežemo na lističe kocen posebej in klobuk posebej. Pri starih, a še vedno trdnih gobah odlučimo plodnico, t. j. semensko plast (špeh) pod klobukom in jo zremo.

Gobe je treba rezati na tanke (do dva milimetra debele), a široke lističe. Čim tanjši in širši so lističi, tem bolje in lažje se gobe prodajo.

Smrčki (mavrohi) se skrbno osnaženi suše celi ali preko polovice razrezani, najbolje nanižani na niti med okni. Enako se lahko suše tudi vse druge gobe.

Najlepše se posuše gobe na soncu. Ker pa navadno ni vselej, ko je največ gob (jeseni), dovolj trajnih sončnih dni, sušimo gobe na zračnih prostorih (skednjih, podstrešjih, kozolcih). Ako je treba gobe naglo posušiti, smemo storiti to tudi na zmerno razgreti peči, po kateri položimo deščice ali kako pleteno, na to snažni papir, na katerega šele raztresimo razrezane gobe, seveda zmerom tako, da ne leže lističi drug na drugem, ker sicer gobe počrnijo. Vedno in vedno pa je treba naglašati, da imajo suhe gobe tem višjo ceno, čim svetlejša barva so. Naš napredek v proizvajanju suhih gob naj obstaja v tem, da so gobe pravilno rezane (na tanke in široke lističe) in tudi pravilno posušene. Nikoli ne smemo pozabiti, da bo naše blago po kakovosti nadkriljevalo proizvode sosednjih dežel samo takrat, kadar bodo mogli naši trgovci zadovoljevati inozemske kupce in z našim blagom tekmovati.

Ko se razrezane gobe nekaj ur suše, moramo lističe previdno obrniti, da se na obeh straneh enakomerno pravilno posuše. Ako sušimo gobe na soncu, jih moramo pred mrakom prenesti pod streho, da jih rosa ne ovlaži. Prenašati pa jih moramo z deskami ali lesami vred, da ostanejo nepremaknjene na svojem mestu.

Vlaga in prepočasno sušenje vzameta gobam svežo barvo. Nepravilno suši gobe tisti, ki izpostavi sveže narezane sprva preveliki vročini, da se pari in zbog tega potemne.

Sušenje na soncu ali zraku traja dva do tri dni. Dobro in pravilno posušene gobe morajo šumeti, če jih potresemo.

Za prvo silo si more vsakdo napraviti z malenkostnimi stroški sušilnico na soncu. V ta namen naj zabije na sončnem prostoru nekaj stebrov, v stebre naj pritrdi kline, nanje naj položi gladke deske, drugo vrhu druge, po katerih raztrosi narezane gobe. Deske se na klinih poljubno prestavljajo, da vse obsije sonce. Naprava je podobna policam, kakršne imajo peki za pecivo.

Kako je ravnati s posušeni gobami

Ko so gobe posušene tako, da šume (škrobotajo), jih hranimo v pletenih košarah ali

odprtih zabojih na zračnem, suhem prostoru. Kdor nima pripravne shrambe, stori najbolje, če nese posušene gobe takoj k trgovcu. Ako se puste suhe gobe na vlažnem, brezračnem ali zadimljenem prostoru, začno plesniti ali dobe zatohel duh in okus, zaradi česar jih kupec odkloni.

Kadar suhe gobe prenašamo, moramo paziti, da se ne drobe. Zato niso za prenašanje ali prevažanje pripravne vreče, temveč pletene košare ali leseni zaboji.

Gobe v gospodinjstvu in v gospodarstvu

Ne samo, da moremo dobiti za gobe lep denar, temveč gobe zaležejo mnogo tudi doma, če je gospodinja praktična. Razen posušeni gob imajo skrbne gospodinje za dom še v kis ali v sol vložene (konservirane) gobe, gobji prašek in gobji izvleček. (Vsa dotična navodila so v A. Begovi knjigi «Naše gobe».) Za domačo porabo sušimo lahko tudi take vrste užitnih gob, ki počrnijo, n. pr. turke ali kozake. Sušiti jih moremo tudi v pečeh ali v sušilnicah za sadje, ker ni treba, da so posušene bele. Za konzerviranje so porabne vse vrste užitnih gob, prav tako tudi za izvleček, ki nadomešča druge juhne zabele (Juhan, Maggi i. e.). Za gobov prašek porabimo tiste vrste gob, ki so posušene precej trde (lisičke, grive ali medvedove tačke, trobente, ježevke, štorovke itd.). Za mletje so dobri navadni mlinčki za kavo ali jedra. Pred mletjem že posušene gobe še enkrat na peči ali v njej trdo presušimo. Prašek hranimo v zaprtih posodah na suhem. Žlica praška na osebo dá okusno gobovo juho ali omako.

Vse užitne gobe kakor tudi njih odrezki so izborna piča za svinje. Prekuhanе gobe se zmečkajo in pomešajo med drugo svinjsko krmo ali pa se same z otrobi potrosijo in premešajo.

Ako posušene in nato zdrobljene užitne gobe pomešamo z zrnjem, dobimo prav dobro krmo za perutnino, po kateri nesejo kokoši obilo jajc.

Ako užitne gobe razsekljamo, stlačimo v kolačke in jih posušimo na soncu ali v peči, dobimo izvrstno hrano za ribe.

Vse gobe, tudi strupene, so prav dobro gnojilo za vrtove. Gobe kot gnoj prekašajo celó umetna gnojila, zakaj v njih je mnogo fosforja.

SREČNE ROKE

Število prijateljic cvetic čedalje bolj narašča, pa jim ne gre tako, kakor bi moralo in kakor bi bilo prav. Čim več srečanj, tem več tožb. Vstalo se je med njimi mnenje, da nimajo srečnih rok. Pa vedo povedati, da so nekatere, redke, ki imajo srečne roke. Te znajo prikazovati čudeže na svojih ljubljenskih. Težavno je priznavati lastne slabosti, ali v cvetličarstvu je nesrečna roka postala že moderna kakor črna polt. Zaradi lepih rož pa privoščim vsem prijateljicam cvetja, da bi njihove nesrečne ročice postale srečne, da bi vzkipelo cvetje na vrtilih, na oknih, v sobah in povsod, koderkoli si ga žele, v vsej bujnosti, kolikor je narava premore. Da si pridobe ta dar, pa morajo prijateljice cvetic upoštevati naslednja najvažnejša pravila:

1.) Posode za cvetice oribaj pred uporabo temeljito s ščetjo, da odstraniš razne škodljive klice.

2.) Setev semena potrebuje primerno toploto. Če nimaš toplih prostorov, sej kasneje, ko nastopijo toplejši dnevi. Sej plitvo, drobnega semena celó ne pokrij z zemljo, vsejano zaseni s papirjem in pokrij s šipo ter skrbi za to, da bo primerno vlažno. Ko odrastejo mlade rastline na dva lista, jih pikiraj, ko pa na novem prostoru nekoliko odrastejo in si namnože korenin, jih presadi v lončke ali na prosto z vsemi koreninami.

3.) Potaknjence odreži spodaj tik pod popkom, liste pa nekoliko skrajšaj ter jih sadi v 12 do 15 cm velike lonce samo ob robu; nato jih zaseni in, če nimaš mrzle grede, povezni stekleni zvon čez. Zalivaj jih zmerno, zakaj v premokri zemlji zginejo.

Za setve in za potaknjence primešaj zemlji polovico mivke.

4.) Mlade, iz potaknjencev ali iz semena vzgojene cvetice presadi v lončke. Ko pa v njih prerastejo korenine zemeljsko kepo — ko jo zamrežijo —, jih presadi v 1 cm večje. Pri tem delu odstrani zamrežene korenine, da se izogneš gnilobi. Tako postopaj s presajanjem nadalje. Palmam ne reži korenin, temveč jim odstrani ob kraju kepe le nekoliko zemlje.

5.) Najboljši čas za presajanje večletnih cvetic je spomladi, meseca aprila, ali v začetku meseca septembra. Presajene rastline zmerno zalivaj, jih zaseni in postavi pod steklo.

6.) Na dno posode položi črepinje ali drobne kamenčke za drenažo, da se voda lahko odteka. Če voda v posodi zastaja, gnijejo korenine. Take bolne cvetice presadi v manjšo posodo in primešaj zemlji oglenega prahu. Zaradi tega ne dopuščaj, da bi voda stala v podstavkih, zakaj taka zemeljska juha cveticam škoduje.

7.) Glede zalivanja se ravnaj po vremenu in letnem času, kadar je zemlja nekoliko osušena. Spomladi in jeseni zalivaj le zjutraj, poleti o veliki

vročini zjutraj in zvečer, vselej s pogreto vodo, da se cvetice ne prehlade. Preobilno kakor tudi preskopo zalivanje škoduje.

8.) Cvetice ne prenašajo nesnage. Mah in plesen ki se nabirata na lončkih in na površju zemlje, odstrani brez odloga. V tem primeru odstrani nekoliko zemlje na površju in jo nadomesti z novo zemljo, pomešano z oglenim prahom. Prav tako odstranij porumenelo in posušeno listje. Kopeli denejo cveticam zelo dobro. Zato jih obrizgavaj pogosto s čisto vodo. S tem izpiraj tudi škodljivi prah, ki jim zapira dihala na listju.

9.) Ako je v sobi zrak presuh, cvetice bolehajo. Zavoljo tega postavi na peč posodo z vodo.

10.) Cvetic v lončkih ne postavlja na južne lege, ker se lončiči spričo sončne toplote tako razgrejejo, da korenine vsahnejo. Na prostorih s tako lego postavi lončke v zabojčke ter napolni vmesne praznine s šoto.

11.) Cvetic na oknu ne obračaj, temveč pusti, da so stalno na isto stran obrnjene.

12.) Ako se zaredi v posodah gliste, zalij cvetice z vodo, v kateri si skuhalo plode divjega kostanja, ker s tako vodo gliste preženeš.

13.) Preprih je za cvetice smrt. Tudi uši in karpji se najrajši zaplode na prepihu. Uši preženeš, ako vso rastlino pomočiš v enoodstotno mešanico tobačnega izvlečka in mazavega mila ter jo pustiš poležati na tleh, da strupena tekočina ne kaplja na zemljo v lončku. Naslednji dan ležečo rastlino sperij z vodo s pomočjo brizgalne, nato pa jo postavi spet pokonci. Karpje teri s ščetko, ki jo pomakaš v mešanico tobačnega izvlečka.

14.) Pozimi potrebujejo skoraj vse cvetice počitek pri toploti okoli 5°C. V tem stanju jih zalivaj poredkoma in le toliko, da je zemlja vlažna.

15.) Cvetice, ki jih imaš pozimi v sobi, prenesi v mesecu maju na prosto, na letovišče, da se okrepe. Lonce zakoplji 3 do 4 cm pod robom, spodaj pa naredi z železnim drogrom luknjo, da se voda lahko odteka in da ne morejo zaiti v lonček razni škodljivci.

16.) Ker je kriva največkrat neuspehu zemlja, pripravi za cvetice z belimi, mesnatimi koreninami težko zemljo, za tiste, ki imajo srednjedebele korenine, srednjetežko, za ostale, z lasovitimi koreninami, pa lahko zemljo. Poglavitna in za pripravo vseh treh vrst zemlje je težka travniška zemlja. Te naberi na krčinah. Ker je mešanica več vrst zemlje rodovitnejša od poedinih, zato vzemi približno:

a) za težko zemljo: del travniške zemlje, desetino dela komposta, dvanajstino mivke;

b) za srednjetežko zemljo: del travniške zemlje, del komposta, dvanajstino mivke;

c) za lahko zemljo: polovico travniške zemlje, del komposta, šestino mivke.

Namesto kompostne zemlje lahko vzameš zemljo iz toplih gred, ali humus iz gnilega listja v gozdu, ali humus iz gnoja. Vendar ne smeš humusa dodati nad 20 odstotkov, ker postane sicer zemlja blatna in neprodirna. Tudi travniška zemlja ni povsod enaka. Koder je bolj peščena — lahka, primešaj ostalih dveh manj.

Pripravljene in odmerjene zemlje spravi na kup in jih temeljito premešaj. Pri mešanju morajo biti primerno vlažne, nikdar suhe, blatne ali zmrzle.

Dipl. agr. A. JAMNIK:

SADJARSTVO IN SADNA KUPČIJA

Letos smo tudi nekoliko javno razpravljali o tem, ali in kdo bo dvignil — sadni trgovec ali zadružništvo — našo sadno trgovino in omogočil, da bi se sadjarstvo res izplačalo.

Kakor vedno, tako je bilo tudi sedaj. Vsakdo je hvalil svoje. Kakršna pa je ta stvar, moramo reči, da danes trenutno niti sadni trgovci niti katerekoli zadruga ne morejo računati na to, da bi se jih hvalilo in se jim pela slava. Ne eden ne drugi še ni pokazal nič takega, kar bi zaslužilo kakšno posebno hvalo.

Toda položaj je pač tak, da skoraj niti prvi niti drugi za občo korist, za napredek in za resnično dobičkonosnost naše sadjereje tudi ni prav mogel delovati in kaj doseči, čeprav bi bil imel dobro voljo, kajti roke so enemu kakor drugemu zelo zvezane zato, ker tudi naš sadjar ne dela enotno in smotno in ker je njegova proizvodnja preveč raznolika in za kupčijo, razen nekoliko izjem na Štajerskem, premalo prilagodena.

Če hočemo kedaj dosegati s sadjarstvom res boljše gospodarske uspehe, moramo v sadno proizvodnjo in v trgovino s sadjem prinesiti že nekaj reda. Sedaj ga ni! Za to se morejo potruditi tako sadni trgovci kakor sadjarji. Za dosego in uveljavitev nekega reda se lahko vežejo bodisi sadni trgovci in posamezni sadjarji, bodisi sadni trgovci in sadjarske proizvodjalne zadruga (to bi bilo pri nas umestnejše kakor vezava s posameznimi pridelovalci), morejo pa se vezati v proizvodjalnih zadrugah združeni sadjarji tudi z vnovčevalnimi zadrugami ali pa sami ustanoviti zvezo proizvodjalnih zadrug, katera bi potem vnovčevala zadružno blago. Poslednje bi bilo seveda najidealnejše in gotovo tudi že koj od početka gospodarsko najuspešnejše za sadjarja, če bi se šlo tu z vso resnostjo, z vsem razume-

Ce dodaš prilično na vsak kilogram zemlje 1 do 2 dkg rožene moke, bo uspeh še ugodnejši.

17.) Med letom gnoji cveticam, toda največ enkrat na teden z gnojnico, ki jo na polovico razredči z vodo. Če je nimaš, gnoji z mešanico umetnih gnojil superfosfata, kalijeve soli in čilskega solitra, ki jih raztopiš v vodi. Vsake vrste umetnega gnojila vzemi samo gram na liter vode. Močnejša raztopina čilskega solitra pa škoduje ali celo evetice umori.

Naj postanejo roke srečne!

vanjem in spoznanjem kakor tudi z izvestno strogostjo na delo. Pri nas se na žalost le prerado vsaka stvar započne preveč po domače, kar povzroči skoraj vedno neugodna razočaranja. Šele po dragih šolninah se po navadi doseže razumevanje in spoznanje za vrednotenje in reševanja premnogih gospodarskih vprašanj. Vzrok, da se lotevamo večine stvari preveč po polovičarsko, tiči v tem, ker smo premalenkostni, premalo solidarni in ker drug drugemu ničesar ne privoščimo. Velika podjetja bi radi začenjali z malenkostnimi sredstvi, velike in odgovorne posle naj bi vodil kar najbližji znanec, najsi je za to sposoben ali ne, glavno je, da se ga malo plača. «Malo denarja, malo godbe» velja vselej, povsod in za vsako stvar kot pribito. Vendar pa se to ne upošteva, posebno naš kmetski človek v svojo škodo to dejstvo vprav trmasto prezira. V stvarih, ki jih sam ne razume, mora dovoliti ravnanje sposobnim in podjetnim ljudem, ki jih mora plačati tako, da bodo zadovoljni in veseli, zakaj samo potem lahko od njih kaj zahteva ter tudi pričakuje, da bo vsak tak od njega plačani človek hotel s svojim delom pokazati, da plačilo zares zasluži, in to toliko bolj, ker ga k temu naganja še skrb, da se v dobro plačani službi obdrži, da dobrega dohodka ne izgubi. Taka «noblesa» (po naše mišljeno) od strani združenega kmetovalca bi bila tudi za njega samega koristna, ker bi imel pri tem vendarle dobiček, dočim ga pri današnji neurejenosti in brezmočnosti neorganiziranega pridelovalca imajo drugi.

*

Toda zapustimo ta modrovanja! Ugotovimo samo to, da je za izboljšanje donosnosti naše sadjereje in uspešnosti njenega vnovčevanja nujno treba kaj storiti. Ker naš sadjerejec in

76
tudi naš sadni trgovec pogrešata jasnosti v vprašanju, kako naj se vnovčevanje našega sadnega pridelka uredi, hočemo navesti tu nekatere temeljne misli, ki doslej še niso bile priobčene, vsaj ne v celoti.

Brez reda, točnosti, poštenosti, discipline in organizacije ne gre nobena stvar. Samo od sebe pa še manj — kvečjemu rakovo pot! Postavljen mora biti cilj in določena morajo biti pota, po katerih naj pride naš sadjar do uspeha. Kolikor sam takih stvari ne zna urediti, naj se obrne na oblastva ali pa na ljudi, ki mu utegnejo svetovati. Zaupa naj jim kaj in ko se je za kaj odločil, naj se tudi točno ravna po dobljenih nasvetih in navodilih. Vsaka stranpot od njih (če so resnično dobro zamišljeni) vso reč pokvari. Ali dolôci sam, kaj in kako boš delal (če znaš), in potem sam odločaj, ako pa ne znaš in iščeš pouka drugod, potem ravnaj tako, kakor veleva načrt tistega, ki te je poučil, in samovoljno ne izpreminjaj ničesar brez sporazuma s tistim, ki ti je izdelal načrt.

Pri takem iskanju načrta za ureditev sadne kupčije bomo našli najprej zahtevo, da se odločimo, kaj in kako hočemo. Pomislim in rekli bomo, da hočemo doseči izboljšanje sadne kupčije in donosnosti sadjarstva z izboljšanjem domačega trga, s povečanjem sadne potrebnosti doma in s pridobivanjem zunanjega trga, torej izvoza, z dobrim blagom, z blagom, ki naj dobro slovi.

Na uspešnejši izvoz bomo pa smeli misliti šele tedaj, kadar bomo doma svojo proizvodnjo tako uredili, da bomo sposobni tekmovali z drugimi ponudniki, in kadar se bomo prilagodili zahtevam tistega trga, na katerem bomo namerjali svoje blago uspešno vnovčevati.

Kaj hočemo izvažati? Namizno sadje, sadje za kuhinjsko porabo, sadje za mošt in morebiti tudi suho (posušeno) sadje.

Kaj pa zahteva trg glede okusa, barve, načina vkladanja (pakovanja), nakladanja, uvagoniranja vsake posamezne vrste sadja? Tu vsega tega ne moremo navajati, izvedeti pa se dá lahko in precej natančno.

Ustvariti si moramo organizacijo, ki naj našem blagu pripomore s širjenjem in ponujanjem (propagando in reklamo) do slovesa, kajti blaga brez njega nihče rad ne kupuje, plača pa ga vselej zelo slabo.

Kako pridobimo organizacijo sloves našem blagu?

Le tako, da si določimo vrste in sorte drevja, ki ga bomo gojili, in tudi način, kako bomo sadjarili, sadje negovali, obirali, odbirali (sortirali), vkladali in prevažali po enotnem, za vse člane obveznem postopku.

V kupčiji s sadjem si določimo enotne načine vkladanja, tehtanja, obračunavanja, izplačevanja in deklariranja (označevanja) blaga. Nadalje določimo kontrolo vlaganja in nakladnega dela.

Za urejanje sporov, nastalih spričo sadne kupčije, uvedemo obvezno člansko razsodišče, da se izognemo tožbam pri sodiščih.

Stremimo tudi za tem, da se naša proizvodnja kakovostno čimbolj izboljšuje ter da se vršita propaganda in reklama za njegov sloves pošteno, preudarno in strokovno.

Sebi (pridelovalcem) vcepimo načelo: Pri vsem svojem delu hočemo od početka do konca tako pošteno delati, da poizkušamo odjemalca resnično čimbolje zadovoljiti. S tem ga priklenemo nase in mu priljubimo blago, ki ga bo rad dobro plačal.

Za izvrševanje vsega navedenega si organizirani pridelovalci predpišejo pravilnik, katerega določbe mora vsakdo izmed njih točno upoštevati. Za kršitelje pravilnika je določiti stroge kazni, najbolje pa je, da se blago vsakega takega posameznika za izvestno dobo izključi od skupnega vnovčevanja. Da ne pride blago ob dobro ime, ni nobena strogost dovolj huda, kajti od te strogosti in od načela o zadovoljitvi odjemalca ima pridelovalec največ dobička! Ves račun in vse nade na lažje in dobičkonosno vnovčevanje slonijo samo na tem!

Člani take organizacije morejo biti ali samo sadjarji — pridelovalci — ali pa tudi sadni trgovci. Vse to bodi stvar sporazuma. Njihove pravice in dolžnosti naj obsegajo dotična pravila.

Organi take organizacije naj bi bili: občni zbor; uprava, načelnštvo ali vodstvo, odnosno upravni odbor; poslovalnica; nadzorni odbor ali nadzorništvo; razsodišče.

Kaj naj spada v področje posameznih organov, pravice, odnosno razmerje glasovanja, način glasovanja, volitve itd. si člani določijo sami ob ustanovitvi. Istočasno določijo tudi način, kako naj se razglašajo organizacijske

stvari, kdo in kako za organizacijo podpisuje, jo na zunaj veljavno zastopa i. dr.

Vse te stvari naj točno določajo pravila organizacije.

Za smotrno doseganje v pravilih postavljenega smotra in za uveljavljanje svojega blaga naj se predpiše še poseben pravilnik. V njem naj se vse podrobnosti natančno določijo, zlasti pa:

a) kako se sadje deklarira (označuje glede na uporabnost),

b) kako se sadje vklada v zaboje, dovažja, kontrolira in prevzema,

c) kako se dobavljajo in napolnjujejo vagoni;

nadalje:

č) točen opis deklaracijskih vrst sadja,

d) določila o tehtanju in obračunavanju,

e) morebitna določila o razsodiščnem postopku.

Glede označevanja sadja naj se predvsem določi, kaj je treba razumevati n. pr. pod imeni: namizna jabolka — jabolka za kuhinjsko uporabo — jabolka za mošt — namizne hruške — hruške za kuhinjsko uporabo — hruške za mošt — posamezne vrste koščičastega sadja za sveži konsum (namizno) in za žganjekuho — sadje za konzerviranje (vlaganje) ter kaj in kakšno blago pod imenom posameznih sadnih vrst posušenega sadja. Tu je še določiti, da je n. pr. za mošt dobavljati samo kisló sadje, odnosno tudi sladko sadje, v katerem primeru in v kakšnem razmerju nasproti kislemu, kako je obirati namizno sadje, koliko zrelo mora biti, kakšne napake izključujejo prevzem blaga, t. j. izključitev od prometa (črvivost, natolčenost, bolezní lupine, umedenost), kdaj mora biti blago posameznih vrst obrano, odnosno oteseno, katero sadje mora biti s peelji in katero brez njih, nadalje vse potrebno glede čistoče, katere sorte sadja se smejo pomešati in koliko itd.

Glede dovoza sadja naj se določi, kako ga je dovažati na prevzemališče: ali v vrečah, zabojih, košarah in kakšnih mer in oblik naj le-ti bodo, odnosno koliko kilogramov naj se spravi vanje, kako je (če potrebno) vozove oblaziniti, katero sadje je zavijati v papir ali v lesno volno in odbrano po sortah.

Glede vagonov je določiti, kdo, kje in kako jih mora naročati, kakšno posamezno sadje, koliko in kako ga je natovoriti v vagon in s kakšnimi ljudmi, kako in iz kakih desk je v

vagonu napravljati pregrade, odre i. dr., kdaj in katero sadje se uvagonira prosto (rimfusa), katero v vrečah, zabojih, košarah, sodih, kje in v katerih primerih je treba vagon oblaziniti, s čim in kako, koliko vrst sadja se dá v vagon, kako visoko se sme nakladati, kako poskrbeti za prezračevanje. Blago se smatra navadno za sprejeto, odnosno za «kontrolirano», ko se zadosti vsem predpisom.

Določila o tehtanju in obračunavanju predpisujejo po navadi za pridelovalca (sadjarja) čisto težo na prevzemališču za veljavno. Za odjemalca celotnega vagona sadja pa velja običajno za čisto težo tista, ki se je ugotovila na uradni železniški tehtnici oddajne postaje (z materialom za vkladanje, vrečami, košarami, zaboji vred), ako ni bilo izrečno kako drugače dogovorjeno ob sklenitvi kupčije. Razlike na tovarnini, ki so nastale spričo slabega, nevesčega vkladanja, slabe izrabe prostora in nosilnosti vagona, so v prodajalčevo škodo. Vsi poslovni sklepi se sestavljajo pismeno. Podlaga za denarno obračunavanje je valuta države, v kateri se kupčija izvrši.

*

Tako nekako, kakor sem tu v glavnih potezah povedal, delajo drugod, kjer tudi dobro vedo, zakaj.

Ko bo velenakupovalec spoznal, s kako strogostjo se ravnajo sadjarji po določbah svojih pravil in svojega pravilnika pri proizvodnji, vkladanju v zaboje, košare, sode i. e., nakladanju v vagon, tehtanju in obračunavanju, bo trikratno zadovoljen, in sicer zaradi tega:

1.) ker bo zmerom vedel, kaj in kako dobi pod tako in tako označbo, in tudi, kako je kupil (namreč: prav);

2.) ker mu bo odpadla potreba, da bi moral sam ali po svojih ljudeh blago od posameznikov kupovati, sortirati, vkladati, kontrolirati in uvagonirati, skrbeti za vagono itd., kar vse stane čas in denar;

3.) ker bo mogel dobavljeno blago, če ne bo ustrezalo dogovorjenim pogojem, zavrniti ali pa zahtevati odškodnino in ker mu pri vsej kupčiji niti ne bo treba biti prisoten, kar bo zanj ugodno in komodno, kajti časa ima vedno premalo.

Ker so za velenakupovalca vse te okolnosti jako važne, zato rad dobro plača, ne le blaga, ampak tudi sadjarjevo poštenje in vse usluge, sploh vse tisto delo, ki bi ga moral sicer sam, odnosno s svojimi ljudmi opraviti, ter dá zato

še nagrado povrh, ker se mu posel olajša in se mu ga napravi jako komodnega, kakor tudi zato, ker ve, da dobi to in tako, kakor se je pogodil, in je gotov, da ne utrpí škode. Vse te okolnosti pridejo do izraza v veliko, veliko boljši ceni, za katero se s sadjarjem pogodi.

Vse sega le po kakovostnem, standardiziranim (obebeženem) blagu. In sadje, tako pridelano in v promet spravljeno, kakor sem navedel, ima tudi svoj standardni značaj in promet z njim je urejen. Kadar je veleodjemalec uverjen o solidnosti, poštenosti in dobri volji pridelovalčevi, da hoče kupca zadovoljiti, takrat rad kupi in rad dobro, pošteno plača, pridelovalec pa je lahko zadovoljen, saj vidi, da so ves njegov trud, vsa njegova vestnost in vse njegovo poštenje — dobro nagrajeni.

I. S.:

O NAPADIH IZ ZRAKA

Danes, ko je letalstvo tako zelo razvito in se še vedno bolj razvija, je za vsako deželo velikanske važnosti, če ima za primer vojne vse potrebno pripravljeno, da se uspešno brani proti napadom iz zraka.

Pod aktivno zračno obrambo razumemo uporabo vseh vojnih sredstev, ki služijo za borbo proti sovražniku v zraku ali z zemlje. Razume se, da je to v glavnem obrambno orožje: vojaška letala, obrambni topovi zoper letala, strojne puške in žarometi. Ta aktivna obramba je izključna zadeva vojne sile. Zato se navadnega človeka neposredno ne tiče.

Pasivna obramba zoper zračne napade pa je delavnost, ki skuša učinek zračnega napada čim najbolj oslabiliti. K temu spadajo organizacija javljanja sovražnih letal in svaritev pred njimi, obramba zoper pline, požarna bramba, reševalna služba, tehnična pomožna služba, varnostne naprave pri zgradbah, krinkanje, policijsko nadzorstvo in varnostna služba.

Upostavljanje in izvedba pasivne zračne obrambe sta zadevi civilnih oblastev. Posebnost in raznovrstnost teh odredb pa zahtevata razumno sodelovanje vsega prebivalstva. Če se prebivalstvo za to ne zanima, se ne dá nič uspešnega upostaviti. Zato naj uvede ta članek čitatelje v zadevo, ki je ogromne važnosti tako za posameznika kakor za celokupni narod, kajti današnja vojska se ne bo bojevala samo na fronti, kakor se je to vršilo večinoma v svetovni vojni, temveč danes je fronta vsa dežela, mesta, trgi in vasi. Nihče ni varen pred letali, ki prihume v višini več tisoč metrov, navadno tako visoko, da jih s prostim očesom ni moči opaziti, ter sejejo smrt in razdejanje iz zraka: razstrelilne, plinske in vžigalne bombe, katerim ne more nihče uteči.

Mačka v vreči pa nikdar nihče z veseljem ne kupi, kamoli ga je pripravljen še dobro plačati!

Postanite modernejši, prilagodite svoje sadjarstvo času in trgu, pobrigajte se nekoliko več, spoznajte, da od vas nihče ne kupuje sadja zato, da se samo iznebi denarja, ampak da ga kupuje samo zato, ker hoče imeti od njega gotov užitek in gotovo korist. Spoznajte, da morate odjemalca dejansko zadovoljevati, spoznajte pa tudi, da čim bolj se časi zdijo sleparski, tem bolj velja poštenje. Vsi vaši sposobnejši tekmeči delajo tako. Če se boste po tem nasvetu ravnali, boste tudi vi kot dobavitelj uvaževani ter bo tudi vaše blago slovelo in dosegalo boljše cene. Zgolj po tej poti boste dosegli, da se bo sadjereja tudi resnično izplačala in da bo postala dobičkonosna.

Če je dežela dobro in primerno organizirana, se dá učinek takšnega napada precej oslabiliti. Ker smo srednjevelika država ter ne moremo izdajati za vojaštvo tako ogromnih vsot kakor velesile in se ne moremo v zraku tako oboroževati kakor one, moramo gledati predvsem na to, da do skrajnosti sprovedemo pasivno zračno obrambo. Navadno ljudje vrednost te pasivne obrambe zelo podcenjujejo. Kaj pa v resnici pomeni, nam kaže statistika zračnih napadov od leta 1914. do leta 1918. Povprečno je ena iz letala vržena bomba ubila ali ranila leta 1914. še 1-6 ljudi, leta 1918, pa samo 0-15 ljudi, torej manj kakor desetinko. To zmanjšanje je bilo izključno samo posledica pasivne zračne obrambe.

Na 100 letalskih bomb, ki so jih vrgli sovražni aeroplani v Nemčijo (v ozadje, ne na fronto), je bilo leta 1916. še 25 ubitih in 75 ranjencev, leta 1918. pa samo še trije ubiti in 12 ranjencev. To so številke, ki govore same zase. Pri tem je pa treba upoštevati še to, da je bila tedanja pasivna zračna obramba ustvarjena kar na hitro, medtem ko jo je mogoče v današnjih časih počasi, točno in podrobno sprovести po vsej deželi.

Naša država ima veliko prednost, kar se tiče obrambe zoper napade iz zraka, je namreč zelo malo «zračno občutljiva». Zračna občutljivost zavisi od gospodarskega značaja dežele, vrste in gostote prebivalstva in zemljepisne lege države. Poljedelske države z bolj redko naseljenim prebivalstvom skoraj ni mogoče odločilno premagati z napadi iz zraka. Če se pa prebivalstvo kakšne države zelo bavi s trgovino in industrijo, se nagomili na ozkem prostoru v velikih mestih, s čimer so dane ugodnejše možnosti za uspešne bombne napade iz zraka.

Za zgled hočemo navesti nekoliko števil: na Poljskem se bavi 76 odstotkov prebivalstva s kmetovalstvom, v Nemčiji 30 odstotkov, v Angliji pa samo 8 odstotkov.

Na kvadratnem kilometru stanuje na Poljskem 75, v Nemčiji 135, a v Angliji 180 prebivalcev.

Na Poljskem stanuje samo 8 odstotkov celotnega prebivalstva v mestih, v Nemčiji 65 odstotkov, v Angliji pa skoraj celó 80 odstotkov.

Po teh številkah bi bila od teh treh Poljska najmanj ranljiva iz zraka, Anglija pa najbolj. Kljub mnogo večji gostoti prebivalstva pa je zračna občutljivost Nemčije sorazmerno večja, in sicer iz dveh razlogov: prvič, ker je nagnetenih dvanajst in pol milijona Nemcev v 17 velikih mestih, medtem ko ima Anglija samo 12 velikih mest z 10 milijoni prebivalcev; drugič, ker leže najvažnejša nemška industrijska in trgovinska ozemlja, to so predvsem rensko-westfalsko industrijsko ozemlje, Gorenja Šlezija in Saksonska, v bližini državnih mej in jih torej sovražna letata utegnejo prej doseči.

Oglejmo si po teh izvajanjih našo državo: kakor smo rekli, je malo zračno občutljiva, ker se bavi velika večina njenega prebivalstva s poljedelstvom, odnosno je torej prebivalstvo na redko raztreseno po deželi, in ker imamo malo velikih mest. Naša ožja slovenska domovina je pa mnogo bolj občutljiva, kakor so nekateri drugi deli države, in sicer iz tehle vzrokov: prvič je obmejna pokrajina, ki je stisnjena kar med dve tuji državi, drugič je precej gosto naseljena in ima mnogo industrijskih središč. Ker je spričo tega zelo izpostavljena napadom iz zraka, je za nas nujno potrebno, da se ne samo z obrambo zoper te napade bliže seznanimo, temveč tudi, da jo v najmanjših podrobnostih in dobro premišljeno sprovedemo.

Najprej hočemo čitatelje seznaniti z nevarnostmi zračnih napadov. Bombe, ki jih mečejo letala, so: razstrelilne, plinske in vžigalne.

Razstrelilnih bomb sta dve vrsti: bombe, ki učinkujejo z razpršitvijo svojih drobecev, in bombe, ki rušijo, ali kratko drobilne in rušilne bombe.

Droabilne bombe se uporabljajo predvsem za obmetavanje živih nezavarovanih ciljev, torej skupin ljudi ali vojakov. Povprečno tehtajo te bombe po 12 kg in se razletijo v tisoč drobecev, ki delujejo v krogu kakšnih 200 metrov.

Zoper trdne cilje, torej tvornice, železniške naprave in skupine hiš se uporabljajo rušilne bombe, ki jih imenujejo tudi minske bombe. Takšna bomba, težka 50 kg, prebije v moderni velikomestni hiši streho in najmanj dve nadstropji, 300kilogramska bomba pa štiri do šest nadstropij.

So pa še težje bombe. Združene severnoameriške države imajo n. pr. letalske bombe, ki tehtajo po 1820 kg. O tem, bodo li tako velike bombe prav posebno učinkovale v bodočih vojnah, se pa misli kaj različno.

Vsaka bomba ima vžigalnik, ki vžge razstrelivo, s katerim je napolnjena. Droabilne bombe so opremljene navadno z zelo občutljivim trenutnim vžigalnikom, ki vžge bombo na mah, takoj, ko zadene na tla, tako da se drobci razprše nad tli in jih le-tá ne zadržujejo. Nasprotno pa imajo minske bombe vžigalnik, ki vžge bombo šele ob določenem času, s čimer se rušilni učinek poveča.

Plinske bombe izdelujejo v vseh velikostih do teže 1000 kg. Spoznati jih je po slabem puku in po tem, da na tleh ne napravijo velike vdrtine. Sedem desetih njihove teže tvori plin, ki je stisnjen vanje.

O učinku plinskih napadov iz zraka nam nedostaja praktične izkušnje, kajti takšnih napadov doslej še ni bilo. Vpliv ozračja bo pri plinskem napadu vsekakor odločilen: veter, sonce, megla, dež in sneg bodo odločilnega pomena in bodo učinkovanje plinskega napada otežkočili, včasih celó onemogočili. Veter, ki piha s hitrostjo štirih metrov, na sekundo, že odpiha strupeni plin tako naglo, da je le malo verjetno, da bi mogel škodljivo učinkovati.

Letalska skupina, ki hoče napasti veliko mesto in prebivalstvo s plini zastrupiti, mora šteti precejšnje število letal in vsako letalo mora vreči mnogo bomb, da je učinek izdaten. Če primerjamo takšen napad z napadom z rušilnimi bombami, moramo reči, da je lažje očuvati civilno prebivalstvo in tvorniške delavce pred plinom kakor pred razstrelivom. Tudi materialna škoda, ki jo napravijo plinske bombe, je mnogo manjša.

Vžigalne bombe sestajajo iz elektronskega plašča, ki je napolnjen s termitom, mešanico aluminijevega kovinskega prahu in železnega oksida. Vročina, ki jo proizvajajo, znaša 2000 do 3000 stopinj Celzija. Ta vročina uniči vsako telo, ki je gorljivo ali topljivo, in se ni moči boriti zoper njo z navadnimi ognjegasnimi sredstvi. Če vlivamo vodo na žarečo kovino, meče namreč na vse strani belo žarečo, enako dobro vžigajoče elektronske kapljice.

Ker vžigalne bombe na eni strani niso težke, saj tehtajo samo en do pet kilogramov, njihova probojna sila ni velika, na drugi strani pa njihova majhna teža omogoča, da jih lahko vzame letalo veliko število s seboj in jih tako raztresa po velikem prostoru.

V bodoči vojni bo treba računati s tem, da bodo sovražna letala na eno mesto vrgla obenem razstrelilne, vžigalne in plinske bombe. Prvi dve vrsti bomb bosta imeli namen uničevati, zadnja pa bo služila predvsem za to, da bo ovirala reševalne in gasilske poskuse ter plašila prebivalstvo.

Časopisje poroča večkrat o izumih strašno strupenih novih plinov, toda ta poročila je treba sprejemati z veliko previdnostjo. Možno je sicer, da ljudje kaj takega izumejo, toda s tem še daleko ni rečeno, da je takšen strupen plin dober za plinske napade. Za to mora imeti še dolgo vrsto različnih

kemičnih svojstev, drugače v vojni ni uporaben. Dandanes poznamo okoli tisoč strupenih plinov, medtem ko smo jih imeli za svetovne vojne samo trideset, toda le malo od teh tisoč plinov je sposobnih za vojaške svrhe. Čeprav vojaška oblastva v raznih državah preizkušava različne vrste novih bojnih sredstev, o katerih ni moči ničesar izvedeti, se dá vendar s precejšnjo gotovostjo trditi, da bodo kemična bojna sredstva bodoče vojne v splošnem podobna onim v svetovni vojni.

GOSPODINJA:

KAKO RAVNAJMO Z MLEKOM

Če mleko včasi ni tako, kakršno bi moralo biti, je temu lahko vzrok tudi gospodinja sama, ker ne zna ravnati z njim. Zato je potrebno, da si dobro zapomnimo nekatera pravila, ki jih je treba vpoštevati pri opravi z mlekom.

Za hranjenje mleka uporabljajmo vedno eno in isto posodo. V njej ne smemo niti kuhati niti shranjevati nobenih drugih živil. Drugi važni pogoj za ohranitev dobrega mleka v gospodinjstvu je tudi vsakdanje temeljito snajenje posod, v katere devamo mleko. Dokazano je namreč, da se v slabo, to je površno pomitih posodah zelo hitro množe mlečnokislinske bakterije. Tako mleko veliko težje ohranimo dlje časa sveže. Najbolje je, če pomivamo posodo za mleko z vročo vodo, v kateri smo raztopili nekoliko sode, in jo nato še temeljito splaknemo z vročo ali mrzlo vodo. Naposled je treba posodo še s čisto krpo dobro izbrisati. Čim natančneje pomijemo posodo, tem bolje in dlje časa se ohrani mleko v njej. Čistoča v tem oziru je vedno potrebna, najsi dobimo mleko naravnost iz hleva ali pa iz trgovine ali mlekarne. Lonca in kozice iz aluminija, katerih ne smemo umivati s sodo, jemljimo samo za kuhanje mleka, nikakor pa ne za shranjevanje.

Razen posode je važna tudi toplina prostora, v katerem mleko shranjujemo. Čim nižja je toplina, tem boljše je to za mleko. Pustiti ne smemo torej nikoli, da bi stalo to živilo v topli kuhinji, kjer znaša temperatura 20 do 22°C ali še več. Mleko odnesimo takoj na hladno, v klet ali v shrambo. Da se mleko čimprej ohladi, ga postavimo v posodo z mrzlo vodo. Za shranjevanje mleka zadošča temperatura 12°C, ker je pri njej razmnoževanje glivic že precej ovirano. Nadalje pa ni vseeno, ali pustimo mleko v shrambi pokrito ali odkrito. Loncev z mlekom ne pokrivajmo s pokrovcami, krožniki ali zvonci, temveč le s snažno tenčico ali gazo (zelo redko, prozorno tkanino), da obvarujemo mleko s tem pred vsakovrstnim onesnaženjem. Pokrivanje mleka z gazo je posebno važno poleti, da ga s tem ščitimo pred najbolj nevarnim in nehygienjskim mrčesom, pred muhami. Ker oblezejo muhe rade vse umazane predmete, prenesejo prav lahko nevarne bolezenske káli.

Vsaka nevarnost pa izgubi precej svoje groze, če jo poznamo. Zato je treba predvsem poučiti ljudi o nevarnostih in jih naučiti, kako se jih najbolje ubranijo. Tudi v vojni v zraku ni čudežev. Z razvojem napadalnih sredstev se razvijajo tudi obrambna sredstva. Imamo zelo dosti in zelo uspešnih obrambnih sredstev zoper napade iz zraka. Tudi pri nas je treba prav tako, kakor v drugih državah, sprovesti sistematično po vsej deželi obrambno organizacijo.

Prav tako tudi ni prav, če zlijemo mleko v ozko in visoko posodo; hranimo ga rajši v velikih in plitvih kozicah, kajti debela plast mleka v visokem loncu učinkuje enako kvarno in neugodno na njegovo trpežnost kakor neprodušno pokrivanje posod.

Mleka ne kuhajmo predolgo. Ako nam še prekipi, izgubi s tem mnogo dragocenih snovi. Ko je mleko kuhano, ga čim hitreje ohladimo s pomočjo mrzle vode. Nikoli ne postavljajmo vročega mleka v hladilno omaro; v njej shranjujmo samo že popolnoma hladna jedila in živila!

Mleko ima tudi to slabo lastnost, da se hitro navzame tujega duha. Zato ga ne smemo nikoli shranjevati v bližini močno dišečih snovi, kakor so ribe, kisló zelje, sveže žgana kava, mlo itd. Razna močno dišeča živila so pogosto vzrok, da ima mleko «poseben okus». Ta lastnost mleka je dobro znana in jo v gospodinjstvu celó uporabljamo. Kadar n. pr. hladilna omara neprijetno diši po ribah ali mesu, tedaj odpravimo ta duh, če postavimo vanjo sveže kuhano mleko, iz katerega se še kadi, in vrata zapremo. Mleko je potem za hrano nerabno. Tudi novoizdelani omari vzamemo njen mizarski duh po smoli ali barvi na isti način z mlekom. Neprijeten okus dobi mleko tudi tedaj, kadar se prismoji. Temu odpomoremo, če lonca za mleko splaknemo z mrzlo vodo, ne da ga obrišemo, preden zlijemo vanj sveže mleko. Če pa je mleko že prismojeno, ga je še moči popraviti. Lonca odstavimo od ognja, ovijemo krog njega mokro krpo ter ga pustimo stati nekaj časa. Nato mleko prilijemo.

Vsako mleko, razen kondenziranega, nagiba zaradi mlečnokislinskih bakterij, ki so v njem, h kisanju. S pravilnim in snažnim ravnanjem in s shranjevanjem na snažnem prostoru pa to zadržujemo. Vendar kupujemo mleko le tam, kjer opažamo največjo snažnost! Mleko, v katerem je mnogo imenovanih bakterij, postane navzlic skrbnosti pri shranjevanju prej nerabno kakor ono z malo bakterijami. Zato moramo stremeti za tem, da se število teh glivic ne poveča, kar pa dosežemo le s pravilnim, pravkar opisanim ravnanjem.

PRI IZDELAVATELJU SMUČI

Obrezovanje deske

V vroči pari postane les prožnejši

Oblikovanje desk

Krivljenje desk

V izoblikovane smuči se vlika vosek

Gotove smuči morajo prenesti obtežitev 80—100 kg

Vezave morajo biti točno omerjene po velikosti čevljev

IZ ŽIVALSKEGA SVETA

Okostje mladega orangutana, ki je najbolj podobno človeškemu

Golobnjaki v Delti

Trojni skok bežečih kengurujev

Ponosna zakonca (pasma brahama)

Vojščak iz mravljišča

Zanimiv posnetek očaka povodnega konja

Pri slastnem obedu

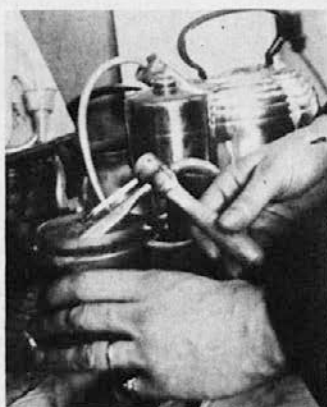

Vol z najdaljšimi rogovi

NOVOSTI ZA GOSPODINJE

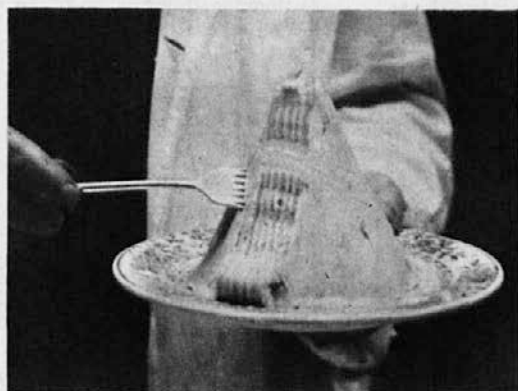
Električni mlin za kavo

Nov parni aparat za
konserviranje

Priprava, ki prepreči v gospo-
dinjstvu zastrupljenje s plinom

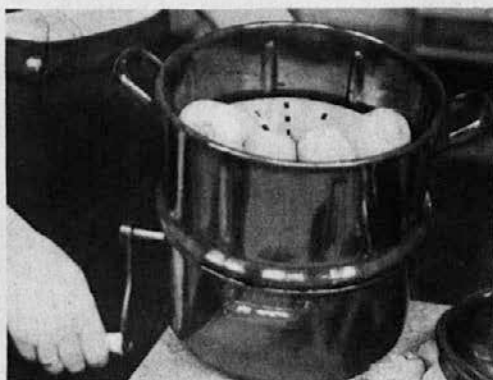
Posebne vilice za garniranje surovega masla

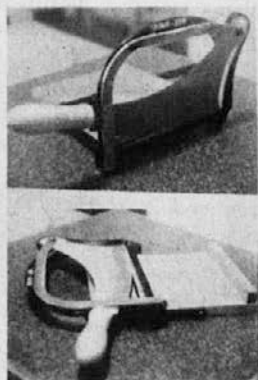
Novi električni likalnik omogoča različne stopnje
razgretosti

Ventilator na trakove iz
blaga. Dotakneš se ga
lahko brez nevarnosti

Priprava za lupljenje krompirja

Zložljivi strožek za
rezanje kruha

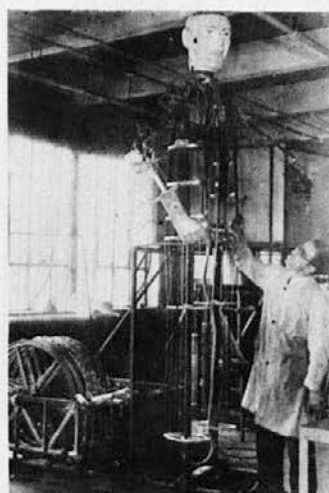
PO PISANEM SVETU

Planetarij v dežniku

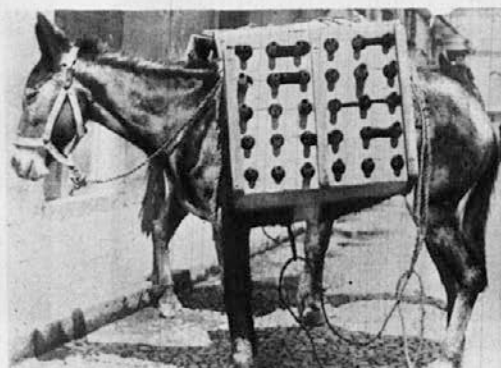
Svojevrsna reklama nekega ameriškega trgovca: Stolp iz obrabljene pnevmatike

Najpopolnejši robot sveta, ki je tudi 20 minut govoril na čikaški svetovni razstavi

Avtomate za mleko so namestili na londonskih ulicah

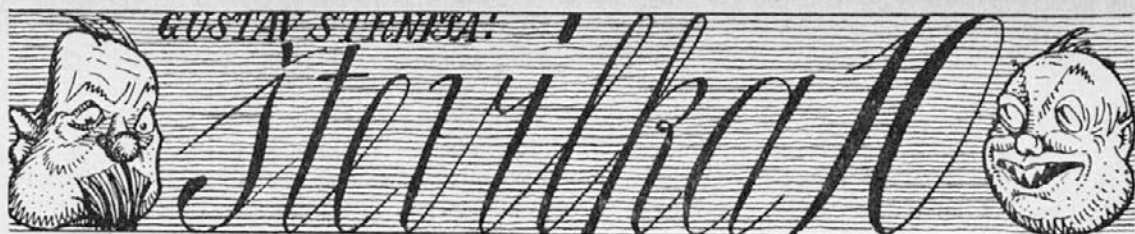
Takole v Južni Ameriki prodajajo pivo

Podjetne Angležinje pred počitniško hišico na kolesih

Avtomatična straža za kolesa

I.

Moja borba traja že dolgo, menda od rojstva. Sonca ne smem videti, največji sovražnik mi je. Ljudem zavidam, pozdravljajo ga in se ljubkujejo z njegovimi žarki, ki jih črtim, saj me povsod zasledujejo in skušajo ugonobiti. Strašne goreče strelice se divje zabadajo vame, če me le trenutno dosežejo. Glava mi vzplamti v pekočem ognju, da blaznim od bolečine in bežim v senco.

Sonce pa se mi smeje, pošastno se reži z neba in sprošča svetlobo in toploto.

Ždel sem v aleji pod gostim kostanjem in se veselil ugodnega hladu. Zamislil sem se v prirodo pred seboj, občudoval sem zelene pahljače dreves, ki so nemirno valovale okoli mene.

Sončni žar je švignil skozi listnato razpoko vejnatga šatora nad menoj in se mi neusmiljeno zasmejal.

Pobegnil sem globlje v hosto, kjer sem utrujen obležal na mehkem mahu. O soncu ni bilo sledu. Oddahnil sem se in zatisnil oči. Upal sem, da bom prijetno zasanjal, pa sem doživel novo občutje:

Na trepalnicah se je pojavil goreči hrošč. Ostre tipalke so me rezale globoko v meso. Že je dospel do senc. Tedaj me je uščipnil s tankimi kleščami.

Zarjul sem. Jedka tekočina je brizgnila iz hrošča v moje možgane, da so postali kakor kepa vrele smole.

Pognal sem se na noge. Nad menoj se je režal ostri sončni žarek.

Obupan sem hitel naprej. Ko sem dospel domov, je bilo v sobi mrtvaško mirno.

Počasi se je zvečerilo. Zavladala je mesečna noč.

V postelji je spala moja bolna žena, niti za dihala ni.

Nekaj tesnega me je prevzelo.

Pričel sem pisati.

Hipoma sem se moral okreniti. Moral! Ne vem, zakaj sem se, vem pa, da sem se moral. In to je tisto, kar me je pogubilo, nedostajanje

sile in volje. Ko sem okrenil glavo, je vse v meni odrevenelo, pero v roki je vztrepetalo in palo na tla.

Čutil sem znojne kapljice, ki so se mi nabirale na čelu. V lobanji mi je zašumelo, kakor da se je bil oglasil nevidni vrecel.

Za menoj je pa mirno stal nekdo, ki sem se ga bil prestrašil. Tiho in dostojanstveno je čakal v črno oblečeni velikan, visok do stropa, in me samo gledal.

Silil sem se, da bi izpregovoril, skušal sem iztrgati iz sebe besedo, a komaj sem zajecjkal: «Kdo si, kaj želiš?»

Čutil sem, da sem se tresel.

Prestopil se je za korak. Že je bil tik mene in me predirljivo gledal z velikimi očmi. Kakšne so bile tiste oči, ne vem, morda zelene, mogoče črne ali sive, vem le, da sem se bal njihovega pogleda.

Zamižal sem. Strahoma sem opazil, da tisti pogled pronica skozi zaprte veke in se vse-sava v mojo dušo. Začutil sem, da mi srka moč, da postajam vedno šibkejši.

Nobene volje nisem več imel, drhtel sem vedno bolj.

Velikan je dvignil svojo dolgo belo roko. Take roke še nisem videl; bila je ozka in pretirano dolga, s tankimi, koničastimi prsti. Lepa je bila, vendar ogabna. Prsti so se kakor vitki beli črvi stezali proti meni.

S poslednjo močjo sem skočil kvišku.

Tedaj sem dobro videl: kakor velika ogri-njača je nekaj palo s stropa na tla, velikan je izginil.

V postelji je sedela moja žena in me izpraševala, kaj se je zgodilo.

* * *

Drugi dan je spet prišel. Zdelo se mi je, da se ga nič več ne bojim. Mirno sem mu pokazal prazen stol poleg sebe. Toda ko se je prestopil, me je obšla smrtna groza, mrzel znoj mi je oškropil čelo.

Velikan me je pa stisnil za vrat in me pričel daviti. Samo trenutno sem mu pogledal v obraz in videl: imel je velike sončne oči. Zar

tega pogleda me je onesvestil. Nič več nisem vedel, da se borim, hropel sem, rjul in padel na tla.

Zavedel sem se še le — v blaznici.

II.

Na klopi sedim. Poleg mene sedi norec, ki je bil paznik v norišnici in je sam zblaznel.

Opazujem ga. Tako domač mi je. Tršat možiček z nizkim opičjim čelom in gostimi sivkastimi lasmi. Prijazno mi odgovarja, ko ga izprašujem.

«Kdaj si bil paznik?»

«Ne vem, norci ne merimo časa! Meni je danes kakor jutri, ali kadar hočete!»

«Čemu si izgubil službo?»

«Saj vidite, da sem številka 10. Bil sem odpuščen iz službe in sprejet med norce.»

Po vrtu okoli naju teko bele, s peskom posute stezice. Po stenah blaznice se plazijo drobne vrtnice plezalke, z ozkih gred se smejejo prijazne bele lilije.

Poslopja blaznice se dvigajo sredi prostornega vrta kakor ogromne rdeče kokarde med neznatnim cvetjem.

V vrtu in stavbah je nekaj posebnega, svojskega, kar se ujema z okolico in ljudmi, ki tod životarijo.

Številka 10 nadaljuje:

«Ali veste, da smo ljudje nekaj nerazumljivega?»

«Zakaj?»

«Tako! Moj oče je bil zdrav kmečki hrust, mati je bila čvrsta hribovska kmetica, jaz sem pa norec. Vidite, to je naredila služba!»

«Kako je bilo?»

«Vse je šlo gladko v službi kakor v moji glavi. Za paznika so me sprejeli takoj, ko sem se vrnil od vojakov. Močen sem, še zdaj se nikogar ne bojim.»

Norec pogleda v tla, začrta s konico čevlja v pesek vijugasti križ in se zasmeje:

«Vidite, to je naše življenje, križ in trpljenje! Ali ne?»

«Govorila sva o vaši službi.»

«Oprostite! Dà, dà, o službi sva govorila. Bila je prekleto težavna! Ker sem bil tako žilav, so me vzeli v oddelek najbolj nevarnih norcev. Vidite, v tistile hiši, ki je polna zamreženih oken, prebivajo zverine.

Moj prednik jih je svoj zadnji dan čuval na ograjenem dvorišču. Trije so sedeli na klopi, četrti je cepil v drvarnici drva. Paznik jih je opazoval, sedeč na nizkem stolu.

Bilo je poleti, sonce je kar žgalo.

Moj prednik sedi na klopi, gleda in gleda. Oči se mu skale, pogled osrepi. Mož zatisne trepalnice in zadremlje.

Krepak dedec, norec številka 5, ga pogleda in postaja vedno bolj zamišljen. Ko vidi, da je paznik zaspal, dene prst na usta in pomežikne tovarišema. Potem se počasi splazi v drvarnico in vzame sekaču sekuro.

Cepilec drv, ki je med njimi najpametnejši, se hoče nekaj obotavljati, a preden zakriči, mu tovariši potisnejo njegovo lastno čepico v usta in ga odženo.

Paznik še vedno spi. Morda ga je mož kak kozarček izpil, kdo bi mu tudi zameril v tako naporni službi?

Velikan prihiti s sekuro in namigne tovarišema, pokaže paznika in dvigne orožje.

Norca ga takoj razumeta. Že suneta paznika, da se zvrne po klopi. Preden se predrami, ga lopne velikan s sekuro.

Norci se posvetujejo. Krvnik se reži:

«Skrijmo glavo! Ko se prebudi, jo bo iskal, a najti je ne bo mogel. To se bo jezil!»

Dva razkopljeta pesek. Velikan pogladi glavo in jo položi v jamo:

«Čakaj! Ko se gospodar prebudi, te pa vrnemo!»

Ljudje prihite. Paznikovo truplo leži na klopi. Norci se tiho pogovarjajo, da bi umorjenca ne zbudili.

«Pošalili smo se z njim!» se hahlja velikan.

*

Dobil sem mesto mrtvega tovariša. Nisem ga mogel pozabiti, dobra prijatelja sva bila.

Na velikana sem budno pazil. Zdravnik je rekel, da mora dedec na zrak. Bali so se, da bi ne zbolel. Strašno je hujšal, sama kost in koža ga je bila in oči, ki so kar plamtele iz glave.

Moral sem ga voditi na izprehod.

Ko sva neki dan šla mimo kletnega okna, se mi je iztrgal, skočil k oknu, sunil v šipo in zgrabil polno pest zdrobljenega stekla. Hotel si je prerezati žile na roki. Komaj sem mu obranil. Treščil sem ga na tla in ga pretepel. Steklene drobce je odvrigel, se zagrizel vame s svojimi močnimi zobmi in rjul kakor zver.

Tolkel sem po njem, dokler se nisem upehal. Ko sem ga privlekel v hišo, je komaj dihal.

Živel je še nekaj let, čeprav ni skoro ničesar jedel.

Vprašal sem, kaj je bil prej, tam zunaj življenja. Zvedel sem, da je bil mesar. Pravili so mi, da je bil zelo sirov in neusmiljen.

Takoj sem si rekel:

„Prej je bil človek zverina, a zdaj je zverina človek!“

Ko je umrl, sem se oddahnil. Toda samo prvi trenotek. Kmalu sem začuden spoznal, da mi po njegovi smrti nekaj nedostaja. Menda sem se dolgočasil po norcu, s katerim sem tolikokrat meril svoje moči.

In še nekaj!

Ker sem bil toliko časa skoro samo z njim skupaj, sem kesneje zaslutil, da mi je ostalo nekaj od njegove osebnosti, kar je prešlo vame.

Če sem ponoči bdel, sem si kar zaželel, da bi se velikan vrnil. Kadar je bil miren, se mi je zdel boljši od vsakega drugega človeka. Spokojno je sedel poleg mene in me milo gledal.

No, čuvstvom se paznik ne sme vdajati, saj je bil moj bolnik tedaj najbolj nevaren in me je rad nepričakovano napadel, a ko sem ga ustrahoval, je spet postal ovca.

*

Dobil sem drugega norca, čudaka. Bil je srednjevelik, lepo rejen mož. Imel je široke dlani in nabrekle roke. Govoril ni nikoli.

Povedali so mi, da je nevaren. To mi je zadostovalo. Bil je bogate rodbine. Revez! Vsega je imel dovolj, le pamet mu je nedostajalo!

Tudi pri jedi sem moral sedeti poleg njega. Kar metal je grizljaje vase, gotal, grizel in kimal. Njegov rdeči široki obraz se je znojil kakor pri najtežjem delu.

Ko se je moj čudak najedel, se je naslonil na stol in mrtvo gledal predse.

Prvič me je začudeno motril s svojimi mišjimi očmi. Potem mi je molče pokazal vrata.

Ostal sem miren in ni se več brigal zame. Odšla sva na vrt. Povsod sem ga spremljal kakor senca. Leno se je gugal pred menoj. V beli obleki, z belimi lasmi je bil v hrbet pravi polarni medved.

Ko sva se izprehajala prvi dan, je hitel kar naprej. Skočil sem k njemu in zahteval, da se mora vrniti.

Ni se zmenil.

Prijel sem ga in ga okrenil.

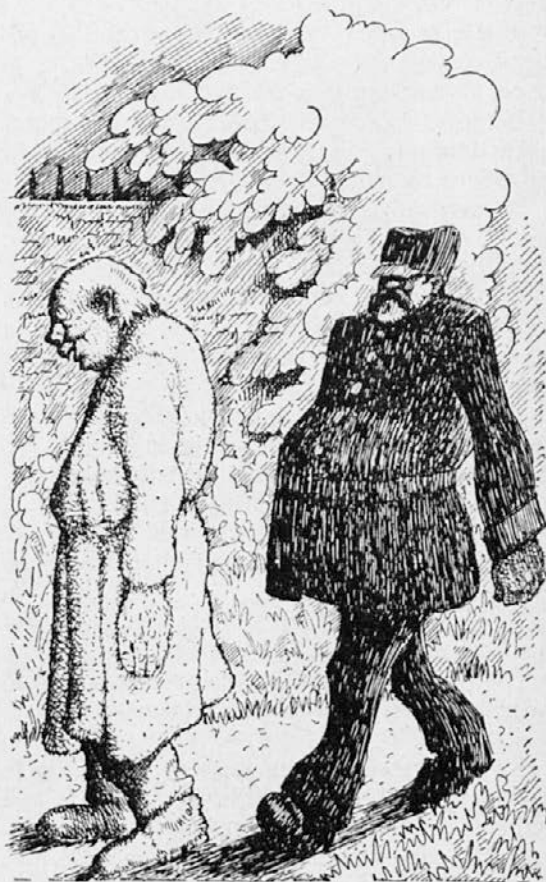
Obstal je in zardel. Nič ni dejal. Njegove drobne oči so me hladno gledale. Hipoma mi je prisolil tako zaušnico, da sem skoraj izgubil ravnovesje.

„Pa se dajva!“ sem kriknil in mu hotel vrniti milo za drago. Preden sem mu eno prisolil, sem sam imel že dve.

Nič se ni razburjal. Mirno me je gledal. Roke so mu mrtvo visele ob telesu. Če ne bi bil dobil njegovih zaušnic, bi si ne bil mogel misliti, da zna sploh udariti.

Razburil sem se in skočil vanj.

Padla sva.

Dobil sem ga podse. Suval me je v obraz, da mi je zatekel.

Izgubil sem vso razsodnost. Kri je zavrela v meni. Otresel sem se dedca, skočil nanj z nogama in ga jel teptati. Zlomil sem mu tri rebra.

Ko sem se pomiril, sem ga pogledal. Sram me je bilo.

Blaznik je mirno ležal pred menoj, kakor da se ni bilo nič pripetilo. Samo gledal me je.

Dvignil sem ga in odvlekel v posteljo.

Zdravnik me je kmalu klical, naj se pridem zagovarjat.

Rekel sem mu, da je dedec hotel plezati čez zid.

„Kaj bo tak debeluh, prelen je! Tega ne verjamem!“ je oporekal zdravnik, ki je slutil, da sem bil nasilen.

Spomnil sem se, da je bil zid v nekem kotu za grmovjem precej porušen. Pokazal sem mu ga. Zid je pač kopal kak blaznik in napravil vanj vdrtine, v katere je lahko stopal, da je dosegel vrh.

„Bil je že zgoraj, ko sem ga pograbil in potegnili nazaj.“ sem lagal zdravniku, češ, da je norec zvrha lopnul na tla.

Dolgo so ga zdravili. Tudi zdravnik je moral spraviti zaušnico in nazadnje še ravnatelj, ki je preveč radovedno hodil okoli njega.

Samo usmiljenko, sestro Felicito, je norec ljubil. Kadar mu je stregla, je bil kakor otrok. Smehljal se ji je in ji pošiljal z roko poljube.

Ko je okreval, sem ga spet dobil v varstvo.

Zdaj je postal še mirnejši. Menil sem, da se me boji. A miren je ostal, če sem se brigal zanj ali ne.

Domneval sem, da je ozdravljen, in omenil to zdravniku. Smejal se mi je in mi zabičil, da moram paziti na norca še bolj ko doslej.

Ob koncu vrta je bil ozek ribnik, komaj meter globok. Moj bolnik je rad zahajal tja. Gledal je ribice in se smehljal, naslonjen na železno ograjo.

Ko je neki dan tako slonel, sem se še jaz naslonil poleg njega.

Počasi se je dvignil in me potem nenadno pograbil zadaj za vratnik in hlače ter me treščil v vodo.

Ko sem vstal, sem ga prijel za glavo, da je tudi sam izgubil ravnotežje. Ograja se je pod najino težo prelomila in zgrmela sva v ribnik.

Hotel sem se izkobacati in pomagati tudi njemu. Pa me je objel čez pas in mi izpodnesel noge. Padel sem nanj. Bil je sicer pod menoj, a držal me je vedno krčeviteje. Spoznal sem, da se hoče utopiti z mano vred.

Napel sem vse moči, da bi se iztrgal iz teh živih klešč. Še zdaj ne vem, kako da sem bil tedaj prešibak. No, norec je pač norec, živalsko moč ima.

Spomnil sem se, da voda ni globoka.

Oba sva bila z glavama pod površino. Jel sem se premetavati kot riba, posrečilo se mi je, da sem nekajkrat ujel ščepec zraka.

Spet sem se skušal rešiti nasprotnikovega objema. Bal sem se tudi, da mi ne utone, saj sem bil zanj odgovoren.

Norec me ni izpustil. Zdelo se mi je, da se je že zadušil, a vendar me je še vedno krepko držal.

Večerilo se je. Mene je zaskrbelo, napet sem vse sile in se z mrtvecem pod seboj splazil k bregu. Oprijel sem se rožnega grma in se izvlekel iz vode.

V mrličevem objemu sem obsedel na travi. Zasijala je luna.

Prijel sem mrtveca za glavo in mu pogledal v obraz. V mesečini se je smehljal. Oči je imel odprte, bile so kakor vedno drobne, sive in mrtve.

Spustil sem glavo, da se je nagnila in mi pala v naročje.

Čutil sem tiho grozo. Spet sem se skušal osvoboditi. Nisem se mogel. Zagledal sem se v sence dreves, ki so oživiljale vrt in se lahko zibale. Segale so proti nama.

Neko hladno dolgočasje me je obšlo in strašna tesnoba, da sem sklepetal z zobmi.

Tedaj sem začul klice tovarišev, ki so me iskali.

Odzval sem se jim. Prihiteli so in me skušali rešiti neljubega objema, pa me niso mogli.

Eden je skočil po voziček in skupaj so naju odpeljali. Z največjo tegobo so me oprostili. Mrtvecu so morali skoraj odtrgati roke.

* * *

Pravijo, da sem kmalu nato tudi sam prestopil mejo pametnikov in zblaznel. Res me večkrat boli glava in hude sanje me mučijo.

Pa tisti debeluh me obiskuje. Ves bel je in smehljajoč. Jaz se ga pa bojim, tako bojim, da ves trepetam. Objeti me hoče in zmikastiti. Boriva se kakor nekdanj.

Ko me bo zmagal, enkrat me bo, to vem, tedaj me bo ubil. Potopil me bo v ribnik, v tisti ribnik smrti, pred katerim bežim kakor pred kugo.

Dà, dà, enkrat me bo zmagal, prej ne bo odnehal. Takrat bo močnejši. In tistega dne se bojim, u-u-u, kako se bojim!>

* * *

«Številka 10» se za trenotek oddahne. Zelo vznemirjen je. Skušam ga pomiriti, pa se mi reži:

«Vi pravite, naj se ne bojim mrtvecev. Saj to je tisto. Debeluh sploh ni mrtev! Verujte mi, da ni! Ležal je sam v mrtvašnici. Pa mi je čuvaj naslednje jutro pravil, da ga je ponoči

srečal, ko je šel skozi park naravnost k ribniku. Roke so mu mrtvo visele ob nogah in pozvanjale.

Čuvaj je preplašen tekel v mrtvašnico. Krsta je bila prazna. Hotel je sklicati ljudi. Sredi pota je spet srečal debeluha. Prevzet tajne groze, se mu je skrtil za grm in čepel tam do jutra.»

«A kje so dobili blaznika?»

«V ribniku, dà, v ribniku! Sam se je vrnil vanj. Pa recite, da ni ostal živ.»

«Kesneje so ga vendarle pokopali!»

«Ni res! Zagrebli so kaj drugega. Ostal je živ. V vodi čaka in kliče. Kadar je viharna noč, čujem od ribnika zamolkle krike. Blaznik me vabi počasi in zategnjeno se oglašja. Potem se divje zagrohoče.

Skrijem se pod odejo in se bojim.

Njegov glas pa povsod prodre do mene in me muči do jutra.

Ko vstanem, ne vem, kaj se godi z menoj. Pravijo, da je tedaj vsakikrat tisti čas, ko blaznim tudi sam!»

(Ilustriral Francè Podrekar.)

VLADAN REGALLY:

BELA KRAJINA

Ko prevozi vlak okrog 2 km dolgi gorjanski predor, se odpre potniku prekrasen razgled na Belo Krajino, deželico vinorodnih holmov, črešnjevga in breskovega cvetja, dobrih, pristrčnih ljudi in blage klime.

Če se ozremo nazaj v davno zgodovino teh krajev, vidimo, da so se zanje vedno borili narodi in plemena. Bela Krajina se ponša s svojo zgodovino in stanovavci tam od mlajše kamenite dobe, iz 25. stoletja pred Kristom. Po mnenju prazgodovinarja Pečnika je bila v prvi polovici prvega tisočletja pred Kristom na sončnem Kučarju pri Podzemlju prestolnica Ilirov. To mnenje bi mogla potrditi nahajališča na severni strani hriba, kjer so naleteli na številne velike in male gomile z zanimivimi ostanki iz prve železne dobe 1000 do 400 let pred Kristom. Med drugim so izkopali izredno lepo izdelan, dragocen bronast meč in veliko jantarjevo ovratnico, ki se še danes sveti v vitrini ljubljanskega muzeja. Domneva je, da je krasila vrat kake ilirske kraljice ali kneginje na Kučarju.

Za časa Rimljanov je spadala Bela Krajina k Panoniji. Blizu Metlike je bila rimska postojanka Crucio, kar potrjuje mnogo najdenih ostankov iz tistih dob, v okolici Črnomlja pa enako še danes nahajamo veliko starodavnih spomenikov iz rimske dobe. Nekaj kilometrov hoda od mesta je dobro ohranjena votlina, znamenita zaradi rimskih napisov in slik v čast sončnemu božanstvu Mitri, vdolbenih v skalovje. Vse te in še druge pomembne najdbe so že v nahajališčih samih preiskovali znameniti svetovni arheologi Angleži, Francozi, Nemci in drugi.

Že v sedmem stoletju so se doselili v te kraje prvi Jugoslovani. Pri Črnomlju in v Gribljah so

odkrili stare spomenike slovenske kulture, zlasti keramiko. V začetku 13. stoletja je oglejski patrijarh ustanovil prvo župnijo v Črnomlju, potem pa v Podzemlju in na Vinici, ker so bili dotlej Belokrajinci prav za prav še polpogani, ki so častili v naravi svoje bogove. Leta 1928. je Črnomelj svečano proslavil 700letnico sedanje župne cerkve sv. Petra, katero je sezidala višnjegorska grofica Zofija, žena istrskega obmejnega grofa Henrika IV. Oglejski patriarh Bertold je še imenoval prvega župnika Janeza, nato pa je koroški vojvoda Ulrik III. župnijo podaril nemškemu viteškemu redu, ki še danes v skoro vseh župnijah Bele Krajine opravlja dušno pastirstvo.

Naslednje, 14. stoletje je bilo za Belo Krajino začetek strašnih let krvavih borb, ropov, morij, požigov in grozodejstev. Turki so prvič pridrveli z vso svojo divjostjo in razbojniško strastjo. Metlika spada med mesta, ki so največ trpela od Turkov. Trikrat jo je ogenj do temeljev uničil. Bili so časi, ko so meščani neprenehoma morali biti na straži, da so obvarovali svoje življenje in svojo imovino. Belokrajinci so nešteto krat s svojim življenjem in svojo krvjo branili Turkom dostop v ostale kranjske pokrajine ter prvi Kranjce s kresovi opozarjali na grozečo turško pošast.

V začetku 15. stoletja, po domnevi okoli leta 1405., sta postala trga Metlika in Črnomelj mesti. Leta 1407. je vojvoda Albreht izdal odredbo, s katero je viteze in vojščake — tedaj že mest — Metlike in Črnomlja osvobodil vseh davščin.

Valvasor govori v svojih kronikah o Belokrajincih kot o največjih bojevityh junakih, ki so imeli uveljavljeno šego, da je moral ženin v poročni noči

sneti nevesti z mečem venec z glave in ga pritrditi na strop.

Posledice teh večnih borb so se seveda pokazale na prebivalstvu. V 16. stoletju se je skoro vse popolnoma izpremenilo. Priselili so se tudi Hrvati, ki so iz Like zbežali pred Turki, in Srbi z ozemlja ob stiku treh mej — bosanske, dalmatinske, hercegovske. Doseljence so nastanili po Žumberku in Kostelu, kjer so se njihovi potomci do danes ohranili in kjer žive v ljubezni in prijateljstvu z ostalimi Belokrajinci, dasi se od njih povsem razlikujejo. Ti doseljenci, imenovani tudi Uskoki, so grški katoliki in pravoslavne vere. Takrat so nastale v Beli Krajini tudi prve urejene vojaške postaje in v tem stoletju je bilo zgrajenih mnogo obrambnih gradov, v vsej Beli Krajini čez 30, deloma še danes ohranjenih, deloma pa že v razvalinah. Bili so last znamenitega junaka generala Ivana pl. Lenkovića, grofa Kanižarja in drugih grofov. Kasneje so postali last grofov Zrinjskih in Frankopanov, ki so te kraje branili. Nadaljnjo posest pa imajo nemški viteški red, ki se je baje že leta 1223. doselil v Belo Krajino, in nekateri uglednejši domačini.

Ti težavni in hudi časi so dovedli Belo krajino v tako zelo izmučen položaj, da se je komaj v 19. stoletju zopet nekoliko opomogla. Pričela je mirnejše živeti in ta leta so začetek najrazličnejših obrtov in različne industrije v teh krajih, vendar pa razvoj spričo slabih prometnih razmer ni zadovoljeval in ni bil zadosten. Že leta 1870. zasnovani podaljšek dolenjske železnice od Novega mesta do Karlovca se je ostvaril šele leta 1914., ko je Avstrija že iz strateških ozirov morala še ta del proge dograditi in izročiti prometu. V strahotnih letih svetovne vojne kajpada niti v Beli Krajini, kakor nikjer drugod, ni bilo značilnejšega napredka, pač pa so Belokrajinci v prvih poveljnih časih zagrabili za delo ter mnogo pripomogli h gospodarskemu razmahu in napredku teh lepih krajev. Ustanovili so mnogo strokovnih vinogradniških, kmetijskih in drugih združenj kakor tudi prva tujskoprometna društva.

Belokrajinci so nežni in občutljivi. Z vso ljubosumnostjo hranijo svoje stare šege. Koledniki, jurjevanje, janzovanje — vse je ostalo še do danes. Tudi svojo moško in žensko nošnjo, vso belo, uvezeno z narodnimi motivi, izdelano iz domačega platna, so ohranili. Uboji, ropi in tatvine so med domačini neznan pojav. Belokrajinci so izredno gostoljubni, prijazni in postrežljivi. Tujei so jim dragi gosti in prijatelji. Narodna pesem živi med njimi še tako nepokvarjena in prisrčna, kakor v nobenem drugem našem kraju. Visoki Gorjanci so vedno branili dostop klepetave kulture in kričavega modernizma ter ločili Belo Krajino od drugih krajev in prenegale napredka. In le zavoljo tega je ostala tako pristna in nepokvarjena.

Nalik značaju ljudi je tudi podnebje Bele Krajine nežno. Zrak zdrav, dežja malo, sonce opojno. Samo bajni Gorjanci, krog katerih je Trdina spletel tako mnogo prekrasnih bajk, jih ločijo od doline Krke. A vendar kolika razlika! Bela Krajina je vsa obr-

njena proti vzhodu in gorkemu jugu, hrbet pa kaže severu in zahodu. Zato je tu toliko vinogradov, zato so tu razmeroma ugodne zime in ugodna poletja. Kakor že omenjeno, je ta deželica kotlina zase. V okrilju visokih gor, začeni od zahodne strani toka Kolpe, visoke Poljanske gore, vzdolž Mirne gore in Gorjancev, je zavarovana od severovzhoda in jugozahoda proti vetrovom in veliki poletni vročini, kar vse ustvarja milo podnebje. Le taki kraji so nam mogli dati pesnike, kakor Župančiča in Gangla.

Že prva belokrajinska postaja Semič, v katerem so se raztresle bele zidanice in hišice kakor jata golobov med vinogradi, breskvami in marelicami in ki velja za najlepšo postajo na progi od Ljubljane do Sušaka, priveže tujea z vso ljubeznijo na to našo lepo Belo Krajino. Takoj nad postajo se strmo poganja navkreber zemlja, prepletana z zlahotno trto. Nedaleč je idilični Smuk z razvalino starega gradu, odkoder je čudovit razgled po vsej Krajini. V Semiču žive tudi belokrajinski prošti, katerih sedež je nemški viteški red že leta 1735. ustanovil v Metliki.

In vsa ostala belokrajinska mesta so tako ljubka in prijazna, da se mora človek kar čuditi, kako da so jih šele sedaj prav za prav odkrili tujcem. Ljubki Črnomelj na polotoku Lahinje z lepo okolico in bližnjimi, pravljicnimi Gorjanci in deloma porušeni, deloma ohranjeni sedemnajstimi gradovi v svojem okolišu, ki so nekaj bili last črnomaljskih grofov, Gradac s starinsko Krupo, romantična lepota starinskega mesteca Metlike z znamenitim gradom nemškega viteškega reda, njena čudovita okolica z narodnostno pestrim ljudstvom, grškokatoliškimi Žumberčani, ki na osli in mulah tvorijo blago na trg, s prijazno in toplo Kolpo, pa Stari trg in Dol pri njem, kjer se Kolpa kot bistra planinska reka izvije iz ozke struge, ki si jo je izklesala skozi skalnato sotesko, in kateri kraj je morda lepši od Vintgarja, potem Adlešiči z vso svojo narodno umetnostjo in še drugi kraji so zanimivosti in vrline, iz katerih bi mogli kopati kapital. V tej deželici bi lahko cvetel sijajen tujski promet, ker so mu dane vse možnosti razvoja.

Tudi v gospodarskem pogledu smemo prištejati Belo Krajino k naprednejšim našim krajem. V zadnjih dveh letih je bilo na tem polju tako mnogo storjenega, da moramo verjeti v boljšo bodočnost teh krajev. Ustanovljene so bile vinarne zadruge, mnogo dela je bilo posvečenega izboljšanju živinoreje, pogozdovanju, sadjereji, kmetjsko gospodarski vzgoji brhkih in veselih Belokrajink in vsem ostalim gospodarskim panogam.

Kakor vidimo, je Bela Krajina zemljica, katero je Bog vsestransko zelo bogato obdaril. Resnega dela je treba in dobre volje, pa bo šlo. Če bi vsi mnogi belokrajinski «Amerikanci», ki so svoje moči in svoje življenje dali ameriškim tvornicam in rudnikom, le polovico svojega tamkajšnjega dela žrtvovali lepi rodni grudi, bi bila videti le-tá danes vse drugačna. Tako pa so čili in mladi odhajali ter

se povračali izmозgani in uničeni z bornim dolarjem. Doma so pa našli vse zapuščeno, napol podrtо ter njive obraščene s steljo in resjem. Belokrajinski kmet ne bi smel nikdar pozabiti, da tujina ni raj in da izvoljenih dežel dandanes nikjer več ni. Svet napreduje z vsо naglico, tudi kmet mora svoje gospodarstvo vedno in vedno izboljševati, če hoče tekmovati z ostalimi. Slabim časom često niso krivi drugi. nego le lastna zaostalost in tista belokrajinska

vdanost v neki fatum: bo že Bog dal. Zadrुžno delo, ki je sedaj oživelo, naj bi zbralo pod svojim okriljem vse kmetovavce Bele Krajine ter jim prineslo lepšo in boljšo bodočnost. Toda tudi mesta morajo storiti vse za svoj napredek in tako omogočiti tujski promet v teh krajih, ker jim bo dal nov vir dohodkov, ki je vsakomur tako zelo potreben.

Naj bi jim bilo to delo blagoslovljeno z obilnimi, koristnimi plodovi!

Primarij DR. FRAN GÖSTL:

KOKAINIZEM

Kakor alkohol in morfij, tako je tudi kokain mamilo, ki naj prežene «skrbi in žalost — tugo morečo». Kakor alkohol in morfij, tako povzroča tudi kokain telesno, zlasti pa še duševno propadanje.

Kokainizem se je razširil in postal poguben posebno v zadnjih desetletjih. Leta 1884 se je uvedel kokain v zdravniško prakso kot pomoček, ki naj lajša bolečine pri očesnih obolenjih in operacijah. Kmalu pa so začeli kokain, slično kakor morfij, vbrizgavati kot mamilo, predvsem seveda tisti, ki jim je bil najlaže pristopen — zdravniki, lekar-narji, njihovi pomočniki in rodbinski člani. Njuhanje zdrobljenih listov kokainovega grma se je razpaslo po svetu obširneje šele po vojni, dočim je bilo v njegovi domovini, v Peruju v Ameriki, zvečenje teh listov že davno v navadi ter so si ljudje tam s tem težili glad in utrujenost.

Posebno pogubno je bilo, da so pričeli poskušati s kokainom zdraviti morfiniste in se je potem pri istem bolniku opazalo dvoje bolezenskih pojavov. To je bilo izganjanje hudiča z belcebubom, ki je — kakor hitro se je uvidela pogubnost — seveda prestalo s strani zdravnikov, ne tako pa s strani bolnikov, ki si še dandanes večkrat namenoma vbrizgavajo zdaj morfij zdaj kokain. (Edini primer kokainizma, ki sem ga imel priliko opazovati, je bil tudi kombinacija z morfinizmom.)

Njuhanje se je zaneslo po vojni iz Amerike ter se razširilo po Franciji, Nemčiji, Rusiji in tudi drugod. Ker se utihotaplja kokain vedno pogosteje čez mejo že v naše kraje ter ga tujci po kavarnah in gostilnah skrivoma ponujajo in prodajajo ter zapeljujejo naše ljudi v to pogubonosno navado, zato je največje važnosti, opozarjati naš narod na veliko nevarnost, ki preti njegovemu zdravju s te strani.

Ker povzročа kokain dlje časa trajajočo evforijo (veselo razpoloženje) in ker kokainu vdani človek vedno vročično sega po tem mamilu — enako kakor drugi po alkoholu ali morfiju — je treba vsekakor onemogočiti ali vsaj otežkočiti njegovo uporabljanje. V medicini naj se nadomesti kokain z drugimi neškodljivimi zdravili, njegova prodaja naj se omeji

in dovoli le na enkratni recept, prodajavci in razširjevalci kokainovega praška za njuhanje naj se pa najstrože kaznujejo in njihove zaloge uničijo.

Akuto zastrupljanje povzročа razburjenost in zmedenost, utripanje srca in grozavost, krče, kontrakture, omotice, kolaps, kronično pa pozabljivost, vrvenje misli, razburljivost, blebetavost, mnogoposelnost. Pri kokainistih se pojavljajo potvare sluha (bolniki čujejo zabavlјice in grožnje), potvare vida (bolniki opažajo množico malih živali — pajkov, muh, črvov), potvare čuta (srbenje, ubadce, električni tok), potem proganjalne ideje, ljubosumnost in misli o ženski nezvestobi, kar utegne privedi do nasilja, razen tega pa še motenje prehrane, negotovo hojo, tresenje udov, utripanje srca, znojenje, brezspanje. Zlasti je oslablјena kokainistova volja. Čeprav bolnik n. pr. danes trdno sklene, da se kokainu odpove, si ga jutri vendar zopet skuša pridobiti na vsak način, tudi s sleparijo. Zato je zdravljenje le v zaprtem zavodu pod strogim nadzorstvom mogoče in uspešno.

Uporaba kokaina je še nevarnejša od morfija in pogubnejša od alkohola, ker pomehkuži bolnika še bolj kakor morfij in ker se je temu mamilu mnogo težje odvaditi kakor onemu.

Bolniki povzročijo lahko neprilike sebi in drugim. Kraepelin pripoveduje, da je skočil neki bolnik med vožnjo iz tramvaja, ko je opazil v njem policijskega stražnika, meneč, da ga hoče prijeti. Michel navaja životopis kokainista, ki je zagrešil že prej razne nezakonitosti. Ko je postal kokainist (njuhalec), je zapravil vse svoje izdatno premoženje (60.000 mark), ker si je nabavljal to sredstvo in se z njim opajal ter uničil s tem blagostanje svoje družine; obenem pa se je vdajal alkoholu. Izdajal se je nato za žrtev vojne ter prodajal po najfinjših berlinskih gostilnah razglednice. Tako si je pridobil v enem večeru 150 do 200 mark, ki je vse pognal za kokain in žganje. Zagrešil je razne sleparije in tatvine ter pričel potovati po svetu, da ubeži sovražnikom. Nekoč je čul na nekem pokopališču, da ga mrlič kličejo k poboljšanju in da zahtevajo, naj okraši nekatere grobove s cveticami. Vide! je zdaj Boga zdaj hudiča, poskušal se je usmrtiti in naposled je prijadral v umobolnico.

DALIJE

Dalija, ta krasna velikocvetna rastlina najrazličnejših nežnih barv in oblik z zelo mnogostransko uporabnostjo, je tudi pri nas zelo priljubljena in ljudje vedno bolj povprašujejo po njej.

Njena domovina je topla Mehika. Botanično spada med košarnice. V Evropo so dospele prve dalije leta 1784., in sicer na Špansko, v svoji prvotni naravni obliki, ki pa se je do danes čudovito izpopolnila, posebno kar se tiče lepote cveta. Španski gojitelj jo je imenoval po danskem učenjaku dr. Dahlu pač «Dahlia», mi jo gladko imenujemo dalija. Sicer se je razširilo iz Rusije za njo v svet še drugo ime — georgina —, ki je tudi pri nas dobro znano. Dasi je georgina ali dalija botanično eno in isto, vendar je nekako prevladalo ime dalija, ki se ga sedaj drže povsod.

Prvotna rastlina je bila en do dva metra visoka. Cvet na približno 25 cm dolgih, bolj slabotnih pecljih je bil enostaven in v primeri z današnjim majhen. Cvetni listi so bili samo v enem krogu in rdeče, vijolične ali oranžne barve.

Iz Španije se je razširila dalija kmalu zlasti po Angliji, Franciji, Holandski in Nemčiji. V poslednji so gojitev te rastline tako poglobili, da so ustvarili s križanjem celo vrsto novih oblik cveta kot celote in cvetnega lista kot posameznega sestavnika cveta kakor tudi so vzgojili rastline, ki imajo raznovrstne barve z mnogimi prehodi (odtenki).

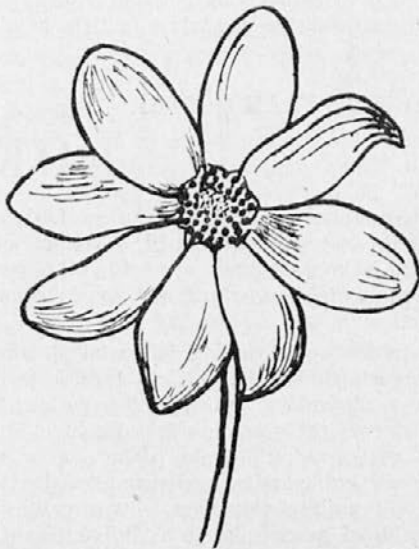
Največ dalij se goji sedaj v čistih barvah od bele do temnordeče, rjave, modre, vijolične, rožnate in rumene ter razne jakosti, to se pravi, ali je dotična vrsta samo bele ali samo rumene barve itd. Manj je takih dalij, pri katerih nastopa več barv. Po obliki cveta in velikosti rastline je moči deliti dalije na tehle 12 skupin: navadne (visoke) in navadne pritlikave, nadalje volanaste (pravega izraza za to vrsto nimamo), vetrnicam podobne, napol polne (napol pitane), kaktove, prtilične kaktove, kroglaste polne (pitane), pomponske (pomponke), rozetne, vodni roži podobne in okrasne.

Da jih bomo vedeli razlikovati, si jih oglejmo:

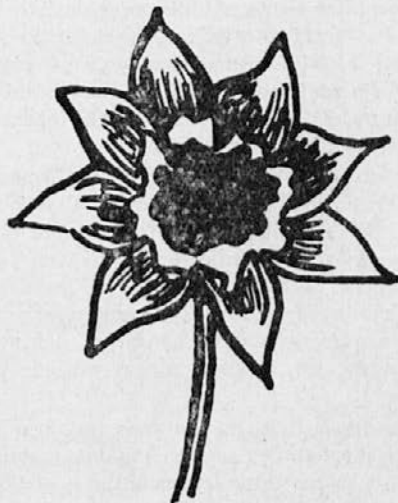
Prvotna dalija

Navadna dalija ima samo en cvetni venec, kar moremo sklepati že po imenu. Njeni listi — po navadi jih je 6 do 10 — obkrožajo rumeno košarico, ki nosi prašnike. Velikost cveta je pri posameznih vrstah različna.

Navadna (enojna) dalija (z gojenjem požlahtnjena in zvečana oblika cveta)

Pritlikava navadna dalija je po cvetu slična prejšnji, po rasti, odnosno velikosti rastline pa dokaj manjša. Ta dalija je kakih 30 cm visok krog manjših cvetnih listkov, ki napravljajo vtisk volance na ovratniku. Zato sem se poslužil zanjo tega imena.

Volanasta dalija

Volanasta dalija je umetna novovzgojena rastlina zelo mičnih barv. Ima en krog tako razvitih

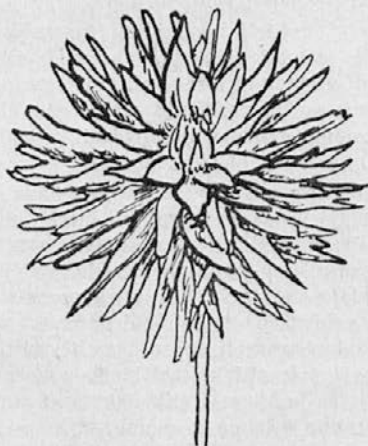
(dolgih) cvetnih listov kakor navadna dalija, a med rumeno košarico in dolgimi cvetnimi listi je še en grmič. Njeni cveti rasto iz stebela na navpičnih pecljih.

Vetrnici podobna dalija

Vetrnici podobna dalija je podobna nekoliko volanasti ter ima tudi samo en krog listov okoli košarice, obenem pa je razvitih precejšnje število nekakih cevastih cvetnih listkov, ki mole iz košarice, odnosno nad njo.

Napol polna (napol pitana) dalija ima dva ali nekaj več krogov dolgih, iztegnjenih cvetnih listov. Košarica je še vidna.

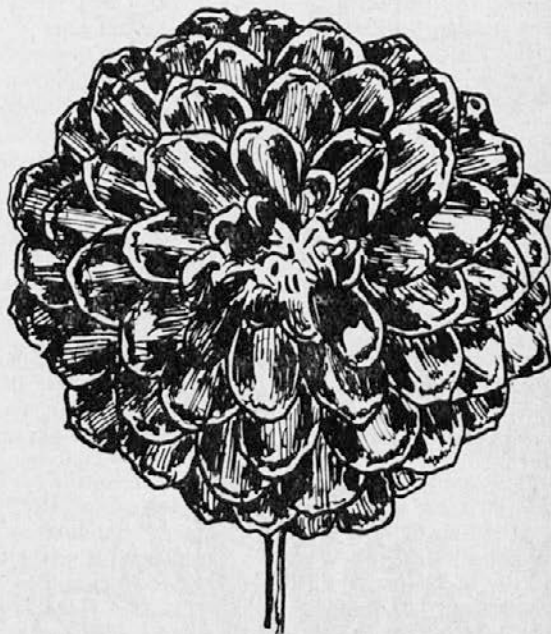
Kaktodalija

Kaktova dalija (kaktodalija) je polnocvetna. Njeni cvetni listi so šilasti, pogosto nekam cevasto zaviti in sličijo nekako kaktovim listom. Oblike teh zavitih cvetnih listov so pri posameznih vrstah dokaj različne, tako da nahajamo vse mogoče prehode.

Pritlična kaktova dalija se imenuje tako spričo nižje rasti grmiča. Tudi so njeni cveti nekoliko manjši, sicer pa podobni cvetom prejšnje.

Kroglasta polna (pitana) dalija, ki ji pravijo tudi georgina, ima kroglast, kepast cvet. Posamezni cvetni listi so — rekli bi — zviti kakor mišja ušesa. Mnogoštevilne vrste teh dalij so bile pred 50 leti in prej najbolj moderne, a dandanes niso več v posebni časti.

Pomponka je sedaj kaj priljubljena, čeprav ima manjši cvet. Njena porabnost je zelo mnogostranska. Rastlina dobro prenaša rezanje. Pomponkin cvet, ki nalikuje georginemu, le da je manjši, se v vazah jako dolgo ohrani.

Kroglasta pitana dalija

Rozetna dalija. Že ime samo pove, kakšno obliko cveta ima ta vrsta dalij. Cvet je primeroma majhen ter ni več krogla, ampak nekakšna polukrogla. Cvetni listi niso zviti, pač pa so nekoliko upognjeni. Tega tipa dalij je razmeroma malo vrst. Vendar zanimanje zanje narašča in se jim obeta še bodočnost.

Vodni roži podobna dalija. Tudi pri tej daliji označuje že ime samo obliko cveta. To je polna (pitana) dalija, ki ima večje število krogov iztegnjenih, prostih (4 do 6) in (4 do 5) v nekako kepico tako stisnjenih cvetnih listov, ki stvarjajo nekako glavico. Košarica se ne vidi.

Okrasna dalija. Pod to ime devljemo vse, česar ne moremo razporediti pod katerokoli drugo vrsto pitanih dalij.

*

Glavno načelo pri gojitvi dalij je, da so peclji, na katerih počiva cvet, primerno dolgi in

Vodni roži podobna dalija

da so cveti sploh više od listja, odnosno nad njim. Peclji morajo biti 20 do 25 cm dolgi, močni in navpični, ne pa viseči. Cvet sam mora ležati na peclju čimbolj vodoravno. Dalije morajo biti v okras

Okrasna dalija

vrta, njihovi cvetovi pa uporabni za rezanje v svrhu sestavljanja šopkov in drugih cvetnih sestav kakor tudi seveda nič manj za devanje v vaze. Predolgi peclji niso zaželeni, ker je cvet na njih preveč oddaljen od zelenih listov, pri čemer trpi estetični vtisk.

Seveda si vsakdo tudi želi, da dalija rada in mnogo cvete ter da cvet dolgo traja. Na višino naj zraste dalija (razen pritlikave) 1 do 1-20 m in grmič naj bo v premeru povprečno okoli 75 cm širok v drugi tretjini višine grma.

Težavno pa je karkoli predpisovati glede cveta in lepote vobče. V tem pogledu odločata predvsem osebni okus in osebni lepotni čut vsakega posameznega ljubitelja teh cvetic. Isto velja glede barve cveta. Enemu ugaja bolj temnordeča jaka, drugemu mila rožna, tretjemu rumena ali oranžna, četrtemu nežna, bela barva. Enim je več do čistote barve, drugim več do njene nežnosti.

Vobče moramo reči, da nahajamo pri vseh dalijah že tako izbrane, popolne oblike in toliko lepote, da nam vseh teh odlik ni moči spraviti pod nekaj standardni predpis ali opis, razen glede na ideal v pogledu na visokost in obsežnost rasti celotne rastline, glede dolgosti peclja in glede vodoravne lege cveta na njem — vse drugo pa je treba prepuščati posameznikovemu osebnemu okusu.

*

Razmnoževati se dajo dalije s saditvijo korenin (gomoljev), s cepljenjem gomoljev (kar se praktično ne dela), s potaknjenci in s semenjaki.

Razmnoževanje na prve tri načine je vegetativne narave (t. j. nespolno), dočim je četrti način prave spolne narave. Poslednje se doseza s križanjem tudi za ustvarjanje novih oblik in barv.

Povprečni gojitelj in ljubitelj razmnožuje dalije s saditvijo gomoljev in s potaknjenci. Oboje dobi lahko tudi v trgovini s semeni. Četrtega načina razmnoževanja se pa poslužuje samo tisti, ki ima potrebno znanje, dobro voljo in dosti potrpljenja ter ve, kako je treba selekcionirati.

Oploditev (oprašnje) dalije je možna po vetru i. e., najbolje pa je, če jo gojitelj izvrši umetno, t. j. z roko. Pri takem postopku se laže zanese na to, da se je oprasje pravilno izvršila, ve pa tudi zanesljivo, kdo sta starša, kar je za poznejšo presojo dednosti velevažno. Po izvršeni oprasitvi se morajo rastline, odnosno cveti dobro osamiti, kajti drugače se utegnejo pripetiti najrazličnejša razočaranja, ko se pokaže, da je bil ves velikanski trud zaman; delo je potem silno težavno in negotovo, ko so vse naše lepote, oplemenjene (kultivirane) dalije že itak hibridi ali križanci.

Pri umetni oploditvi je treba vedeti, da ima dalija prav za prav dvoje vrst cvetkov, t. j. cvetke v košarici (košarične ali cevaste cvetke) in obrobne cvetke v pazduhah cvetnih listov. Prvi cvetki imajo brazdo in prašnike (cvetni prah), a drugi samo brazdo. Cvetni prah se mora s prvih prenesti z

roko na v poštev prihajajoče brazde drugih. Prvoimenovani cvetki se morajo istočasno kastrirati (skopiti), če nočemo doživeti, da bo ves naš trud zastonj in da nam pokvarijo vse naše nade. Po izvršeni oploditvi moramo točno voditi knjižno kontrolo o vsem nadaljnjem in začeti sestavljati rodnik.

Novе tvorbe morejo nastati tudi čisto spontano, t. j. same od sebe. Če jih gojitelj opazi ter jih zna izboljšati in ukoristiti, doseže lahko veliko. Tako utegnejo nastati povsem nove, izredne oblike cvetov in razne barvne kombinacije (sestave) v njih.

Razmnoževanje z razkosavanjem gomoljev je neznansko bolj enostavno, vendar zmeraj ne zadošča, celó pa ne trajno. O ustvarjanju novih tvorb tu ne more biti govora. Če se pojavi kaj od prvotne rastline, odnosno od prvotnega cveta različnega, je to vedno skok nazaj na stanje in oblike, ki so že bile in za kar so zasnove pritrjeno spale v rastlini materi. Premočni gomolji se naj sploh ne sade, ker poženejo preveč stebel ter zaostaja številnost cvetov. Nikoli ne dá zelo močan gomolj toliko cvetov, kolikor trije njegovi posamni deli, če vsakega zase vsadimo. Razkosavanje gomoljev je nasilje, zato je izvrševati ta posel čim bolje in čim previdneje, da se posamezni razrezki ne okrnejo v njihovi življenski sili. Prerezi naj se na zraku primerno zasuše ali pa naj se potresejo prej še z zmetim ogljem ali z mivko. Gomolji naj se razkosavajo jeseni, nekaj časa po izkopu, ko so se osušili od zemeljske vlage.

Najbolj racionalno (umno) se razmnožujejo dalije s potaknjenci. Vendar pa zahteva ta način razmnoževanja precej znanja in vaje, če naj se ne dožive neuspehi. Za to je treba imeti tudi ali toplo gredo ali pa silnico. Nepredebele gomolje denemo meseca februarja ali meseca marca v zmetlo šoto ali na zelo pečeno zemljo tako, da njihov gorenji del prosto moli iz šote ali zemlje. Majhni gomolji se morejo tako posaditi tudi v lonce. Najprej je treba posajene gomolje privaditi na vlago in jih večkrat škropiti z mlačno vodo. Kmalu začne rastlina poganjati. Ko razvije poganek tri do štiri liste, se ga mora z ostrim nožem odrezati tako, da se vzame k njemu tudi nekoliko (prav malo) vrhnega dela gomolja. Potaknjenc je tu. Okorenini se že v 10 do 14 dneh. Rastlinice se dajo nato v gredice, lahko pa tudi v lončke. Pri tem postopanju naj bo toplina grede ali silnice vseskozi 19 do 25° C. V gredah ali lončkih je za posajanje najprimernejša mešanica zdrobljene šote in čistega peska. Da potaknjenci ne trpe suše, se jih mora prve dni pokriti s papirjem. Kolikor se mlade rastline ne prodajo, se presade v lončke ter se jih lahko razprodaja preko poletja ali pa pozimi kot gomolje v lončkih. Ko mine nevarnost poznega mraza, iz potaknjenca razvite mlade rastline, ko smo jih prej seveda privajali na zunanji zrak, presadimo na prosto. Če nam je na tem, da pridobivamo samo gomolje, sadimo rastline lahko do 25 cm drugo od druge v vrsti (a

ne manj), če pa želimo z njih rezati cvetje, jih posadimo nekako na en meter v kvadratu.

Najboljša zemlja za gojitev na prostem je pečena ilovica, globoko obdelana in rodna. Gnojimo z umetnimi gnojili, predvsem s fosfatnimi in kalijevimi, z dušičnatimi pa jedva kaj. Hlevski gnoj ni uporaben. Rahljanje zemlje, pletev in slična negovalna dela so samo po sebi umljivo nujna.

Marsikdo misli, da potaknjenci ne dajo že v prvem poletju cvetov. To je zmeta. Zakaj zgodnji cveto dostikrat še bolj ko stare rastline in tudi prav lepo.

Vzganjanja dali iz semena ne bom popisoval; navedel sem ta postopek samo zategadelj, da izve gojitelj, kako pride lahko do za svoje potrebe in namene kaj vrednega semena. Dovolj bodi, če omenim, da je treba sejati dalije v toplo gredo, semenjake pikirati, nato pa šele jih slično kakor potaknjence presaditi na prosto. Nekateri gojitelji delajo tudi od semenjakov potaknjence. Semenjake gojimo pozneje prav tako, kakor potaknjence.

Dasi je dalija kmalu z vsem zadovoljna, jo je treba na prostem vendarle negovati, če naj čim bolj uspeva in mnogo cvete. Mora se jo tudi okoličiti, njene škodljivce pa je zatirati.

Odščipavanje nekaterih stranskih popkov je dovoljeno, ker prihaja lahko več hrane v ostale cvetove, ki se lepše in bolje razvijejo in so tudi večji. Nekateri ljubitelji ta postopek obsojajo. Res je pa le, da se dobiva spričo odščipavanja veliko vrednejše cvetje in tudi do dvakrat večji izkupiček, če cvetove prodajamo.

Uporabnost dalije (cveta) je zaradi nje neobičajne mnogoštevilnosti oblik in bogastva barv tako vsestranska, da si je osvojila svet bolj ko marsikatera druga tudi lepa cvetica. Male pomponke so naravnost prekrasne v vazah in kozarcih, velike vrste dali pa osobito godijo očesu v visokih vazah in košarah. Vsaka soba, pisarna, prodajalnica, delavnica i. dr. naj ne bi bila ob času, ko dalije cveto, brez njih, zlasti pa ne pri različnih svečanostnih prilikah in prireditvah. Te cvetice, ki so kar najbolj pripravne za lepo okrasje, zadovoljujejo človeka tudi s svojo vztrajnostjo, ker se razmeroma dolgo dobro drže. Cvetličar jih porablja skoro pri vsakem dobljenem naročilu za sestavo cvetličnih šopkov, vencev i. dr. Z najboljšim pridom in uspehom, predvsem takrat, kadar mora prav izredno gledati na lepotni učinek kakršnekoli ureditve prostora ali česa drugega. Oblaganju miz pri pojedinah služijo izvrstno nežnobarvne pomponke in rozetne dalije. Pritlikave dalije so v prav poseben okras cvetličnim gredicam ter se lepo in dobro podajo v skupinah. Seveda pa morajo biti usajene v primerni zemlji, imeti dovolj svetlobe in sonca in nikakor ne biti pod drevjem.

Veliki cvetovi dali dosežajo v premeru do 14 cm pa tudi do 24 cm. Za saditev v lončke in nego v njih dalija skozi njeno celotno življenje ni prava rastlina, vendar pa so tudi razlogi, ki to opravičujejo. Vsekako morajo imeti dalije dovolj sonca,

zraka in hrane. Preveč sonca — no v tem pogledu velja tudi tu kakor sploh za vsak 'preveč' — da namreč ni dobro.

*

Ob začetku tega spisa smo razdelili dalije po njihovi zunanosti na dvanajst skupin. V vsaki teh skupin je toliko vrst z različnimi imeni, da je kar neverjetno, in vsaka teh rastlin se med sabo vsaj za spoznanje razlikuje glede oblike in barve ali obojega. Število dalij dosega stotine v vsaki skupini.

Spričo možnosti tolikšne izbire oblik in barv se ljubitelj začetnik težko odloči za pravo. Zatorej naj se posvetuje z znanci, ki dalije že goje, ali pa naj se dá poučiti pri kaki strokovni organizaciji. Vsem in vsakomur pa je svetovati, naj ne nabavlja cele krame barv, nego naj se odloči za manjše število takih barv, ki so mu najljubše, dočim si po obliki (v zmislu prej navedenih skupin) lahko privoščijo več izpremembe.

*

Ko smo se že toliko zabavali z dalijami, ne prezrimo še nevednosti, ki jih kolikor toliko nahajamo pri njihovem negovanju, tako, kakor pri vseh drugih rastlinah, t. j. boleznih in sovražnikovih teh lepotic.

Dalije napada češče, ko so še mlade, tako zvana gomoljeva gniloba, ki jo povzroča neka gliva slično kakor pri krompirju. Rešitve ni, pač pa se moremo tej bolezni izogibati s tem, da izbegavamo preveliko vlago.

Golšavosti gomoljev je povod gliva, ki povzroča slične pojave tudi pri vrtnicah, pelargonijah, krizantemah, sadju itd. Pravega zdravljenja tu ni. Obbolele dele je najbolje sežgati.

Usahljivost listov in drugih delov. V štirinajstih dneh je lahko rastline konec, ostanejo le steblo in gomolji. Usahljivost povzroča gliva, ki prezimuje v zemlji. Pomoči zoper to bolezen ni. Obbolele rastline je sežgati, zemljo prerigolati in posuti z živim apnom. To delo je umestno tudi pri sprednjih dveh boleznih.

Lisasto listje (ki je bilo prej zeleno) povzroča tudi neka gliva, posebno v poznem poletju. Tega gosta se branimos s tem, da rastline pomladni in poleti večkrat škropimo z raztopino modre galice, njihove napadene dele pa sproti odstranjamo in sežigamo.

Strupena rosa napada liste, ki so videti nadahnjeni z nekim belim do rjavkastim puhom. Bolezen povzroča zopet gliva. Rastline je treba postupati s fino zmletim (vinogradniškim) žveplom.

Plesen povzroča neka gliva. Pokazuje se v obliki rjavkastih peg na listih, cvetih in steblih. Sredstva proti temu še ni. Priporočata se zračnost in snaga v vrtu.

Živalski škodljivci dalij pa so n. pr.:

Struna, ki objeda in prejeda zlasti nežno mlado steblo. Struna je poldrug do dva centimetra dolg, droben, rumenkastorjav, trd črvič s šestimi nogami.

To je ličinka nekega brzca, ki jo moramo pobirati in uničevati. Lovimo jo tudi v razrezan krompir.

Ličinka rjavega hroščca, ki jo gotovo vsakdo pozna. Ličinka kakor tudi hrošč sam se morata neizprosno zatirati.

Bramor, ki objeda rastlinske dele v zemlji, je najhujši škodljivec. Pokončevati se ga mora z zalego vred.

Polži. Teh se moramo celó ubranjevati, ker ni nič bolj gnusnega, kakor to, če zagledamo na lepi daliji tega slinača, ki jo kajpada tudi objeda. Polže moramo pobirati in uničevati, prostor (zemljo), po katerem lazijo, pa potresati z živim apnom (prahom).

Strigalica gloda cvetne liste, predvsem prašnike, ter napada mlade liste, popke in še celó napol dozorelo seme. Tudi onesnažuje rastlino z odpadki, ki smrde po fosforju. Odstranjevati je treba odpadlo listje, kamenje in slično, odnosno sploh vse, karkoli utegne tej ponočnjakinji služiti za bivališče. Lovimo jo v nastavljene svinjske parklje.

Ličinke raznih metuljev niso kaj znatno škodljive.

Bolhe pa so zmožne napravljati veliko škodo. Listje preluknjavajo bolj ali manj, odnosno tako, da je večasi luknjica pri luknjici. Odganjamo jih z večkratnim škropljenjem vrta z vodo, s potresanjem v petroleju omočenega peska, z apnom ali s pepelom, lovimo pa na polepljen karton.

Ose in čmrlji objedajo nadzemelske dele mlade rastline ter jih utegnejo s tem celó uničiti. Lovimo jih uspešno v steklenice z ozkim vratom, v katere denemo nekoliko kakršnegakoli sladkega sadnega soka.

Listne stenice povzročajo z vbodi nasilno izpremenitev oblike (deformiranje) listov in cvetov. Ob vbodih se listi tudi suše. Zabodeni in izsesani popki se sploh ne odpro, če se pa, je cvet pohabljen. Dalije je treba škropiti z emulzijo mila in petroleja ter otresati in pobirati z njih stenice zgodaj zjutraj. Stenice so zelo plašne, zato se jih mora pogosto vznemirjati, čeprav jih s tem večidel samo preženemo drugam.

Bela mušica izsesava rastlinske dele. Posebne škode s tem ne napravlja, pač pa več z izločanjem sladke snovi, ki privablja druge nepridiprave na dalije.

Listne uši uničujejo nove poganjke in jih kvarijo; listi se skrotovičijo. Z rastline jih preženemo, če jo poškopimo z milnico ali z razredčenim tobačnim izvlečkom.

*

Semensko blago dalij dobivamo sedaj po pretežni večini iz tujine, osobito iz Nemčije. Tako grede tudi za dalije vsako leto lepi dinarji v tujino — brez potrebe.

Zato se je ustanovil v Ljubljani po prizadevanju pisca tega članka «Kljub gojiteljev dalij in drugih cvetličnih gomoljic». Naloga in namen tega kluba je, da z razumnim, skozi

in skozi strokovnjaškim gojenjem dalij omogoča preskrbovanje ljubiteljev s prvovrstnim, kontroliranim semenskim materialom najprej v dravski banovini, nato pa v vsi državi, ter doseže tako, da se tudi v tem pogledu omeji tok denarja v tujino. Kakovost blaga in cene se bodo lahko kosale z inozemsko konkurenco.

JURIJ TERESCSÉNYI:

KMETJE

I.

V božičnem tednu je šepavi Róvó ukradl šunko. Visela je na škednju, Janoš jo je že v ponedeljek prinesel s podstrešja, da bi se spodaj na svežem vzduhu malo prezračila. Tam jo je pač opazil Róvó, poleg venca česnja in niza paprike, ko sta iskala škornje. Te škornje mu je dal Janoš krpiti. Pogodila sta se in Róvó jih je tudi odnesel. Drugo jutro pa šunke ni bilo več. Seveda se ni moglo vedeti nič gotovega, gotovo je samo to, kar vidijo oči.

— Pameten je pametnjak, — je Janoš rekel zvečer ženi, ko je nanesa beseda na Róvóvo sramotno dejanje, — toda izkupil jo bo prebrisaneč!

— Prijaviti ga je treba straži, — je menila žena.

— Ne maram se tožariti.

— Kaj pa?

— Za to se ne brigaj, — je rekel Janoš in pri tem je ostalo.

Drugega dne je Janoš malomarno stopal proti koncu vasi. Tam je v majavem škednju bikovega hleva, v kočici, z blatom ometani in pol pokriti, stanoval Róvó, šepavi črevljar — krpač.

— Bog daj, — je Janoš pozdravil in vstopil v zatohlo sobo. V kotu na klopi, postlani s cunjami, je ležala Róvóva žena. Sklanjala se je nad mizo, primaknjeno k svojemu ležišču. Glavo si je podpirala z rokami. Róvó je s svojima otrokoma takoj vstal od mize, ko je Janoš vstopil. Z razprtimi očmi so zijali v nepričakovanega gosta. Sredi mize je v veliki, skrhani lončeni skledi počivala — šunka. Njena dišeča sopara se je dvigala do stropa.

— Bog daj, — je zamrmral Róvó in njegove razredčene, kodeljaste brke so se čudno gibale okoli njegovih tresočih se ustn.

— Glej ga no, — je pomežiknil Janoš na skledo, — baš prav sem prišel.

Nihče mu ni odgovoril. Skoz okno, malo kakor dlan, je mežikala medla svetloba zimskega dopoldne. Zunaj nad pokrajino, odevajočo se v sneg, so plavale jate vran v lenem, omahujočem letu; na koncu gosjega pašnika je zamrznujeni mlin na veter roteče dvigal svoje roke proti nebu. Janoš je pogledal skoz okno, potem pa spet nazaj na prestrašeno družino.

— Ali imate morda bolnika pri hiši? — je rekel tiho. Globoko, hropeče ženino kašljanje mu je od-

Klub si je določil enoten postopek pri gojenju in pri oddaji semenskega blaga. Oboje bo pod strogim nadzorstvom in bo za oddajo kot semensko blago klubovega člana priznано samo, če bo res takšno, da bodo kupci — ljubitelji dalij — lahko zadovoljni in imeli veselje z njim.

govorilo. Nazaj pala glava ji je onemoglo venila na zmečkanem platnu. Lačni pogled obeh šolarčkov je nestrpno požiral jed na mizi.

— Kašlja, — je rekel sedaj Róvó, šepavi črevljar, — že od pomladi.

— To pa je hudo, — je tarnal Janoš, — še sreča, da ima bolnik kaj jesti.

— Sreča, — je ponovil Róvó in negotovo obračal pogled zdaj sem zdaj tja.

— No, no, — je dalje zvižal Janoš, — šunka bolniku dobro stori.

— Tudi zdravemu! — je rekel večji otrok.

— Lepa šunka, — je stopil Janoš bliže k mizi in pogledal rožno meso, — tudi njena oblika ni napačna, rezal pa je ni mesar, kajne? — se je naglo obrnil k Róvóju.

— Ne vem.

— To je domača šunka, vidim, — s slanino niso štedili. Kakor da bi jo bil rezal jaz sam.

Napeta, nervozna tišina je trepetala okoli njih. Róvó je negotovo premikal roke, odprl je že svoje obledele ustne, da bi vse priznal in vse povedal: svojo veliko, mračno bedo, trpljenje bolne žene in svojo izkušnjava tam na škednju, ko sta iskala škornje. Ali že je izpregovorila žena:

— Zelela sem, — je dušeč se sopla, — jaz sem zelela — jako rada bi jela — šunko — prisedite vendar, pokusite malo!

— Jaz? — je osupnil Janoš.

— Vi! — ga je nagovarjala žena.

— No, no, — je odklonil povabilo in se umaknil.

— Jaz, — je rotila bolnica dalje, Čanjijeva Julča, vas prosim, saj me poznate.

— Poznam te, — je mrmral Janoš in odvrnil pogled od nje. «Poznam te, kako te ne bi poznal,» je šepetalo v njegovem srcu, «kako ne bi poznal Čanjijeve Julče, rožice!»

— Oh! — je glasno vzdihnil, misli, dvigajočih se v njem, pa ni povedal. Čemu neki? Čemu govoriti, ko pa vendar vsi vedo. Tudi Janoš, premožen kmet, lastnik dvajsetih oralov nekdanj veleposestniške zemlje. Tudi Julča, nekdanje lepo dekle, ki se mu je tolikrat smehljalo, davno nekoč, ko je bil tudi on ubog. Ko je bil poljski in akordni delavec, dokler ju potem ni vrglo življenje: Janoša preko morja; Julčo pa k Róvóju, pohabljenecu. Od tedaj je minilo deset dolgih let. Janoš ni niti opazil obrata usode, ki se ni dal izpremeniti, proti kateremu ni bilo in ni moglo biti nobenega priziva. Tudi on se je poročil. Z ženo je dobil tudi zemljo — in glej, tam sredi mize se sedaj kadi ukradena šunka. Gledal in gledal je bolno ženo, okrog srca je čutil toplo ganotje.

— No, pa naj bo, — je rekel in sédel na ponujeni mu stol. Iz žepa je vzel bičko* in si k rjavemu rženjaku odrezal kos šunke.

Jeli so.

Ženino blede lice se je svetilo na blazini. Otroka sta cmokala v kotu in tedaj je Janoš zalučal besedo:

— Kaj bo z vami?

Róvó, zlomljeni pohabljenec, je zakričal. V nepričakovnem in iskrenem izbruhu je izlil pred Janoša svoje gorje:

— Potapljam se — Janoš! Onemogel sem, saj vidiš — potem pa še Julča — in otroci — nič za sluzka — kaj naj počnem!

— Oh! — je Janoš vzdihnil in pristavil:

— Žalostni časi!

— Moj Bog!

— Pa še orožniki hodijo tod okoli, — je rekel Janoš. Róvó je prisluhnil, odgovoril pa ni.

— Tata iščejo, — je dalje razlagal, — ki krade po podstrešjih — mnogo jestvin je v zadnjem času dobilo noge — tudi meni so ukrali — predvčeraj — eno šunko.

Molk je sipalo med nje; Janoš se je dvignil s stola: No, zdaj pa pojdem — pa škornje — ko bodo gotovi — lahko mi jih pošleš — hudo jih potrebujem, zato sem tudi prišel, če bi morda bili že gotovi.

— Še niso.

— Pa takrat, ko bodo.

— Jih pošljem.

— Pa zbogom.

— Zbogom!

II.

Še je ostalo nekaj šunke, to se ve, da druge, katero je prinesel Janoš za praznike s podstrešja, prav posebno rad je namreč jedel fižolovo juho z rezanci. — Brez hamice te juhe ni, — je rekel ženi in potegnili cvetličasti krožnik k sebi. Trikrat je zajel iz lonca, kajti žena je dajala samo eno toplo jed na mizo, posebno tedaj, kadar je prala; celó za tri dni vnaprej je skuhala fižola ali nadevanega zelja.

— No, pa še nekaj za priboljšek, — je rekel Janoš po obedu in odšel v lepo sobo,* kjer je na pokriti škrinji blestela v svoji masti fino zmrznjena kuhana šunka. Odkrožil si je košček mastnega dela, se vrnil in sedel na klopi.

Bil je navaden delavnik, obremenjen s sivimi skrbmi, bližala se je pomlad, delo, gnojenje, oranje, sejanje, živina. Zunaj se je že talil sneg in vlažne vonjave so udarjale skozi priprta vrata.

— Ko se nekoliko osuši, poorjem breg, — je rekel Janoš in s počasnim udobjem žvekal založaj. Z ostre segedinske bičke je kapljala na preprogo maščoba obilnega odreza. To je bila samo taka kmečka preproga. Zjutraj jo je žena sveže zmazala in sredo sobe pokrila z lepimi velikimi polami papirja, da škornji ne bi pobrali namazane plasti.

— Nesla sem ji, — je rekla žena.

— Komu? — Kaj? — je vprašal v misli zatopljeni mož.

— Tja — malo juhe.

— Dà, dà, — je prikimal, — že prav.

— H koncu gre z njo.

— Oh, revica!

Pospravila je mizo, prišla zdaj za to zdaj za ono, potem pa ponovila: Ubožica!

Spet sta obmolnila. Življenje, neusmiljene in bridke minute, sekunde so tekle dalje. Težavno, kruto življenje, proti kateremu bi se zaman vpenjal ubogi, boreči se človek. Samo vzdihovati more, globoko, iz srca, potem pa se dati dalje nositi s prav tako mrko in nebržno hladnostjo kakor snežni oblaki, ki jih vali ledeni veter nad otrplimi polji.

Če bi ju bil kdo tako videl, Janoša z njegovimi nabranimi, košatimi obrvmi, in njegovo suho ženico, bi bil mislil, da vidi dva živa kipa brezsrčnosti, katerima se je v srcu ohladila vsa topla usmiljenost.

— Tak je kmet, — bi bil utegnil reči, če bi nedavno stopil v sobo, ju videl in od kljubovalne negibnosti njunih otemnelih obrazov zaman čakal odgovora. Ko bi bil gledal njuna koščena obraza, od dela splaščene dlani in Janušev trdi vrat, na katerem je igrala harfa mišic. —

— No, ti kmetje pa so mrki, — bi bil rekel tujec, če bi bil slučajno zašel k njima. Pazil bi se bil, da

* «Bička» je kratek žepni nož, ki ga ima vsak ogrski kmet vedno pri sebi.

* «Lepo sobo» imenujejo ogrski kmetje ono, ki jo uporabljajo le izjemoma, posebno, kadar dobe obisk.

bi odnesel celo kožo, in se bal vsakega razgovora z njima. —

— Kmetje! — Tuja vrsta ljudi. Lepeči na zemlji in neizobraženi, brez nežnosti, hudobni in prekanjeni — kakor radi pišejo o njih svilenobele duše v svojih pametnih listih.

Toda kdo naj bi tudi hodil tod okrog? Kdo naj bi pogledal sem v sobe nizkih, s slamo kritih streh, kjer živijo, trpijo in brez tarnanja ginevajo otroci zemlje, prosti ljudje z nezakrto dušo, kmetje. —

— Oj, joj!

*

V tem trenutku sta oba človeka tam v sobi nenadoma okamenela. Zunaj vrišč in tekanje — obupno lajanje psa, kričanje in hrum, kakor da bi kdo padel črez živo mejo. — Prav tedaj top pok strela — toda bolj od daleč — po bobnenju globoko hropenje in drsenje nog.

— Streljali so, — je rekel Janoš in trdo prijel držaj svojega noža. Žena je že stopala proti vratom, da bi pogledala ven, toda ta so se hipoma odprla in noter je padel ubežnik. Bil je Róvó, šepavi krpač. Dušeče, težko hropenje se je trgalo iz njegovih prs, s sključenim telesom, z rotečimi očmi, polnimi groze, je prosil. Janoš je planil k njemu, v desnici je držal svoj široki nož, v levici pa je imel še kos šunke in kruha.

— Kaj si storil? — se je zadril nad njim.

— Milost! — je oni hropel — umorijo me — orožniki.

Vrata so bila odprta. Prav sedaj sta zavila skozi vrata pri lesi dva moža s petelinjim perjem za klobukom. Dve osorni, brkati postavi, eden izmed njih u službenim samokresom v pesti. Molk se je strnil nad sobo, črevljar je zlomljen čepel na preprogi iz papirja, trepetal in se zvijal. Po njegovih prsih in odpeti srajci je v tenkih curkih tekla kri. Rdeče, rubinove kaplje so vrele izpod srajce, padale po zmečkani obleki, nekaj jih je kanilo tudi na papir tik pred Janoševe škornje. Vse to se je zgodilo v nekaj trenutkih in težki topot orožnikov se je že bližal vratom. Tedaj je mož, čepeči ob Janoševih nogah, izpregovoril:

— Skrijte me! — Joj! — Umorijo me!

Temni lok Janoševih obrvi se je nabral, s stegneno glavo je gledal stokačočega.

— Poberi se odtod! — Gotovo si storil nekaj sramotnega.

— Ne! je sopesel ta, — samo zavoljo žene — zasačili so me.

Janošove ustne so se grenko spačile in spet je pogledal skozi vrata. Orožnika sta že stala na dvorišču, pes je nanju divje lajal, očitno sta se posvetovala in oni s samokresom je jezno pokazal proti hiši. Končno sta krenila po stezi iz opek naravnost proti vratom.

Samo še nekaj trenutkov — tedaj je Janoš na mah skočil k vratom lepe sobe in pokazal:

— Sem noter!

Róvó se je naglo splazil skozi priporo.

Zastavni stražmojster se je sedaj pojavil v okviru na stečaj odprtih vrat. Janoš se je mirno obrnil, v rokah je še vedno držal bičko in kos slanine. Stopil je na svoje prejšnje mesto. Orožnik je vtaknil samokres v tok.

— Tu mora biti, — je rekel.

— Kaj pa? — je Janoš mirno vprašal.

— Róvó — njega iščemo.

— Ali sta vidva streljala? — se je sedaj oglasila tudi žena s prisiljeno mirnostjo.

Tedaj se je za stražmojstrom pojavil še drugi orožnik s karabinko v roki. Četvorica oči je z bliskovito hitrostjo pregledala sobo.

— Odgovorite vendar! — se je jezno zadril stražmojster, — ali ste ga videli ali ne?

— Jaz nisem nikogar videl, — je Janoš skomiznil z ramo in si hkratu mirno odrezal košček preostale šunke.

— Ali je morda moril, da ga tako lovita? — je vprašal.

— Ne, pač pa že od jeseni krade po vasi, dobila sva ga pri samem dejanju.

— In zato sta ga hotela ustreliti?

— Zato — in ker je ubežal iz zapora.

— No, ga bosta že našla.

Vstopila sta, pregledala sobo, sunila tudi v vrata lepe sobe, pogledala noter: — nikogar.

— Ubežal je, — je rekel oni s karabinko.

— Tu nekje se skriva — hitiva! — pobegne nama še čez mejo —

— Midva nisva nič videla, — je spet rekla žena, oba orožnika pa sta stala nervozno, brez moči. Manjši si je končno vrgel karabinko na ramo in krenil ven. Drugi pa se je globoko zamislil, glava mu je pala na prsa, pogled na tla.

Nema, smrtna tišina.

Tedaj se je orožnikova desnica tiho zavihтела. Pokazala je na papir, na katerem so pred Janoševimi škornji cvetele velike rdeče kaplje krvi.

Janoš je videl orožnikovo kretnjo, videl je tudi kri in v trenutku je udarila skozi njegove možgane mrzla zona. Toda že mu je krepka volja ponovno dvignila glavo. Resno kladivo mrke in z vsem računajoče odločnosti ga je spravilo do zavesti.

Orožnik je strmel na kri in zavpil:

— Kaj pa to?!

Na Janoševem obrazu se ni zganila niti ena mišica, samo stal je, mirno, z nožem in jedjo v roki. Čemerno je vračal orožnikov pogled, togo, kakor da bi ga hotel uloviti in ne več izpustiti. Prav tedaj se je zasvetil v njegovi roki slaboten, plavkast blesk — nikdo ga ni opazil — konica ostre bičke —

— Kri, — je rekel medtem.

— Kako pa je prišla ta kri sem? — je znova siknilo vprašanje in sedaj se je že čutilo iz njega tudi zmagovito zadovoljstvo. — Sem na papir?

Žena je prestrašena zrla na moža. Njena usta so se že odpirala, kakor da bi hotela izpregovoriti.

Grozni trenutki so minevali.

Tedaj se je konica noža počasi in neopazno blizala palcu leve roke — dospela je tja — močni sunek desnice je prodril globoko v živo meso —

V okameneli tišini je vse zaostalo: dihanje, utripanje srca in čas —

— Prišla je, — se je sedaj oglašil vnemarni odgovor z Janoševih ust.

— Toda na kak način? — je vprašal orožnik.

Janoš mu je počasi prožil svoj prst. Na njem je bilo videti okrvavljeno rano in curljajoče, črne kaplje — nekaj jih je palo tudi na papir k onim.

— Vrezal sem se.

— Hm! je osupnil orožnik, — zares!

— Nič zato, se je smehljajl Janoš, — bička je ostra, zdrsnila mi je. In v usta je vzel ranjeni prst. Brezbrižno je še dostavil, izpuščajoč besede mimo prsta iz kota napol odprtih ust, kakor da bi šlo za otroško igro:

— Malenkost, se bo že zacelilo.

Nič sumljivega ni bilo v sobi, položaj tako preprost in sam po sebi umljiv, nobenih ukrepov ni bilo treba. Orožnika sta se še nekoliko časa ogledovala, končno pa se je stražmojster obrnil.

— Hudiča! — je zaklel in oba sta odšla. Zunaj je pes znova zalajal, vratca pri lesi so zaškripala, potem pa so se zaloputnila.

Mir.

Janoš, mrki, gostokrvni kmet, brezsrčni in nesumiljeni, je stal sredi sobe. Na njegove oglete,

okorne ude je pravkar padel snop zahajajočega sonca in jih poljubljal s svojimi svetloškrlatnimi žarki.

Vrata lepe sobe so se odprla in zgrbljeni pohabljenec se je privlekel ven.

— Ljubi Bog te blagoslovi za tvojo dobroto! — je ječal in solze so mu lile po spačenem obrazu.

— Odtod ni daleč do meje, — mu je rekel Janoš, — lahko prideš čez, če se paziš — ženo bomo dotlej že nekako — za teboj —

V opoju jasneče se svobode se je nesrečnik zravnal.

Prežal je skozi vrata — orožniki so bili že daleč.

— Podvizaj se, lahko se še vrnejo!

* * *

Róvó se je odpeljal. Njegovo sklonjeno, drhtečo glavo in malo, pokvečeno postavo je bilo še nekaj časa videti na robu poljske steze, pod glogovim grmičjem.

Žena se je s svetečimi se očmi in s prikipevaljočo, blaženo ljubeznijo ozrla na moža.

— Janoš! — mu je rekla.

— No, no, — ji je rekel in vzel veliki pisani žepni robec, da bi ga ovil okoli ranjenega prsta.

— Z a č l o v e k a sem to storil, — je rekel potem napol zase, napol za ženo, in s počasnimi, malomarnimi koraki odšel proti hlevu napajat živino.

(Iz ogrskega jezika prevela M. in dr. M. Robič.)

KOLIKOR DEŽEL, TOLIKO ZAKONOV

V Ameriki imajo veliko število starih zakonov in odredb, ki žive v ameriški zakonodaji kakor «večna bolezen». Nihče prav za prav ne ve, kdaj so prišli na dan in nihče se ne ravna po njih; toda zakoni so in dovodijo često do neljubih prijetnosti, kadar najde državni pravdnik ali policijski šef za primerno, da jih v izvestnem primeru uporabi.

Ljudstvo v Ameriki imenuje te zakone «plave» zakone. Po njih ne sme n. pr. mesar prodajati mesa živali, če ni v mesariji poleg mesa razstavljena tudi koža dotične živali.

V severnoameriški državi Tennesseeju je ženam po zakonu prepovedano nositi zapestne ure.

V Chikagu morajo imeti kopalne obleke rokave v dolžini četrtrine roke.

Ve časov prvih motornih vozil obstoji v mestu St. Paulu ob reki Missisipiju še dandanes zakon, ki določa, da mora avtomobilist, če sreča voznika s konjem, avto ustaviti in počakati, da gre vozilo mimo.

V mestu Like Forestu v državi Illinoisu avtomobilist sploh ne sme niti prav zmerno voziti; da se vzlic temu preprečijo nesreče, je moral nalašč za to najet deček spremljati avto, hiteč poleg njega, ali pa korakati pred njim. Ta zakon je še sedaj veljaven.

V Filadelfiji imajo mestni zakon iz leta 1718., po katerem sme mestni načelnik po lastni volji in

lastnem prevdarku odrediti cene alkoholnim piščam.

Država Utah ima zakon, ki prepoveduje ženam sodelovanje pri glasbenih prireditvah, ako sta pri taki prireditvi že zaposlena dva moška.

V Floridi mora biti kaznovan z zaporom vsakdo, ki hoče ugrabiti svojemu bližnjemu — kuharico.

Takih in enakih veselih zakonov in odredb iz starih časov je v napredni Ameriki na stotine in nikomur ne pade v glavo, da bi jih ukinit. Vzlic temu pa imajo mnogo zakonov najmlajšega datuma, ki so včasih prav tako nezmiselni kakor njihovi najstarejši tovariši in povzročajo često mnoge neprijetnosti. Tako obstoji n. pr. zakon Združenih držav, ki kaznuje z ječo vsakega moškega, ki spravi ženo iz ene države v drugo. Če gre mlad človek v nedeljo s svojim dekletom na izprehod čez novi washingtonski most v New Jersey, ga smejo dati dekletovi starši zapreti in obtožiti po tem zakonu. Če jo pa on povabi pred mostom na izprehod in ga prekoračita posamič, da se snideta na drugi strani, mu zakon ne more do živega.

Seveda je veliko teh «plavih» zakonov zastarelih in spravljenih pod debelo plastjo prahu. Toda često izvlečejo poedini tožitelji katerega izmed njih na dan, zaradi česar nastanejo pravde in protesti, ki povzročajo neštete prepire in mnogo jeze.

NAPADI IZ ZRAKA

(Glej članek na strani 78.)

Najnovjša varnostna oprema proti strupenim plinom

Šolarke beže iz šole, v katero je vdrl plin. Na usta si tišče mokre robe

Dozo s kisikom brž pritrđiš na masko

Prepričati se je treba, ali je plinska maska res neprodorna

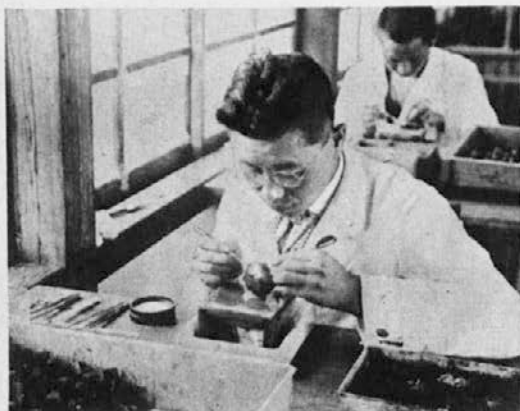
Ognjišče plina zaduše s klorovim apnom

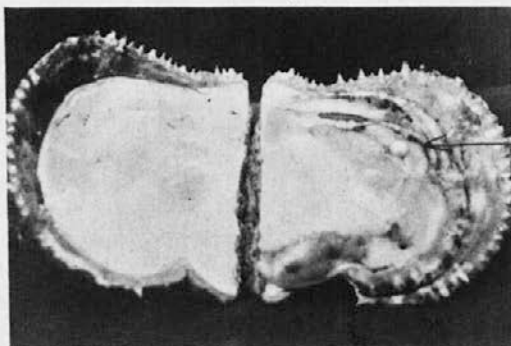
Ognjegasci gase poslopje, ki so ga vnele vžigalne bombe

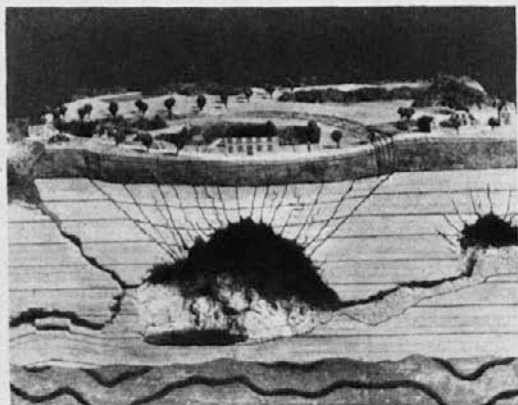
Jezdec s konjem v bodoči vojni

Umetni biseri, ki niso umetni. Na Japonskem vložijo v živo ostrigo po eno drobno peščeno zrno

Po šestih letih nastane iz vložnega zrna pristi biser, 20 %, ostrig pogine, pri nadaljnjih 20 % se poskus ni posrečil. Od ostalih 60 % ostrig dobiš le 5 do 10 %, res lepih, okroglih biserov, ki se po sestavi in barvi prav nič ne ločijo od pravih

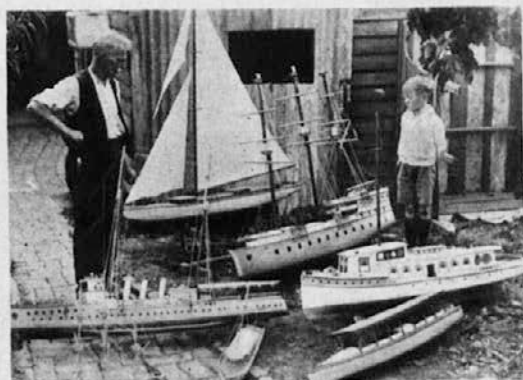
Kako deluje potres (po prof. Sieburgu)

Nov tip rešilnega aviona za ranjence in bolnike

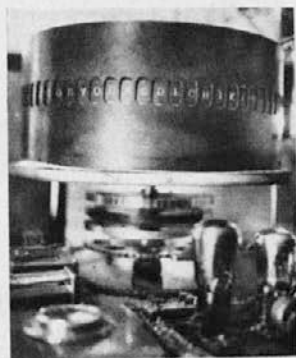
Traktor tudi v drevesnicah dobro služi

Mož, ki je ves svoj prosti čas porabil za izdelovanje najrazličnejših modelov ladij. Napravil jih je preko sto

ČARODEJKA TEHNIKA

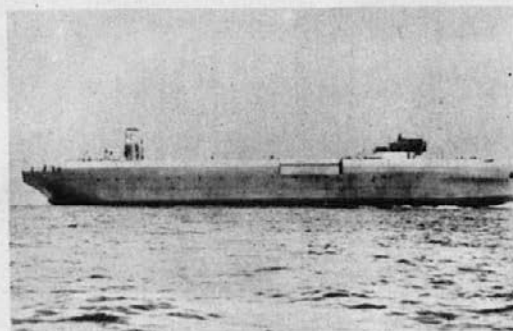
Stroj, ki čita časopis

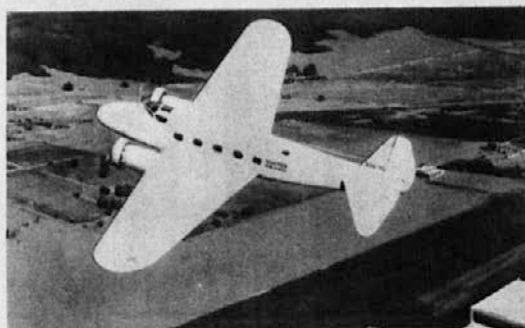
Mojstrovina moderne tehnike. Jez na Dnjepru v Rusiji

Najhitrejši voz sveta. V 150 minutah prevozi progo Hamburg — Berlin

Pomorski vlak, ki vozi tedensko med New-Yorkom in Kubo

Model za najnovejši ameriški zračni tovorni vlak

Novo avto-letalo

Načrt za londonsko zračno luko, kakor si jo je zamislil arh. Glover

ZA MLADE OČI

Božiček na Japonskem

Pred tekmo s «skiro» v Parizu

Negujte zobe! vam kličejo
te vesele, zdrave punčke

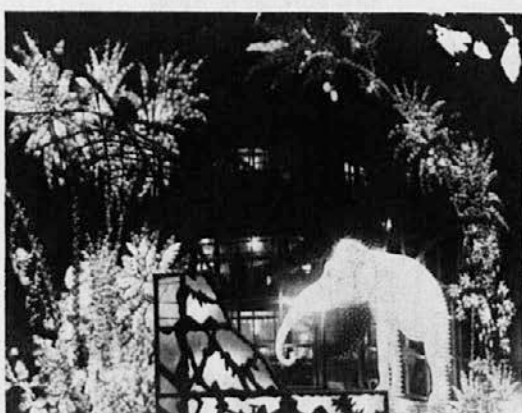
Pri izdelovalki palčkov

Najmlajši kapelnik s
svojim orkestrom

Prva mladinska cestna železnica, v Stuttgartu
(Nemčija)

Svetlobna božična reklama neke velike pariške
trgovine

IVAN MULAČEK:

ZDRAVLJENJE S POKLADANJEM ROK

V zgodbah sv. pisma čitamo o številnih primerih, da so nekatere osebe pokladale roke na bolnike in jih s tem ozdravljale. Ljudstvo vobče misli, da predstavlja zdravljenje s pokladanjem rok čudežno dejanje, kratko: pravi čudež. In izvestni ljudje kaj radi vzdržujejo to mnenje v ljudstvu in ga v njem še posebno potrjujejo. Res pa ni na takem zdravljenju nič čudežnega. Vse je nekaj prav povsem naravnega.

Saj so ta način zdravljenja dobro poznali stari Indi, Egipčani, Judje, Kitajci itd. Starodavna, v skalo vklesana znamenja prikazujejo, kako zdravijo zdravilci bolnike s tem, da jim pokladajo eno roko na želodec, drugo na hrbet. In potniki, ki so prvi prišli raziskovat Kitajsko, poročajo, da je bilo tako zdravljenje znano tudi že prebivavcem te dežele.

V stari zavezi je obilo primerov te oblike zdravljenja in tudi v novi zavezi se omenjajo podobni slučajji. Zgodovina prve cerkve obiluje primerov te vrste, in če pustimo na strani romantične zgodbe in legende, ki se vselej pojavljajo z njimi, lahko vidimo, da so dotični zdravilci vsekako opravili mnogo dobrega in učinkovitega dela. O sv. Patriku, narodnem zavetniku Irske, se poroča, da je ozdravil na Irskem slepce s tem, da jim je pokladal roke na oči. Sv. Bernard je ozdravil na enak način enajst slepcev in omogočil osemnajstim hromim zopetno uporabljanje nog.

O epirskem kralju Piru sporoča zgodovina, da je imel moč ozdraviti koliko in vranične bolezni s tem, da se je doteknil bolnika. Rimski pisec Plinij poroča, da so v starih časih bili ljudje, ki so kačji pik ozdravili z dotikom svojih rok. Cesar Vespazian je s pokladanjem rok ozdravil živčne bolezni, hromost, slepoto itd. Hadrian je ozdravil vodenične bolezni s tem, da se je bolnika doteknil s konci prstov svojih rok. Nordijski kralj Olaf je ozdravil bolnike pri tisti priči, ko je položil roke nanje. Prvi angleški in francoski kralji so ozdravili bolezni grla in golšo s tako zvanim «kraljevskim dotikljajem». Na Angleškem so imeli neko bolezen, ki so ji rekali «kraljevo zlo» in o kateri so sodili, da jo zgolj dotikljaj kraljeve roke lahko ozdravi. O habsburških grofih se je govorilo, da morejo s poljubom ozdraviti jecljanje. Številni sloviti verski gorečniki so ozdravili bolezni s pokladanjem rok.

Svoje dni je na Angleškem neki Greatvakes vzbudil neznansko pozornost, ker je hodil po deželi in tako ozdravil vsakovrstne bolezni. Ker je ozdravil tudi bolezni, o katerih so menili, da jih je moči samo s «kraljevskim dotikljajem» ozdraviti, so ga obdolžili, da hrepeni po prestolu, in ga preganjali. V 17. stoletju je neki vrtnar, Levret po imenu, ozdravil po londonskih ulicah ljudi s tem, da jih je gladil s prsti svojih rok. Leta 1817. je sicilski krčmar z imenom Richter ozdravil tisoče ljudi s pokladanjem svojih rok.

Tudi v naši državi ne nedostaja podobnih primerov, celo iz najnovejših časov. Imajo jih Srbi, imajo jih Hrvati. Za nas je vsekako najzanimivejši primskovski župnik Humar, o katerem so zadnja leta obširneje poročali časniki.

Tako vidimo, da se je zdravilo s pokladanjem rok v vseh dobah in pri vseh narodih. To se ve, da so osebe, ki so imele toliko zaupanja v samega sebe, da so tako zdravile, bile v očeh ljudstva nekaj posebnega, višjega, kakor da bi jim bil dan neki poseben dar. Vendar je dejstvo, da ima tak «dar» ali zmožnost vsak človek in da ga lahko razodeva vsakdo, ki ima le dovolj zaupanja v samega sebe in dovolj resnobe, da se z vsem sreem oprime dela.

Stari indski učitelji so že pred 3000 leti ta način zdravljenja izoblikovali v znanost in drobci njihovega znanja so proniknili v vse dele sveta. Od njih so svoje znanje prejeli stari Egipčani, ki so ustanovili svoje šole. Grki so slično znanje dobili iz Indije in Egipta, Asirci in Hebrejci pa iz Egipta. Prvi grški zdravniki so po največ ozdravili s pokladanjem rok in obdelovanjem bolnih delov telesa. Pri vseh starih ljudstvih je bilo tako zdravljenje pridržano svečnikom, ne da bi se širši sloji smeli udeleževati njihovih misterijev.

Hipokrates piše: «Bolezni, ki jih telo trpi, prav dobro vidi duša z zaprtimi očmi. Modri zdravniki, tudi pri starodavnikih, so vedeli, kako dobro je za kri, če se telo rahlo drgne z rokami. Mnogi izkušeni zdravniki menijo, da je toplota, ki gre iz roke, močno zdravilna in tešilna, ako se uporablja pri bolnikih. Spoznali so, da se ta način zdravljenja lahko uporablja pri nenadnih kakor tudi pri navadnih boleznih in različnih oblikah slabosti, ker je v svojih učinkih oživlajoče, ojačujoče, obnavlajoče. Ko sem tako tešil in lečil svoje bolnike, se mi je večkrat dozdevalo, kakor da bi v mojih rokah, ko sem jih položil na bolno mesto ali iztegnil prste proti njemu, bila neka posebna lastnost, da izvrleče in odstrani iz bolnih delov telesa bolesi in razne nečistoče. Tako je nekaterim učenjakom znano, da se zdravje lahko prenese na bolnika in vcepi vanj z gotovimi kretnjami in z dotikljajem, kakor se bolezni prenašajo od človeka na človeka.»

Eskulap je ozdravil bolezni s tem, da je dihal na bolne dele in jih gladil s svojimi rokami. Starodavni svečniki Druidi so tudi tako ozdravili, vendar je bilo to zdravljenje del njihovih verskih obredov in ceremonij. Tacitus, Vopiskus in Lampridius poročajo čudovite reči o njih «darih» in zmožnostih.

V zgodovini srednjega veka je obilica podobnih poročil o čudovitih zdravljenjih s pokladanjem rok, katera so se navadno vršila v cerkvi. Van Helmont, ki je živel v prvem delu 17. stoletja, je po vsej priliki precej proniknil v to skrivnost, ko piše: «Magnetizem deluje vsepovsod in na vsej stvari ni no-

vega nič drugega nego ime. Nezmislno in neumno je samo tistim, ki smešijo vse in pripisujejo satanovi moči vse, česar si ne morejo raztolmačiti.»

Približno ob istem času je neki Škot, po imenu Maxwell, učil podobne načine zdravljenja. Veroval je v življenjskega duha, ki preveva celotno vsemirje in iz katerega človek lahko črpa moč, da zdravi bolezn. Leta 1734. je duhovnik Hehl učil, da obstoji neki «univerzalni fluidum», katerega se more uporabljati za zdravljenje bolezn. Izvršil je mnogo čudovitih ozdravljenj, naposled so ga izobčili iz cerkve, češ, da ima hudičovo moč in da uganja čarovnije.

Mesmer je učil teorijo o živalskem magnetizmu in je z njegovo pomočjo izvršil številna ozdravljenja, pri čemer je vedno uporabljal roke. Zapustil je veliko število učencev in pristašev, izmed katerih so nekateri zelo zasloveli, med njimi zlasti marki Puységur.

Mesmerjev nauk se je na moč razširil po Nemčiji. Glavno središče tega nauka je bilo v Bremenu.

DR. V.:

NAJNOVEJŠE O VITAMINIH

Že nekako petdeset let vemo, da obstajajo vitamini, a najvažnejše podatke o njih sta nam dala Eijkman leta 1897. in Funk leta 1911. Od tedaj so biokemiki mnogo raziskovali te skrivnostne snovi. Pred kratkim pa je izdala gospa Ethel Browning monografijo «The Vitamins». Knjiga ima okoli 600 strani in jo je izdal Picket Thomson Research laboratorij pri knjigarni Baillièrre, Tindall & Cox v Londonu (42 sh.). To je metodičen pregled kakih 3000 razprav, ki so izšle doslej v vseh jezikih o vitaminih. To je seznamek, enciklopedija vitaminov in imenovani gospe smemo biti hvaležni, da je «zbrala raztresene ude» ter tako pokazala svetu, koliko se je že doslej delovalo na polju vitaminov.

Kaj so prav za prav vitamini, o katerih se vedno toliko piše? Kako daleč smo, kar se tiče teh skrivnostnih in vendar tako učinkovitih snovi? Kaj je predvsem njihov izvor in njihova narava?

Izvor vitaminov je v splošnem rastlinski: izdelujejo jih rastline. Rastlinojedne živali jih dobivajo od njih neposredno, mesojedne pa posredno. Zdi se pa, da izdeluje vitamin D tudi lahko živalski organizem. Vitamin A nastaja v zelenih rastlinah iz kovinskih soli pod vplivom listnega zelenila. V morju nastaja v izobilju pri diatomejah. Te ga dobavljajo planktonu, ta pa mehkušcem in ribam. Ostaja pa tudi v semenih. Prav tako je v semenih vitamin B. Ko začne seme kliti, se njegova količina manjša in se ustvarja znova pozneje v rastlini. Medtem ko rastlina kali, se ustvarja v njej vitamin C. Najbrž je tudi vitamin E rastlinskega izvora.

Kaj so vitamini? Vitamini so kemične sestavine, ki vsebujejo silno energijo, katerih sestave pa za-

odkoder se je širil po vsej državi. Predvsem se je zanimala zanj pruska vlada, ki je ustanovila bolnišnico za zdravljenje bolezn z «magnetizmom». Druge vlade so pa zopet izdale stroge odredbe in zakone, s katerimi je bilo magnetično zdravljenje pridržano zdravniškemu stanu.

Novi nauk se je hitro širil od dežele do dežele. Dasi ga je tupatam vladno vmešavanje skušalo na pritisk zdravnikov zatreti, vendarle procvita in prospava v različnih oblikah, različnih teorijah in pod različnimi imeni. V zadnjih desetih, dvajsetih letih se je v Ameriki in na Angleškem silno razmahnil in dosegel ugled tako zaradi raznih šol «magnetičnega zdravljenja» kakor zaradi orjaške porasti gibanja, ki se imenuje «nova miselnost». V teku časa so se pojavile mnogoštevilne teorije, da ga razjasnijo, od čisto materialnih teorij vse do verskih nazorov. Vzlic vsem teorijam pa se je vršilo delo dalje in so se izvrševala zdravljenja. Pri malone vseh teh oblikah zdravljenja pa je vključ vsem teorijam in imenom raznih šol pokladanje rok imelo odličen pomen.

enkrat še ni uspelo točno določiti. Ni se še posrečilo, izločiti jih v čistem stanju. To so neskončno majhne kemične sestavine, o katerih predvsem vemo, da so neizogibno potrebne. Kajti če jih ni, lahko nastanejo razne bolezn. Toda glede vitamina D je to vprašanje zelo zamotano. Hrana namreč, ki ni protirahitična, to lahko postane, če se obseva z ultravijoličastimi žarki. Menda izvira ta vitamin iz organizmova ergosterola, toda na kakšen način?

Iz knjige gospe Browningove vidimo, da je v zgodovini vitaminov še mnogo temnih točk. Treba bo še zelo dolgo trajnega in raznovrstnega raziskovanja, preden bomo prišli glede vitaminov na jasno.

Vsak vitamin opravlja svoje delo: A je predvsem antiinfekciozen, brani površje kože in je v neki meri obramba proti raku; B je proti revmatizmu, C proti skorbutu in infekcijam, D proti rahitidenosti. To so v glavnih potezah svojstva vitaminov, njihovo delovanje pa je često zamotano in posredno. Vitamin E je vsekako vitamin plodnosti. Pomanjkanje tega vitamina ne zabrani spočetja, toda absolutno zabranjuje proizvod mladih bitij. Foetus se v tem primeru resorbira, kar je patognomničen znak. Pri samici se dá takšna jalovost vedno ozdraviti, medtem ko je pri samcu neozdravljiva. Pri njem je v tem primeru spolna žleza degenerirana, medtem ko pri samici proizvajalno tkivo ni popolnoma neplodno. To je natančno dognano. Ta vitamin, ki ga ustvarjajo rastline, je v večjih množinah v listih motovilca (solate), v grahu in v banani.

Zelo mnogo bo treba še proučevati vitamine. Ta problem je velikanske važnosti za prehrano in za biokemijo.

KOTIČEK ZA MLADE BRAVCE

ZLATA GOSKA

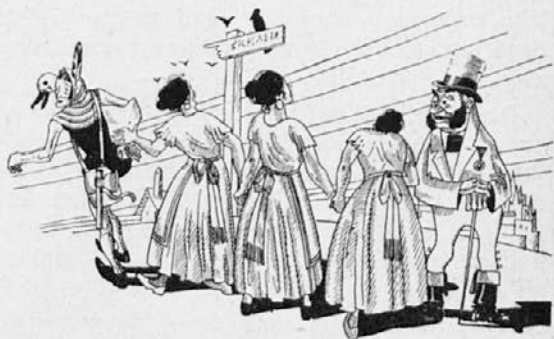
(Angleška pravljica)

Živela sta mož in žena, ki sta imela tri sinove. Starejša dva sina sta bila korenjaka, a osorna in neprijazna z ljudmi, toda navzlic temu ljubljena svojih roditeljev. Najmlajšemu sinu, ki je bil droben in šibak deček, toda pameten in dober, so dali ime Cmoček. Zaničevali so ga ob vsaki priliki in grdo ravnali z njim. Najstarejši si je nekega dne vtepel v glavo, da pojde v gozd, pripravljat les za kurivo. Mati ga je ljubeče pogledala ter mu dala s seboj izvrstno medeno pogačo in steklenico najboljšega zlatorumenega vina, da se bo okrepčal pri delu. In sin je odšel. Ko je dospel v gozd, je srečal starega možička, ki mu je prijazno voščil dober dan in mu rekel: «Daj mi košček pogače iz košare in požirek vina iz steklenice, zelo sem lačen in žejen!» Neprijazni mladenič pa mu je odgovoril: «Kaj, tebi naj dam jedače in pijače? Hvala lepa! Še zame ju bo premalo!» ter nadaljeval svojo pot po gozdu. Kmalu je prišel do dreves, ki so bila namenjena za kurivo. Komaj je pričel dobro sekati, že je zgrešil udarec. Sekira je izpodrsnila in ga močno usekala po roki, da se mu je ulila kri iz rane. Tako je bil primoran oditi domov, da mu obvežejo rano. Stari možiček je bil namreč tisti, ki mu je iz maščevanja povzročil to nesrečo.

Drugi dan nato je šel v gozd srednji sin; tudi njemu je pripravila mati pogačo in mu dala steklenico dobrega vina. Srečal ga je isti stari možiček in ga prav tako prosil za nekoliko jedi in pijače. Tudi ta sin, ki se je imel za zelo pametnega, mu je ošabno rekel: «Kar bom tebi dal, bo meni manjkalo, zato pojdi svojo pot in pomagaj si, kakor si moreš!» Zagonetni starček je tudi tega sina kaznoval za njegovo neprijaznost. Pri drugem udarcu s sekiro se je vsekala fant v nogo ter je odhitel domov, da si izpere in obveže rano.

Naslednji dan sta hodila oba brata z obvezanimi udi po hiši. Zato se je oglasil Cmoček in rekel očetu: «Oče, danes bi šel pa jaz rad v gozd sekati drevje.» A oče, ki ni hotel o tem ničesar vedeti, mu je svetoval: «Tvoja brata sta se pri tem delu pohabila; bolje je, če ostaneš doma, ker si neumen in ne razumeš prav ničesar o tem poslu.» Toda ker Cmoček ni odnehal, mu je oče naposled vendarle dovolil:

«Le pojdi, boš vsaj potem bolj pameten, ko se boš spokoril za svojo neumnost.» Mati ga je neprijazno gledala, ko se je odpravljal na pot, in mu dala s seboj samo malo suhega kruha in steklenico slabega kislega vina. Ko je Cmoček prišel v gozd, je tudi on srečal istega starčka, ki ga je ustavil z besedami: «Daj mi kaj jesti in piti, kajti zelo sem lačen in žejen!» Cmoček mu je prijazno odgovoril: «Nimam drugega nego suh kruh in kislo vino. Če si s tem zadovoljen, ju prav rad delim s teboj!» Stari možiček je veselo pokimal in sedla sta v travo. Mladenič je privlekel iz torbe kruh, ki se je bil, o čudo, izpremenil v rumeno pogačo in tudi kislica je postala najboljše vino. Jedla sta in pila in ko je bilo vseh dobrot konec, je

rekel možiček Cmočku: «Ker imaš dobro srce in ker si bil takoj pripravljen, deliti z menoj vse, kar si imel, ti hočem nekaj povedati. Tam doli ob tisti jasi vidiš staro drevo, posekaj ga in pri njegovih koreninah nekaj najdeš.» S temi besedami se je stari možiček poslovil in odšel svojo pot.

Cmoček se je takoj spravil na delo in kmalu posekal staro drevo. Ko je padlo, je našel v jami pod koreninami gosko, ki je imela perje iz čistega zlata. Kar vid mu je jemal lesketajoči puh, ves začuden in srečen jo je vzel pod pazduho ter jo mahnil v bližnjo gostilnico, da tam prenoči. Domov namreč ni hotel več, čemu tudi, ko pa je imel tako bogastvo v rokah. Gostilničar je imel tri hčere. Ko so zapazile gosko z zlatim perjem, katero je položil Cmoček kraj sebe na mizo, so jo pričele z zanimanjem ogledovati in izpraševati druga drugo, kakšen čuden ptič naj bi to bil. Vsaka pa bi bila rada imela zlato pero iz njenega repa. Naposled se je odločila najstarejša. Ko ji je Cmoček slučajno obrnil hrbet, je zgrabila

gosko za perut. Toda, o joj, komaj se je dotaknila zatega perja, že ni mogla odstraniti niti roke niti prstov; trdno so se držali goske, kakor bi bili prilepljeni nanjo z najmočnejšim lepilom. Kmalu nato je pristopila srednja gostilničarjeva hči, da bi izmaknila goski zlato pero. Iztegnila je roko, se zlato goske niti dotaknila ni, že je trdno obvisela na svoji sestri in ni mogla nikamor več. Tedaj je prišla v sobo še tretja hči, ki je prav tako zahrepenela po leskečem goskinem peresu. Ko sta starejši sestri opazili njeno namero, sta pričeli kričati in vpiti: «Proč pojdi, za božjo voljo, pojdi proč, ne dotikaj se goske!» Najmlajša pa očitno ni razumela, kaj hočeta povedati, in si je mislila, če sta moji sestri prišli do zlatih peres, zakaj bi ga pa tudi jaz ne imela. Komaj se je dobro približala sestrama, že se je trdno držala goske kakor oni dve. Vse tri so bile prikovane nanjo in so ji morale delati družino vso noč. Cmoček pa je medtem trdno zaspal v gostilniški sobi.

Drugo jutro je prijel Cmoček gosko in se ni prav nič čudil vsemu, kar se je zgodilo; spraval je gosko pod pazduho, ne meneč se za tri deklice, ki so bile primorane mu slediti, kamorkoli je šel. Hoditi so morale za njim, kolikor so jih nesle noge, se jim je li ljubilo ali ne.

Sredi polja jih je srečal vaški župan in je, ko je zapazil deklice, ki so hitele za Cmočkom, ogorčen vzkliknil: «Ali vas ni sram, tekati za mladeničem pri belem dnevu? Kakšno obnašanje pa je to!» Prijel je najmlajšo za roko; da bi jo potegnil proč; toda že se je trdno sprjel z njenimi rokami in se nikakor ni mogel več oprostiti. Primoran je bil slediti zlati goski. Kmalu nato je prihitel za njimi občinski tajnik; ko je zagledal župana, kako hiti v tej čudni procesiji, je začel klicati za njim: «Hej, hej, gospod župan! Kam pa tako urno? Počakajte in pojdite nazaj, saj danes je vendar občinska seja!» Dohitel ga je in ga prijel za suknjo, toda zdajci je že obvisel, da ni mogel več proč.

Tako jih je hitelo kar pet za zlato gosko. To procesijo sta srečala dva kmeta z motikama. Župan jima je zaklical že od daleč: «Na pomoč, na pomoč, rešita naju!» Prihitela sta k njemu, pripravljena pomagati gospodu županu, a že sta bila priklenjena in hajd vseh sedem za zlato gosko.

Naposled so dospeli do nekega mesta, kjer je vladal mogočen kralj, ki je imel edino hčer-

ko, ki pa je bila vedno tako zamišljena in resna, da je kralj razglasil po vsem svetu, da jo tisti, ki jo pripravi do smeha, dobi za ženo in po njegovi smrti še kraljestvo povrh. Mladi Cmoček je to bral spotoma na belih letakih in hitel h kraljični z vso svojo čudno vlečko. Ko je le-tá zagledala sedmorico ljudi, ki so se držali skupaj kakor veriga, se je pričela glasno in od srca smejati. Cmoček je prosil kralja za njeno roko in kraljična je bila takoj pripravljena, da mu postane žena. Po velikih poročnih slavnostih je kot dedič kraljestva srečno živel s svojo mlado ženo in vladal dolgo, dolgo let. (Prevedel S. Koželj).

PRAVA PRINCESKA

Nekoč je živel v nekem kraljestvu princ, ki je želel vzeti za ženo le pravo, resnično princesko. Dolgo jo je iskal, pa le ni mogel najti prave.

Nekega večera je nad kraljevim mestom divjala strašna nevihta. Treskalo je in se bliskalo in dež je lil v potokih. Nenadoma je nekdo močno potrkal na kraljeva vrata in stari kralj jih je šel sam odpirat.

Pred vrati je stala mlada deklica. Zalotila jo je bila nevihta baš pred mestom. Kaj žalostno jo je bilo videti; voda je curljala z njenih lask in mokra obleka se je kar držala njenega života. Toda povedala je, da je prava princeska iz oddaljenega kraljestva.

«Aha,» si je mislila stara kraljica, «že zopet ena, ki pravi, da je princeska, to

bomo kmalu videli!» Nikomur ni povedala, kar je nameravala storiti, ampak odšla je v spalnico, kjer so pripravljali za deklico posteljo. Vzela je drobno grahovo zrno, ga položila v posteljo, nanje pa naložila dvajset žimnic drugo vrhu druge in vrhu njih še dvajset perníc. Vsa ta posteljina je pokrivala drobní grahek. Na tej postelji je princeska prebila noč. Drugo jutro so jo takoj vprašali, kako je spala. «Slabo, zelo slabo!» je odgovorila. «Skoro vso noč nisem zatisnila očesa, ne vem, kaj naj bi bilo v postelji, toda čutila sem nekaj trdega pod seboj in sem vsa črna; tako me je bolelo!»

Sedaj je bilo vsem jasno, da je deklica prava princeska, ker je čutila droben grah skozi dvajset žimnic in dvajset perníc. Samo prava princeska more biti tako občutljiva.

Princ jo je radovoljno vzel za ženo; tisti grahek pa so shranili v posebno kraljevsko sobo, kjer so hranili razne znamenitosti. Tam ga vidite lahko še danes, če se seveda že ni bil izgubil, ker je tako majhen.

LOJZE ZUPANC:

RUVAČ, PIHAČ IN SEDAČ

Nekje v Beli Krajini je pred davnim, davnim časom živel velikan. Silno je bil močan: stare hraste je pulil in si jih ovijal okoli rok kakor mlado šibje. Ta velikan je živel v gori. Sredi obsežne jase je ležal na trebuhu in smrčal, da je bobnelo daleč na okoli. Ko se je prebudil, je bil hudo lačen. Prišel je ruvat visoke hraste in jih lučati v dolino. Belokrajinci so se ga silno bali, zato so prihajali trumoma k njemu in mu nosili v nenasitno žrelo jedače in pijače, dokler se ni nasitil. Gorje pa onemu, ki je prišel s praznimi rokami. Velikan ga je položil preko svojih grčastih kolen in ga našeskal z mezinem. Potlej je še izruval star hrast in podkrepil z njim siromakovo kajbico. Nič ni pomagalo, če je kmetič prosil: «Ruvač, ljubi Ruvač, pusti moj dom, nikar ga ne razruši...» Velikan je bil trdega srca. S tako neznansko silo je vrgel hrast v kmetičevo hišico, da se je na mah sesula. Toliko let je ležal Ruvač v gori na trebuhu, da mu je prišel po hrbtu rasti mah. In ker so zaradi slabih letin Belokrajinci tako silno obubožali, da bi moral podreti vse bajte pod goro, če bi se hotel samo enkrat do sitega najesti, mu ni preostalo drugega, da je vstal in odšel z možjo po svetu.

Prišel je do starega mlina na drugem kraju belokrajinske kotline. Jez pri mlinu je bil brez vode, a vendar so se vrtela mlinska kolesa in je sedem

mlinskih kamnov mlelo rumeno debelačo. Začutil se je Ruvač, odkod ta nevidna moč, in se pričel ozirati okrog: visoko v hribu, nad mlinom je opazil velikana. Ležal je na trebuhu, z desnim palcem si je tiščal desno nosnico, skozi levo pa je narahlo pihal: ta sapica je gnala sedem mlinskih kamnov.

«Hej, ti tam gori! Kaj pa delaš?» je zaklical Ruvač.

«Huuu, saj vidiš», mu je odgovoril velikan. «Na trebuhu ležim pa skozi levo nosnico piham in sedem mlinskih kamnov gonim!»

«Zakaj pa ne pihaj na obe nosnici?»

«Buuu, potlej bi pa mlin kar odrčel...» je zamomljal ležeči velikan.

Mislil si je Ruvač: «Ta bi bil moj vredni tovariš. In pregovoril ga je, da je vstal in se mu pridružil. Iz stoječega mlina pa je pritekel zasopli in prestrašeni mlinar ter prosil z jokajočim glasom: «Pihač, ljubi Pihač, kam greš? Vrni se v goro in pihaj v mlinska kolesa! Glej, obstali so! Kaj naj počnem jaz sam, kako naj preživim ubogo družinico brez tebe in tvoje pomoči?»

Toda vse mlinarjeve prošnje niso nič zalegle. Pihač je odlomastil z Ruvačem po svetu...

Sedem dni sta potovala. Gorje vasi, skozi katero sta se namahnila. Pojedla sta vse, kar jima je prišlo pod zobe. In ko sta odšla, gospodinjam ni ostalo drugega od letnega pridelka nego same prazne kašče...

Pod večer osmega dne sta v daljavi zagledala visok hrib. «Tam bova prenočila», sta dejala in krenila proti hribu. Ali čudo prečudno! Ko sta se približala hribu, sta videla, da to ni nikakšen hrib, ampak sedeči velikani. Ta velikani je bil še večji od njih in bala sta se mu približati. Pa se je opogumil Pihač in zarjul:

«Hej, hej, kdo pa si ti?»

«Jaz sem velikani Sedač», je zamomljal sedeči velikani.

«Hej, Sedač, kaj pa delaš?» je vprašal Ruvač.

«Saj vidiš,» je zagrmelo iz ogromnih prsi sedečega velikana, «sedim, pa sem pretežak, in kamor sedem, se pod menoj udara zemlja. Ko vstanem, je tamkaj kjer sem prej sedel — globoka drága!»

«Ta bi bil vreden najine družbe», sta si dejala Ruvač in Pihač. In res sta ga pregovorila, da se jima je pridružil. Vsi trije so se potepali po svetu, nič delali, pa vendarle dobro jedli in pili ter uganjali norčije.

Zvedel je za njihove grehote sam cesar... Številno vojsko je poslal nadnje. Kmalu se je vojska srečala z velikani. Bila je velikanska: na tisoče vojakov se je lotilo treh velikanov. Ko so velikani spoznali, da niso kos oboroženi vojski, so se je ustrašili ter ji pokazali podplate.

A ne za dolgo. Brž so si znali pomagati — zato pa so bili velikani!

Sel je Sedač: pod njim se je udrila globoka drága.

Na trebuh je legel Pihač: ko se je vojska približala drági, je pričel pihati na obe nosnici in je vso vojsko odpihnil v drágo.

V hrastov gozd je segel Ruvač: vsi hrasti po zraku, in — frk! — v drágo. Tako dolgo je metal hraste na preplašene vojake, da je vso vojsko zagnil z njimi.

V miru so odšli velikani dalje po svetu. Ali še dandanes je po Beli Krajini vse polno drág, kamor je posedal Sedač...

Belokrajinci pa pripovedujejo, da Ruvač, Pihač in Sedač še vedno potujejo po svetu. Kdo neki ve zanje?

CARJI IN KRALJI — PESNIKI

Državni glavarji niso bili samo veliki prijatelji in pospeševalci pesnikov in pisateljev, temveč mnogi izmed njih so se tudi sami bavili s pisateljevanjem in pesništvom.

Ruski car Nikolaj II. (1868.—1918.) je mnogo svojega prostega časa porabil za pesništvo. Čital je vse stare in nove pesnike ter sam zlagal verze. Bili so to tožni, bolešni, domoljubni stih, v katerih

se je izrazilo zrcalila njegova bojazen za bodočnost Rusije.

Slavna angleška kraljica Viktorija V. (1819. do 1901.) je tudi pesnila. Pisala je uspavanke in pesnice za mladino.

Bivši črnogorski kralj Nikola I. (1841. — 1921.) je napisal mnogo verzov in celo nekaj dramatskih del.

Rumunska kraljica Marija je napisala mnogo pesmi in proze pod psevdonimom «Carmen Silva». O njenem literarnem delu so se resni kritiki izrazili zelo pohvalno.

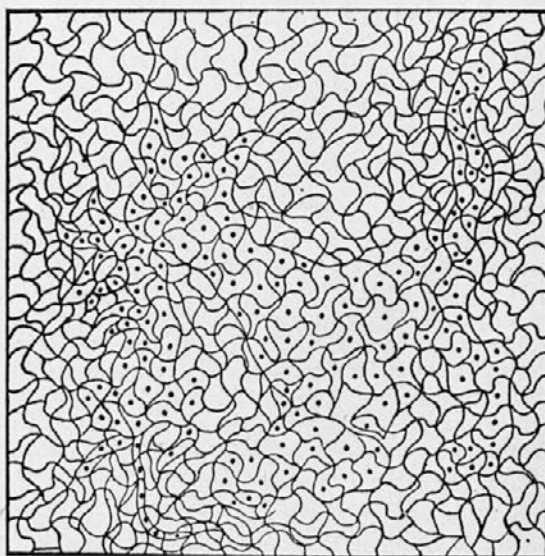
Angleški kralj Jurij V. (*1865.) je v svojem prostem času napisal nešteto sonetov in balad.

Tudi med rimskimi papeži je bilo mnogo pesnikov, tako n. pr. Leon XIII. (1878.—1903.), ki je pisal latinske stihe verskega značaja.

MARIJANA ŽELJEZNOVA-KOKALJ:

USPAVANKA

Vidiš, večernico,	Tvoja je ramica
že se blesti	topla sedaj,
in se pod pernico	pravljico mamica
tebi smeji...	pravi ti zdaj,
Aja-tu-tu!	aja-tu-taj!

Če izpolnite na tej čudni čečkariji polja, ki so označena s piko, s črnilom ali mehkim svinčnikom, dobite sliko, o kateri še pred eno minuto niste vedeli, kaj bo predstavljala. Vendar vam pa izdamo toliko, da predstavlja prizor pri zajtrku. Poskusite! Vsa zadevica je prav zabavna, čeprav napravite začetkoma morda pogreške!

KOLENDAR V URI ZA LETO 1934

Z njim lahko določiš, na kateri dan tedna pade katerikoli datum leta 1934.

Rimske številke I do XII pomenijo dvanajst mesecev, in sicer I = januar, II = februar, III = marec itd., XII = december.

Arabske številke ob rimskih so prištevkvi. Ti so važni in za vsako leto drugačni. Napiši si jih na uro.

To stvar uporabljaj tako:

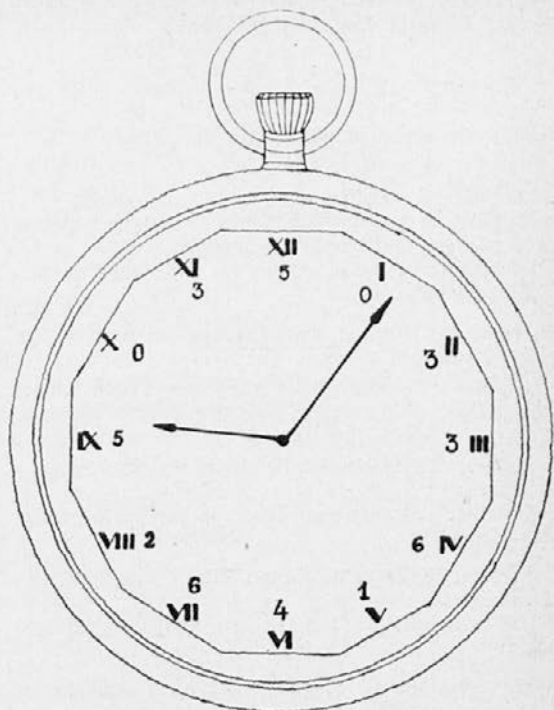
Vedeti hočeš n. pr., na kateri tedenski dan v letu 1934. pade Silvestrov večer (31. decembra). December je dvanajsti (XII.) mesec. Poišči torej rimsko številko XII. Poleg nje je prištevek (arabska) 5. Datumu prištej ta prištevek. Torej 31 (datum) + 5 (prištevek) = 36. To število deliš s 7. Vseeno je, kolikokrat gre 7 v dotičnem številu, zanima naj te samo ostanek. Računaj: $31 + 5 = 36 : 7 = (5\text{krat})$ in ostane 1, torej 31. december pade na ponedeljek, kajti ostanek 1 pomeni ponedeljek, 2 torek, 3 sredo, 4 četrtek, 5 petek, 6 soboto, 0 (nič) pa nedeljo. Ako je število gladko deljivo s 7 in nič ne ostane, pomeni to vselej nedeljo.

Zgledi:

Sv. Jožef (19. marca). — Marec = III, prištevek = 3. Računaj: $19 (\text{datum}) + 3 (\text{prištevek}) = 22 : 7 = (3\text{krat})$ in ostane 1; 19. marec pade torej na ponedeljek.

Kres (23. junija). — Junij = VI, prištevek = 4. Računaj: $23 (\text{datum}) + 4 (\text{prištevek}) = 27 : 7 = (3\text{krat})$ in ostane 6; kres bo torej na soboto.

1. december = XII, prištevek 5. Računaj: $1 (\text{datum}) + 5 (\text{prištevek}) = 6 : 7 = (0\text{krat})$ in ostane 6; 1. december pade torej na soboto.

20. september = IX, prištevek 5. Računaj: $20 (\text{datum}) + 5 (\text{prištevek}) = 25 : 7 = (3\text{krat})$ in ostane 4; 20. september bo torej na četrtek.

1. maj. — Računaj: $1 + 1 = 2$, torej torek.

Pri številih, ki so manjši od 7 (torej pri številih od 1 do 6), deljenje sploh lahko opustiš in jih kar smatraš za ostanke in za ustrezajoče dneve. Tako bi za 1. december lahko postopal tako: $1 (\text{datum}) + 5 (\text{prištevek}) = 6$, torej sobota.

ZA KRATEK ČAS

Janezek: «Gospod učitelj, niti očka niti mamica nista mogla prečitati, kaj ste napisali v zvezek.»

Učitelj: «Napisal sem, da moraš bolj čitljivo pisati.»

*

Gospa Ana opazuje v živalskem vrtu kameleona in pravi možu:

«Poglej Tone, kako dolg jezik ima!»

«Ali si mu nevoščljiva, kaj?» odgovori mož.

*

Mož: «Spet nisi vse dopoldne nič delala; kolikokrat si mi že rekla, da se boš poboljšala! Ali si se že? Še ne!»

Zena: «Kar pusti me in pred svojim pragom potajaj; kolikokrat si mi že rekel, da boš znorel! Ali si že? Še ne!»

*

«Kaj misliš, kakšno bo jutri vreme?»

«Če bo lepo, mslim, da ne bo dežja!»

Učitelj: «Tonček, kaj je luč?»

Tonček: «Vse, kar vidimo, gospod učitelj!»

Učitelj: «Kaj blebečeš? Mene tudi vidiš, pa nisem luč!»

*

Kmet opazi na cesti avtomobilista, ki se je zaletel z avtom v drevo, ne da bi se mu bilo kaj pripetilo.

«Slišite,» ga vpraša, «kako pa ustavite svoje vozilo, kadar ni nobenega drevesa?»

*

Učitelj: «Kaj je nasprotno od lahkomišeln?»

Ančka: «Resen.»

Učitelj: «Dobro! In kaj je nasprotno od lep?»

Ančka: «Grd!»

Učitelj: «In od prost!»

Ančka: «Toda, gospod učitelj —?»

Učitelj: «Kaj pa je? Nasprotje od prost mi povej!»

Ančka (zardi): «Zaseden!»

«Ti bi moral začeti drugačno življenje!»

«Prepozno je za to!»

«Nikoli ni prepozno!»

«No, potem pa še lahko počakam!»

*

Zdravnik: «Ali vaša hčerka še tako vpije ponoči?»

Mati: Ne, sedaj poleti so itak noči krajše!»

*

Letoviščar: «Koliko stane pri vas soba?»

Hotelir: «V prvem nadstropju 40 dinarjev, potem pa v vsakem nadstropju 10 dinarjev manj.»

Letoviščar: «Dobro, potem mi dajte sobo v četrtem nadstropju.»

*

Gospa M.: «Čudno, prav nič ga ne poznam, pa vedno hvali moj obraz.»

Gospa R.: «Seveda, čisto razumljivo, drogerijo ima in vam prodaja vsa lepotečna sredstva.»

*

Redar: «Kaj niste čitali, da je tu prepovedano plavati?»

Kopalec: «Seveda sem čital, pa saj jaz ne znam plavati!»

*

«Grozen čudak je ta gospod Zima! Vse, kar vidi, bi rad imel!»

«Imenitna ideja! Pokaži mu svojo najstarejšo hčer!»

*

Oče: «Marko, ali bi rad videl novo sestrico, ki ti jo je prinesla štorclja?»

Marko: «Ne, oče, — pokaži mi rajši storkljo!»

*

On: «Ti me imaš rada samo takrat, kadar potrebuješ denar!»

Ona: «Kaj ni to dovolj!»

*

Lovec: «Zdi se mi, da ima moj pes bolhe. Kaj je treba storiti v takih primerih?»

Gonjač: «Clovek mu ne sme iti preblizu!»

*

Nekdo, ki je padel v vodo: «Življenje ste mi rešili! Iz vode ste me potegnili, o, kako sem vam hvaležen! Rad bi vam dal pet sto dinarjev, pa ne morem, ker imam same jurje pri sebi.»

Tisti, ki ga je ven potegnil: «No, nič ne de, pa še enkrat skočite v vodo!»

*

«No, Tomažek, ali je bilo lepo v šoli?»

«Prav lepo, očka, in veste, kaj je rekel gospod učitelj? ...»

«Gotovo te je pohvalil?»

«Seveda me je ... rekel je, da bi šolo kar lahko zaprli, če bi bili vsi učenci taki ko jaz.»

*

«To mazilo», pravi zdravnik, «je najboljše sredstvo za vaš izpuščaj. Namažite si obolela mesta trikrat na dan.»

Bolnica gre domov, toda kmalu zazvoni zvonec pri zdravniku: «Gospod doktor, ne smete biti hudi, toda pozabila sem vas vprašati kdaj naj mažem, ali pred jedjo ali po jedi?»

«Kakšna je razlika med lekarnarjem in sodnikom?»

«Lekarnarjevi pogreški se takoj zakopljejo v zemljo, sodnikovi se pa prej obesijo in nato zakopljejo.»

*

Žena: «No, možek, kaj je novega v časopisih?»
Mož: «Nič ni novega! Vedno iste stvari, samo da se dogodijo drugim ljudem!»

*

Zdravnik: «Kaj pa je to, gospod Cmok? Saj se zdravila niti dotaknili niste?»

Bolnik: «Gospod zdravnik, nisem si upal, saj stoji na steklenici, da mora biti vedno zaprta!»

*

«Kajne, draga gospa, da opazite sedaj, ko kuhate sami, velik prihranek v gospodinjstvu?»

«O seveda — moj mož poje polovico manj kakor prej!»

*

«Štirideset let sem že poročen in vsak večer ostane lepo doma pri ženi.»

«To je ljubezen!»

«To ni ljubezen, to je revmatizem!»

*

«Vedno sem imel srečo v ljubezni!»

«Pa se vendar nisi oženil?»

«Pa saj to je bila tista sreča, ki sem jo imel!»

*

Mamica: «Janezek, ne rij tako po prahu, ali ne vidiš, da gre tvoji sestrici v nos?»

Janezek nekaj časa miruje, nato pa prične zopet isto.

Mamica: «Ali ti nisem že enkrat rekla, da ne dvigaj prahu!»

Janezek: «Vem, toda sedaj ne gre sestrici več prah v nos!»

Mamica: «Kako to, da ne gre?»

Janezek: «Zato, ker sem ji nos zamašil s papirjem!»

*

«Vi, gospod Kozamurnik, kdo pa je bila tista goska, s katero sem vas včeraj videl?»

«Že dobro — samo prosim vas, ne povejte tega moji ženi!»

«Ali nič ne ve o tem?»

«Seveda ve — saj je bila ona tista goska!»

*

Učitelj: «Če posodim n. pr. tvojemu očetu, Miha, sto dinarjev in mi on obljubi, da mi bo vrnil vsak mesec dvajset dinarjev, koliko mi je še dolžan po treh mesecih?»

Miha: «Sto dinarjev!»

Učitelj: «Toda dečko, ti nimaš pojma o računstvu!»

Miha: «Računstvo že razumem, gospod učitelj, toda vi nimate pojma o mojem očetu!»

*

«Kako se počutite, prijatelj?» vpraša zdravnik svojega pacienta.

«Zelo slabo, gospod zdravnik!»

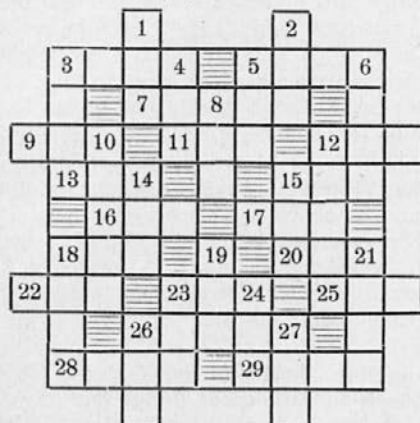
«To ni mogoče, kaj vam pa je?»

«Moti me ta presneti termometer, katerega ste mi predvčerajšnjim vtaknili pod pazduho.»

UGANKE — ZVITE ZANKE

KRIŽALJKA-OBRTNICA

Sledeča križaljka je sestavljena na osnovi običajnih križaljk. Vsaka beseda — bodisi vodoravna ali navpična — pa dobi, če jo čitaš nazaj, nov pomen, ki je naveden v oklepajih.

Vodoravno:

- 3 moško ime (okončine)
 5 židovski pismouk (pritok Zapadne Morave)
 7 utrjen kraj (neuglajen)
 9 dejanje (—)
 11 izraz bolesi (časovni prislov)
 12 obdelan kos lesa (del kroga)
 13 žival (oziralni zaimek)
 15 začimba (žival)
 16 poslanec (snov)
 17 krajevni prislov (glasbilo)
 18 pokoj (evropsko mesto)
 20 klica (ličilo)
 22 dolenska vas (del obleke)
 23 žival (posoda)
 25 predlog (del tedna)
 26 angleški časnik (pripadnik rase)
 28 sportna panoga (kurivo)
 29 žensko ime (zatočišče)

Navpično:

- 1 izraz iz geometrije (struja)
 2 zabavišče (otok na Jadranu)
 3 arabski knez (pesniško sredstvo)
 4 železna členica (moško ime)
 5 moško ime (zbor)
 6 malik (italijansko mesto)
 8 gozdno drevo (okrajek)
 10 naprava ob vodi (pester)
 12 verska knjiga (razpravni dan)
 14 vzročni veznik (pregovor)
 15 jed (ptica)
 18 rimski bog (sramežljivost)
 19 konec ladje (nebesni pojav)
 21 kamenina (menično jamstvo)
 23 kadilski izraz (malovredna reč)
 24 suh (žival)
 26 orožje (prometno sredstvo)
 27 mlečni izdelek (zver)

PREMENE

- 1 2 3 4 5 6 žival
 1 2 5 4 3 6 koča
 2 3 5 6 1 4 zgoščeni vodni hlapi
 2 3 5 4 1 6 zunanja podoba
 3 2 1 6 5 4 posode

KNJIGE

Na ljubljanski pošti je nekdo oddal štiri zavitke. V vsakem je bila po ena knjiga znane slovenske knjižne družbe. Na zavitkih so bili sledeči naslovi:

Vida Opat
Rakovnik

Voja Samovič
Mengeš

Lada Cirk
Vipava

Elka Jež
Verd

Katere knjige so prejele naslovnice?

STEBER

Namesto števil vstavi črke, ki jih dobiš po spodnjem ključu. S stebra čitaš znane verze slovenskega pesnika.

Ključ:

6-2-16-7-11-8-1-11-12-5-16-7-5
 evropska država;
 15-5-10-14-2-1-11-3-5
 špansko mesto;
 4-1-5-4-11-1 besedna vrsta;
 13-10-5-13-11-10 zastava;
 3-5-17-5-10-2-9 kristjanom znani kraj.

1	2	3	2
4	5	6	5
7	5	8	9
10	4	5	3
10	11	7	5
12	13	5	1
14	5	15	2
10	5	16	7
5	13	10	5
17	2	3	15
11	7	5	1

BESEDNA UGANKA

Z m je človek, z g žival,
 z n že dosti je zaklal;
 z R koroška je krajina,
 z d državna veličina,
 z L na Notranjskem leži;
 kdor ve eno, vse dobi.

VESTNIK VODNIKOVE DRUŽBE

Na zadnjem obnem zboru

Vodil ga je družbeni gospodar g. prof. Josip Breznik, ki je ugotovil, da je gospodarska stiska vplivala tudi na Vodnikovo družbo enako kakor na vse podobne organizacije pri nas. Vzlic temu pa je družbi uspelo, da se je s pomočjo svojih vrlih poverjenikov držala tudi v tem kritičnem letu na častni višini. Treba pa bo novega, vztrajnega dela, da se popravijo izgube in da bo družba zopet od leta do leta napredovala, kakor je prejšnje čase. Nato so navzočni na predsednikov poziv počastili spomin dveh umrlih poverjenikov (Lada Krakorja in Antona Kregarja) in ustanovnika (Roberta Kollmanna).

O družbeni notranji organizaciji in podrobnem delu odbora je poročal tajnik g. prof. dr. Pavel Karlin, blagajnik g. Milan Sterlekar pa je podal zaokroženo blagajniško poročilo, ki kaže pol-milijonski družbeni denarni promet.

O stanju članstva je poročal družbeni gospodar g. prof. Breznik. V preteklem poslovnem letu je Vodnikova družba štela 165 ustanovnikov in 16.452 rednih članov, skupaj 16.617 članov. V primeri s prejšnjim letom je potemtakem padlo število članov za 2783. Teritorialno se članstvo deli takole: V bivši ljubljanski oblasti je 9423 članov, v bivši mariborski oblasti 5479 članov, izven dravske banovine 1079, izven Jugoslavije 456. V bivši ljubljanski oblasti je število članov padlo za 17,1 %, v bivši mariborski oblasti pa za 22,3 %, izven banovine za 11,4 %, izven države za 31 %. V Ljubljani ima Vodnikova družba 3013, v Mariboru 746, v Celju 527 članov — številke, ki so v vseh treh naših največjih mestih znatno prenizke. Na mesta odpade 6512, na podeželje pa 8550 članov; družba je torej najbolj zakoreninjena na kmetih.

Drugi del obnega zboru je bil posvečen knjižnemu programu. Družbeni literarni referent g. prof. dr. Ivan Lah je v daljšem poročilu poudaril smernice, ki se jih drži Vodnikova družba pri izdajanju svojih knjig. Njene knjige morajo imeti čim večjo literarno vrednost, kljub temu pa naj imajo na sebi pečat poljudnih knjig. Ljudske knjižne družbe imajo v našem kulturnem in prosvetnem življenju svoje določeno področje. Med čitatelji Vodnikove družbe je ogromna večina takih, ki si žele tiste dobre in zdrave slovenske knjige, ki spremlja našega človeka skozi vse življenje. Bilo bi torej napačno, če se ne bi ozirali na upravičene želje tisočev, ki so glavni stebel družbenega članstva. Poseben kulturni pomen Vodnikove družbe vidi poročevalec v tem, da s svojo organizacijo vzbuja zanimanje za lepo knjigo in jo spriči nizke cene napraviti dostopno tisočim, ki sicer ne bi mogli biti deležni te dobrote. Poročevalec je nadalje grajal precejšnjo odsotnost tako zvane višje družbe in inteligence v družbenih vrstah. Steber Vodnikove družbe je naš mali človek. Nadalje je omenjal vprašanje prevodov; družba je odločena, dokler bo le mogoče, izdajati dela domačih avtorjev.

Knjige za leto 1933

1.) **Vodnikova pratika za leto 1934.** naša pestra in bogato ilustrirana ljudska čitanka. Uredil jo je Pavel Karlin.

2.) **Fran Roš, Zvesta četa.** Delo bo kakor nalašč za prihodnje leto, ko se bo svet spominjal 20letnice izbruha svetovne vojne. Pisec opisuje predvojno celjsko mladino, iz katere sta zrastle tudi Malgaj in Puncer, njeno življenje, njene vzore in boje, pa tudi njeno pot čez Kalvarijo vseh front tja do koroške ofenzive po osvobojenju. Povest je spisana poljudno in živahno in se bo povsod čitala s pridom.

3.) **Ilka Vaštetova, Vražje dekline.** Pisateljica je zelo zanimivo obdelala Valvazorjevo dobo. Povest nas vodi z Valvazorjem na Vagenšperk, v Šmartno pri Litiji, v tedanjo Ljubljano in končno v Krško, kjer Valvazor dovršuje svoje delo in življenje. Je živa in napeta slika takratnih kulturnih in splošnih razmer.

4.) **Ivan Muc, Skozi Sibirijo.** Preprosti slovenski vojak opisuje tu svojo usodo. Dolga leta je v družbi tujih sopotnikov potoval skozi Sibirijo, Kitajsko in Japonsko in doživel marsikaj čudnega. Preprosto, a zanimivo pripoveduje o tej svoji poti pa o neznanih pokrajinah daleč ob Jeniseju, v Mandžuriji, v Džeholu, na Kamčatki in drugod.

Članarina za leto 1934

Redni člani v Jugoslaviji plačajo po 20 Din, v sosednjih državah po 34 Din, v Ameriki po 1 dolar na leto. Ustanovnina znaša 500 Din za osebo, 1000 Din za družino, društvo, zadruško, občino ali šolo. Stroške za dostavitev knjig morajo v Jugoslaviji plačati člani sami. Po sklepu zadnjega obnega zboru naj vsak član, ki naroči knjige pri poverjeniku ali v družbeni pisarni, ne glede na to, kje biva, plača za odpremo 1 Din 50 p. Tako se bodo stroški za poštnino in odpremo brez žrtev za posameznika razdelili enakomerno na vse članstvo.

Odbor Vodnikove družbe

Predsednik: Rasto Pustoslavšek, ravnatelj in narodni poslanec, Ljubljana.

Podpredsednika: dr. Ljudevit Pivko, profesor in narodni poslanec, Maribor; dr. Janko Šlebingger, upravnik državne knjižnice, Ljubljana.

Tajnik: dr. Pavel Karlin, profesor, Ljubljana.

Blagajnik: Milan Sterlekar, uradnik Mestne hranilnice, Ljubljana.

Knjiž. referent: dr. Ivan Lah, profesor, Ljubljana.

Gospodar: Josip Breznik, načelnik prosvetnega oddelka banske uprave, Ljubljana.

Odborniki: Božidar Borko, urednik, Ljubljana; dr. Rudolf Molè, profesor, Ljubljana; Vilko Mazi, učitelj, Ljubljana; Adolf Ribnikar, načelnik, Ljubljana.

SEJMI

Pripombi. Če pade sejem na nedeljo ali praznik, se vrši sejem na naslednji delavnik. Sejmi, pri katerih ni posebej označeno, so za živino in blago.

DRAVSKA BANOVA

Srez Brežice

Brežice: 14. febr.; ponedeljek po sv. Florijanu (4. maja); dan sv. Antona (13. jun.); dan sv. Lovrenca (10. avg.); dan sv. Lenarta (6. nov.); 19. dec.; vsako soboto v tednu (samo za svinje).

Dobova-Mihalovec (sedem občin župnije Dobove, in sicer: Mihalovec, Veliki Obrež, Rigonce, Loče, Sela, Gaberje, Mostec): 31. jan.; 26. marca; 25. apr.; 10. jul.; 13. sept.; 9. dec.

Kapele: 17. jan.; 10. marca; 17. apr.; 7. jun.; 17. avg.; 17. sept.

Manga-Golobinjak: 14. sept.

Pišce: 19. febr.; 8. jul.; 1. avg.; 6. okt.; 3. nov.

Planina: 11. jan.; 1. marca; 12. maja; 15. jun.; 12. jul.; sobota pred praznikom Angela varuha; 15. okt.; 3. dec.

Rajhenburg: 29. jan.; veliki četrtek; ponedeljek po šestl nedelji po veliki noči; dan po sv. Petru in Pavlu; 26. avg.; 10. okt.

Sevnica: 14. febr.; ponedeljek po tihi nedelji; tretja sredo po veliki noči; 22. jun.; 16. avg.; 21. okt.; 6. dec.

Sv. Lenart-Zabukovje: 3. aprila; 18. jul.; 20. sept.; 6. nov.

Videm: 21. jan.; 20. febr.; 1. apr.; 21. maja; 3. avgusta; 26. okt.; 16. dec.

Zdole-Pleterje: 15. marca; 24. apr.; 15. jul.; 15. sept.

Zigarski vrh: 21. marca; 13. jun.; 1. sept.

Srez Celje

Celje: Vsako sredo in soboto (za prašiče); soboto sredi posta; 21. okt.; 30. nov.

Dobrna: Prvi ponedeljek po Svečnici (2. febr.); kvatrnji četrtek v sept.; 6. dec. (sv. Miklavž).

Nova cerkev: Ponedeljek po sv. Treh kraljih (6. jan.); četrtek po veliki noči, ponedeljek po sv. Rešnjem Telesu; 6. nov. (sv. Lenart).

Petrovče: 17. jan.; 4. marca; 2. jul.; 14. sept.

Sv. Jakob (občina Kalobje): 3. febr.; prvi ponedeljek po velikem šmarnu (15. avg.).

Št. Jurij ob juž. žel., okolica: 2. jan.; 10. febr.; 12. avg.; 19. nov.; 10. dec.

Št. Jurij ob juž. žel., trg: 12. marca; 24. apr.; 4. maja; 22. jun.; ponedeljek po letnih kvatrah; ponedeljek po jesenskih kvatrah; 28. okt.

Št. Jurij ob Taboru: 29. jan.; 10. marca; 7. sept.; 21. nov.

Teharje: 21. jan.; 22. febr.; 26. marca; 12. maja; 26. jul.; 12. okt.; 24. nov.; 19. dec.

Trg Braslovče: Ponedeljek pred sv. Matijem (24. febr.); cvetni petek; ponedeljek pred sv. Matevžem (21. sept.); ponedeljek pred sv. Martinom (11. nov.).

Trg Vojnik: Ponedeljek pred Svečnico (2. febr.); ponedeljek po beli nedelji; 16. maja; 4. jul.; 7. sept.; 18. okt.

Trg Zalec: 14. febr.; 13. jun.; 25. jul.; 29. avg.; 4. okt.; 13. dec.

Velika Pirešica (Zg. Ponikva-Pernovo): 21. marca.

Vransko, trg: 3. marca (sv. Kunigunda); druga sredo po veliki noči; 29. sept.; 15. nov. (sv. Leopold).

Srez Črnomelj in Metlika

Črnomelj: Torek po prvi kvatrnji nedelji v postu; torek v velikem tednu (po cvetni nedelji); torek po binškoštni kvatrnji nedelji; torek po sv. Petru in Pavlu (29. jun.); torek po kvatrnji nedelji v sept.; torek po sv. Simonu in Judi (28. okt.); torek po kvatrnji nedelji v adventu; prvi četrtek v jan.; prvi četrtek v febr.; prvi četrtek v maju; prvi četrtek v avg.; prvi četrtek v sept. Če je ta dan nedelja ali praznik, se vrši sejem prejšnji delavnik, če je pa prvi četrtek prvega dne v mesecu, se vrši sejem prihodnji četrtek.

Metlika: Torek po sv. Treh kraljih (6. jan.); torek po Svečnici; torek po sv. Matiju (24. febr.); torek po sv. Jožefu (19. marca); torek po beli nedelji; torek po binškoštni; torek po sv. Alojziju (21. jun.); torek po sv. Marjeti (13. jul.); torek po velikem šmarnu (15. avg.); torek po sv. Mihaelu (29. sept.); torek po sv. Martinu (11. nov.); torek po sv. Miklavžu (6. dec.).

Gradac: 21. jan.; 11. marca; 13. maja; 8. jul.; 9. sept.; 25. nov. Če je ta dan nedelja ali praznik, se vrši sejem prejšnji delavnik.

Semič: 14. febr.; 15. marca; 26. apr.; 15. jun.; 24. jul.; 12. okt.

Stari trg: 18. marca (prihodnji delavnik); 13. jun.

Vinica: Ponedeljek po spreobrnjenju sv. Pavla (25. jan.); ponedeljek po tihi nedelji v postu; drugi ponedeljek po beli nedelji; ponedeljek po vnebohodu (po 6. nedelji po veliki noči); 6. jun.; ponedeljek po sv. Marjeti (13. jul.); 1. avg.; ponedeljek po Marijinem rojstvu, t. j. ponedeljek po prvi nedelji po 8. sept.

Srez Dolnja Lendava

Dolnja Lendava: 25. jan.; 16. febr.; 27. marca; 17. apr.; 16. jun.; 28. jul.; 28. avg.; 28. sept.; 28. okt.; 18. dec. Vsak torek za svinje in drobnico.

Beltinci: 20. jan.; 24. (na prestopno leto 25.) febr.; 25. apr.; 27. jun.; 15. jul.; 5. nov.

Bogojina: 15. febr.; 20. marca; 19. maja; 20. jul.; 4. sept.; 16. nov.

Črenšovci: 14. marca (samo za živino); ponedeljek po 3. maju; ponedeljek po 14. sept.; 20. okt.

Dobrovnik: 6. apr. (samo za živino); ponedeljek po Telovem; 25. jul.; 2. okt.

Dokležovje: 18. jun.; 21. avg.

Turnišče: V četrtek pred cvetno nedeljo; drugi ponedeljek po veliki noči (prvi je že velikonočni ponedeljek!); četrtek pred binkošti; 12. jun.; četrtek pred veliko mašo; 9. sept.; 4. okt. Vsak četrtek za svinje in drobnico.

Srez Gornji grad

Gornji grad: Na tiho nedeljo (kramarski sejem); 4. maja; 28. okt.

Ljubno: 19. marca; 1. maja; 24. jun.; 26. avg.; 19. nov. (Se vršijo samo kramarski sejmi.)

Luče: 25. maja (samo za blago).

Mozirje, trg: 22. jan.; 24. apr.; binkoštni torek; 15. jun.; 16. avg.; ponedeljek pred malo Gospojnico; 18. okt.

Rečica ob Savinji: 17. marca; 6. nov. (oba živinska in kramarska); 4. jul.; 21. sept. (se navadno ne vršita).

Šmartno ob Paki: 22. marca; 11. nov.

Srez Kamnik

Kamnik: Kramarski sejmi vsak drugi torek v jan., marcu, jun., avg., okt. in dec. Živinski sejmi vsak drugi torek v mesecu.

Blagovica: 25. jan.; 20. avg.

Dob: 14. febr.; 15. jun.; 10. avg.; 28. dec.

Domžale: 4. jan.; 4. maja; 26. jul.; 25. nov.

Krašnja: 5. avg.; 21. dec.

Lukovica: 3. febr.; 26. marca; 27. apr.; 9. sept.; 18. okt.

Mengeš: 9. febr.; 17. marca (na dan sv. Jere); 25. maja; 5. jul.; 29. sept.; 6. nov.; 13. dec.

Moravče: 24. febr.; ponedeljek v velikem tednu; 16. maja; 21. jun.; torek po sv. Jerneju (24. avg.); 11. nov.

Motnik: 12. febr.; tretji ponedeljek v postu; 22. apr.; 2. jun.; sreda po roženvenki nedelji v okt.

St. Gotard: Petek pred cvetno nedeljo; 5. maja; 25. maja; 2. jul.; 11. nov.

Zg. Tuhinj: 20. febr.; 3. apr.; 12. jul.; 21. sept.

Srez Kočevje

Kočevje: 20. jan.; 20. marca; 4. maja; 15. jun.; 25. jul.; 24. avg.; 16. okt.; 30. nov.; 31. dec.

Dobrepolje-Videm: 17. jan.; 1. maja; 31. avg.; 5. dec.

Dolenja vas: 28. jan.; 13. apr.; 4. sept.; 17. nov.

Kočevska Reka: 16. maja; 2. jul.

Koprivnik: 12. maja; 12. okt.

Livold: 1. apr.; 1. sept. (Se začasno ne vršita.)

Loški potok: 3. febr.; 4. apr.; 7. jun.; ponedeljek po Marijinem rojstvu v sept.

Mala gora: 25. maja; 30. jun.

Mozelj: 25. apr.; 30. jun. (če je ta dan nedelja ali praznik, prejšnji delavnik); 20. maja (če je ta dan nedelja ali praznik, prihodnji delavnik).

Polom-Vrbovc: Četrty ponedeljek po veliki noči; 5. avg. (Se začasno ne vršita.)

Ribnica: 2. jan.; ponedeljek po beli nedelji; 24. jun.; prvi ponedeljek po 2. avg.; 21. sept.

Sodražica: 22. jan.; četrtek pred sv. Gregorjem; četrtek pred sv. Janezom Nepomukom; 22. jul.; 2. sept.; četrtek pred sv. Terezijo.

Stara Cerkev: 5. apr.; 1. jun.

Stari log: 20. apr.

Sv. Gregor-Vel. Slevice: 27. apr.; 9. avg.

Turjak: 12. marca; 30. nov.

Velike Lašče: Ponedeljek pred sv. Matijem (ako je sv. Matija v ponedeljek, prejšnji ponedeljek); četrtek pred binkošti; 21. jun.; 16. avg.; 9. sept.; 6. nov.

Zdsenska vas, Pri sv. Antonu (Videm): Ponedeljek po tihi nedelji; 13. jun.; 17. jul.; sredo po roženvenki nedelji.

Srez Konjice

Konjice: 5. jan. (samo za živino); 9. febr.; 1. marca (samo za živino); veliki četrtek; križeva sreda; 24. jun.; 31. julija; 31. avg. (samo za živino); ponedeljek po sv. Mihaelu (29. sept.); 4. nov. (samo za živino); 3. decembra.

Oplotnica: 3. marca (sv. Kunigunda); 25. apr. (sv. Marko); 15. jun.; ponedeljek po škapulirski nedelji; 16. avg.; drugi ponedeljek po roženvenki nedelji; 11. nov.

Vitanje: Sredpostno sredo; 25. maja; 20. jul.; 14. sept.; 2. nov.; 27. dec.

Zreče: 30. jun.; ponedeljek po angelski nedelji. (Se ne vršita.)

Srez Kranj

Kranj: Prvi ponedeljek v maju, prvi ponedeljek v sept., okt., nov. in dec. vsakega leta, sicer vsak ponedeljek sejmski dan. Ako pade na te dni kak praznik ali v mesecu nov. vernih duš dan, se vrši semenj prihodnji ponedeljek.

Cerklje: 17. jan.; petek pred cvetno nedeljo; 16. avg.; 21. okt.

Poljane: 4. maja; 11. nov.

Skofja Loka: 3. febr.; 17. marca; 24. apr.; 24. jun.; 16. avg.; 29. sept.; 25. nov. Če pade na ta dan praznik, se vrši sejem delavnik poprej. Tedenski sejem vsako soboto.

Tržič: Sobota po 20. marcu; sobota po 16. maju; sobota po 4. oktobru; 30. nov. Tedenski sejem vsako sredo in soboto.

Železniki: Tržni dan vsako leto 30. nov.

Srez Krško

Krško: 3. febr.; 18. marca; 4. maja; 4. jul.; sobota pred praznikom Angelov varuhov (prva nedelja v sept.); ponedeljek po sv. Luki (18. okt.); 25. nov.; prva sreda v januarju, aprilu, juniju, avgustu, decembru.

Boštanj (Topolovc): Torek po binkošti; na dan pred Malim Smarnom (7. sept.).

Bučka: Na dan sv. Matije (24. febr.); na dan sv. Marka (25. apr.); ponedeljek pred sv. Janezom (24. jun.); ponedeljek pred sv. Mihaelom (29. sept.); na dan sv. Martina (11. novembra).

Bušča vas: Torek po prvi nedelji po Veliki noči; prvi torek po binkošti; 9. sept.; 12. nov.

Dernovo: 12. marca; 24. jun.; 29. sept.

Gornji Boštanj: Sobota po postu; 31. maja; sobota po sv. Urhu (4. jul.); petek po nedelji Ime Marijino (meseca septembra).

Jagnjenica (občina St. Jurij pod Kumom): Ponedeljek po beli nedelji; 15. jun.; 13. jul. (sv. Marjeta). (Se ne vršijo.)

Jesenice (Velika Dolina): 22. jul.; 22. nov. (samo za blago).
Kostanjevica: 17. jan.; ponedeljek po tihi nedelji; 31. maja; ponedeljek po sv. Jakobu (25. jul.); ponedeljek po sv. Mihaelu (29. sept.); kvatrnj ponedeljek v adventu.

Leskovec: Ponedeljek pred sv. Jurijem (24. apr.); 26. jul.; 14. avg.

Mokronog: Sobota pred tiho nedeljo; sobota po prazniku Srca Jezusovega; sobota pred sv. Jernejem (24. avg.); tretja sobota v sept.; 28. okt. (sv. Simon in Juda); 9. dec.; 12 mesečnih prašičjih sejmov vsak prvi četrtek v mesecu.

Radeče: 25. jan.; ponedeljek po postu; ponedeljek pred sv. Jurijem (24. apr.); 25. maja; 27. jun.; 17. jul.; 9. avg.; 1. sept.; 11. okt.; ponedeljek po sv. Martinu (11. nov.); 27. dec.

Raka: 10. marca; 19. nov.

Slančji vrh: Ponedeljek po sv. Urhu (4. jul.).

Studeneč: 31. marca; 16. maja; 8. avg.; 30. okt.

Skocijan: Četrtek v prvem kvatrnem tednu; četrtek v drugem kvatrnem tednu; četrtek v tretjem kvatrnem tednu; četrtek v četrtem kvatrnem tednu; 15. apr.; 15. jul.

St. Janž: Torek v prvem kvatrnem tednu; torek v tretjem kvatrnem tednu; prvi ponedeljek po 24. jun.

St. Jernej: Četrtek po svečnici; 12. apr.; ponedeljek po kvatrnj nedelji v maju; na dan sv. Jerneja; ponedeljek po vseh svetih.

Sv. Jurij pod Kumom: 25. apr.; 24. jun.

Telče: Ponedeljek po sv. Jakobu (25. jul.). (Se ne vrši.)

Trebelno: Sobota po veliki noči.

Tržišče (Sv. Trojica): ponedeljek pred sv. Rešnjim Telesom; 5. okt.

Veliki Cirknik: Prvi petek v postu.

Veliko Mraševo: 24. marca; 12. sept.

Vesela gora (St. Rupert): 12. marca; 27. apr.; četrtek pred binkošti; sobota pred 8. sept.; 27. okt.

Srez Laško

Laško: 14. jan.; 24. febr.; veliki četrtek; 5. maja; binkoštni torek; 24. jun.; 19. jul.; 24. avg.; 21. sept.; 23. okt.; 11. nov.; 21. dec.

Dol: 10. marca; ponedeljek po sv. Juriju; na dan sv. Ignacija; ponedeljek po sv. Mihaelu.

Jurklošter: 1. febr.; 1. jul.; 4. okt.; 13. dec.

Loka: 13. marca; 5. maja; 22. maja; četrtek po sv. Rešnjem telesu; 5. avg.; ponedeljek po imenu Marijinem; 17. okt.

Šmarjeta: 21. marca; 15. jul.; 7. sept.; 9. okt.;

St. Lenart nad Laškim: Ovetna sobota; 5. jul.; 16. sept.; 4. nov.

Trbovlje: 17. marca; 18. okt.

Srez Litija

Litija: Ponedeljek po sredpostni nedelji; sv. Florijana dan (4. maja); ponedeljek po sv. Rešnjem telesu; ponedeljek po sv. Mihaelu; ponedeljek po sv. Nikolaju. Živinski sejmi zadnji ponedeljek v januarju; 18. julija; 22. avg.

Dole: 26. marca; četrtek po sv. Rešnjem telesu; 5. avg.

Izlake-Aržiše: 17. febr.; 21. okt.; ponedeljek po sv. Egidiju; dan sv. Jurija (24. aprila) (dogon neznamen).

Krka-Podbukovje: Ponedeljek po beli nedelji; na dan sv. Kozme in Damjana (27. sept.).

Krka-Videm: Ponedeljek po sv. Treh kraljih; 1. marca; 16. maja; 5. avg.

Malo Trebeljevo: 18. marca; ponedeljek pred kvatrnj nedeljo v septembru.

Polšnik: 9. aprila; 25. maja; 6. jul.; 10. sept.

Radohova vas: 2. jan.; pustni ponedeljek; 9. apr.; 26. maja; torek po binkošti; 18. okt.

Stična: Četrtek v velikem tednu; ponedeljek pred binkošti; na dan sv. Bernarda (20. avg.); na dan sv. Katarine (25. nov.).

Smartno: Dan po sv. Treh kraljih; torek po sv. Valentinu (14. febr.); torek po cvetni nedelji; ponedeljek po sv. Jakobu (25. jul.); torek po Marijinem rojstvu (8. sept.); ponedeljek po sv. Martinu (11. nov.).

Smartno-Javorje: Torek po tihi nedelji; 24. avg.

St. Lambert: 14. febr.; 22. maja; 17. sept. (dogon neznamen).

St. Vid pri Stični: Sreda po veliki noči; 15. jun.; ponedeljek po Marijinem rojstvu (8. sept.); drugi ponedeljek po sv. Mihaelu (29. sept.); sobota pred sv. Martinom (11. nov.).

Vače: Ponedeljek po beli nedelji; torek po drugi kvatrnj nedelji; 16. avg.; 30. nov.

Veliki Gaber: 30. apr.; 4. jul.; 26. avg.; 30. okt.

Višnja gora: 21. jan.; ponedeljek pred pustno nedeljo; ponedeljek po prvi kvatrnj nedelji; ponedeljek po cvetni nedelji; ponedeljek po drugi kvatrnj nedelji; 24. jun.; 26. jul.; 1. sept.; ponedeljek po tretji kvatrnj nedelji; ponedeljek po vseh svetih; ponedeljek pred četrto kvatrnj nedeljo.

Zagorje: 9. febr.; četrtek pred cvetno nedeljo; 12. maja; 30. jun.; 29. avg.; 3. nov.; 31. dec.

Žubina: 24. febr.; 21. okt.

Mesto Ljubljana

Vsako sredo in soboto. Živinski sejmi: prva in tretja sredo v mesecu.

Srez Ljubljana-okolica

Borovnica: 5. febr.; 15. apr.; 27. sept.; 6. dec.

Dolsko: Ponedeljek po tihi nedelji; 21. okt.

Grosuplje: 25. apr.; 29. sept.

Račna: 11. marca; 5. sept.

Senožeti (občina Dolsko): 26. maja; 18. nov.

Studeneč-Ig: 27. febr.; 20. marca; ponedeljek po beli nedelji; četrtek po binkošti; 10. avg.; 11. nov.

Šmarje: Torek po sv. Florijanu; na dan sv. Roka (meseca avgusta).

Vrhnik: Prvi ponedeljek v postu; torek po veliki noči; ponedeljek pred Kristusovim vnebohodom; ponedeljek po sv. Trojici; 25. jul.; na dan sv. Leonarda (6. nov.); 27. dec.

Srez Ljutomer

Ljutomer: Vsak kvatni terek in terek v cvetnem tednu so živinski in kramarski sejmi. V ostalih mesecih pa so vsak drugi terek v mesecu le živinski sejmi. Če pade sejem na praznik, se vrši drugi dan.

Apače: 27. apr.; 9. sept.; 16. okt.

Gornja Radgona: 3. febr.; 26. maja; 30. jun.; 10. avg.; 16. nov.

Mala Nedelja: Na kvatni četrtek po Veliki noči; 21. okt. (samo za živino).

Razkrižje: bela sreda; 16. maja; 24. jun.; 10. avg.; 3. nov.

Štrigova: 18. marca; 21. jul.; 29. sept.

Terbegovci-Sv. Duh: 24. avg.; 13. dec.

Veržej: 7. marca (za živino); 6. maja; 29. sept.; 30. nov.

Srez Logatec

Dol. Logatec: 3. jan.; 12. marca; 24. okt.

Gor. Logatec: 7. febr.; prvi delavnik po Kristusovem vnebohodu; ponedeljek po rožnovenski nedelji; 13. dec.

Begunje: 18. marca; 8. okt.

Cerknica: 24. febr., v prestopnem letu 25. febr.; četrty ponedeljek po Veliki noči ne vštveši velikonočnega; 26. jul.; 2. nov.

Grahovo (občina Cerknica): 9. febr.; 22. marca; 17. apr.; 15. nov.

Hotedršica: 5. apr.; 21. nov.

Lož: 19. febr.; 15. marca; 4. maja (sv. Florijan); 10. jun.; 16. avg.; 28. okt.; 5. dec.

Nadlesk (občina Stari trg): 28. marca; 20. sept.; 15. okt.

Nova vas (Bloke): 1. marca; 24. maja; 22. avg.; 29. sept.

Planina: 24. apr.; 12. jul.; 30. nov.

Rakek: 30. jan.; 2. apr.; 30. jun.; 16. sept.

Rovte: Ponedeljek po tihi nedelji v postu; 24. jun.; 10. avg.; 29. sept.

St. Vid: Ponedeljek po sv. Juriju; ponedeljek po sv. Vidu; ponedeljek po sv. Jerneju.

Unec (občina Rakek): 17. jan.; prvi ponedeljek v marcu.

Zerovnica (občina Cerknica): Ponedeljek po sv. Treh kraljih; 14. febr.; sreda pred binkošti; 15. dec.

Žiri: Sredpostna sreda; sreda po veliki noči; 13. jun.; 4. jul.; 21. okt.

Srez Maribor, desni breg

Poljčane: Kvatni ponedeljek v postu; ponedeljek po cvetni nedelji; ponedeljek po vnebohodu; sobota pred sv. Janezom Krstnikom; 10. jul.; 29. avg.; sobota po rožnovenski nedelji; 15. nov.

Slovenska Bistrica: 17. jan. (samo za živino); 24. febr.; 11. marca (samo za živino); cvetni petek; 4. maja; 4. jun.; 25. jul.; 24. avg.; 24. sept.; 28. okt.; 23. nov.; 15. dec. (samo za živino).

Srez Maribor, levi breg

Sv. Lenart: Sv. Sebastiana dan; 26. marca; ponedeljek po beli nedelji; 19. maja; 24. jun.; 2. avg.; 5. sept.; 5. okt.; 6. nov.

Sv. Jurij v Slovenskih goricah: 22. apr.; 12. avg. (Začasno ustavljena.)

Sv. Trojica: 20. marca; ponedeljek po sv. Trojici; 28. avg.; ponedeljek po kvatnih v septembru. (Začasno ustavljena.)

Ščavnica (Sv. Ana na Krembergu): 17. jul.; 14. sept.

Zgornja Kungota: 1. apr.; 7. okt. (Se začasno ne vršita.)

Mesto Maribor

Vsak drugi, četrty in peti terek v mesecu živinski sejem. Ako je v terek praznik, se vrši sejem dan poprej. Vsak petek svinjski (za drobnico) sejem. Ako je v petek praznik, se vrši sejem dan poprej. Ako je v četrtek božič, se vrši svinjski sejem v sredo pred božičem. Vsako sredo in soboto je tržni dan.

Srez Murska Sobota

Križevci: 16. apr.; 4. jun.; 27. okt. (živinski in kramarski); vsako prvo soboto v mesecu svinjski sejem, ako je ta dan praznik, je svinjski sejem prejšnjo soboto.

Martjanci: 6. maja; 6. avg.; 23. okt.

Murska Sobota: Prvi ponedeljek v jan. (živinski); prvi ponedeljek v febr. (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v marcu (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v apr. (živinski); prvi ponedeljek v maju (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v jun. (živinski); prvi ponedeljek v jul. (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v sept. (živinski); 15. okt. (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v nov. (živinski); 6. dec. (živinski in kramarski).

Prosenjakovci: 15. marca; 16. jun.; 2. sept.; 28. nov.

Puconci: 28. maja; 10. jul.; 10. sept.; 10. nov.

Rakičan: 26. marca; terek pred binkošti; 2. jul.; 16. avg.; 8. okt. (goveji).

Tišina: 10. apr.; 7. sept.

Srez Novo mesto

Mestna občina Novo mesto: Terek po sv. Antonu v jan.; terek pred sv. Jurijem v apr.; terek po sv. Jerneju v avg.; terek po sv. Lukežu v okt.; terek po prvi adventni nedelji; vsak prvi ponedeljek v mesecu; vsak ponedeljek sejem za prašiče.

Ambrus: Sejem oblastveno ukinjen.

Brunice: Delavnik pred 19. marcem; zadnjo soboto pred kvatnim tednom v sept.

Crmošnjice: 24. febr.; 24. jun.; 12. sept.

Dobrnice: Sejem oblastveno ukinjen.

Hinje: Četrtek po binkošti. Sejem oblastveno ukinjen.

Irča vas (občina Šmihel-Stopiče) — bivši kandijski sejmi: vsak četrtek po 15. vsakega meseca. Če pade četrtek na 15. v mesecu, se vrši sejem isti dan.

Lukovk (Trebnje): 16. maja (dan sv. Janeza); prvi ponedeljek po sv. Jakobu (25. jul.).

Mirna: 24. jun.; 2. nov.

Mirna peč: Ponedeljek po sv. Jožefu; 31. maja; 30. jun.; 29. sept.; 29. dec.

Smuka: 10. marca.

Št. Lovrence (Velika Loka): 10. avg.; 23. nov.

Toplice: Četrtek po sv. Matiju (24. febr.); četrtek po sv. Florijanu (4. maja); 27. jul.; četrtek pred velikim Smarnom (15. avg.); četrtek po rožnovenski nedelji.

Trebnje: 13. jun.; 13. jul.; 16. avg.

Velika Loka: 8. marca; 12. maja; 21. jun.; 25. jul.; 30. avg.; 16. dec.

Zagradec: Sobota pred belo nedeljo; dan pred malim Smarnom (7. sept.).

Žužemberk: 3. febr.; 17. marca; 24. apr.; dan po Kristu-
sovem vnebohodu; 9. jun.; četrtek po sv. Urhu v jul.;
9. avg., t. j. dan pred sv. Lovrencem; 14. sept.; 28. okt.;
6. dec. Vsako leto na cvetno soboto pa se vrši samo
živinski sejem.

Srez Prevalje

Dravograd: 20. marca; 9. maja (za živino); 15. jun.; 2. avg.;
21. sept.; 3. nov. (za živino).

Črna: Ponedeljek po sv. Florijanu; 5. avg. (sv. Ožbalt);
21. okt. (sv. Uršula).

Guštanj: 24. apr. (za živino); 24. jun.; 1. sept.; 18. okt.;
25. nov.

Marenberg: Četrty ponedeljek po božiču; 1. marca (za ži-
vino); ponedeljek pred cvetno nedeljo; binkoštni torek;
21. jun. (za živino); 31. jul.; 29. sept.; 11. nov.

Mežica: 25. jul.; 4. dec.

Muta: 14. marca; 1. maja; 17. julija; 29. avg.; 28. okt.

Prevalje: Četrtek pred sv. Urbanom (25. maja); četrtek
po sv. Jeronimu (30. sept.).

Vuzenica: Prvo postno soboto; 25. apr.; 4. jul.; 16. avg.;
10. okt.; 6. dec.

Srez Ptuj

Ptuj (mesto): 23. apr.; 5. avg.; 25. nov.; vsak prvi in
tretji torek v mesecu (samo za živino in konje); vsako
sredo (svinjski). Ako praznik ali nedelja, prihodnji dan.

Ormož: Vsak prvi ponedeljek v januarju, februarju,
marcu, maju, juniju, juliju, septembru, oktobru in de-
cembru (samo živinski); vsak torek (svinjski); cvetni
petek; prvi ponedeljek po sv. Jakobu (ako pride Jako-
bovo na ponedeljek, se vrši sejem prihodnji ponedeljek);
na Martinovo (ako je ta dan praznik, se vrši sejem
drugi dan).

Sv. Bolfenk: 29. jun.; 2. sept. (Začasno ustavljena.)

Sv. Urban v Slovenskih goricah: 25. maja; 25. jul. (Za-
časno ustavljena.)

Sv. Tomaž pri Ormožu: 21. jun.; 29. avg.; 28. okt.; 3. dec.
(Ako nedelja ali praznik, se vrši sejem naslednji del-
lavnik.)

Srez Radovljica

Radovljica: 12. marca; 24. apr.; binkoštni torek; 26. jul.;
28. okt.; 13. dec. Tedenski sejem vsak torek.

Bitinje v Bohinju: 26. jul. (za blago).

Bohinjska Bistrica: 1. maja; 24. jun. (za blago); 18. okt.;
6. dec. (za blago).

Dovje: 20. jan.; 29. sept. (oba za blago).

Jesenice: 4. maja; torek po binkoštih (za blago); prvi po-
nedeljek oktobra (za blago); 6. nov.; 3. dec. (za blago).

Kranjska gora: 20. marca; sobota pred drugim ponedelj-
kom v okt.; drugi ponedeljek v okt. (za blago).

Lesce: 24. febr.; velikonočni torek; 29. sept.; 21. okt.

Mojstrana: 23. nov. (za blago).

Sava pri Jesenicah: 14. febr.; 19. marca (oba za blago).

Spodnje Gorje: Petek pred cvetno nedeljo; 11. nov.

(Sejmski dnevi brez označbe «za blago» so sejmi za
blago in živino.)

Srez Slovenjgradec

Slovenjgradec: 25. jan.; drugo, četrto in šesto soboto v
postu; 12. maja; 10. avg.; prvi ponedeljek v septembru;
prvi ponedeljek v oktobru; 19. nov.

Šoštanj: Četrtek pred pustom; velikonočni torek; 22. jun.;
12. jul.; 29. sept.; ponedeljek pred sv. Katarino.

Št. Ilj pod Turjakom: 20. apr.; 2. jul.; v soboto pred an-
gelsko nedeljo; ponedeljek pred pustom, 1. jun. in
15. okt. se vrše sejmi pri Sv. Lenartu, obč. Št. Ilj pod
Turjakom.

Št. Ilj pri Velenju: Ponedeljek pred cvetno-nedeljo; 4. avg.;
21. sept.

Št. Janž pri Dravogradu: 15. apr.; 13. jun.; ponedeljek
po imenu Marijinem; 9. okt.

Velenje: Četrtek po postu; 1. maja; ponedeljek pred
binkoštimi; 18. jul.; 24. avg.; 24. okt.

Srez Šmarje pri Jelšah

Šmarje pri Jelšah: Ponedeljek po sv. Treh kraljih;
20. marca; tretji ponedeljek po veliki noči; ponedeljek
po imenu Marijinem; 21. jun.; 17. avg.; 4. dec.

Dobje: Soboto po Vel. noči; 16. jul.; sredo pred imenom
Marijinim; 25. nov.

Koprivnica: 25. jan.; 3. marca; 13. jul.

Kostrivnica: 10. marca; 25. apr.; 15. jun.; ponedeljek po
sv. Jakobu; sobota pred rožnvenško nedeljo.

Kozje: 24. febr.; 26. apr.; 13. jun.; 25. jul.

Lemberg: Ponedeljek po sredpostni sredi; cvetni petek;
12. maja; sredo pred Telovim; ponedeljek po sv. Urhu;
5. avg.; 25. okt.; 25. nov.

Pilštanj: 9. febr.; 8. marca; 16. maja; 9. jun.; ponedeljek
po sv. Roku; 29. sept.; Lesično: ponedeljek po Vseh
svetih.

Podčetrtek: 17. marca; velikonočni torek; 1. jul.; 10. avg.;
1. okt.; 21. nov.

Podsreda: 24. jun.; 21. sept.; 18. okt.; 19. nov.

Podsreda (Stare Sv. gore): Sobota pred tiho nedeljo; so-
bota pred binkoštimi.

Ponikva: 14. febr.; četrty ponedeljek po veliki noči;
27. jun.; 1. avg.; sredo po rožnvenski nedelji; sobota
pred sv. Martinom.

Rogatec: 24. febr.; 21. marca; ponedeljek po beli nedelji;
ponedeljek pred vnebohodom; 25. maja; 12. jul.; 24. avg.;
14. sept.; 30. nov.

Sedlarjevo (Polje): 8. maja; 6. dec.

Slivnica (Sv. Urban): Prvi četrtek po binkoštih; 22. jul.;
ponedeljek po rožnvenski nedelji.

Sv. Ema: Binkoštni torek; 17. okt.

Sv. Gore: 4. avg.; 7. sept.

Sv. Peter pod Sv. gorami: 5. febr.; 6. marca; 15. apr.;
23. maja; 21. okt.; 13. dec.

Št. Vid pri Grobelnem: 14. marca; 17. jun.; 20. sept.

Tinsko: Tretji ponedeljek po binkoštih; 2. jul.; ponedel-
jek po angelski nedelji.

Verače (Sv. Filip): 14. jan.; 22. febr.; 1. maja; 25. maja;
17. jul.; 29. avg.; 16. okt.

Zagorje: 31. jul. (za živino).

Žusem (Loka pri Žusmu): 18. apr.; 20. jul.; 25. avg.;
12. sept.

KAZALO

Rodovnik kraljevskega doma.	Narodnogospodarska važnost gob (A. B.) . . .	71
Domnevno vreme leta 1934. po stoletnem koledarju.	Srečne roke (Josip Štrekelj)	74
Pratikarski del		
Astronomski podatki, prazniki in vremenski ključ.	Sadjarstvo in sadna kupčija (dipl. agr. A. Jamnik)	75
Koledar (risbe Maksima Gasparija), verzi k mesečnim vinjetam (Pavel Karlin).	O napadih iz zraka (I. S.)	78
Poštna pristojbine.	Kako ravnajmo z mlekom (Gospodinja) . . .	80
Kolki za listine.	Številka 10 (Gustav Strniša)	81
Poučni in zabavni del		
Vodnikovo slovenstvo in jugoslovanstvo (doktor Ivan Lah)	Bela krajina (Vladan Regally)	85
Trgovinski stiki Jugoslavije s tujino (doktor Roman Savnik)	Kokainizem (prim. dr. Fran Göstl)	87
Še sto pozabljenih slovenskih pregovorov (dr. St. L.)	Dalije (dipl. agr. A. Jamnik)	88
Sokolski zlet v Ljubljani (Stane Trček) . . .	Kmetje (Jurij Teresesényi)	93
Koliko Jugoslovanov je na svetu	Kolikor dežel, toliko zakonov	96
«Otmica» in «šranga» v davnih časih in danes (dr. Metod Dolenc)	Zdravljenje s pokladanjem rok (Ivan Mulaček)	97
Kako so pisali stari narodi (Abecedar) . . .	Najnovejše o vitaminih (dr. V.)	98
Snaženje kovinaste posode in kovinastega orodja (Praktikus)	Kotiček za mlade bravece	
Nohti pripovedujejo	Zlata goska (angleška pravljica)	99
Koledar nekda in sedaj (P. B.)	Prava princeska	106
Solata v prehrani (Mara Novakova)	Ruvač, pihač in sedač (Lojze Zupane)	101
Tatjana (Vinko Bitenc)	Carji in kralji — pesniki	102
V senci stare katedrale (Davorin Ravljen) .	Uspavanka (Marijana Željeznova-Kokalj) . .	102
	Koledar v uri za leto 1934.	103
	Za kratek čas	103
	Uganke — zvite zanke	105
	Sporočila	
	Vestnik Vodnikove družbe	106
	Sejmi	107

ČEMU BI SE MUČILI,
če se da drugače napraviti!

To je prednost Schichtovega Radiona. In v tem tiči njegova skrivnost. Na milijone kisikovih mehurčkov, ki se jih razvije v raztopini Schichtovega Radiona, požene milno peno skozi tkanino, ne da bi ji kaj škodovalo. Tako operete perilo hitro, lepo in prizanesljivo, če redno uporabljate Schichtov Radion.

Vse pere
SCHICHTov **RADION** sam

Najboljša namizna in zdravilna
pijača je prirodna radioaktivna

SISAČKA MINERALNA VODA

Bolnim in zdravim priporočamo

SISAČKO JODNO KOPALIŠČE

---

ki je najmočnejše, najelegantnejše in
najcenejše jodno kopališče v Jugoslaviji

Z D R A V I: revmatične bolezni, po-
apnenje žil, zvišani krvni pritisk,
bolezni srca in krvnic, ženske
bolezni, živčne bolezni, skrofulozo, te-
lesne slabosti in slabokrvnost, golšo,
katare dihalnih organov, astmo, bo-
lezni prebavnih organov in žolčevodov.

Vse informacije in prospekte daje brezplačno

P. TESLIĆ, SISAK

V krvi je zdravje.

Ljudski organizem je zelo kompliciran stroj z neštivilnimi deli, ki v pravilnem delovanju in odrejenih funkcijah in v zvezi z vsemi deli organizma dajejo celoto: zdrav ljudski organizem. Eden zelo važnih faktorjev v sestavi ljudskega organizma je kri, ki kroži po vsem telesu in hrani vse njegove dele. Vse ono, kar poedinec v vseh mogočih formah dovaja želodcu kot hrano telesu, se s prebavo pretvarja v kemične sestavine, ki se raztvorjajo v nadaljnje spojine. Te spojine, odnosno energijo prevzema kri in hrani z njo vse dele telesa. Kri torej prevzema in daje dalje telesu vse ono, kar je potrebno za normalen in zdrav razvoj telesa. Moderna zdravniška znanost je posvetila posebno pažnjo proučavanju prehrane telesa, kar stvarno znači tudi prehrano krvi. Raziskavanja v tem smislu so pokazala, da je eno najpotrebnejših sestavin, potrebnih krvi, odnosno hranjenju telesa: železo. Organizem, ki se ne hrani z zadostno in odrejeno količino železa, shujša. Take

osebe postanejo nervozne, slabe, blede, nesposobne za delo in napredek in so dostopne vsaki bolezni; deca ne napreduje, kakor bi morala, ljudje v letih, polni moči, ne morejo dati tistega, kar bi po normalnem redu morali dati, itd. Zdravniška znanost se medtem ni ustavila pri gornji konstataciji o vlogi, ki jo ima kri za celoten organizem, odnosno o železu, ki je najvažnejši faktor prehrane krvi. Šla je še dalje. Začela je iskati načine, kako bi dala krvi potrebno količino železa, ki se — iz katerihkoli razlogov že — ne dovaja krvi v zadostni količini. Danes imamo v prodaji že mnogo preparatov, s katerimi dovajamo na ume ten način krvi potrebno količino železa. Kakor vemo iz novin a tudi po ustnem izročilu, se danes največ govori o takem preparatu, ki nosi ime «Energín», a proizvaja ga laboratorij «Alga» na Sušaku. Enako priporočajo zdravniki v mnogih primerih slabosti krvi in živcev ter pomanjkanju teka kakor sploh za okrepitev telesa uživanje pomožnih preparatov, kakor je «Energín».

*

TISKOVINE
KNJIGE
SLIKE
GRAFICNE
OSNUTKE
KNJIGO-
VEŠKA
DELA

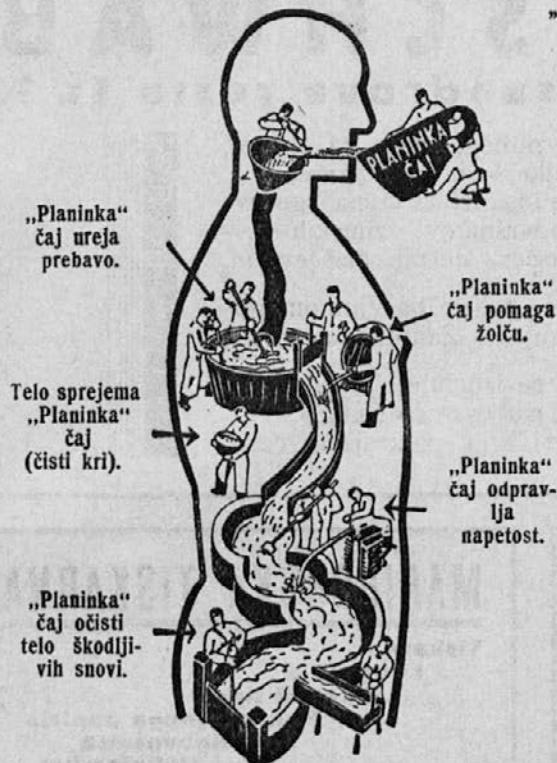
*

DELNIŠKA TISKARNA D.D.
VLJUBLJANI

Človeško telo in njegovo naravno zdravljenje.

„PLANINKA“ čaj urejuje prebavo.
Telo sprejema „PLANINKA“ čaj, ki čisti kri.

„PLANINKA“ čaj odstranjuje vse napetosti.
„PLANINKA“ čaj očisti telo škodljivih tvarin.
„PLANINKA“ čaj pomaga žolču.

Prišla je zima z dežjem in snegom in je treba baš v tem času še posebno paziti na zdravje, ker je človek izpostavljen vsem mogočim nevarnostim. Kakor priroda, tako je tudi naše telo onemoglo in se težko brani boleznim. Zaradi tega mu moramo pomagati in napraviti ga moramo **odpornega** in zdravega. Moramo ga očistiti od nadležnih in telesu škodljivih tvarin ter mu dovajati nove in **oživljajoče** soke. V ta namen je najboljšje **naravno zdravljenje z zdravilnim čajem „PLANINKA“**, ki je pripravljen večinoma iz najboljših **planinskih zelišč** in je njegovo koristno delovanje že priznано v znanstveni medicini.

Dolgoletne skušnje nam potrjujejo, da je „PLANINKA“ zdravilni čaj najboljšo **ljudsko zdravilo**, ker izhajajo njegove sestavine iz znanstvene in deloma tudi iz ljudske medicine.

„PLANINKA“ zdravilni čaj je **najboljši** in edini regulator za **čiščenje in obnavljanje krvi**. Kot eden najvažnejših faktorjev pri negi bolnikov uničuje ta čaj bolezenske kali, **filtrira kri** ter povzroči, da kri lahko in pravilno cirkulira. Zaradi teh svojih učinkov popravlja „PLANINKA“ čaj ves organizem. Zdravljenje od 6 do 12 tednov s „PLANINKA“ zdravilnim čajem izredno učinkuje, in to brez vsakega **strupa** pri naslednjih boleznih:

pri slabi želodčni prebavi in zaprtju, pri slabem in nerednem delovanju črevesja in pri napetosti telesa, pri omotici, glavobolu, nespečnosti in zgagi, pri obolenjih sečne kisline in hemeroidih, pri slabostih in odebelosti srca, pri obolenju jeter, pri nervozi in pri vseh živčnih boleznih. „PLANINKA“ zdravilni čaj **pospešuje tek** ter nenavadno učinkuje tudi pri arteriosklerozi in pri **osluzenju pljuč**.

Zahtevajte v lekarnah in drogerijah izrečno „PLANINKA“ čaj „BAHOVEC“ za Din 20.— škatlico, ki vsebuje samo tedaj pravi „PLANINKA“ čaj, kadar je zaprta in plombirana kadar nosi naslov lekarne:

Mr. ph. L. BAHOVEC, Ljubljana

Kongresni trg

Ta lekarna pošilja tudi s pošto, in sicer: štiri zavojčke za Din 70.— (namesto Din 80.—), 8 zavojčkov za Din 140.— (namesto Din 160.—), 12 zavojčkov za Din 190.— (namesto Din 240.—), če se pošlje denar v naprej. Pri poštnem povzetju Din 10.— dražje.

Reg. št. 1349 od 6. VII. 1932.

Dovolite, da se Vam dá zastonj dober svet, zahtevajte od lekarne Bahovec v Ljubljani brezplačno „PLANINKA“ knjižico, ki Vas ne stane nič, nudila pa bo Vam in Vaši obitelji nasvete in pomoč v mnogih vprašanjih.

MR. BAHOVEC

PLANINKA
ZDRAVILNI
ČAJ

ZADOVOLJNI

ste le tedaj, kadar ste

DOBRO IN POCENI OBLEČENI!

Ne pozabite torej, da Vam vse to nudi domača tvrdka

DRAGO SCHWAB

v LJUBLJANI, Aleksandrova cesta št. 7.

Popolna zaloga vsakovrstnega blaga za obleke, suknjiče, površnike, zimske suknje, damske plašče; nadalje lepa izbira doma izgotovljenih oblek, površnikov, zimskih sukenj, trenchcoat-plaščev, dežnih plaščev itd.

Najnižje cene in solidna postrežba Vam omogočata prvovrstno oblačenje. — Zahtevajte vzorce!

Vsa oblačila po meri se izdelujejo v lastnem modnem salonu prvovrstno, po najnovejši modi in v najkrajšem času.

KNJIGARNA, UMETNINE. MUZIKALIJE

KAREL GORIČAR-vdova
CELJE, Kralja Petra cesta št. 7, 9

Veletrgovina s papirjem, pisalnimi in risalnimi potrebščinami.

Vse šolske potrebščine v zalogi.

Na drobno.

Na debelo.

MARIBORSKA TISKARNA

Tiskarna

Litografija

Offsetni tisk

Tisk ovojnega papirja

Knjigoveznica

Plakaterstvo

Založništvo

MARIBOR, Jurčičeva ulica št. 4.

Telefoni št. 20-24, 26-70, 21-72.

ŽIMA

za žimnice vseh vrst po najnižjih dnevnikih cenah vedno v zalogi samo pri

Vzorci se razpošiljajo na zahtevo franko in zastonj!

J. Knific, tovarna za žimo

Stražišče pri Kranju

Srečko Potnik in drug v Ljubljani

Metelkova ulica 13

nudi:

*Ia malinovec, limonado,
orangeado,
vse vrste marmelade,
razne esence
za likerje,
esence za rum,
komp. itd.*

Telefon 21-10

VAŠE OBLEKE

ohranite vedno kot nove, ako jih pustite kemično očistiti, likati, plisirati, barvati v tovarni

JOS. REICH, Ljubljana

Svetlolikalnica škrobljenega
in pralnica domačega perila

Sprejemališča: Poljanski nasip 4-6
Šelenburgova ulica 3
Šiška, Celovška cesta 49
Tržaška cesta 8
Miklošičeva cesta 28

Telefon 22-72

JOS. VRANJEK

dežnikarna
CELJE

KRALJA PETRA C. 18

priporoča svojo bogato
zalogo solčnikov in
dežnikov po najnižjih
in konkurenčnih cenah

Na debelo! Na drobno!

Prevzema in izvršuje vsa popravila in preobleke
točno in solidno.

ZOBNA PASTA

Fin prah, kot najfinejša
moka se predelava.
v **ODOŁ**-zobno pasto.
ODOŁ-zobna pasta čisti
dobro in varuje Vaše zobe.

ŽIMO ZA ŽIMNICE (modroce)

*nudi po najnižji ceni
in najboljše kakovosti*

trrdka

**M. MASTERL, žimopreja
STRAŽIŠČE PRI KRANJU**

JUGOČESKA

d. d. Kranj

priporoča svoje prvo-
vrstne izdelke iz bom-
baža in umetne svile.

*

KUPUJTE DOMAČE BLAGO!

USTANOVLJENA LETA 1864.

CELJSKA MESTNA HRANILNICA

v CELJU, Krekov trg

(v lastni palači)

Telefon št. 35

Račun pri poštni hranilnici št. 10.799

Telefon št. 35

**sprejema vloge na hranilne knjižice in v tekočem računu proti naj-
ugodnejšemu obrestovanju**

Prihrankom rojakov v Ameriki, denarju nedoletnih, ki ga
vlagajo sodišče, založbam cerkvenega in občinskega denarja
in vlogam manj premožnih slojev posveča posebno pažnjo.

**Za vloge jamči poleg premoženja hranilnice še mesto Celje z vsem
premoženjem in vso davčno močjo.**

Hranilnica daje posojila po nizki obrestni meri na posestva in na menice.

Vse prošnje rešuje brezplačno.

**Zdrave noge
ohranite**

1. s čevlji po meri
2. z ročno popravljenimi čevlji
3. s Palma gumi podpetniki
4. s Palma gumijsvim usnjem

Vsaka dan ena.

Prodajalec (na velesajmu): Ostane topla do jutra, zaradi zdrave topline jo priporoča Higijenski zavod, ima kuhhalno garnituro — in prištedi 33% kuriva.

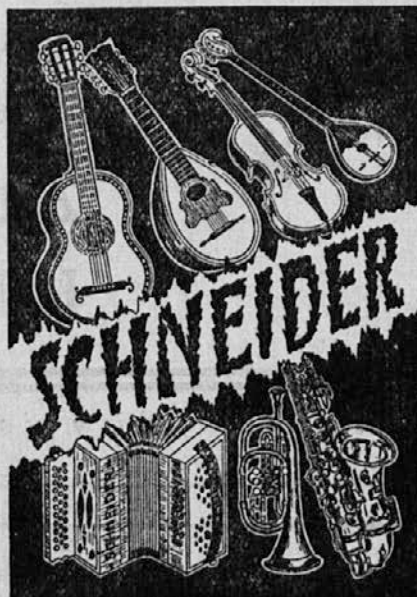
Ona: Prihrani 33%?

Naročam za svojo sobico tri take Lutzove peči.

TOVARNA JUGOLUTZ, LJUBLJANA VII

Kdor igra, ima več od življenja.

Nobena hiša ne sme biti brez dobrega glasbila, ki dela pravo veselje in zadovoljstvo v vsakem domu. Tako glasbilo dobite izredno poceni naravnost od največje in edine domače strokovne razpošiljalne tvrdke v Jugoslaviji, kjer se izdelujejo in popravljajo vsa glasbila.

KRALJEVI DVORNI DOBAVITELJ

Izdelovanje glasbil in glasbenih priteklin

FRANJO SCHNEIDER

ZAGREB, Nikolićeva 12/17

Dobavitelj Narodnega gledališča, Drž. glasbene akademije, Glasbenega zavoda, Radio postaje, vojaške godbe, sokolskih društev, učiteljišč itd.

Zahtevajte še danes bogato ilustrirani strokovni cenik, ki ga razpošiljam brezplačno. — Izenadile Vas bodo moje nizke cene za izvrstna glasbila.

Gosli	od Din	71—	navzgor
Kitare	" "	148—	"
Mandoline	" "	98—	"
Tamburice	" "	68—	"
Harmonike	" "	75—	"
Kromatične harmonike	" "	620—	"

Havajske kitare, klavirske harmonike, saksofoni in vsa ostala glasbila v zelo veliki izbiri.

Vsako glasbilo dajem 10 dni na poskušnjo.

Domača tvrdka z največ priznanji!

Srečo išči

---

s srečko državne razredne
loterije, ki si jo naročiš pri

Zadružni hranilnici r. z. z o. z.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 19

Dobiš jih tudi v vseh podružnicah „JUTRA“

Fotoaparati in potrebsčine

Droge, kemikalije, zdravilna zelišča.

Čaj, konjak, rumova kompozicija,
esenci za likerje.

Potrebščine za dojenčke.

Obvezila, dišave, mila, kolinske vode
in toaletni predmeti.

Oblastveno koncesijonirana prodaja
strupov.

Drogerija A. KANC sinova, Ljubljana

Židovska ulica št. 1

Trševa cesta (Nebotičnik)

Radenska

NARAVA ZDRAVI

zaapnenje arterij,
želodčne in črevesne bolezni,
ledvične bolezni,
ledvične kamne in pesek,
bolezni prebavil,
sladkorno bolezen,
slabo prebavo

Z RADENSKO zdravilno vodo

K I P I
R E L I J E F I
O R N A M E N T I
C E R K V E N A I N
S T A V B N A D E L A
U M E T N I K A M E N
O K V I R I I T D.

M A V Z O L E J I
G R O B N I C E
N A G R O B N I
J A V N I
S P O M E N I K I
O G R A J I C E
V A Z E I T D.

U K L E S A V A N J E
I N Z L A T E N J E
N A P I S O V
P O R C E L A N S K E
S L I K E
S V E T I L J K E
P O P R A V E I T D.

FRANJO KUNOVAR

KAMNOSEŠKO-KIPARSKO PODJETJE
POKOPALIŠČE SV. KRIŽ
L J U B L J A N A
TELEFON 27-87

Na drobno! Veletrgovina Na debelo!

Ivan Ravnikar, Celje

priporoča svojo veliko zalogo

specerijskega, kolonijalnega in delika-
tesnega blaga, poljskih in vrtnih semen,
suhih in oljnatih barv in lakov, raznih
čopičev in vseh vrst mineralnih voda.

FRAN STRUPI

— CELJE —

PRIPOROČA SVOJO BOGATO ZA-
LOGO RAZNOVRSTNE STEKLENE
IN PORCELANASTE POSODE

NAJNIZJE CENE IN TOCNA POSTREZBA.

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE

CELJE LJUBLJANA MARIBOR

Izredno varen in dober zavod za nalaganje prihrankov.

JAMSTVO DRAVSKE BANOVINE.

V RESEN PREMISLEK.

V težavnih časih živimo. Mi vsi bi si radi izboljšali položaj, zlasti pa bi radi oskrbeli svojim otrokom boljšo bodočnost.

Starši imajo pač hude ure, ko premišljajo, kako naj usmerijo svojega otroka, da mu ne bo v življenju primanjkovalo potrebnega kruha.

Naj jim povemo sledeče v preudarek in ravnanje: Danes je na cesti samo v dravski banovini nad 700 mladih učiteljev in učiteljic; razen njih je brezposelnih še nad 350 doštudiranih akademikov, zdravnikov, inženjerjev itd. Samo na naši univerzi v Ljubljani pa še študira skoro 2000 akademikov. Pripominjamo, da je prilično enako razmerje po vsej državi.

Večinoma so vsi pripadniki spredaj navedenih poklicev predvsem zato brezposelni, ker so usposobljeni izključno samo za svoje strokovno delo; manjka jim potrebne praktične izobrazbe, da bi lahko prevzeli nameščenje v kateremkoli pridobitnem podjetju.

Naj se to Vašemu otroku ne pripeti. Nikar naj ne okuša trpkega stanja brezposelnosti. Zato ga usposobite poleg kakršnekoli strokovne in teoretične izobrazbe zlasti praktično. Vaš otrok naj se nauči strojepisja, stenografije, knjigovodstva in korespondence, pa mu boste zajamčili najboljši uspeh v življenju. On bo povsod uporaben in v vsakem položaju življenja si bo lahko služil svoj kruh.

Priporočamo Vam za praktično usposobitev Vašega otroka v navedenih predmetih Trgovski učni zavod v Ljubljani, ali pa, če ga ne more obiskovati, dopisne tečaje Dopisne trgovske šole v Ljubljani.

Vaš otrok naj se usposobi zlasti PRAKTIČNO, da bo imel uspehe v življenju. Najboljšo praktično izobrazbo Vam nudi

*

TRGOVSKI UČNI ZAVOD

DOMA

v LJUBLJANI, Pražákova ulica št. 8/II.

se lahko naučite:

Prireja sledeče tečaje:

MODERNIH JEZIKOV:

Trgovski tečaj, večerni tečaj, stenografski tečaj, strojepisni tečaj, tečaje modernih jezikov, francoščine, nemščine itd.

srbohrvaščine, nemščine,
francoščine, italijanščine, angleščine;

Po potrebi tudi pouk posameznikov.

VSEH TRGOVSKIH PREDMETOV:

Pouk vodijo strokovni profesorji.

knjigovodstva, stenografije, korespondence itd.

Najmodernejše metode.

Zagotovljen uspeh.

Pišite po pojasnila:

Pišite po pojasnila.

DOPISNA TRGOVSKA ŠOLA

*

v LJUBLJANI, Pražákova ulica št. 8/II.

Na stotine hvaležnih učencev in absolventov.

Kaj je **ALGA**

„ALGA“ za masažo je

POZNANO, PRIZNANO IN NAGRAJENO DOMAČE SREDSTVO ZA MASAŽO.

To domače sredstvo, ki je že več ko 30 let v rabi, je sestavljeno iz čistih rastlinskih sokov in spada po svojem uspešnem delovanju brezdvomno v vrsto onih dobrih domačih sredstev, ki **UBLAŽUJEJO** in služijo za nego telesa.

Kako se uporablja

ALGA

Izlijte na dlan nekoliko „ALGE“ in močno vdrgavajte ono mesto, kjer čutite nepravilike. Natrite in masirajte tako dolgo, dokler se Vam roke popolnoma ne posuše. To masiranje naj se nekolikokrat ponavlja (tri- do štirikrat) in takoj za tem zavijte (omotajte) mesto, katero ste masirali, po možnosti z volneno krpo in ostanite dve uri mirni.

Tako delajte dva- do trikrat na dan.

Že po prvem masiranju boste opazili veliko olajšanje. Oni del telesa, ki ste ga masirali, se najprvo ogreje in s tem nepravilike odpravijo.

„ALGA“ je za starejše osebe, ki so potrte in utrujene, pravi blagoslov, ker jih preraja, okrepčuje, osvežuje in jim nudi življenjsko radost.

„ALGA“ služi za nego telesa.

„ALGA“ preprečuje potenje.

„ALGA“ osvežuje obraz in odpravlja nečistosti kože.

„ALGA“ pri sportu in turistiki osvežuje mišice.

„ALGA“ ublažuje utrujenost pri vožnji z železnico, avtom, letalom ali parobrodom itd.

Nabavite si v najbližji lekarni, drogeriji ali trgovini **o r i g i n a l n o** domače sredstvo „ALGA“, steklenica „ALGE“ stane Din 16.—, ali naročite direktno pri laboratoriju „ALGA“, Sušak.

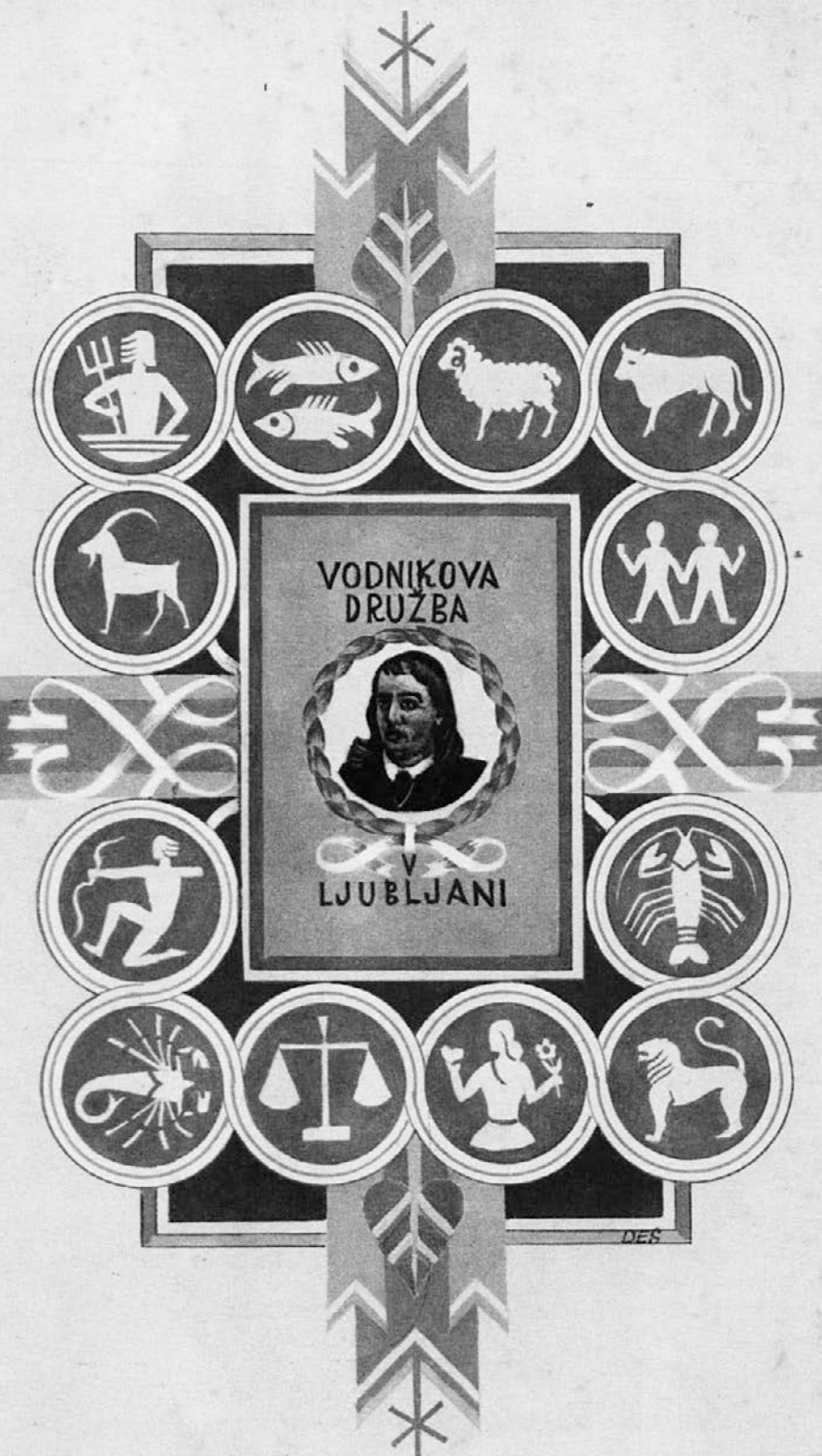
4 steklenice . . . . Din 77.—

14 steklenic . . . . Din 205.—

8 steklenic . . . . „ 131.—

25 steklenic . . . . „ 320.—

„ALGA“ je eno najvažnejših domačih sredstev, brez katerega ne bi smela biti nobena rodbina.

VODNIKOVA
DRUŽBA

V
LJUBLJANI

DES